

35. & seq. Addo Cran. in conf. 257. numer. 2. vbi addit Casti. Socin. & Corn. Mant. de consuet. vltima. volunt. lib. 6. tit. 4. nu. 12. vide Decian. consil. 57. nu. 10. volum. 3. quidquid aliqui voluerint. Nam et si codicilli dicantur pars testamenti, tamen non ita sunt coniuncti, vt vnus haberi non possit scientia sine altero, & hac mihi semper placuit, & applaudit sensui ac rationi naturali.

Sexto à pena priuationis excusari debet heres, si non ipse prouocauit legatarium ad iudicium, sed ab eo prouocatus resistit. Nam parendum est ei. [104] qui prouocatus se defendit, l. qui cum maior libertus, in f. ff. de bon. liberto. & defensio est de iure naturali, quæ ideo per generalia verba non excluditur, vltra quod molestia, quæ quirit ex facto, & culpa legatarij censetur semper exclusã, l. i. ff. quando actio de pecul. & annal. in §. fin. & per prædictas rationes, [105] ita tenet C. altren. in consil. 37. numer. 4. Hæc tamen sententia, si ita generaliter intelligatur, non est vera, quia etiam resistendo dicitur molestiam inferre, l. non solum, §. si itatus controuersia, ff. de procurat. & qui prohibet ne vti re mea dicitur turbare, [106] l. si duo, vbi glo. ff. vti possid. glo. in l. ficuti, §. Artillo. ff. si seruit. vendic. & idem est in eo, qui prohibet ne in meo, [107] ædificem, dict. l. si duo, §. hoc interdictum, Menoch. de recap. poss. reme. tertio, num. 487. & numer. 492. quid enim si legatarius ageret interdicto vti possidetis, vt manu tentatur in possessione bonorum, aut quid aliud iustum peteret ab hærede, dicemusne illum resistentem in iudicio excusari, quia fuerit prouocatus? certe non, quandoquidem prouocatio non excusat, quando ille causam dedit, vt vocaretur in iudicium, puta turbando, vel quid aliud faciendo, & quid refert, quod molestia inferatur agendo, vel defendendo si reus, [108] in sua exceptione dicitur actor, l. vbi Bar. ff. de except. Corn. in conf. 222. colu. 3. volum. 2. Rolan. in conf. 100. nu. 25. volum. 2. alios citati in conf. 248. nu. 3. posset autem ratò Casti. sustineri quoad hoc ne cõparandè in iudicio dicatur hæres molestasse, vel quid petito legatarij esset iniusta, hæredis verò iusta defensoris hoc casu sustinetur nisi hæredis, nõ quia fuerit prouocatus, sed quia molestia est iusta, nam prouocatio nõ excusat, vt dixi nisi defensor sit iusta. canendum est itaque à dicto Casti. in loco præcitato, licet primo aspectu videatur iuridicum.

Septimò quamuis dominus teneatur, quando familia prohibet aliquem ex eo ipse prohibere videtur, l. is cuius, si si seruit. vendit. tamen excusatur heres, si nõ ipse, sed familia sua puta filius, vel alius legatarium molestat, & ratio est, quia pena tenere debet suos, [109] authores, l. sancimus. C. de pen. & vnus non debet odio alterius præiudicari, capit. non debet, de regul. iur. in 6. l. non debet alteri, ff. eod. tit. & pena non debet imponi, vbi non est culpa, [110] aut dolus, l. cum autem, §. excipitur, in ver. capitalem, ff. de adilit. edit. Barcel. in l. quid ergo, §. pena gratior, ff. de his qui notati, in sum. & hanc [111] partem tenet Rimin. in conf. 375. nu. 20. & sequ. vbi mouetur, quia procurator non potest facere actum, per quem dominus incidatur in penam, nisi habere speciale [112] ius mandatum, Bart. in l. si procurator, vbi etiam las. & alij. ff. de cond. indeb. in l. 3. §. si procurator, vbi Alex. las. Riminal. Dec. & alij. ff. quod quisque iuris, alios citat idem Riminal. in consil. 209. numer. 44. & sequ. vbi ponit quid agendum in praxi, quando procurator facit actum per quem dominus potest incidere in penam, prædictam quoque conclusionem, quod ob factum familie hæres non in-

currat priuationis penam, tenuit idem Riminal. in consil. 351. numer. 47. addo quod regulariter dominus non tenetur pro [113] facto ferui, vel familie, l. 2. in princ. ff. de noxal. actio. Felin. qui ita conditum regulam in caput Petrus. nume. 2. de homicid. las. in l. 1. in princ. num. 3. ff. ne quis eum qui in ius, Afflic. in decif. 82. num. 2. Cur. sent. in conf. 41. col. 4. Alciat. in tractat. præsumpt. regul. 3. præsumpt. 40. numer. 2. præcipue quando factum est momentaneum, & non successuum, Alex. in l. de pupillo, §. si quis ipse prætori, num. 24. ff. de oper. non. num. Barbat. in consil. 13. colu. pen. volum. 3. las. in l. ciuitas, num. 4. ff. si cer. pet. vbi subdit etiam aliud ad propositum nostrum, quod dominus non tenetur de facto ferui, ex quo nullum sentit commodum, quod etiam voluerunt Roma. & las. in d. §. si quis ipse prætori. Ruin. in consil. 21. nume. 1. volum. 4. & non caret ratione principalis nostra decisio, quia dominus præsumitur ignorare, quod factum est [114] familia, secundum glo. in c. quia præsumitur, l. 1. q. 4. Alex. in consil. 41. num. 5. vol. 1. Boer. in decif. 277. nume. 7. & sola scientia domini non eum obligat, [115] quando prohibere non potest. Specul. in tit. de legato. §. iuxta, ver. quod si amici mei, Felin. d. c. Petrus, num. 2. vers. & hanc conclusionem. Gram. decif. 47. nume. 1. Non obstat text. in l. is cuius, quia loquitur quando familia aliquid fecit de voluntate domini, vt declarat glo. in quam sequitur Bart. in repetit. colu. 2. in princ. vers. venio ad oppositiones. Secundo respondere procederes quia ibi dominus non consuebat pro eo quod familia prohibuisse, fed prouide quod sua promissio non implebatur stante prohibitione, & impedimento familie, ita Bald. ibi in fin. sequitur Angel. colu. 2. ver. item nota hic, vtraque tamen resensio est vera, quod vbi familia aliquid facit de voluntate [116] domini tenetur dominus, vt probatur in ca. constitutum, vbi glo. de testibus. Clem. ne in agro. §. porro, de stat. monach. cap. cum ad sedem de resti. spoliat. cum similib. unò voluerunt multi, quod voluntate domini factum præsumatur quidquid sit [117] à seruo, vt per Bar. in d. §. si quis ipse prætori, nu. 19. Roma. in conf. 68. col. 1. consil. 112. col. 6. Alex. conf. 69. num. 5. vol. 2. quod tamen non est absolutè verum.

Possit autem generaliter limitari conclusio præcedens, vt molestia illata per familiam imputetur domino illis in casibus quibus factum familie imputetur domino puta, quando dominus ex eo commodum sentiret, [118] iuxta notata per Roman. & las. in d. l. si quis ipse prætori, cum aliis à me supra citatis, pro qua declaratione facit pulchrum dictum Alber. in l. 1. §. si quis ita in suo, ff. ne quid in loco publici vbi ait etiam quoad infligendum penam, [119] aquam inuentam super alicuius prato præsumi ab eo ductam contra edicta prohibitoria, ex quo versa est in eius vtilitatem, sequitur Alciat. in conf. 117. in fi. & dixit Cur. sen. in conf. 55. in fi. quod falsum instrumentum ab eo præsumitur fabricatum cuius vtilitatem concernit, sed pro horum veritate videndus est Bar. in l. si nu. 5. ver. item quod illa, ff. de questionibus, vbi Blanc. nu. 422. Bal. in l. 1. nu. 22. C. de si. in l. i. & in conf. 20. nu. 1. vol. 3.

Ostendè excusatur heres si necessitate [120] ductus molestiam legatario intulisset, ita Riminal. in conf. 559. nu. 30. & seq. quia prohibitio molestie intelligi debet de voluntaria, non de necessaria, licet dicimus de prohibitione [121] Jalienationis, l. alienationes, ff. fam. ercisc. l. 1. ff. de fun. dota. allegat etiam quod dici solet statutum prohibens bona in forensi aliena.

aliter aut[em] [122] non habere locum, quando alienatio fieret ex necessitate secundum Alber. in tract. statu. part. 2. quest. 2. & plures alij ab eo citati, & subdit Riminal. necessitatem dici molestiam, quam heres inferre alienando ex necessitate paternorum contradium, pro cuius confirmatione addi etiam potest, quod etiam non valet alienatio rei immobilis facta [123] a minore sine solemnitate, tamen fallit quando alienat vigore ordinationis paternae, vt per Ias. in l. 1. §. fuit questum, nu. 15. vbi etiam Ripa, num. 10. ff. ad Treb. in l. qui Roma, §. cohæredes, nu. 21. ff. de verb. obligat. Afflict. in cap. Imperialem, num. 75. de probat. feud. alien. per Feder. Dec. in l. singularia, num. 15. ff. cert. pet. Neuz. in consil. 84. nu. 3. & 4. Gram. in ciuili. no. numer. 2. Roland. in consil. 99. nu. 19. & seq. vol. 1. & alios citat Menoch. in tract. de arbit. iudic. casu 175. numer. 67. & Lamberteing. in tractat. de contract. cor. glo. l. num. 3. huic ergo declarationi non acquiesco, quia non minus dicitur molestia, quæ inferitur vigore præcedentis contractus celebrati cum defuncto, quam si easque alias inferatur, & non dicitur coactus fauore, qui ex sui authoris ordinatione facit, coacta [124] enim voluntas est voluntas, l. si patre cogente, ff. de ritu nuptiar. l. si mulier, §. si metus, l. 2. ff. quod metus caus. l. si priuatus, in pen. ff. qui & a quibus, cap. meritis, §. q. i. gl. in l. vel le non creditur, ff. de reg. iur. & cum testator prohibendo molestiam considerauerit solū effectum, non est attendendum, quod id fecerit heres ob dispositione sui authoris: poterat enim potius parere præcepto huius, quam illius testatoris, sed cum elegit magis obtemperare vni, quam alij, iam contrauenit, licet enim coactus [125] non dicatur velle absolute, dicitur tamen velle conditionaliter vt in cap. maiores, §. item queritur de baptismo.

Non hæres defenditur a pena priuationis, quando legatarius remisisset tacite penam contrauentionis, puta interpellando hæredem post illatam molestiam si velit implere voluntatem defuncti, quia per interpellationem creditoris censetur debitor remissa omnis præcedens mora, [126] glo. & Bart. in l. Emilium, ff. de minori, notatur in l. 2. C. de iure emphyteut. facit l. in diem, ff. de in diem addict. dum enim heres interpellatur ad implendum videtur concessa dilatio & mora [127] non committitur dilatio durante, l. siue pars, C. de dilatione facit l. si §. donec, C. de iure delib. & per has rationes concludit Ruin. in consil. 150. nu. 5. vol. 3. quod heredi censetur remissa pena priuationis, quando ab usufructuario [128] interpellatur ad implendum voluntatem testatoris, & pro eo facit egregia decisio Ang. in consil. 173. nu. 1. vers. 3. quia solutio, vbi ait, quod venditor, qui lapsa termino ad solvendum poterat recedere a contracta [129] l. si protulerit se non traditurum rem nisi prius ab emptore obseruenter omnia promissa, videtur per hoc renunciale pactis poenalibus, & remississe resolutionem contractus, sequitur Crau. in edict. 206. numer. 2. facit, quia petens dilationem ad solvendum censetur approbare [130] sententiam, l. ad solutionem, C. de re iudic. Roman. consil. 9. in fine, Grat. in consil. 47. num. 22. volam. 2. Natta in consil. 242. num. 21. Cephal. in consil. 3. num. 45. Menoc. de recuper. posses. remed. §. num. 121. Dec. Becus in consil. 106. numer. 41. ergo & concedens dilationem ad implendum, videtur concedere quod ille perseveret in contractu, & sicuti offerens se soluturum, id in quo fuit condemnatus dicitur [131] sententiam ratificare, glo. in cap. cum venissent, vbi Bald. numer. 8. de eo qui mit. in posses. Ias. in l. postquam liti, num. 4.

vers. 3. limit. C. de pact. Curt. iun. in l. 1. numer. 41. C. eodem titulo, ita qui offert se recepturum implementum approbat contractum pro quo est implendum, nam interpellando videtur perseverare in prima actione, quæ sibi competeat ad consequendum implementum, & qui perseverat in contractu videtur tacite [132] remississe contrauentionem, l. si domus, in princip. ff. loca Castr. in l. si merces, §. si vicinus, ff. eod. tituli. l. si fundas, §. eleganter, & l. de lege, §. post diem, ff. de lege commisso. Corn. in consil. 208. ad fin. vol. 1. vbi ait quod videtur quis a pacto recisario recessisse, quando post diem vititur eo contractu, Lancel. Dec. in l. cum proponas, limitat §. C. de pac. comprobat Crau. in consil. 151. nu. 8. Rolan. in consil. 69. nu. 46. vol. 4.

Quamuis autem non omnes prædictæ declarationes applicari possint legato alimentorum, quia plurimum conueniunt, & non parum etiam interest illas scire, non volui omisere, quia vix lector illas inueniet vno loco congelatas.

Generaliter verò sciendum est, quod vbi potest cadere dubitatio quo animo actus turbatiui gelus fuerit, vel molestia fuerit illata, plurimum prodest protellatio, si quæ præcessit, quia per eam declaratur actus dubius qui [133] ab animo dependet, l. Nescimus, vbi glo. Barto. Bald. Ang. Castr. & alij, ff. de negot. gell. Innocent. & alij omnes in cap. cum M. Ferrariens. de constituto. Bart. in l. no. solum, §. morte, num. 18. ff. de nou. oper. nuntiatio, vbi latè ponunt Dd. præcipue Ias. & Ruben. & cum est pluries repetita magis enixè ostendit [134] voluntatem protellantis, Bart. in l. cum scimus, C. de agricol. & censu. lib. 11. Felin. in cap. nonnulli, numer. 54. de rescript. Dec. in consil. 497. num. 6. atque in propriis terminis nostris, quod protellatio adiuncta, [135] tenetur Riminal. in consil. 676. num. 76. & per eandem rationem l. si qui interpellat hæredem ad implendum protellatur de suis iuribus non censetur remississe contrauentionem, quia protellatio [136] conferuat vis protellantis, l. si debitor, §. i. iuncta glo. ff. quib. mod. pign. vel hypoth. soluat. Oldr. in consil. 137. in fin. Castr. in consil. 311. num. 4. vol. 1. Dec. in consil. 42. in fi. hinc est quod dominus recipiens canonem cum protellatione minime censetur caducitatem [137] remississe secundum glo. in capit. potuit, in vers. expelli, de loca, vbi Butr. nu. 19. & Felin. nu. 39. Ias. in l. si post moram, nu. 4. ff. de eo quod cer. loco, & in l. 2. num. 124. C. de iure emphyt. Clar. in §. emphyteusis, q. 10. & possem infinitos allegare.

SYMMARIA.

1. Monasterium secundum a tenetur cum alere, qui relicto primo iure suo est secundum.
2. Simonia non est, dicitur spiritualia pro temporalibus.
3. Simonia non contrahitur sine conuentione, vel pacto.
4. Simonia non est, quando aliquid relinquunt monasterio cum onere, quod aliquem recipiat ad religionem.
5. Conuersus quid clericus certum quid exigant a laicis non est simonia si habet licentiam principum.
6. Monachus qui transit de uno monasterio in aliud non debet esse onerosus secundum monasterio.
7. Monacho transiente de uno monasterio in alterum bona monachi remanent durante eius vita penes secundum monasterium.
8. Monachus offerendo se & sua efficitur quodammodo seruus monasterii.
9. Subrogationi sapit naturam eius in cuius locum subrogatur.

HHH 2

10. *Monasterium tenetur alere monachum, quem recipit ad religionem.*
11. *Exceptio probanda est ab eo qui habet regulam contra se.*
12. *Regula transfert onus probandi in aduersarium.*
13. *Monacho deferente propria auctoritate primum monasterium bona non transeunt in secundum.*
14. *Altari, qui seruit de altari viuere debet.*
15. *Operas, qui vitur alimentis tenetur illam alere.*
16. *Monachus, qui licitè ingreditur secundum monasterium liberatur a primo.*
17. *Adoptans obligatur ad omnia onera adoptati.*
18. *Res eadem non debet diuerso iure censi.*
19. *Monachus in aliud monasterium transiens acquirit secundo, non primo monasterio.*
20. *Cuius deferens ciuitatem perdit omnia privilegia ciuitatis.*
21. *Domini deferens vasallum perdit sui vasallagium.*
22. *Cuius deferri clauis quando transfert domicilium in aliud locum.*
23. *Monachus si ingreditur secundum monasterium egenus recipit alimenta a primo.*
24. *Pater adoptiuus alii filium, quando naturalis est pauper.*
25. *Dofter expulsi de collegio si refutatur non recuperat primum locum.*

PRIVILEG. XXVII.

NON raro euenit quod monachus, vel non monialis de vno monasterio in aliud transferatur, propterea dubitatur etiam fuit aliquando, an primum monasterium teneatur religioso sic translati alimenta ministrare, vel potius ab ultimo monasterio danda sint? hanc questionem non inuenio ab aliquo fore tactam, præterquam à Menoch. in cons. 193. per totum, vbi concludit, quod secundum monasterium tenetur alere [1] ingressum, positum, quod sit opulentum, vel habeat redditus sufficientes, mouetur principaliter, quia simonia contrahitur, quando monasterium aliquid pro ingressu exigat, dat. v. spiritualia pro temporalibus [2] c. quoniam, & c. non satis, de simon. & notatur Host. & Abb. in dict. c. quoniam, vbi quod si redditus sunt tenues licet aliquid recipere pro ingressu victi, allegat etiam Diuini Thomam, Siluestr. Redoan. & Nauar. quibus addi etiam potest Natta plenius ceteris examinans hanc controuersiam in facti contingencia in cons. 618. per totum, post Bart. Bal. Ang. Imol. Anan. Alex. Deci. Aret. & Campeg. & quamuis Menoch. præcitato loco alius vatur rationibus, illi tamé fundantur in facto sibi proposito non in iure, sed ea ratio non est tuta, quia simonia tunc [3] solum contrahitur, vbi est conuentio, vel pactio, cap. quam pio. i. quæst. 1. Imo in c. cum M. Ferrariensis n. 4. de constitutio. Bal. in l. si quemquæ, in fi. C. de epis. & clerici. & quod licet aliquid relinquere possit alicui monasterio cum onere [4] recipiendi aliquem in monasterium, tenuit Bal. in l. 1. n. 2. C. de instit. & substitit. & ego in cons. 195. per totum, probauit, in fallor, contra Nattam in eodem illius facto sustineri dispositionem in qua monasterium instituitur, ita tamen quod teneatur recipere non nullas honestas puellas de familia testatoris, allegauit etiam Bartol. Fulgosi. Cumani. Castren. Ang. Aret. Deci. Rip. & Bertran. qui videri possunt, & hanc communem dicit Castren. in l. Titio centum. §. Titio generoso. de condit. & demonstr. in lectura passim, addo quod idem teneuerunt Alex. & Ia. in l. 2. C. de institutio. & substitutio. sequitur etiam Benedict. in cap. Rainutius, part. 1. in

vers. cuidam Petro tradiderunt, nume. 13. de testa. sed præter eos idem probauit Calder. in cons. 10. in titu. de statu regul. vbi sustinet, quod datio pecunie ante ingressum etiam ex pacto non est simonia, [5] quia fit ad subleuandum monasterium ab impensis alimentorum, quæ administrare debet, c. ea transi. Rimini. in cons. 477. a. 25. & 36. ver. nō obitare dicitur. Præterea quidquid de rigore iuris dici possit, nunc consuetudo generalis cōprobauit eiusmodi pactiōnes, quæ victus causa sustinentur, præcipue cū licitum habuit principiu, nam antiquitus eiusmodi largitiōnes fiebant tempore ingressus per spontaneas oblationes, & vbi licitum est principium admittitur consuetudo, vt notat in cap. ad Apostolicam, de simon. & dicit Abb. in ca. sum. de limo, quod consuetudo dandi elemosynam si processit ex liberalitate non est simoniaca, & si postea agatur contra populum, vt obseruet laudabilem consuetudinem actus non erit simoniacus, Ripa in consil. 26. numer. 45. & in propositio ita dicit Bened. loco supra allegato, numero 13. vbi subdit tanto magis ad sustineri stante tolerantia summi Pontificis, & Episcoporum, confirmatur etiam quia sustinetur traditio in causam alimentorum, secus si quid daretur ultra alimenta, per ea quæ ponit Innocen. & tradunt ceteri Dolin. cap. cum voluntate, de sentent. excom. & per eos dicit Rip. loco prædicto non sustineri consuetudinem quod populus aliquid det prædicatori ultra alimenta.

Secundo contra prædictam monachi decisionem facit, quia vbi monachus transit de vno monasterio ad aliud, non debet esse onerosus [6] secundo monasterio, cap. de lapsis, vbi glo. 16. quæstio. 1. cap. quod ate, vbi But. Abb. & Imol. de cleric. coniug. & per hanc etiam rationem glo. 10. in cap. si quis rapuerit, 27. quæst. 1. dicit, quod vbi monachus transfertur de vno in aliud monasterium, tunc secundum monasterium durante vita monachi [7] cōsequitur vsum fructum bonorum, quæ primum monasterium habuit per illius ingressum, quod etiam voluerunt Hostien. Ioan. Andr. & alij prædicti in dict. ca. quod ate, Socin. cons. 52. num. 18. volum. 4. Menoch. 4. cons. 193. num. 1. & 12. vbi etiam dicit aliud esse, cum ingressus religionem nulla bona intalit monasterio, tamé non aduertit, quod ratio Doctorum, ne sit secundo monasterio grauis, & onerosus, concludit, quod secundum monasterium est eo onere alendi exiguandum.

Tertio facit, quia cum quis se & sua obtulit monasterio, tunc efficitur quodammodo seruus [8] illius monasterij, ita vt de cetero non possit discedere etiam gratia strictioris religionis, vt inquit glo. in ca. v. lex continentie in versicul. profess. 27. quæstio. 1. quam dicit singularem Abb. d. c. quod ate, n. 5. allegando etiam Archidiacon. ergo eodem modo contra ceteri debet obligatio ex parte monasterij erga monachum respectu alimentorum, vt nullo modo onus illud euitare possit, ne obligatio inter eos inæqualis sit, & claudicat.

Re tamen diligenter discussa dicendum erit, primum monasterium nihil debere pro alimentis: sed id onus incumbere secundo, quod cum loco primi sit subrogatum, præstat [9] debet id quod tenebatur primum, l. si eum. §. qui iniuriarum. ff. si quis cautio. §. fuerat, Institut. de acti. cap. ecclesiæ, illi extra, vt lib. pend. quod procedit etiam in correctoriis, & reliquam, vers. vnde consequentiam, in Auth. de hered. & Falcid. Aret. in rub. ff. de acquir. posses. circa fi. dixi in cons. 42. num. 11. Secundo certum est quod

monasterio

monasterium tenetur alere [10] monachum, quem recepit, & ad religionem admittit. Caltr. in consil. 76. nu. 1. volum. 1. & dixi in tit. alimen. quibus debeant. & a quibus. si autem vult docere primum monasterium teneri probare debet, quia regulam habet contra se, & se est probanda [11] exceptio. Bartol. in l. si tutor. in fin. C. de seru. pignori. da. manum. Alberi. Signoro. Nezirari. Gram. Tiraq. & alij, quos citavi in consil. 30. numer. 9. & seq. quia regula semper transfert in adversarium [12] Ionus probandi. Alexan. in consil. 79. numer. 4. volum. 7. Joann. de Amic. in consil. 95. numer. 6. Socin. jun. Alciat. Euer. Parif. & alij citati per me loco praedicto, numer. 10. facit, quia sibi imputare debet secundum monasterium, ex quo eum recepit, cum non deberet, de regularib. per quam rationem Butr. in cap. quod a te, nume. 9. ver. si sine licentia, de cler. coniug. inquit, quod si monachus [13] sine superioris licentia de primo monasterio egrediatur, aliud ingreditur, bona illius secundum monasterium non restituantur, sequuntur alij ibi.

Tertio facit, quia cum monachus serviat in secundo monasterio, debet de illius redditibus vivere, qui enim [14] iustari servit, de altari vivere debet, cum secundo, de prob. & tenetur quilibet alere eos, quod [15] operis & monasterio viduali in reb. §. possunt. ff. commoda. l. pen. ff. de oper. liber. l. vnic. §. sed scimus. C. de latin. libe. tollend. l. 2. ff. de his qui sunt sui vel alieni. iur. l. item servus in fin. ff. de edilit. edict. l. duortio. §. si. ff. solut. matri. monachus autem cum Deo ibi serviat de rebus Deo dicatis, in eo monasterio recipere debet alimenta, non autem a primo monasterio, quod ex eundo deseruit, cuique non servit, & dicit gloss. in c. de infant. & langui. expof. in ver. languidis, quod monasterium denegando monacho alimenta impie agit.

Quarto certum est, quod vbi monachus de vno monasterio transfertur in aliud delinquit esse primo subditus [16] & subijctus secundo, ita quod eximitur a nexu prioris, & secundo obligatur, ergo pari modo primum monasterium liberari debet ab onere alendi, illudque transferri in secundum, ut dicimus de filio, qui vbi datur alicui in adoptionem, liberatur pater ab omni onere alendi, onere illud in patrem adoptivum transfertur, l. onera. ff. de adoption. vbi dicitur, quod in patrem [17] adoptantem transferuntur illius onera, qui suscipitur in adoptionem, & ibi glo. tenet, quod pater adoptivus alit filium, non autem pater naturalis. Place. & Azo, quorum primum citat gloss. secundum vero Joann. Fabr. in §. sed ea omnia. Institut. de hered. quae ab intell. Specul. in tit. qui fil. iunt legit. nume. 19. vbi lo. And. & sequuntur alij, quos citavi in tit. quib. & a quib. debeant alimentum in quaest. incip. quae etiam an pater adoptivus, sicuti igitur primum monasterium perdit ius superioritatis, quod habebat in monachum, ita liberari debet ab onere, ut eum sequantur incommoda, quem sequuntur commoda, l. secundam naturam, ff. de reg. iur. alias esset inconueniens, & absurdum, quod in secundum monasterium sit transfatum ius superioritatis, in quo consistit commodum, & onus alendi remaneat apud primum monasterium.

Quinto, vna & eadem res non debet [18] diuerso iure censi, eum qui xdes. ff. de vsuc. & monachus transfatus diceretur, quoad servitus de secundo monasterio, quo vero ad alimenta diceretur de primo, quod esse non debet.

Sexto, redditus monasterio applicantur, ut in vltis

monasterij conuertantur, illique monasterio servare debent, cui sunt additi, & monachus in aliud monasterium transfatus, non dicitur esse de primo monasterio, sed de secundo, ideo si quid post translationem acquireret, [19] non applicaretur primo, sed secundo, cap. vnic. 18. quaestio. 1. cap. cum olim, il. 2. & ibi Abb. de privileg. quae conclusio est verissima, si translatio in aliud monasterium facta est, non solum ante adiectionem hereditatis, sed etiam ante delationem, quidquid sit, quando esset transfatus ante adiectionem, sed post delationem, de qua questione late post Joann. Andr. & alios tractant Doctores omnes in cap. in praesentia, de probation. vbi Dec. numer. 71. Bero. in consil. 16. numer. 9. volum. 1. non ergo licet bona primi monasterij convertere in alimenta monachi degenti in alio monasterio, facit ratio, quia tenetur quisque propriis, non alienis filios alere, quando illi a proprio patente alij possunt. Concludo itaque per rationes praedictas, monachum alendum esse a secundo, non a primo monasterio: sed prius aliam adduco rationem, quam omiseram, quia scilicet nec debet monachus commodum aliquod exigere, percipere, aut sperare ab eo monasterio, quod ipse deseruit, & a quo per egressum fecit se alienum, argumentum eius quod dixit Bald. in l. 2. in fine. C. de infantib. expof. vbi ait, quod deservens [20] civitatem perdit omnia privilegia civilitatis, & idem dicit de vasallo deserente dominum, & de patre, qui filium exponit, & de domino, qui deserit. [21] vasallum priuatur enim vasallagio, & hoc inquit singulare dictum las. in l. 1. huius studij, num. 15. ff. de institut. & 11. Neuz. in consil. 11. colum. 1. inter consil. Brun. Caphalin. consil. 71. nu. 34. Rol. in consil. 79. num. 31. volum. 1. Menoch. de arbit. iudic. casu 395. num. 11. & seq. inquit enim esset, quod haberet quia emolumentum a monasterio, a quo latius em habere non potest, ut in simili loquendo de statuto voluit Ruin. in consil. 18. col. fin. volum. 2. & dicitur civitatem deserere, [22] qui alius in locum transfert domicilium. Host. in Sum. tit. de foro compet. §. 2. ver. item ratione originis. Afflic. decif. 384. colum. pen. Ripa, qui multis numeris comprobatur in consil. 111. nu. 1. & seq. dicens, amitti civitatem translati domicilij, Burfat. in consil. 36. nu. 20. non obstat itaque, quod non debeat monachus esse onerosus secundo monasterio, quia responderet cessare hanc rationem, nota non dicitur onerosus illi servit. & quamvis Doctores vtiuntur hac ratione, quando monachus sic ve super, transfatus habet bona penes primum monasterium, tamen ea non quadrat, vbi non habet aliqua bona, quia nihil sibi imputari potest, & quod ratio illa non fit indistincte bona probatur, quia non est generalis, & non habet locum, quando extant bona, quia nihilominus monachus decipitur in monasterium, & ab eo alitur. Minus enim movet, quod monachus non possit exire monasterium etiam gratia strictioris religionis: respondet enim, quod Abb. in dict. c. quod a te. dubitat de eo dicto. Secundo, vbi esset verum, loquitur in aliis terminis, quando scilicet quia expresse statim cum ingreditur religionem, dedit se, & sua, nos vero quando per professionem emissam post probationis annum. Tertio dico, quod hoc argumentum concluderet, posito quod monachus perseveret in eodem monasterio, tunc enim debet alimenta recipere a monasterio, ac cum ipse discedit, sicuti se liberat a nexu monasterij, ita liberatur monasterium ab obligatione alendi, & dissolvitur ille quasi contractus, qui intercedebat inter eum, &

HHH iij

monachum, & monasterium nō tenetur alere quemquam extra domum, sicuti etiam pater non tenetur extra domum alere filium, qui sine causa, sed propria culpa discessit, vt dixi supra loco suo.

Hoc tamen intellige, quando secundum monasterium esset opulentū, & haberet vnde alimenta monacho ministraret, qd si egeus sit, tenetur primū iuxta videtur innuere Menoc. in consil. 93. n. 12. facit, quod voluit Fab. in §. sed ea omnia, Institut. de hered. que ab intest. deferunt. vbi qd si pater naturalis teneatur regulariter secundum eum alere filium, quem tradidit alij in adoptionem, tamen fallit, quando est egeus, [24] quia tunc onus hoc transferitur in patrem adoptantem, sequitur Angel. ibi. num. 3. circa fin. rationes tamen supra allegatas, ad probandum principalem conclusionem, militantes etiam ad probandum, quod primum monasterium non tenetur, etiam quando secundum inops est, ex quo discedendo ab illo dicitur deseruisse, & per translationem disolutum est omne vinculum, quod intercedat, ita quod si aliquando rediret ad primum non recuperaret primum locum, sed tanquam nouus homo admitteretur, per ea, que ponit Bart. in l. secunda, ff. de decur. vbi inquit, quid Doct. [25] expulsi de collegio, si restituantur, non recuperat primum locum in collegio, sed admittitur tanquam si nunquam fuisset in collegio: nisi dicamus, quod in primo monasterio durat reliqua quædam primæ obligationis.

SUMMARIÆ

1. Filius est altius a patre, si vivere potest in aula Principis, vel tre. ad bellum.
2. Pater non cogitur alere filium robustum, qui non vult operari cum possit.
3. Nemo cogitur se conicere in periculum.
4. Metus dicitur iustus, qui descendit a periculo personæ.
5. Metus iustus dicitur qui respicit vitam filij.
6. Saluo conductu nemo credere tenetur, quando agitur de periculo vite.
7. Impossibile iudicatur quæ pendet a voluntate principis.
8. Impossibile non reputatur, quod pendet a voluntate principis si non fuit ab eapopularum.
9. Culpam obiciens marito quod non adhibuerit medicum exoptis informis, probare debet quod extaret medicus in loco.
10. Culpam tuam obiciens, quod pupillarem pecuniam non conuenerit in emptionem prædiorum probare debet, quod extaret prædium venalia.
11. Minori contractuali dicens nullum quod non fuerit adhiberi consanguineos, probare debet consanguineos extisse.
12. Nullatenus testamenti obiciens, quod non fuerit adhibitis testibus, probare debet quod adhiberi possint.
13. Peculium castrense dicitur quicquid a principe datur in recompensationem, seruatur.
14. Donatum a principe non conferunt nec imputatur.
15. Peculium castrense, vel quasi non conferuntur, nec imputantur.
16. Pater non habet usufructum in bonis a principe donatis filio suo.
17. Effusus si sequatur non curamus de modo.
18. Consequentia. Multa veniunt in consequentiam, que principaliter non veniunt.
19. Damnum pati aliud est, quam lucrum non facere.

QVAMVIS in titulo, quibus ex causis alimenta alioqui in debita denegari possint, discerni filio non debent alimenta, qui potest aliunde victum sibi querere, tamen omnia est quæstio nunc in facto agitata an filius dicatur aliunde habere, eo ipso quod potest alicui principi seruire, facillimum præstando, vel etiam militando in bello, atque ita merendo stipendia, & sanè videtur excludendum a petitione alimentorum: paria enim sunt quod non sit nobilis, & sciat artem ex qua possit victum querere, vel quod nobilis sit, & possit principi seruire, domi aut in bello, imò siue nobilis sit, siue ignobilis cum potest in bello habere stipendia secundum conditionem suam, vel pari modo principi, non potest dici pauper, ita concludit Curt. iun. in consil. 148. num. 5. dicens filium non esse a [3] patre alendum si potest vivere in aula principis, vel eundo ad bellum, per doctrinam Bartol. in l. circa fi. C. de medican. valid. lib. 11. vbi ait patrem non cogi alere filium robustum, qui cum sciat non vult se populari, eum citat, & sequitur Emilian. in consil. 146. num. 1. Menoch. in consil. 26. Gabriel. commun. opinio. lib. 6. tit. de aliment. conclus. 1. num. 27. & facit, quia ad filij exclusionem Dd. considerant solum potentiam querendi victum, & non est dubium, quod non minus predictis modis potest quilibet vivere, quam ex arte, & disciplina. cum vero contigisset hæc conuentio inter Dominos Iulium, & Octauium patrem & filium de Mainoldis, nobiles Mantuanos, non placuit Senatui ea Curtij opinio, propterea illa sprete consuit filio prouidendum a patre pro eo quod deesse ad debita alimenta, & principalis fuit ratio, quia si filius semper diceretur habere vnde viveret, cum potest principi, bello, vel domi seruire, iam non esset distinguendum inter filium artificem, & indultum & ineptum, atque ignarum, cum semper obtici illi possit, seruius principis, sed sufficeret probare illum sanum, & robustum esse, at Doctores distinguunt inter artificem, & ineptum.

Secundò motus fuit, quia nemo tenetur ire ad bellum cum periculo suæ personæ, quinimo nemo cogitur [3] se conicere in aliquod periculum, l. fi. C. de accusation. l. 3. C. ad leg. l. i. maie. l. nostris. C. de calumnia. & iustus dicitur metus, qui descendit [4] ex periculo personæ, l. 4. cum seq. ff. de eo, quod met. caus. l. interpositas, C. de transact. metus autem ff. ex quib. caus. maior, imò fortius admittunt Dd. in istum inferri metum, quando pater suspicatur [5] de vita filij, ex doctrina Innocen. & Card. in c. cum lolum, de sponsa. vbi non solum matrimonium vitatur tanquam meticulosum, sed etiam quando eius filio incutitur, idem loquendo in genere tenuit Aret. in consil. 14. num. 5. vers. secundum etiam actus, Socin. iun. in consil. 77. num. 38. vol. 1. Alciat. in dec. 162. num. 9. & Roland. in consil. 2. num. 66. & 68. vol. 1. hinc dixit Imol. in l. nam quod 5. non omnis ff. de Trebellian. quod vbi agitur de periculo vite non tenetur credere [6] literis salui conductus sibi a principe concessis, allegat cap. accedens illi. extra, vt li. non contest. & dixit Barbat. in cap. canonico, de offi. de lega. quod citatus oblati literis salui conductus si non comparet, quia timeat ab inimicis excusatur, quia nemo tenetur exponere se periculo, ca. l. de clement. non resid. in 6. Albiat. in dec. 189. column. 3. in prin. num. 21. Barbat. in consil. 62. num. 1. volum. 1. l. i. in consil. 86. num. 36. volum. 3. Igne. in l. necesse.

necessarias, §. non alias in 424. ff. ad Sillanā. Franch. de March. quest. 68. part. 2. lo. Iac. de Leonar. inter consil. Brun. consil. 114. num. 377. quod si ubi agitur de vita non tenetur quis committere se fragilitati cautionis aut salui conductus, multo minus cogitur quis ire ad bellum ut victum ubi querat, cum aliunde cōsequi possit a patre, mouit etiam senatum, quia nō constat quod possit principi feruire, licet admodum aptus, & dominus Octauianus, quæ enim pendet à voluntate principis [7] reputatur impossibilia, l. apud Iulianum, §. fin. ff. de leg. 1. l. qui cum maiori, in princip. ff. de bon. liberto. & licet hoc non procedat quando à principe non fuit postulatū, quasi presumatur fuisse imperaturus [8] si postulat. ff. de Bal. in consil. 39. col. 1. vol. 2. Castr. in consil. 43. colum. 3. vol. 2. Crau. in consil. 12. num. 10. Burfat in consil. 16. num. 24. dixi in consil. 90. num. 40. tamen in casu nostro non fuit necessaria petitio, quia defuncto Serenissimo Duce Guilielmo, cum plures alij assumpti forent in obsequia Serenissimi domini Moderni Ducis ipse dominus Octauianus fuit omnisus, præterea qui dicit eum potuisse principi feruire probare debet, quod extet princeps aliquis, qui foret libenter eius opera vfusus, sicuti dicimus de eo, qui imputare vult marito quod medicum non adhibuerit [9] tenetur enim probare quod extarent in loco medici, qui possent adhiberi secundum Bart. in Lab. hostibus, §. si vir. ff. solu. matr. vbi ait esse notandum, idem Barto. in l. si ferui, in ff. princ. ff. de verb. obligat. vbi inquit probandum esse quod foret facile marito adhibere medicum, Castr. in d. l. si vir. Alex. in consil. 121. nu. 2. vers. nam, vt dicit, volum. 7. & dicit Rolan. in tract. de lucto dot. questio. 64. num. 18. quod Bartoli doctrina est ab omnibus approbata, vt in simili dixit idē Bart. in l. tutor qui repertorium, §. si post. de positionem, in fin. ff. de administ. tut. quod tutori negligentiam obiciens pro eo quod pupillarem pecuniam, [10] nō conuerterit in emptionē prædiorū, tenetur probare, quod in loco extarent prædia venalia, & inquit Corn. in consil. 241. colum. 3. vol. 2. quod allegans nullitatem contractus gelli cum minore, quia non fuerit adhibiti consanguinei, debet [11] probare consanguinitas extitisse qui potuissent adhiberi, alios concordantes citari in consil. 39. numer. 14. & sequi. hinc etiam dixit Burfat. in consilio 307. nu. 37. quod allegans nullitatem testamenti eo quod non fuerint adhibiti testes Mantuani [12] vti mandat statutum, tenetur probare non solum quod extarent homines Mantuani in loco, sed etiam quod facile adhiberi possent, quia esse potest quod extarent, sed quod temporis breuitas non pateretur illos accersiri, vti contigit in eo facto, & idipsum probauit Roland. in eodem facto loquens in consil. 30. volum. 3; licet vterque ipsorum satis leuiter pertractet hoc argumentū, ita ergo in proposito non fiat eis multos ostendere principes, nisi etiam probetur quod essent in eorum obsequio acceptatori dominum Octauianum. rursus respectu primi obiecti, quod posset in bello stipendia mereri dicebatur quod in hac patria extat decretum ne cui liceat inuolu principis nomen dare, cum vero requiratur licentia, non potest obici Domino Octauio culpa si non militat, cum non appareat id fieri posse permissu principis, imò eiusmodi licentia tamquam à sola principis voluntate dependens impossibilia à iure reputatur, vt dixi paulo supra, & quamuis soleat princeps illam concedere, id tamen omnibus nec indistincte, nec pro quorumque bello facit, sed pro longinquis partibus, putā sub Duce Parmæ in Flandria, quo non nisi magna cum impē-

sa multoque periculo non datur accessus, his præsertim diebus, quibus ob ingens atroxque in Gallis bellum militibus, & latronibus obidentur itinera, vt vix terrestri via pateat transitus.

Eodem in facto contigit dubitari, an in calculandis alimentis necessariis deducendum esset id quod eidem domino Octauio datum fuerat à Serenissimo Duce Guilielmo, atque id posset Dominus Octauianus precipuum capere, vel potius teneretur pater tanto minus in causam alimentorum trahere, dubium faciebat, quia datum alicui à Principe ob merita, vel in recompensationem seruitutis habetur pro peculio quali castrense, [13] vt ell. text. in l. cum multa, C. de bon. que liber. quam dicit ibi in hoc singulare Bal. quod fortuna potest habere peculium quali Castrense, Item in c. nume. 1. qui feud. da. pol. vbi dicit idem esse in Rege donato, & loquitur in donatione feudi, eum quoque textū dicit singularem, las. in Authen. ex testamento, nu. 11. C. de collatio, & in l. ex imperfecto, numer. 3. C. de testam. Coraf. in l. frater à fratre, nu. 105. ff. de cond. in deb. & non conseruit, [14] nec imputatur, vt dicitur in ea l. cum multa, las. d. Authen. ex testamento, & Coraf. loco prædicto, quia castrensia, vel quali [15] non conferuntur, l. 1. §. nec castrensia, ff. de collatio. bono. l. filia licet, Cod. de collatio. quod si filius ex fructibus eorum bonorum teneatur sibi providere de alimentis, vtique fructus predicti cederent in utilitatem patris, & eum eximerent ab onere alendi, & tamen pater in bonis filij donatis à Principe [16] nō habet vsum fructum, vt probat d. l. cum multa, & ponunt omnes præcitati Dd. atque ita pater per indirectū consequeretur in bonis filij, quod ei directē denegatur sed in hoc quoque senatus tenuit sufficere, quod filius aliunde habeat vnde viuat, ad hoc vt pater alendi onere exgrauetur: lex enim considerat effectum dum patrem cogat in subsidium, & non curamus de modo [17] dum tamen effectus sequatur. l. 3. C. de insti. & subli. Men. consil. 35. nu. 22. & certum est, quod tenetur quilibet prius de suo viuere quam alios molestare, & quando vnus tenetur in subsidium alterius, debet prius alter excuti, vt videmus in fideiussore, & alius personis, & non obstat, quod hoc modo exgrauando patrem deferatur illi vsum fructus per indirectum, vel saltem commoditas, quia responderetur attendendum esse quod principaliter agitur, non quod venit consequutiuē, & multa [18] veniunt in consequentione, quæ principaliter non cederentur, Bart. in l. 1. ff. de auth. tut. Dec. in l. 2. numer. 26. ff. de iurisd. omn. iud. Tiraque. in tracta. res inter alios acta, col. 2. D. Becius consil. 47. nu. 32. principales autem res à Principe donata cedit in vtilitatem donatarij quæ ea sunt alimenta, licet in cōsequentiū pater exgrauetur onere filium alendi & pater ex hoc non dicitur lucrari, licet quando in bonis filij habet vsum fructum, sed à damno defendi, & aliud est damnum patris, aliud [19] vero lucrum nō facere. l. quamuis, & l. fin. C. de iur. fac. ignor. l. error, ff. eod. facit l. fin. §. licentia, Cod. de iud. delib. Card. Florē. & Abb. in c. ex parte, de resitu. in integ. Fulg. in consil. 61. domina Catharina, col. fin. & hoc modo satisfit l. cum multa. c. de bon. que lib.

SYMMARIA.

1. Vxor cui alimenta relictasunt à viro, an possit supplemenum quarta petere in bonis mariti diuitis.
2. Causa, quæ certo tempore requiritur, sicut est si eo tempore ad sit licet deinde desinui.

HHH 4

3. *Uxor cui quarta debetur in bonis viri diuitis non excludatur ab ea si diuitia superueniant.*
4. *Exequitur ad distribuendum in pauperes dando cuique duas buccellas non poterit plus robusto dare quam debili.*
5. *Vxori indotata datur quarta in bonis mariti diuitis ne cogatur mendicare cum opprobrio matrimonij antealit.*
6. *Uxor dotata parua dote consequitur quartam in bonis mariti perinde ac si dote non haberet.*
7. *Vxori indotata non debetur quarta in bonis viri defuncti si habet patrem diuitem.*
8. *Ratione legi cessante, ipsa quoque cessat dispositio.*
9. *Necessitati causa quando aliquid conceditur cessat ipsa cessante necessitate.*
10. *Ratio rebus dictum generale.*
11. *Qualitas a lege requisita probanda est, alias legi non est locus.*
12. *Qualitas adiecta emulid qualitat, & in diuersa specie reponit.*
13. *Conditio non ponit in esse, nisi sit purificata.*
14. *Conditionis natura est quod prius existat quam acquiratur emolumentum.*
15. *Conditio adiecta facit rem videri diuersam.*
16. *Conditio significat causam.*
17. *Legatum acquiritur legatario statim a morte testatoris.*
18. *Prius aut posterius non datur in his que sunt eodem tempore.*
19. *Dominium rei legata non transit recta via in legatarium, quando legatum consilii in quantitate.*
20. *Alimentum qui habet, rem ipsam habere videtur.*
21. *Vxor indotata non petit quartam in bonis secundi viri si potest illam consequi in bonis primi.*
22. *Cum de viro disputamus cetera omnia supponimus habita.*
23. *Qualitas non potest stare sine subiecto.*

QVÆSTIO XXIX.

EX dispositione authenticæ, præterea, C. vnde vir & vxor, cauetur quod vxori indotata quarta debeat in bonis viri locupletis, & legatum ei factum a viro in eam quartam imputatur, fuit à Doctoribus questum si maritus vxori pauperi relinquit alimentum, vel tot bona ex quibus possit commodè viuere, cum tamen non ascendat ad quartam bonorum, an possit petere id quod deficit ad supplementum quartæ, & Ioan. Petrus de Perul. in dict. Auth. præterea, prout eum refert, & sequitur Cacciaup. ibi, concludit supplementum deberi, [1] quia ex quo fuit semel aperta via ad petitionem, tota quarta debetur, nec minus debet, argumento l. i. post mortem, §. fin. fi. de bon. poss. contra tabul. & cum eis transit Fabia de Pap. in dict. Authen. præterea, numer. 127. vbi alias rationes allegat, & præcipue quod legatum vxori superueniens post ius quantum non tollit, nec minuit ius illud, quia vbi aliqua causa certo tempore [2] requiritur sit est si eo tempore adsit, licet postea cesset Bart. in l. generaliter, col. 2. Cod. de epis. & cle. faciunt multa per Deci. allegata in dict. Authen. præterea, in fi. vbi idem infert, quod si post ius quartæ delatum, & ita post mortem mariti vxor [3] efficiatur diues non impeditur in confectione quartæ & idem dicit in consil. 24. Soci. in consil. 121. nume. 30. volum. 4. Fabia. in d. Authen. numer. 103. allegat etiam glo. in C. vnicos, in vers. quartæ. in fin. de inuest. fac. de re alien. quæ vult quod maritus teneatur quartam

relinquere vxori, ergo vbi minus reliquit, supplementum peti potest, addit etiam text. in §. quia vero dudum, l. 2. in Auth. vt liceat mariti, & satis, vbi dicitur quartam ascendere posse vsque ad centum libras auri, ergo transcendere locum potest rationem alimentorum, hanc quoque sententiam probauit Pau. Pic. in d. Auth. præterea, numer. 61. vbi dicit esse communem, & mouetur, quantitas vxori inopi debita est taxata a lege, ideo neque augeri, neque minui potest, siue sufficiat ad alimentum, siue non argu. licet dicitur §. i. inter ff. mandata, quem textum dicit ingulare, allegat etiam textum in l. si partem, ff. de seruit. rustic. prædior. vbi Bald. & Angei. dicunt, quod deputati ad distribuendum elemosynam pauperibus [4] dando cubile duas buccellas non poterunt plus dare viro robusto, nec minus pauperi, vel paruulo ex quo taxatio est facta, infert etiam ad plures similes questiones, eandem conclusionem probauit Ias. d. Authen. præterea, num. 11. veric. item, & de his quæ dixi, vbi tamen nihil allegat, sed supponit pro indubitato attento eo textu, addo quod hanc partem videtur sequi Purpur. ad Ias. in d. Authen. præterea, d. numer. 11. dum ait quartam posse ascendere ad centum libras auri.

[5] Hæc sententia quamuis apud omnes videatur indubia, tamen non est sine difficultate, nam dicitur Authenticæ ratio est, ne vxor superfluos labores inopia, vt ibi dicitur expresse, & in §. fin. circa fin. in Auth. de exhib. reis, Nico. de Vbald. in tract. de successio. ab intesta. par. 4. col. fi. vbi dicit, quod lex considerauit promittere inopia coniugis superfluos, Barba. in consil. 74. col. 3. ver. modo licet. vol. 4. vbi ad hoc ponderat text. ex quo sumpta est d. Authen. & quod illa dispositio fundetur super inopia & mendicitate vxoris, probat Signorini. in consil. 231. num. 6. vbi infert, quod continet pietatem per dictam rationem Baldi d. Authen. præterea, in h. vbi ait ratione esse, ne infelix coniunx mendicare cogatur, & infert quod ex quo eadem subest ratio in dote parua, quæ [6] in nulla, idem lex illa obtinet etiam, quando mulier est dotata, sed parua dote, sequitur Alexand. numer. 4. dicens decisionem esse fundatam super inopia, ne cogatur mendicare, & allegat Salic. Roman. & Calt. idem voluit Socin. d. consil. 121. numero quadragesimo quarto, & seq. Corne. in consil. 249. colum. 2. veric. & circa hoc, volum. 3. vbi ait attendi id solum, an vxor cogatur mendicare, & ideo infert ad cognoscendum si dos ad exclusionem vxoris à dicta quarta sit parua, vel congrua, attendi debere, an sufficiat pro alimentis, quod ante voluit Barba. in consil. 75. num. 3. & hanc partem comprobant Rolan. in consil. 24. nu. 26. & seq. vol. 3. vbi infert quod locum habebit etiam in parua dote, quando nihilominus cogeretur mendicare, Cephal. in consil. 244. numer. 16. & sequi, vbi affirmat hanc esse rationem finalem, Lancello. Gallia. in consuetu. Alexan. in vericulis solidis, quælib. 6. nu. 26. inferunt ideo Doctores quod vxor habens patrem [7] diuites & virum etiam locupletem, licet ipsa labores extrema inopia non habebit quartam, quia alimentum potest consequi à patre vt voluit Alexan. d. Authen. præterea, num. 11. vbi Deci. nu. 20. dicit communem post Corne. ibi, quod etiam voluit Socin. d. consil. 121. numer. 49. Cephal. in d. consil. 144. num. 20. Narra. in consil. 648. num. 13. Lancello. loco prædicto. hæc autem ratio cessat quando maritus leuauit vxori alimenta, quia non dicitur inops, nec cogitur mendicare, ergo cessare [8] debet dispositio, l. adigere §. 8. quæuis ff. de iure patron. l. 1. Titio, ff. de verborum obligat. l. 1.

1. in fin. ff. de donat. & simili argumento vitur Dec. in consil. 24. in princip. quidquid enim conceditur propter inopiam, aut necessitatem cessat [9] auctis facultatib. l. cura, §. deficientium, ff. de mune. & homo. l. his honorib. §. penult. ff. de vacatio. mune. & generale dictum limitatur, [10] & restringitur per rationem secundum causam, vt inquit Angel. in l. obligatione generali, super glo. in vers. non fuisse, ff. de pignori. Natta consil. 146. nume. 11. fat enim est quod satisfacta causa propter quam lex fuit introducta.

Secundo in terminis, quod stante legato alimentorum facto a marito vxor excludatur ab ipsius quartæ petitione, voluit Ioan. Mar. Rinnin. in consil. 114. per totum, vbi pluribus mouetur fundamentis, & rationibus, vt apud eum videri potest, ita ne sit necesse sigillatim referre, & illud sequitur confirmatio, & contrariis respondendo argumentis, Cephal. in consil. 244. & tenendo hanc partem non obstat, quod semel aperta via ad quartam non possit minui, quia respondetur iam non posse dici apertum nisi concurrentibus qualitatibus a lege expressis inter quas ea est, quod vxor sit inops, addo, vt cogatur mendicare: at vbi cessat mendicatus non conceditur petitio quartæ, qualitas autem a lege requisita debet interuenire, alias legi [11] non est locus Bartol. & Angel. in l. 2. §. diem, ff. quando testia aper. Bar. in l. 1. §. ait prator, ff. ne quid in flum. publi. Marti. in l. si quis ne quer. num. 154. ff. de querelion. cum similibus, & hoc ipsum est de quo agimus, an cessante qualitate mendicatus cesset dispositio, proinde non debet assumi pro vero, quod lex simpliciter quartam tribuat, ex quo non tribuit simpliciter, sed sub conditione si vxor sit inops, & cogatur mendicare, & aliud est quod sit simpliciter tales, vel quod sit tale secundum quid, & qualitas etiam adiecta illud qualificat, [12] & in diuersa specie reponit, Bartol. in l. si quis posthumus, §. si quis filium, & ibi Ias. numer. 51. ff. de liber. & posthu. c. statutum, & c. canon. de electio. in 6. Marti. singul. 510. Bero. consil. 119. nu. 12. vola. Crot. consil. 506. Gomef. in §. in personam, num. 16. Infit. de acti. Menoch. de arbit. iudic. qua. 11. n. 13. & idem est in conditione, qua [13] nihil potuit in esse, nisi sit purificata, l. cedere diem, ff. de verbo. signific. l. pecuniam, ff. si cert. pe. & natura [14] conditionis est, vt prius existeret, Bar. in l. quibus diebus §. Tertulius, ff. de cond. & demonit. Alexan. in consil. 119. colum. 1. vol. 1. & conditionis adiectio facit quod res non sit eadem, [15] sed diuersa. l. 1. §. si quis simpliciter, ff. de verbo. obligat. §. preterea, initie. de i. nuelib. stipulatio. Bar. in l. denunciasse §. quid tamen, ff. de adulter. probat Natta in consil. 363. num. 18. textus autem in Authen. preterea, loquitur sub conditione si laboret inopia, & additio [16] denotat causam, Bar. Imol. & Roman. in l. 2. §. fin. ff. de donatio. vbi quod significat causam finalem, atque ea cessante cessat dispositio, Tiraquel. in tracta. cessan. cau. limitat. l. num. 4. cum igitur non simpliciter quarta deferatur vxori indotata, sed sub conditione si inops sit, cessat contrarium argumentum, nec mouet quod causam necessariam sufficiat adesse eo tempore quo requiritur, licet postea cesset: quia respondeo venum esse id, sed in facto non verificari, cum enim maritus legat vxori, vel alimenta, vel bona ex quibus potest alimenta percipere, tunc legatum statim [17] a die mortis testatoris acquiritur legatario, l. a Titio, ff. de furt. notatur in l. 2. §. cum igitur, & §. in nouissimo. C. de cadu. tollen. proinde cum vxor a eodem tempore deferatur ius petendi quartam, &

ius petendi legatum, non potest dici tempore mortis testatoris vxorem inopem esse, vel etiam legatum aut diuitias superuenire postquam ius quartæ in iis enim, quæ eodem tempore fiunt non datur prius, [18] aut posterius, vt inquit Bart. loquendo de his, quæ fiunt in eodem instrumento, in l. 6. tractus, Cod. de hie instrum. & de testamento, l. quidam testamento, §. ante heredes, ff. de heredi. institutu. Dd. in l. 1. §. prius, ff. de vulg. & pupil. & propterea non dicitur prius quæ sita quarta, quam legatum alimentorum.

[19] Et si dicatur aduerte, quia dominium quantitatis legatæ non transit recta via in legatarium, licet aliud sit in domino speciei legatæ, Bartol. in l. 1. nu. 12. verificatio casu, ff. de leg. 1. & ibi eum sequuntur alij, Bartol. & alij in l. 1. colum. 1. C. commun. de leg. Ruin. consil. 151. num. 4. volu. 5. Paris. in consil. 77. nu. 4. volum. 2. Ripa in d. l. 1. nu. 54. vbi etiam Alciat. ff. de lega. 1. respondeo quod, et si dominium quantitatis legatæ non transcat recta via in legatarium, tamen bene transit ius petendi ipsum legatum, & qui actionem [20] habet, re ipsam habere videtur, qui actionem, vbi Deci. & Cagnol. ff. de reguliur. & ad exclusionem quartæ sufficit, quod officium iudicis competat, non actio, vt probant supracitati Doctores, qui dicunt quod denegatur quarta vxori habenti patrem diuitem, cum tamen filio aduersus patrem pro consequendis alimentis non detur actio, sed officium iudicis, vt probauit suo loco, Bartol. in l. si quis a liberis, in principi. ff. de liber. agnoscen. Decidit. Authen. præterea, numer. 20. & Soci. d. consil. 121. numer. 30. volum. 4. dicit [21] quartam in bonis secundi viri non dari vxori, quæ potest quartam cõsequi in bonis primi viri, atque ita sufficit, quod habeat actionem, ex quo remedium est subsidarium, sequitur Caph. in d. consil. 244. nu. 22. nec mouet ea gloss. quæ vult, quod maritus teneatur quartam relinquere vxori, quia intelligi debet suppositis terminis habilibus id, quod vxor habeat quartam sibi pro alimentis sufficiat cum enim de vno [22] disputamus cetera omnia supponuntur habilia, §. in extraneis, Institui. de hered. quali. & differ. intelligi ergo debet, quod in casibus quarta vxori debetur, maritus teneatur illam relinquere: at vbi maritus requirit alimenta non debetur quarta, ergo & c. eodem modo enervatur textus in §. quia vero dudum, in Authen. vt lice. mar. & auxi, quia vbi debetur quarta potest ascendere ad centum libras, non autem quærimus nunc quanta esse possit, sed an debeatur vbi habet alimenta cum enim agitur de quantitate præsupponitur substantia, alias non daretur quantitas, seu [23] qualitas sine subiecto, l. nec vllam, §. si abfentis, vbi Angel. ff. de petito. heredit. l. Pomponius, §. fin. vbi Aret. in principi. ff. de acquiren. possef. Bal. in l. 1. ff. de bonor. possef. secundum tabul. & in l. omnium, C. de testamen. Ruin. in consil. 218. numer. 14. volum. 1. & dicit Bald. in consil. 465. numer. 1. volum. 4. quod volens probare qualitatem debet prius probare substantiam, nec dissimili collatio naturæ argumenti adductum a Pico, quod quarta cum sit a lege taxata non possit minui, quandoquidem id verum est, quando taxatur, non tamen taxatur nisi in casibus quibus debetur, vnde cum non debeatur, quando vxor habeat alimenta ex legato viri cessat obiectum, quod optime procederet, si præsupponeremus quartam deberi, sed id est in controvertia, an debeatur, quare si ratio foret contendendum posterior hæc opinio esset amplectenda, sed ex quo plures primam tenent difficile esset obtinere in iu-

dicio, idem Iaf. in d. Authentica, præterea, nu. 9. videns euitari non posse quamplures illationes dixit se tenere pro conitanti quod decitio illius Authent. non sit facta ob solam rationem alimētōrū, sed etia, vt recompensetur præteritum matrimonium, & quæ tamen ratio nihil valet, quia daretur recompensatio etiam, quando vxor non esset diues, vt ratio sit generalis, & tamen textus disponit contrarium, quia lucrum deficit solum vxori inopi.

SVMARIA.

1. Pœna pro fornicatori nuptiis suis hodie sublata.
2. Annus luctus dicitur primus, qui sequitur mortem mariti.
3. Nominatio dicitur ab eo quod rationabiliter deberet fieri, licet non sit factum.
4. Augustinus dicitur superari ab augendo, licet aliquando minuat Imperium.
5. Iustitia dicitur quia suam cuiusque tribuat, licet aliquando auferat.
6. Vfus communis loquendi attenditur in dispositione testatoris, & illam interpretatur.
7. Verba intelligi debent demonstratiue, non dispositiue.
8. Substitutio facta filio impuberi, non restringitur ad tempus pubertatis.
9. Legatum communis persona factum non interpretatur stricte.
10. Qualitas censetur adiecta gratia demonstrandi, non restringendi in materia alimentorum.
11. Legatum alimentorum, non interpretatur stricte, sed largè.
12. Qualitas nominis determinans verbum à quo dispositio sumit effectum restringit, & limitat dispositionem.
13. Qualitas, quæ est alieuius effectus adesse debet tempore quo dispositio sortiri debet effectum.
14. Qualitas censetur esse causa dispositionis.
15. Causa respectus commendum, & honorem testatoris dicitur esse finalis.
16. Nuptia secunda tristitiam afferunt animæ mariti.
17. Vidua quando intra annum luctus nubuit, lex de illius impudicitia suspicatur.
18. Legatum factum ob causam determinatur secundum causam annexam.
19. Præilegium peculio concessum cessat quando peculii cessat nomen.
20. Contrahens cum herede videtur intuitu qualitatis hereditaria contraxisse.
21. Contrahens cum iure videtur respexisse ad ciuitatem.
22. Instrumentum præstitum personæ cum expressione dignitatis non obligat cessante dignitate in ea persona.
23. Præilegium Regi concessum, qui erat tunc dux cessat quando de iure esse dux.
24. Qualitas legatarij declarat quid veniat in legato.
25. Qualitas personarum declarat dispositionem quamlibet.
26. Expressum videtur id quod fuisse expressum, si partes de eo interrogato fuissent.
27. Odiosus testatori in dubio non videtur innouari.
28. Vxor relicta non debetur ei, quia cum mala gratia diuertit.
29. Vxor relicta habetur pro renouata si vxor viuentis, sed ignorante commisit adulterium.
30. Vidua perdit legatum sibi factum si nubuit intra an-

num luctus.

31. Legatum vxori factum sub mentione viduitatis, vel luctus perditur per transiitum ad secundam vota intra annum.
32. Indignum quod auferatur propter culpam commissam post mortem testatoris applicatur fisco.
33. Fisco non applicatur quando indignus ad auferendum fuerat relicta à testatore.
34. Vxor vidua si nubuit intra annum luctus, an perdat legatum sibi facta à testatore.
35. Vidua transiitudo ad secundas nuptias intra annum efficitur ingrata.
36. Infamie efficitur, & primum vitium offendit, qui viduam duxit in vxorem non elapso anno luctus.
37. Legatarius priuatur legato, si intra annum luctus vxorem ducat à testatore relictam.
38. Nuptia secunda duplici ratione prohibentur.
39. Argumentum à communiter accidentibus sumptum est validum.
40. Voluntas testatoris præualeat communi loquendi vsui.
41. Verba in dubio sunt restrictiue, non demonstratiue.
42. Substitutio pupillaris inducitur, quando de pupillarietate sit mentio.
43. Condicio viduitatis adiecta primo legato vxori facta censetur etiam repetita in secundo.
44. Licentia nubendi concessa vxori, non extenditur ad nuptias contractas intra annum luctus.
45. Dispensatio pro vno impedimento concessa intelligitur dammodo aliam legem non offendat.
46. Licentia testandi concessa alicui intelligitur seruatis solemnitatibus.
47. Legatum communis persona factum intelligitur stricte, quando heres quoque est communis.
48. Legatum quantumvis fauorabile non extenditur contra tacitam, vel expressam testatoris voluntatem.
49. l. Melas, ff. de aliment. & ciba lega. quomodo intelligatur.
50. Legatum alimentorum late interpretatur, quando sit pauperi.

QVÆSTIO XXX.

FVi his diebus interrogatus si maritus reliquit vxori alimenta, per annum luctus præstida, an ea consequi debeat etiam si intra annum secundas contraxerit nuptias. & dubium faciebat non, quia nubens intra annum luctus priuatur omni relicto sibi facto à viro, vt l. C. de secum nupt. vbi Bald. numer. 6. Alexand. ad Bart. Deci. numer. 10. & seq. & Ioan. Garron. numer. 66. Picus in l. Titia, §. Titia cum nuberet, num. 166. ff. de leg. 2. Bero. consil. 32. num. 19. volum. 2. Bero. in decis. 186. per totum, nam ille parat, tamquam impolitæ non fauore [i] filiorum, sed ob nimiam festinantiam sublata per dictum Apostoli, & per Innocent. in c. fin. de sponsa. vbi Hostie. Ioann. And. Butr. Ancha. & alij, sequitur Bartol. in d. l. in fin. C. de secum nupt. Bald. in consil. 366. num. 2. volum. 4. Abb. in c. Ecclesia Sanctæ Mariæ, colu. 2. de constit. & ibi communem dicit Aretin. Felin. numer. 35. eam quoque dicit magis communem Ios. de Garron. dicta l. 1. numer. 132. vbi ait temerarium esse contrarium tenere in consulendo vel iudicando, & alios multos adduxi in consil. 135. num. 20. & seq. dubium autem faciebat, quia faciendo mentionem de anno luctus videtur testator voluisse non testifigere legatum ad tempus viduitatis, sed de

designare primum annum, & ita potius voluisse demonstrare tempus anni, quàm restringere ad viduitatem annus [2] enim luctus dicitur primus annus, qui sequitur à morte mariti, etiam si maritus non fageatur, vt probat text. in l. liberorum, §. i. ff. de his, qui notant. iniam, vbi dicit, quod pena vxori nubentis intra annum luctus impolitum locum habet etiam in ea, quæ maritum lugere non tenebatur, quia lex hic denominando annum, habuit respectum ad id quod fieri solet, sequuntur gloss. Bart. & alij, & denominatio [3] sæpe fit ab eo, quod rationabiliter fieri debet, non autem ab eo quod de facto accidit, gloss. in rubrica proci. ff. in verbo, Angustinus, vbi ait Imperatorem dici semper Angustinum, quia augere [4] tenetur, licet aliquando minuatur Imperium, sicuti in matrimonium, licet aliquando diuidatur, & iustitia dicitur tribuere suum cuique, licet aliquando auferat, [5] sequitur Bart. ibi num. 10. versic. modo circa vltimam, Bal. n. 18. & sequuntur alij ibi, & ponunt Dd. in proci. decret. præcipue Bart. & Abb. num. 11, vbi Apostoli idem Abb. in ca. 1. de iudic. & plura exempla ponit laf. in l. 2. §. appellatus, ff. si cert. per, sic ergo dicitur annus luctus primus annus intra quem mulier rationabiliter deberet lugere virum, licet aliquando non lugeat.

Confirmatur quia ex vsu communi loquendi appellatur annus luctus is qui ad lugendum est vxori destinatus, ideo testator [6] videtur loquutus fuisse secundum communem illum vsu, l. liberorum, §. quod tamen Cassius, ff. de leg. 3. l. Labeo, ff. de supellec. leg. in finitio casu Mant. de coniect. vltim. volun. lib. 3. tit. 8. nu. 1. & sequen.

Tertio facit, quia verba censentur magis appositae demonstratiuæ [7] quam restrictiuæ, aut dispositionis, final. §. Titia, ff. de lib. leg. Ioan. And. in c. i. pater, de testam. in 6. vbi infert, quod substitutio facta simpliciter filio impuberi, [8] non restringitur ad tempus pubertatis, ex quo verba impuberis stat demonstratiuæ, ac si dictum esset, qui nunc est impubes, Bart. in l. Centurio, numer. 31. ff. de vulg. & pupil. Alexan. consil. 1. num. 8. volum. 1. Ruin. consil. 103. nu. 21. & sequ. volum. 2. vbi ait quod testator loquendo de filio suo imito, videtur id dicere ad demonstrationem, non autem, vt limitet dispositionem, & quod verba in dubio intelligantur posita gratia demonstrationis, non autem taxationis, voluit Calsren. in pulchro casu, in consil. 339. nu. 3. vol. 1. Deci. in consil. 324. colum. 1. versic. quarto facit, & in l. in toto iure, nume. 16. ff. de regul. iur. Becius in consil. 94. num. 9. in facto autem proposito facta fuit mentio de luctu ad designandum illum annum certum pro quo alimenta erunt præstanda, quam ad limitandum tempus lugendi.

Quarta hæc opinio obtinere debet, quia etsi legatum regulariter strictè alias fit interpretandum, tamen fallit, quando fit coniunctè [9] personæ, si feruus plurius, §. si ff. de leg. 1. Deci. in consil. 92. Gozad. consil. 132. num. 12. Socin. iun. in consil. 98. num. 22. volum. 1. Crot. consil. 14. nu. 21. Paris. consil. 89. nu. 22. volum. 1. Bero. fam. quæst. 29. colum. 2. Rol. in consil. 16. num. 16. & 18. volum. 4. Natta in consil. 296. num. 6. & consil. 626. pu. 20. Menoch. de arbit. iudic. quæst. 99. nu. 13. Mant. lib. 6. tit. 1. n. 23. & seq. vbi adducit etiam textum in l. Aurelius, §. Titius testamentum, ff. de liberat. leg. vbi etiam contra filium heredem fit lata interpretatio fauore legatarij coniuncti, & dicit in consilio 72. num. 16. vbi etiam si fiat ab herede de coniuncto.

[10] Quinto in materia alimentorum, quod qua-

litas censetur adiecta demonstrationis, non limitationis causa, est text. in l. Mela, in princ. ff. de ali. & cibis, legat. vbi etsi relicta sint alimenta puero, vel puella, tamen ea adiectio non restringit relictum ad tempus pubertatis, sed tanquam appositata ad demonstrandum personam, cui factum est relictum, & determinatur perinde, ac si non esset appositata, & alimenta videtur relicta durante vita naturali.

[11] Sexto cum agatur de fauore alimentorum legatum debet extendi non autem restringi, vt probauit supra in ti. que sint alimentis. priuileg.

Respondi tamen quod alimentorum legatum expirauit cum primum vxor ad secundas nuptias conuolauit, quia qualitas luctus adiecta annu restringit dispositionem, l. Titia, ff. de testam. militat. l. 2. ff. de aur. & arg. leg. vbi probatur quod qualitas [12] nominis determinat verbum à quo dispositio sumit effectum restringit, & limitat dispositionem, & per illa iura hoc dixit Bart. in l. ex facto, col. 2. nu. 1. versic. secundo casu requiritur, ff. de vulg. vbi Imol. nu. 3. in fin. & nu. 2. vbi dicit quod cessante qualitate cessat dispositio, & dicit Bal. in l. Titius, ff. de testam. mili. quod qualitas, [13] quæ est alicuius effectus adesse debet tempore quo dispositio sumere debet effectum, Felin. in consil. 25. num. 21.

Secundo facit, quia relictum factum pro anno luctus intelligitur quatenus tunc tempore loquat, quia qualitas [14] cesset causa dispositionis, l. Lucius, l. 1. ff. de fideicommiss. liber. & dixit Bal. per illum textum, in l. centesimis, §. si ita stipulatus, ff. de verb. obligat. quod si quid collatum est in arbitrio heredis, intelligitur quatenus est heres & dicitur.

[15] Tertio causa respiciet commodum & honorem testatoris dicitur esse finalis in legato Bart. in l. 2. §. fin. numero. primo, ff. de donat. & ibi sequitur Caltr. Ange. in consil. 124. nu. 3. versic. præterea, Imol. in l. Titia cum testamento, num. 3. ff. de leg. 2. Crau. in consil. 241. num. 2. & 3. in casu nostro luctus anni censetur causa legati, quia quod per annum lugeat vxor concernit honorem mariti, & familie: nam si contestatur mariti anima [16] per secundas nuptias, quæ post annum contrahantur, vt probauit in consil. 178. multo magis id fiet per nimiam festinantiam, propter quam lex suspicatur de impudicitia, [17] vxoris, vt ponit glo. & Dd. in l. 1. C. de secun. nupt. & in l. liberorum, §. 1. ff. de his qui notant. infam. sed post secundas nuptias cessat causa legati: ergo cessat legatum ipsum l. cum tale, §. falsam causam, ff. de condi. & demonstr. l. qui tutelam. in princip. ff. de testam. tute. alios citat Tiraque. in tract. cessan. cau. in prima part. n. 122. Bero. in consil. 23. nu. 24. & in consil. 32. nu. 3. vol. 2. Cephal. in consil. 131. nu. quimimo legatum factum ob causam determinatur secundum causam [18] annexam, l. Seio, ff. de annu. leg. Bald. in leg. 1. numer. 2. Cod. de legat alios citat Marti de coniect. vltim. volun. lib. 6. tit. 14. numero decimo tertio, cum ergo per transibit ad secunda vota cesset causa lugendi, & luctus ipse, cessare debet legatum.

Quæro quando aliquid conceditur propter nomen, tunc extincto nomine ipsa quoque concessio extinguitur, l. fin. C. de inoff. test. vbi priuilegiu [19] concessum peculio cessat, quando cessat peculij nomen, & id hoc notat Salicetum 2. Roder. in quæst. maiorat. nu. 23. folio mihi 872. alimenta igitur pro tempore luctus relicta non debentur, quando cessauit tempus lugendi.

Quinto facit l. si preponas, §. 1. ff. de inoffic. testa-

mentvbi contrahens cum hærede [20] videtur cum illo ratione, & intuitu qualitatæ hereditariæ contraxisse, & ibi Ang. adducit concordantes, Dec. in consil. 183. numer. 8. versicul. & hoc confirmatur, vbi subdit inspicendum esse quæ contemplatione actus hæc, Alcia. in consil. 155. num. 8. vbi infert quod contrahens cum ciue [21] videtur habuisse respectum ad ciuitatem, Soci. in consil. 34. in fin. volum. 3. vbi arguit ex eo, quod Cardinalis in contractu dicitur locator, & Felin. dict. consil. 25. num. 23. ex eo quod in contractu dictum fuerat quod liceret conductoribus quandoquicunque francare, concludit facultatem illam non competere, postquam desierunt esse conductores, sed extinctam esse, quia finita conductio ob solutionis defectum cessat qualitas sub qua fuit contractum, infert ex hoc Abb. in cap. veritatis, numero secundo, versicul. aut simpliciter fuit prelitum, de iureiurand. quod [22] iuramentum personæ expressæ cum nomine dignitatis non obligat in ea persona si deficit dignitas, puta quando dictum est Carolo Imperatori, quia intelligitur iurasse intuitu dignitatis, capitulo venerabilis, in fine, de electio. vbi iuramentum de obediendo Imperatori non obligat, quando per depositionem, vel aliter definit esse Imperator, & notat Abb. ibi in vit. notab. Nata in consil. 19. nu. 8. & dicit Boffius in tit. de Principibus, num. 344. [23] quod priuilegium Regi Francorū concessum, qui tunc erat Rex Mediolanensis, ne subditi Mediolanenses traherentur extra curiam, non habet locum, quando Caesar factus est dominus Mediolanensis, quia concessio facta illi tanquam Regi fuit extincta, quod Rex decessit, & Dux Mediolanensis in presenti casu relictum factum vxori per annum luctus censetur factum intuitu viduitatis, & luctus, eoque cessante extingui debet.

Sexto, legatum factum vxori viduæ intelligi debet, æa viduitate durante aliis non conueniret personæ, cum tamen legatum declaratur ex [24] qualitate legatarij, Bald. in l. plenum, §. equitij, ff. de vfu & habit. vbi ait, quod calcitra de serico non venit in legato lecti facta vxori viduæ, quia illæ non conueniunt viduæ, idem Bald. in l. 1. num. 12. C. de lega. Salic. in l. fin. numer. 6. C. de indic. viduit. tollend. Ripa in Lex factio §. si quis rogatus, num. 11. in fine, ff. ad Trebellian. Mantie. de coniectur. vltim. volunt. lib. 6. tit. 11. num. 17. & ex qualitate [25] personarum declaratur qualibet dispositio, vt per Felinum in c. causam quæ, colum. 3. versicul. quinta declaratio, de rescript. Cagnol. in l. quousque, idem sermo. nu. 5. ff. de regul. in Simon. de interpret. vltima. volunt. lib. 1. interpretat. 2. dubitat. 2. solut. 7. num. 14. fol. mihi. 68.

Septimo, nulli dubium, quin per festinatæ nuptias intra annum luctus constituitur, & offendatur testatoris anima, & vxor fiat sibi odiosa, nam hoc magis clarum est, quam vt eget probatione, & ponunt Doctores in l. 1. Cod. de secund. nuptiis. et si testator fuisset interrogatus, an vellet alimenta dari vxori etiam postquam nupisset, certe dixisset, quod non: ideo non debemus intelligere, quod voluerit etiam in tempus illud relinquere [26] gloss. fin. in fin. in l. tale pactum, ff. de pact. cum multis apud Tiraquell. in præf. l. i. vñquam, numer. 36. Cod. de reuoc. dona. alias cum mulier eo tempore sit odiosa viro, videbitur ei quoque prospectum fuisse, cum tamen odiosus testatori [27] in dubio non censetur vocatus, l. 3. in fin. ff. de adim. legat. l. Lucius Titius, ff. de legat. 2. Alex. ad. in consil. 138. numer. 25. volum. 2. & facit, quia relictum factum vxori, non debetur

ei, quæ diuerit mala gratia, imò [28] videtur reuocatum, gloss. in l. vxori, vbi Bartol. & Bald. numero secundo ff. de acq. & argendega. Mantie. loco prædicto, lib. 2. tit. 1. num. 18. & tit. 5. num. 3. in tantum autem legatum ex tacita voluntate testatoris interpretatur, vt habeatur pro adempto, quando ventum est ad casum, in quem testator non reliquit, vt in vxore, [29] quæ ignorauit viro, illo tamen viuente, commissit adulterium, vt per glo. Bart. & alios in l. huiusmodi sum. C. de fideicommissis. Bart. in l. 2. ff. de his quib. vt indign. Mantie. d. i. 1. nu. 7. & pro hac parte faciunt autoritates illorum, qui dicunt, quod vxor contrahendo secundas nuptias intra [30] annum luctus perdat legatum sibi factum ad viros, gl. in l. decreto, C. ex quib. causis infam. interog. Bertach. in inter. in ver. vidua, colum. 3. & licet contrarium opinio videatur in contrarium, vt latè examin. lo. de Garçon. in l. 1. num. 68. vique ad 73. C. de secun. nupt. Caualean. de vfu. mulie. relict. nu. 11. tamen illud procedit, quando in legato non est facta mentio de secundis nuptiis, vel de anno luctus, at vbi de viduitate facta est mentio, tunc alibi [31] est dicendum, vt ferè in terminis resolu. lo. de Garçon. in Rub. C. de secun. nupt. numer. 17. in casu nostro dictum fuit expressè de luctu, ergo non est dubitandum, quin testator secundas nuptias abhorruerit, & consequenter perdat legatum, & acquirat non sicut, sed heredi: nam si pro culpa commissæ post testatoris mortem filius auferat [32] regulariter tanquam ab indigno, Bartol. in l. 1. ff. de his quib. vt indign. Nat. consil. 462. in fin. Mantie. lib. 2. tit. 1. num. 21. tamen fallit quando priuatur eo, quod fuit relictum a testatore, [33] vt ponit Bart. in l. 1. ff. in fin. ff. de his quib. vt indign. præcipue quando offensæ est commissæ intra annum luctus, vt declarat lo. de Garçon. d. l. 1. nu. 73. Caualean. d. num. 11. in tract. de vfu. mulie. relict. lo.

Octauo hæc sententia procederet sine aliqua difficultate, si teneamus opinionem illam, de qua alibi tractauimus quæ vult, quod mulier transiens ad secundam vota intra [34] annum luctus perdat legata sibi a viro relictæ, quam tenuerunt Bald. Roma. Alex. Ias. Socin. & alij, quæ opinio satis videtur vera, non per rationem, quæ illi adducuntur, quod scilicet maritus volens non possit concedere licentiam nubendi intra annum luctus, sed quia in dubio testator videtur sentire de nuptiis contrahendis intra annum luctus, & quia transiendo ad secundas nuptias ita festinanter [35] efficitur ingrata, & consequenter indigna commodo sibi relicto, ex quo constituit animam mariti, vt per Ang. & Bal. quos citat & sequitur Alex. ad Bart. in l. 1. C. de secun. nup. lo. de Garçon. d. l. 1. nu. 84.

Nondò concurrit coniecturata testatoris voluntas, qui non censetur cognoscere malum euentum nuptiarum intra annum luctus, per quas oritur suspicio, ne vxor, etiam viuente marito inhonestè vixerit & per quas anima mariti constituitur, & offenditur exilimatio, & reprehenderetur a sapientibus, si expressè reliquisset alimenta, eo quod intra annum contraheret secundas nuptias, & non est verisimilis interpretatio, quod relictum factum fuisse etiam in eum casum, qui testatoris displicuisse, & præcipue, quod voluerit exonerare viro, qui post nuptias tenetur vxorem alere, atque ita bene dicere personæ odiosæ, nam etiam is qui vxorem ducit intra annum luctus, dicitur offendere [36] primū virum, & iure ciuili efficitur infamis, l. liberorum, §. notatur, ff. de his, qui not. infam. cap. infames, §. potior.

porro, in ver. aliquando. 3. questio. 7. & ponit lo. de Garçon. in Rubric. de secund. nupt. in pœna 29. & in l. i. m. 4. notab. numer. 13. Cod. eodem tituli. quæ ratione aliqui voluerunt, quod talis efficiatur ingratum, [37] de priuatus relicto sibi facto à primo viro, licet Garçon. d. l. 1. 77. teneat contrarium. his vero nõ obstat, quod annus luctus dicatur etiam, quãdo maritus non est luctuosus. liberorum. 5. quia resp. deo, ibi id procedere, quia cum duplex sit ratio, propter quam secundæ nuptiæ prohibentur, licet vna celsæ, tamen quia subsistit alia prohibitio, [38] sustinetur, vt post Cyn. Bald. Salicet & alios in l. i. C. de secund. nupt. ponit Barto. in d. s. 1. non autem mouetur text. ex eo, quod sit annus luctus, quia prohibitio legis respicit annum primum, & vna ex tationibus est, vt maritum lugeat, & quamuis aliquando sumatur de nomenclatio ab eo, quod fieri solet, vel debet, tamen in casu nostro constat ex pluribus factam esse mentionem de luctu ad effectum taxandi, & limitandi, non demonstrandi, vt dictum est, & dicitur latius infra.

Secundò non obstat communis vsus loquendi, quia verum est annum luctus, inspecto communi vsu loquendi, significare primum, tamen etiam secundum communiter accidentia, non solent mulieres intra annum nubere, & ideo quando testator fecit mentionem de anno luctus, sensu, quod intra eum vxor diceret vitam vidualem, quia valet argumentum à communiter [39] accidentibus deductum, vt latè per Marfil. singula. Respondeo etiam, quod illud procederet, nisi aliud fuisset volũtas testatoris, de qua supra dixi, & infra quoque ponam: nam voluntas testatoris præualeat communi vsui [40] loquendi, vt post Alber. voluit. in l. i. si pater, numero secundum in fin. C. de hæred. instit. Soci. l. i. m. 126. nume. 7. & 8. vol. 3. Mant. de coniect. vlt. volun. lib. 3 tit. 8. in fin.

Tertiò non obstat, quod in dubio verba censentur potius demonstratiue, quam restrictiue apposita, secundum Bartol. in l. i. Centurio. nume. 3. ff. de vulga. quia immò in dubio stant restrictiue [41] voluit glo. in l. coheredi. cum filia, ff. de vulga. vbi Bald. Castrenf. & Aretin. reprobant Bartolum in loco supra citato, Ripa in l. i. m. 19. & seq. ff. de vulga. quia cum sit mentio pupillaris ætatis [42] tunc inducitur pupillaris substitutio, glo. magna in fin. in l. precipibus. Co. de impub. Doctores in d. l. i. Socinus iunior in consilio 95. num. 14. & 15. vol. 1. & stat. in d. l. i. Centurio, nume. 31. non negat, quin per ea verba includatur etiam pupillaris intra tempora pubertatis, licet si moriatur factus iam pubes contineat fideicommissariam, immò hoc admittit vt ex eius mente colligit las. ibi. nume. 55. Castrenf. in l. precipibus. num. 1. C. de impu. Alexand. in l. 2. in princip. nu. 26. ff. de vulg. alios citat Mant. de coniect. vlt. vol. lib. 5. tit. 7. num. 21. Præterea totum facit voluntas testatoris, vt inquit Bartol. in d. l. i. Centurio, nu. 21. vbi dicit, quod verbum impuberi, stat etiã demonstratiue, quando respicit executum, verbi, si tamen voluntas testatoris id suadeat, in casu autem nostro dixerit, quod testator voluerit alimenta vxori relinquere post transiitum ad secundas nuptias, quia solet virum etiam defunctum contrahere: pro quo facit, quod voluit Castrenf. consil. n. in fin. volum. 2. vbi ait conditionem [43] viduitatis adiectã primo legato vxori facto censeri repetitam in secundo ex præsumpta mariti viduitate, sequitur Ruin. consil. 84. nume. 9. vol. 2. facit etiam quod voluit lo. de Garçon. in d. l. i. m. 1. numer. 78. C. de secund. nupt. vbi

dicat, quod licentia vxori à marito concessa [44] nubendi non extenditur ad nuptias contrahentes intra annum luctus, quia cum duobus modis offendatur maritus. Primò, quando vxor nubit post annum. Secundò vero, quando nubit intra annum, licentia simpliciter concessa restringitur ad nuptias post annum contrahendas, quia cum dicitur quod possit nubere intelligitur dñmo alia legem [45] nõ offendat. l. si non lex. ff. de hæred. instit. l. vt gradatim. §. et si lex. ff. de mune. & honor. sic etiã licentia testandi alicui concessa intelligitur seruatis [46] aliis solennitatibus. l. si quando, ff. de inoff. testam.

Non etiam aduersatur quartum, quia etiam factum coniuncte personæ restringitur, quando hæres quoque [47] est coniuncta personæ, vt iuc. Corne. in consil. 155. col. 2. volum. 2. Carpha. in consil. 14. nu. 2. in fin. Deci. consil. 46. nu. 2. Cran. consil. 297. nu. 2. & 3. Zane. in l. hæres mei. §. cum ita, part. 1. nu. 132. & seq. ff. ad Trebel. Mant. de coniect. vltim. volum. lib. 6. tit. 1. nu. 23. immò multi volunt, quod sit speciale in legato patri facto, quod largè interpretatur, vt voluit Deci. consil. 92. Gabrie. consil. 98. num. 44. vol. 1. sed hoc ego non firmo, respondeo etiam, quod legatum quantumvis sit fauorabile, numquam tamen extendi debet contra voluntatem [48] testatoris expressam, seu tacitam. l. in conditionibus. ff. de cond. & demonstr.

Ad l. Mela. ff. de alim. & ciba. leg. respondeo quod non habet locum, quando constat aliam esse voluntatem testatoris, [49] vt ibi dicitur in versicu. aut si non apparet, & paulo supra dum dicit, quod alimenta debentur donec testator voluerit: hic vero non est dubia, sed certa testatoris voluntas, quod alimenta non præstentur post secundas nuptias.

Postremo non restit, quod fauore alimentorum fieri debeat lata interpretatio, [50] quia id procederet, quando legatum esset factum pauperi non auctem, quando diuiti: sed melius dico, quod eatenus extenditur donec patitur voluntas testatoris, vbi vero voluntas repugnat, non fit extensio.

SUMMARIÆ

1. Assensus super dote præstitus non extenditur ad alimenta.
2. Assensus est gratia, & dispensatio, & non regulatur à petitione.
3. Restitutio concessa super principali, non extenditur ad interesse.
4. Inclusio vnius est exclusio alterius.
5. Fideiusoriaris obligatio non extenditur ad interesse.
6. Delictum vnius non debet in altero puniri.
7. Pœna tenere debet suos auctores.
8. Accessorium sequitur naturam sui principalis.
9. Accessorium inducitur, tollitur, & confirmatur iudicio, sublatum, vel confirmatum principali.
10. Accessorium videtur inesse principali.
11. Dispositio facta super principali, trahitur ad accessoria.
12. Assensus adhibitus super sorte, extenditur ad fructus.
13. Assensus trahitur ad omnia accessoria.
14. Obligatio tumorum facta pro principali, trahitur ad sortem.
15. Hypotheca constituta pro dote, trahitur etiam ad vfuras dotales.
16. Connexorum, & annexorum idem est iudicium.
17. Annexum sequitur conditionem rei, cui est annexum.

- 18 *Assensus extenditur ad conexa, & annexa.*
 19 *Connexa iudicantur pro vno.*
 20 *Dei seruis debet oneribus matrimonij, & ad hoc datur.*
 21 *Assensus censetur adhibitus secundum naturam, & qualitatem contractus, cui prestatur.*
 22 *Patris consensus contrahit adhibitus sufficit inducunt saltem pro illius contractus executione.*
 23 *Assensus super constitutione dotis praestitus, operatur pro restitutione.*
 24 *Assensus regulariter ad contractum, super quo interponitur, & secundum illius naturam intelligitur.*
 25 *Assensus super dote restituenda includit casum, quando maritus vergit ad inopiam.*
 26 *Assensus non facit irrevocabilem actum, qui sua natura est revocabilis.*
 27 *Beneficium late simpliciter interpretatur.*
 28 *Assensus amplius continet omnia, quae sequuntur ex contractu, super quo fuit interpositus.*
 29 *Assensus praestitus super antecedenti, operatur etiam in consequenti.*
 30 *Assensus super matrimonio, extenditur ad constitutionem dotis.*
 31 *Argumentum a maiore ad minus est validum.*
 32 *Ratio ubi est eadem, ius quoque idem est.*
 33 *Expressum censetur id, quod a contrahentibus dictum fuisset, si de eo fuisset interrogati.*
 34 *Assensus extenditur ad ea omnia, quae veniunt sub finali ratione, & mente concedentis.*
 35 *Assensus durat, quatenus durat causa concedendi.*
 36 *Assensus pro dote extenditur ad alimenta, & usus dotales.*
 37 *Hypotheca pro sorte extenditur ad usuras.*
 38 *Obligatio facta pro dote, extenditur ad alimenta dotales.*
 39 *Assensus est stricti iuris, quando dispensatur contra regulas feudi, aliis large interpretatur.*
 40 *Assensus intelligitur aliquando, ut privilegium, aliquando vero ut beneficium, & ibi declaratur.*
 41 *Assensus est beneficium.*
 42 *Assensus est gratia.*
 43 *Gratia large interpretatur.*
 44 *Beneficium late interpretatur solum quoad expressa.*
 45 *Expressum dicitur, quicquid sequitur ab expresso.*
 46 *Expressum dicitur, quod ex mente colligitur.*
 47 *Assensus trahitur etiam ad id, quod a lege subaudiatur.*
 48 *Assensus includit ea omnia, quae virtualiter continentur.*
 49 *Assensus extenditur ad ea, quae veniunt ex mente concedentis.*
 50 *Assensus est bona fidei, quando fuit praestitus super contractu bona fidei.*
 51 *Gratia est bona fidei, quando fit super contractu bona fidei.*
 52 *Assensus super dote est bona fidei.*
 53 *Dispensatio est gratia, etiam si fit correctoria.*
 54 *Dispensatio a iure civili dicitur indulgentia.*
 55 *Dispensatio late interpretatur, quatenus est gratia.*
 56 *Assensus etiam in materia rigorosa includit casum, qui venit ex mente disponantis.*
 57 *Extensio non dicitur, quando eadem militat ratio.*
 58 *Dispensatio extenditur ad conexa.*
 59 *Dispensatio etiam rigorosa extenditur ad deponentem, & consequentem.*
 60 *Dispensatio concessa super pleritate beneficiorum extenditur etiam ad incidentiam.*
 61 *Assensus quoad expressa, late interpretatur.*
 62 *Gratia est laxativa restricta ad expressa, late interpretatur.*
 63 *Restrictio concessa pro sorte, extenditur ad interesse favorabile.*
 64 *Usus dotales propter moram commissam in non solvendo, omni iure privantur.*
 65 *Restrictio concessa pro sorte, includit interesse, quod idem reputatur cum principali.*
 66 *Maritus qui diu tacuit, non censetur remisisse usus dotales.*
 67 *Inclusio vnius non excludit annexa.*
 68 *Inclusio vnius non excludit ea in quibus eadem est ratio.*
 69 *Patet continetur in toto.*
 70 *Assensus super venditione fendi trahitur ad venditionem partium.*
 71 *Assensum concedens videtur cogitare de eo quod reputatur idem cum eo, quod cogitant.*
 72 *Fideiussoi strictam recipit interpretationem.*
 73 *Fideiussoi obligatur etiam pro usuris, quando promissum non expressa certa quantitate.*
 74 *Fideiussoi simpliciter acceptus censetur obligatus in omnem causam, quae oritur ex natura contractus.*
 75 *Fideiussoi simpliciter acceptus, obligatur etiam pro eo, quod accrescit ex natura contractus.*
 76 *Fideiussoi pro scholari domum concedente obligatur etiam pro suppellectilibus.*
 77 *Assensus simpliciter concessus, extenditur ad omnia, quae includi possunt sub verbis.*
 78 *Assensus ad donandum, extenditur ad donationem inter vivos, quae fit habita effectum post mortem.*
 79 *Indefinita in feudalibus, aequipollet universali.*
 80 *Indefinita aequipollet universali in statuti non correctoria, si eadem militat ratio.*
 81 *Assensus praestitus super instrumento, censetur praestitus super omnibus inclusis in instrumento.*
 82 *Assensus intelligitur, & declaratur secundum petitionem.*
 83 *Responsum intelligitur secundum supplicationem.*
 84 *Responsio intelligitur secundum interrogationem.*
 85 *Fideiussoi obligatur etiam pro interesse, & alius accessoris, quando contractus est bona fidei.*
 86 *Contractus a principio sunt voluntatis, postea vero necessitatis.*

QVÆSTIO XXXI.

Obligatio bonorum facta pro dote, an extendatur ad alimenta, cognitum est ex superioribus nunc videndum, si assensus concessus pro dote, extendatur ad alimenta, & Afflic. in c. Imperialem, in 12. notat. quest. 8. dicit, quod [7] assensus est stricti iuris, ideo non extenditur ad alimenta, & eius decisionem sequitur Marin. Frecc. de antho. Baro. lib. 3. quest. 20. per totam, ubi movetur eadem ratio, quod scilicet stricta sit interpretatio, ut ibi, numer. 8. Item, quod est quaedam dispensatio [2] & gratia, quae non regulariter a petitione, sed a formalitate verborum, ut per Archid. & Butt. quoniam ipse allegat numer. 7. & per Bald. in l. fin. Co. quod prouoc. non est necess. ubi dicit, quod restitutio concessa [3] super principali trahitur ad interesse. l. fin. §. Lucius Titius ff. de cod. inde Itē, quia dominus obligando pro [4] sorte censetur denegare pro aliis, l. vnicuique §. non ante ad deficientis, C. de cadu. toll. l. tributus ff. de test. mili.

milli. l. ait prator, ff. de iudic. c. nonne, de præsump. Vterius dominus habetur loco approbatoris, & fideiussores, at fideiussores [5] obligatio restringitur ad sortem, l. quero, vbi gl. loca. l. fideiussores magistratum, § pro Aurelio. ff. de fideiuss. Dd. in l. centum Capuz. ff. de ed. quod cert. loc. Marfil. Rub. ff. de fideiuss. nu. 3. demum, si extendatur ad alimenta propter moram dominus puniretur pro delicto [6] alterius, contra l. non debet alteri. ff. de reg. iu. par. enim, suos tenere debet [7] auctoribus. l. sancimus. C. de pen. & hanc partem tenuit quoque Bursat. in cons. 101, nu. 23. Soja in decret. Blanc. ti. de feud. gl. v. mica. nu. 19. par. 1. fol. mihi 70.

Hec opinio nunquam mihi visa est vera, & ideo quamvis durum sit aduersus prædictorum sententiam tenere, tamen amore veritatis nunquam mihi placuit, & contrariam existimo veriorē, quod scilicet assensus à domino præstitus, pro dote extendatur, & trahatur etiam ad alimenta, quæ occasione dotis debentur, moueor primò quia alimenta sunt dotis accessoria, & cum ipsa dote venit obligatio, alendi uxorem, accessorium autem sequitur naturā [8] sui principalis, c. accessorium, de reg. iur. in 6. vbi ponunt omnes Dd. Cagno. in l. cum principalis, ff. de dot. tit. vbi ait procedere, siue agamus de inducendo, siue de tollendo, siue de constituendo principali, quia accessorium inducitur, tollitur, & [9] constituitur, secundum gl. i. o. And. & Franc. quos ipse citat, & ratio est, quia accessorium [10] in se seipsum videtur principali obligationi. ex diuerso. ff. de rei vendi. & dispositio facta de principali trahitur [11] ad accessoria. l. Aureli. §. legatum, & l. si. §. ff. de lib. l. lecta, vbi Dd. omnes. ff. si cert. pet. per hanc dixit Ifern. in c. l. de alien. feud. par. quod assensus adhibitus super obligatione extenditur ad [12] fructus tanquam accessorios, sequitur Paris de Put. de feud. reintegr. ca. 255. num. 7. aliò citat Mari. Frecc. dict. q. 12. nu. 8. vbi post Ifern. ait, quod assensus trahitur [13] ad accessoria omnia, & facit, quia obligatio facta pro principali debito, trahitur etiā ad interesse. [14] & vlturas. l. Lucius. ff. qui pot. in pig. habe. Alex. in l. si cum dote, §. si aut in fauillimo. ff. sol. matrim. vbi Bar. & alij inferunt, quod bona obligata pro dote, censentur etiam obligata pro alimentis, & vlturas dotalib. [15] de quo latè Negus de pigno. in 4. mem. 2. par. nu. 47. & seq. vbi comprobat multis modis, & latè agit Bursat. in cons. 31. fere per totum, præcipuè hum. 18. & seq.

Secundò, vbi alimenta, & vlturas dotalis non possent dici accessorium, tamen negari nò potest, quin sint quid doti annexum, & connexum, quia separari quodammodo non possunt ab ipsa dote, at de annexis, [16] & connexis idem fieri debet iudicium, l. 38. iudicio contrario. ff. de contraria actio. tute. Calt. in l. si quis, §. ratione. ff. de eden. Feli. & Deci. in cap. translatò colum. 2. de constitut. plures citat Cagnol. in l. secundum naturam, n. 1. de reg. iu. vbi inferit ad multas decisiones, & annexum sequitur statum, & conditionem [17] rei, cui principaliter annexitur, l. greges. ff. de leg. 1. l. peculii, in prin. ff. de lega. 2. Cyn. & Bald. in l. etiam, Cod. de iur. doti. Bar. in l. si conuenerit §. si vnde. ff. de pigno. act. assensus autem idem operatur [18] circa connexa, quod super principali. l. de certa. C. de translat. Ifern. in c. 1. colu. §. qui succed. teneam. vbi dicit hoc procedere ex voluntate contrahentium, sequitur Marin. Frecc. d. lib. 2. q. 3. nam. 5. & q. 5. nu. 5. vbi allegat las. sic tenere, & quod assensus includat etiam connexa, voluit Par. de Put. de feud. reintegr. ca. 36. nu. 7. & seq. quia vbi duo

sunt connexa, [19] iudicantur tanquam vnum, l. haberes palam. §. vno contextu. ff. de testam. l. cum antiquitas. C. eod. ti. & hoc etiam voluit Camerar. in c. Imperiale. in 12. conclus. fol. mihi 464. de probib. seu alie. per Feder. assensus ergò præstitus pro dote, sustinebitur etiam pro alimentis, quæ dotis occasione debentur.

Tertiò de natura dotalis contractus est, quòd deserviat oneribus matrimonij, & ad hunc [20] finē datur dos, l. vbi adhuc. Cod. de iur. doti. in l. i. constitante, ff. sol. mat. & inter onera matrimonij illud est præcipuè, quòd alatur vxor, vt supra dixi assensus autem præstitus super vno contractu, [21] censetur secundum naturam, & qualitatem illius adhibitus, l. si pupillorum. §. si pupillus. ff. de reb. cor. R. & in l. v. usufructus. ff. solu. matrim. & hanc conclusionem comprobat Paris de Put. d. tract. de feud. reintegr. c. 236. hum. 2. vbi inferit post alios per eum citatos, quòd consensus patris, [22] contractui adhibitus, sustinet iudicium pro executione illius contractus factum sine suo consensu, & adhibitus in causā principali, trahitur etiam ad causam appellationis, & quòd domini consensus super matrimonio validat obligationem feudi, & quòd assensus [23] super constitutione dotis extenditur ad eusdem restitutionem, & dicit Marin. Frecc. d. lib. 2. quest. 2. numeri 14. quòd assensus regulatur [24] contractui, super quo interponitur, argumento l. si vno. ff. locat. & inferit, quòd assensus præstitus pro restitutione dotium faciendā in omnem casum, & euentum dotium restituendarum extenditur etiam ad casum, quando dos assecratur propter vergentiam mariti ad inopiam, [25] quia propter fructus dotis distribuentos inter uxorem, filios, & familiam, ea conservatio concernit restitutionem, & inferit etiam ad alias decisiones, & idem Marin. in quest. 10. nu. 6. dicens, quòd assensus regulatur ab actu, super quo interponitur. l. fin. C. de pact. & inferit, quòd per assensum actus [26] sui natura reuocabilis non efficitur irrevocabilis, & dicit Camerar. in d. cap. Imperialem, in cap. conclus. circa materiam extensionis fol. 410. quòd sicuti stipulatio assumit naturam actus, super quo interponitur, ita assensus secundum illam regulatur, & subdit hoc esse notandum, quia minuti tendit hoc ignorare, amplectitur ergò assensus ea omnia, quæ veniunt in contractu, & sunt secundum illius naturam, & consequenter etiam alimenta.

Quartò assensus, qui à domino conceditur, dicitur beneficium, vt probabo infra in resolutione contrariorum, ergò debet fieri latissima [27] interpretatio, l. fin. ff. de constit. princip. l. pen. ff. de dona. inter vir. & vxor. l. fin. C. de prap. agen. in reb. lib. 10. l. sancimus. §. exceptionem. C. de don. idè concessio vno, venit omne consequentium illius, Bald. & Claud. in l. 2. ff. de iur. iud. omn. iudi. latè comprobat Caroc. in c. cum quid, in 1. par. §. ad secundum, de benefic. num. 1. & sequent. & quod assensus amplectatur omnia, quæ consequuntur ex contractu, super [28] quo fuit interpositus, tenuit Mari. Frecc. d. lib. 2. q. 5. nu. 5. vbi quod includit ea, quæ sunt de sequela, l. tutor rerum, vbi Bart. ff. de administ. tuto. & præstitus super antecedenti, [29] operatur etiam in consequenti, l. §. ite acquirimus, vbi Socin. & las. ff. de acqui. posses. & inferit quòd includit hereditem, & ante hoc voluit Afflic. in d. c. colum. 4. qui succed. so. tene, quem citat, & sequitur idem Frecc. d. lib. 2. quest. 2. nu. 10. vbi inferit, quòd præstitus super matrimonio [30] operatur in constitutione dotis, &

super pacto operatur super exequutione.

Quinto, in alimentis militat eadem, imò maior ratio quam in dote ipsa, quia dos datur pro alimentis uxoris, & pro aliis matrimonij oneribus supportandis, & propter [31] quod vnumquodque tale illud magis, vt in Authent. multo magis. c. de sacros. eccles. vbi autem eadem militat ratio, [32] idè ius esse debet. Lillud. ff. ad leg. Aquil. & certum est qd si dominus fuisset de alimentis interrogatus, idè dixisset, idè haberi debet [33] pro expresse, secundum glo. in l. tale pactum. ff. de pact. quæ locum obtinet in omni materia, vt post alios inquit decim. Pedem. 64. in fin. Marfil. in l. si quis viduam. n. 9. ff. de questio. Rolan. consil. 97. num. 18. volum. 2. Tiraquell. in præfat. l. si vnuquam. nu. 56 & assensus super vno [34] præstus extenditur ad id omne, quod sub mente, & finali ratione concedentis continetur, Camerar. d. cap. Imperialem. conclus. 4. vers. aliud est ergo, fol. mihi 424. quia secundum eum donec durat causa, durat assensus [35] l. ficut. §. fed si permiserit. ff. quibus mod. pign. vel hyp. fol. allegat communem sententiam, quæ secundum eum a nullo fuit ponderata, in ca. de benef. frat. & in c. 18. & quia, de his qui feud. poss.

Sexto, in terminis nostris est decisio Camera. in d. c. imperialem. d. conclus. 8. vers. ex quibus hoc quoque colligo, folio mihi 407. & seq. vbi reprehendo Afflicti contrarium tenentem, concludit, quod [36] consensus pro dote adhibitus, extenditur etiam ad interesse, quod debetur pro retardata solutione dotis, allegat Ifern. in conlita. in aliquibus, in vers. quantum decimum, colum. 7. in fi. & colum. seq. & de mouetur, quia dos, & interesse consideratur vt vnum & idem, non vt duo. c. cum singula. de præb. in 8. c. dudum. de electio. eodem tit. & dominus cogitando de dote, cogitauit etiam de interesse dotis, quod venit in consequentiam, l. quamquā. ff. de rit. nup. l. si cui. ff. de seru. vend. eandem sententiā, quod assensus concessus super dote datur quoque ad interesse, tenuit Marin. Frecc. d. lib. 2. quest. 2. n. 1. allegando Iaf. Curt. Iun. & Neguf. & in fin. dicit, quod concilium vigore assensus præstus super restitutione dotis cuidam mulieri concessit asscuracionem super bonis prædictis etiam pro damnis, expensis & interesse, & sanè non potest diuersa consideratio dari, quare magis restringi debeat consensus domini, quā hypotheca, & tamen hypotheca constituta [37] pro sorte includit interesse, & vsuras. l. lucius. ff. qui pot. in pign. habe. Busfa. latè consil. 32. nu. 10. & seq. vbi multos allegat, & bona obligata pro dote censentur etiam obligata [38] pro alimentis dotalibus. Specul. in tit. de dona. inter vir. & vxor. §. formatis, vers. sed nunquid bona viri, cū aliis apud Neguf. d. tract. in 4. mem. 2. par. nu. 47.

Quibus sic explicitis non obstat, quod contrariū voluerit Afflicti. nam pro hac parte stat decisio Ifern. quem sequitur Camera & hic de veritate agimus questionis, non de auctoritate tenentium eam, & dum dicitur, quod assensus est stricti iuris, aduertendum est quod tunc assensus est stricti iuris, quando dominus per illum aliquid concedit, quod est contra ius commune feodorum, vel contra naturā, & qualitatem feudis, [39] vbi consentiendo nihil tradit, sed tollit tantummodo suæ voluntatis impedimentum, tunc feudum non dicitur dispensatio, sed beneficium, & nõ interpretatur strictè, Martin. Laud. in c. in principi. col. 2. de his qui feud. dare poss. & melius cæteris, quos videtis declarat Camer. in d. cap. Imperialem, in 2. conclus. vers. quod quidem

argumentum, folio mihi 144. & sequ. vbi allegat sic voluisse Bald. Martin. Laud. Claud. Scisef. & Iaf. vbi ponit exemplum, quando consensus domini, quod bastardus, vel vendatur feudum femini, tunc stricta sit interpretatio, quia dicitur priuilegium, sed quando consensus simpliciter venditioni, vel obligationi, quæ secundum feudi naturam fieri potest, sed requirit domini consensum pro solo domini interesse, tunc non dicitur priuilegium, fed gratia, & beneficium, & idem Camerar. in conclus. 14. vers. terti. quod assensus, folio 502. vbi dicit, quod assensus duplici modo consideratur: primo, [40] vt priuilegium, dispensatio, veluti quando conceditur super institutione bastardi, secundo modo, vt assentiendo tollatur obstaculum, & impedimentum, quod reidebat in voluntate domini, & hoc casu non est dispensatio, nec priuilegium, sed gratia, & beneficium, & hoc secundo casu non modo non interpretatur strictè, sed latissime accipitur, idè Ifern. in cap. Imperialem, numer. 4. appellat beneficium, [41] & in cap. 1. §. qui ergo, de iusticia, de re alien. facta, appellat gratiam, [42] ponit Camera locis prædictis, & Freccia d. questio. 2. numer. 10. beneficium autem amplissime interpretatur l. n. ff. de constit. princ. & dixi paulo supra, similiter gratia latè [43] interpretatur, vt post Ifern. Abb. & alios concludit loquendo in assensu, Camera. d. ca. Imperialem, in 3. conclus. folio 348. vbi ait, quod est gratia, & debet latissime interpretari. in proposito autem assensus nihil continet quod sit contra naturā, vel legem feudis, ergo interpretari debet latè, non strictè.

Et si dicatur: aduerte, quod etiam beneficium latè interpretatur solum, quoad expressa, [44] fecus autem quoad ea, quæ non sunt expressa, quia in eis fit stricta interpretatio, vt declarando d. l. fin. inquit Ifern. in d. c. Imperialem, numer. 4. Camera. 2. conclus. vers. ad hæc optime facit, folio 345. & in tertia conclus. in principio, folio 348. & addit ad Ifern. loco prædicto, respondeo enim, quod habetur pro expresse quicquid sequitur ab expresse [45] licet illud videatur tacitum, Bar. in l. si de iussor. §. meminit. ff. de leg. 1. alios citauit in consil. 143. nume. 20. vbi latè comprobauit, & expressum dicitur quod [46] ex mente colligitur, l. prætor. §. 2. vbi glo. Bartol. Bald. Angel. Imol. Rom. Castrenf. Alexan. & Iaf. ff. de op. nou. mun. cum aliis per me adductis, eo consil. 143. numer. 19. & assensus [47] trahitur etiam ad id quod tacitum est, sed subauditur a lege, vt per Ifern. in c. 1. qui successio. tene. Camera. d. c. Imperialem, conclus. nona, versicul. & videtur dicendum, folio 436. & non excluditur ab assensu, [48] quod virtualiter sub assensu includitur, vt probat Ifern. in d. c. Imperialem, sequitur Marin. Freccia. d. questio. 2. num. 8. & sequen. & quod ex mente conceditis venit, illud videtur expressum, & inclusum in assensu, [49] Ifern. in c. 1. colum. fin. de feud. non habent. prop. natur. feu. & in d. c. Imperialem, nume. 4. Camera. in 8. conclus. in principio, folio 411. vbi dicit hoc procedere non per viam extensionis, sed comprehensionis & ad plura alia infert, vt per eum, & Marin. d. quest. 2. n. 9. post Ifern. Afflic. Capic. & Lofred. dicit includi in assensu, quicquid venit de mete conceditis non per viam extensionis, sed comprehensionis, interesse autem, & alimenta veniunt tacite, & consequuntur ad dotem, & dominus non minus cognauit de eis, quam de ipsa dote, idè facta expressione dotis in assensu videtur etiam facta de alimentis & interesse eius.

Secundo

Secundū principaliter respondeo ad id, quod dictum est assensum esse stricti iuris, quod procedit, quando apponitur super contractu, qui sit stricti iuris, nam si apponatur in contractu [50] bonæ fidei dicitur bonæ fidei, quia ut supra dictum est, assensum naturam contractus super quo conceditur, ita Camera. in d. c. Imperialem, in conclus. in princip. folio 342. vbi, quod sicut stipulatio ali assensus interpretatur secundum qualitates contractuum, quibus adhibentur, & ideo folio 345. vericuli. ad hanc optimè facit, inquit, quod et si gratia sui natura latissimè interpretetur, tamen fallit, quando adhæret contractui stricti iuris [51] & ponit rationem, quia dominus præstando assensum non transfert feudum, sed id facit valissimū suo contractu, dominus autem solum tollit impedimentum, quod suberat respectu sue personæ, quod antea dixerat in 1. conclus. folio 337. & hoc modo in terminis respondet ad argumentum hoc idem Camera conclus. 7. in fin. vericuli. nec obstat, si quispiam subtilis, folio 410. vbi ait, quod assensus super dote præstatis assumit [52] naturam bonæ fidei, quia dote contractus est bonæ fidei, s. fuerat, vbi Doctores, Institut. de action. & assensus secundum eam regulatur à contractu, non autem contractus ab assensu.

Non etiam refutatur, quod assensus sit quedam dispensatio, quia respondeo, quod etiam dispensatio est gratia, quantumvis sit correctoria secundum Abb. in c. ad aures, colum. fin. de rescript. Aret. in c. at si clerici, §. de adulteris, colum. 7. de iudic. quod enim canonico iure dicimus dispensationem iure citum appellari indulgentiam, [54] vt Bald. d. §. de adulteris, vericuli. scilicet tamen, vbi etiam Deci n. 3. ideo ipsa quoque dispensatio, quatenus est gratia venit [55] extendenda, Gemin. in c. 1. de fil. presby Abb. in d. §. de adulteris, sequitur Camera d. c. Imperialem, vericuli. quod quanto magis, folio 431.

Secundū respondeo, quod etiam si esset dispensatio rigorosè & strictè intelligenda, tamen includeret etiam damna, & interesse, & alimenta non per viam extensionis, sed per viam comprehensionis, vt supra dictum est, quia etiam in materia correctoria, & odiosa includitur casus, qui ex mente venit dispensantis, ita propriè loquendo de assensu, [56] Camera d. conclus. 8. in princip. folio 411. nō enim dicitur extensio, quando eadē militat ratio, sed est declaratio, [57] & interpretatio, c. 1. de tempo. ordin. li. 6. Oldr. consil. 189. in fin. dixi in consil. 35. n. 39. at in alimentis eadem, vt dixi, immo maior est ratio, quam in dote, ergo idem ius esse debet.

Tertio respondeo, quod etiam si dispensatio regulariter non admittat extensionem, tamen fallit, quoad ea quæ sunt connexa, [58] vel annexa, vt voluit glo. nota, in c. 1. in tantum vbi notat Abb. de præben. sequitur las. in l. 1. num. 1. C. de transact. dicit enim glo. prædicta, quod dispensatio facta in vno trahitur ad omnia accessoria, & Abb. nu. 4. dicit, quod et si stricti iuris sit, & strictam recipiat interpretationem, tamen extenditur ad consequentia, & [59] dependentia, & subdit hoc dictum esse bene notandum, & obliuioni nunquam tradendum, & comprobatur multis similibus, & præcipue ex eo, quod voluit glo. in c. 1. cum clero 7. quaest. 1. quod dispensatio concessa super pluralitate beneficiorum censetur etiam concessa super [60] residentia, & eā quæ patet Ab. in loco prædicto tenuerunt multi citati à Caroc. in c. cum quid, in 2. part. in ampliat. n. 6. & sequen. vbi nu. 13. dicit hoc maximè verum esse, quando agimus de dispensatione fauorabili, & qua-

lis ea est quam tractamus.

Quarto dixi supra, quod casus alimentorum continetur sub expressio casu dotis, quia expressum dicitur, quod generalitate verborum continetur, vel quod etiam venit sub eadem disponentis. Ideo non est extensio, sed expressio: nam etiam, quando stricta sit interpretatio, id intelligitur, quoad ea quæ non sunt expressa, [61] sed in expressis latissima sit interpretatio, vt post Isten in d. c. Imperialem, tenet Camer. ibi, ver. nam huic ponderationi, folio 494. vbi ait, quod et si gratia super materia stricta sit strictè interpretanda, tamen hoc est verum in non expressis, nam in expressis latè interpretatur, & ratio est, quia quoad expressa est mera gratia, & non restringitur à natura rei cui adhæret, & prædicta vera sunt etiam, quando gratia est restricta [62] ad expressa taxatiua, vt per Marin. Frecciam d. lib. 2. q. 1. nu. 7.

Non etiam resistit, quod restitutio in integrum concessa pro sorte non trahatur ad vfuras. l. h. §. Lucius. ff. de cond. indeb. Nam illud procedit in vfuris odiosis, quæ debentur propter moram, secus est in vfuris fauorabilibus, vt sunt alimenta, & interesse, quod debetur pro retardata dotis solutione, hoc enim [63] tamquam fauorabile venit etiam in restitutione. ita limitat, & declarat las. in dict. §. Lucius, num. 3. vericuli. vnde respondeo, & in l. 2. §. interdictum, nu. 5. ff. de vulg. additio. ad Ang. in d. §. Lucius, & quod vfuræ prædictæ sint fauorabiles probatur, quia omni iure [64] petuntur etiam canonico, c. fauorabiliter, de vfur. Bartol. in l. at qui natura, §. non tantum, ff. de neg. gest. cum multis apud Rol. in consil. 67. numer. 4. volum. 4. & dixi suo loco in presenti opere.

Secundū limitat las. in locis prædictis textum in contrarium allegatum, vt non procedat in vfuris, quæ reputantur vnum, & idem cum sorte principali, [65] sed locum habeat solus, quando sunt quid diuersum à principali debito, sed iam supra ostendi alimenta, & vfuras dotales reputari pro vno cum ipso debito dotium, & hanc resolutionem in proprio innuit Camer. d. conclus. 7. circa finem, vericuli. quod aliud est, folio 409. vbi distinguunt inter interesse iuris dispositione debitum, & penam pacti promissam, & demum illud quod accedit sorti tamquam accessorium.

Tertio respondeo, quod ille textus procedit in vfuris titulo lucratiuo debitis, secus autem est in vfuris debitis titulo oneroso propter interesse passiuū, diuersi modo enim iudicatur de vfuris, quæ loco interesse debentur, ac fiat de aliis, & ideo licet in l. cum quidam, ff. de vfur. dicatur, quod creditor, qui diu tacuit [66] videtur vfuras odiosas remisisse, tamen aliud est, quando quis est creditor de vfuris dotibus, quia ex solo temporis cursu cum taciturnitate non censetur illas remisisse, ita Angel. in §. fuerat. num. 9. in fin. Instit. de actio. Rom. consil. 517. Deci. in consil. 371. colum. fin. vericuli. 2. non obstat alios citat Rolan. dict. consil. 67. num. 8. vericuli. secundo non obstat volum. 4. & plures ego citauī suo loco in hoc eodem tractatu, & hac responso eadem videtur cū prima, licet las. non ita explicet, quandoquidem, vt dixi paulo superius vfuras dotales sunt fauorabiles, non odiosæ.

Minus aduersatur, quod dominus concedendo assensum pro sorte videtur denegasse pro reliquis, argumento l. cum pactor, ff. de iudici. quia omitendo alias limitationes, quæ multe ad dictam legem applicari possent, respondeo nō procedere quoad connexa [67] quia ea quoque censentur inclusa,

licet de illis non fit facta mentio. Corset. singul. argumentum incip. tu habes. Menoch. consil. 14. nu. 14. alimenta vero diximus habere cum dote connexitate.

[68] Secundo respondetur non esse locum obiecto, quando eadem ratio in casu omisso, quae concurrat in exclusio, g. cū prator. Gerard. singul. 7. Dec. in c. secund. iuris. nu. 21. Menoch. consil. 14. nu. 14. vel quarto non procedit, Becius consil. 42. nu. 16. in alimentis autem eadem si non maior cadit ratio quam in dote.

Tertio dico, quod ex quo alimenta reputantur vnum, & idem cum sorte principali, satis dicuntur inclusa in assensu concessio super dote, quamuis de eis nihil expresse dictum fuerit, quia [69] in toto continetur etiam pars, si quis cum tota, si de exceptio, videtur sfern. & Aluar. in ca. Imperialem, de prohib. feu. alie. per Frederic. dicunt assensum [70] praestitum super venditione feudi procedere etiam in parte vendita, Frecia d. q. 2. nu. 9. quando autem accessorium stat, ut vnum cum principali, tunc dominus cogitando de [71] vno videtur etiam cogitare de alio, Camera. dict. consil. 7. in fi. ver. f. ex quibus hoc quoque, folio 4. c. 8.

Quod verò dicitur obligationem fideiussoris non trahi ad interesse non videtur facere ad propositum, quia dominus contrahit, nec se obligat, sed subtrahit impedimentum, quod alienae obligationi obstat, ut saepius dictum est.

[72] Secundo respondeo, quod ideo non fit extensio in fideiussore, quia iam alienam suscipiat obligationem, stricte intelligitur eius obligatio l. blanditus, C. de fideiussor. l. stipulationum alie, §. satis acceptio. ff. de verborum obligat. Dec. in consil. 192. n. 3. Cur. iun. consil. 36. numer. 5. Natta in consil. 202. nu. 7. Rolan. in consil. 58. nume. 20. volum. 1. & ante eos Bald. in consil. 106. in fin. volum. 2. assensus autem, quia assumit naturam actus super quo interponitur, non est stricte iuris, quando adhibetur contractui dotali, qui ut dixi est bonae fidei, & ideo extenditur etiam ad interesse, & vfuras dotalis.

Respondeo tertio tunc fideiussorem non teneri ad vfuras, & alimenta, quando fideiussor habito respectu ad certam quantitatem fortis, puta pro centum: sed vbi simpliciter, & sine determinatione [73] quantitatis intercedit, tunc obligatur etiam ad vfuras, & hoc modo intelligendus est textus in l. fideiussores magistratuum, in princip. & §. 1. fideiussor gloss. in l. quarto, in princip. ff. loca. ita respondet Negulan. de pign. in 4. membr. 2. par. num. 48. & 55. & hoc est secundum regulam, quae vult quod fideiussor [74] simpliciter acceptus intelligatur obligatus in omni causa, quae ori potest ex natura negotii, l. quarto, ff. loca. l. si servum §. nunc videamus, l. mora rei, ff. de verbor. oblig. & melius in l. si quis pro eo, §. si nemos, vbi notat Alber. & Castren. ff. de fideiussor. Florian. in l. ait lex, nu. 2. ff. ad leg. Aquil. Castren. consil. 23. colu. 3. in fin. vol. 1. Crau. in consil. 45. num. 6. Boer. dec. 314. num. 4. vbi vult quod fideiussor teneatur etiam pro eo quod [75] acceptus obligatus, quando fuit simpliciter acceptus, & est text. in l. si ab vno, ff. de lega. nom. cauea quae singularem dicit Roma. singul. 154. ad idem est text. in l. amissi, §. fideiussores, vbi gloss. in veric. dicit, ff. de fideiussor. vbi fideiubens pro scholari [76] conducente domum obligatur etiam pro suppellectili, Rom. singul. 130. & ibi additi Martil. dicta rubr. ff. de fideiussor. numer. 95. & sequ. & quidquid dubij subsistere possit in fideiussione, id omne cessat in assensu,

quia praestitus intelligitur in omnem casum, qui includi possit verbis, licet simpliciter sit concessus [77] ut declarat Camera. loco saepissime citato. consil. 3. folio 349. vbi probat quod licentia donandi feudum includit etiam donationem inter vivos factam, quae tamen effectum fortitur [78] solum post mortem, quia appellatione donationis, venit omnis donatio, sicut concessa ad vendendum amplectitur nem venditionem, quidquid enim tenuerit Socin. in consil. 278. numer. 6. volum. 2. quem sequitur Roland. consil. 80. nume. 51. volum. 1. indefinita [79] etiam in feudalibus aequipollet vniuersali secundum sfern. in cap. primo, nume. 3. de capit. qui cur. vend. vbi ait, quod vendens baroniam videtur omnia vendere ex quo indefinita aequipollet vniuersali, Camera. dict. cap. Imperialem, consil. 8. veric. hinc etiam videmus, folio 419. vbi dicit esse quoque de mente Bald. & subdit procedere, quoad ea quae sub expressis comprehenduntur, & quod Socin. traiecit amore pecuniae, certe Socini conclusio est nimis generalis; nam videmus, quod in statutis quoque quae regulariter stricte, & proprie interpretantur indefinita aequipollet vniuersali [80] si cadit eadem ratio, & materia statuto inclusa non est coheredioria, aut odiosa, ut per Bartol. in l. omnes populi, nume. 57. ff. de iustit. & iur. Bald. in l. fin. §. in computatione, numer. 17. Cod. de iure deliber. vbi vult, quod in statuto tunc indefinita aequipollet vniuersali, quando etiam aequivaleret in iure communi, sequuntur Bald. Angel. Dec. Curt. iun. Nell. & alij citati a Dida. Var. resolu. lib. 1. cap. 12. numer. 3. veric. 4. hinc dec. Pedem. 168. num. 21. vbi allegat Beron. & Grat. alios citat Bec. consil. 51. nu. 15. melius igitur est in feudis distinguere prout in statutis, quia licet in feudis regulariter stricte fiat interpretatio, tamen sepe feudum continet gratiam & beneficium, ut diximus de assensu comprobantur autem praedicta, nam quando instrumentum dotis producit in quo bona feudalia sunt obligata si petatur assensus [81] cessat praestari super omnibus contentis in instrumento, quia de omnibus ibi inclusis iudicatur tamquam de vno, ita determinat sfern. in cap. 1. qui successio. tenent. quem citat, & sequitur Paris. de Pot. de re integra feud. cap. 236. num. 8. & seq. & declarat Camera. dict. consil. 2. veric. quomobrem dixit folio 343. vbi tamen limitat, quando vti de Neapolitano stilo fieri consuevit, apponitur clausula, praeterquam quoad expressa, & hoc modo quidquid idem Marin. dixerit in dict. questione 10. numero septimo assensus declaratur, [82] & intelligitur secundum petitionem tantum, sfern. Par. de Puteo d. 236. nu. 9. & 16. & est regulare quod [83] rescriptum intelligatur secundum supplicationem Bald. in c. inter dilectos in veric. ceterum. ibi est forma petitionis, extra. de fide instrument. Alex. consil. 84. num. 7. volum. 1. & procedit etiam in iis quae stricte interpretantur, ut in stipulatione in qua responsio [84] intelligitur secundum interrogationem ut in §. pater. Instit. de in iust. stipul. & indefinita principio responsio aptari semper debet ad petitionem quantum fieri potest, Alexan. consil. 57. num. 11. volum. 1. pluries citat Becius consil. 57. num. 4. & seq. vbi refert Gozad. loqui etiam in privilegio salutari autem potest Frecia quidam in assensu ad eam clausulam quoad expressa tantum, alias maledicere, quod assensus hō intelligatur secundum petitionem, & ab ea non recipiat interpretationem, ut dictum est.

Quarto respondeo quod etiam accessione veniunt in contractu fideiussionis, quando fideiussor

for adhibetur in contractu, [85] qui est bonæ fidei uti supra diximus esse contractum dotalem, nam si de iussu sicuti etiam stipulationi intelligitur secundum naturam contractus cui adhibetur, ita declarat Negul. de pign. in 4. memb. 4. part. numer. 36. & sequen. ubi concludit, quod si defensor simpliciter intercedens tenetur etiam pro vltis iudicis officio debitis pro dote vel alio contractu, qui sit bonæ fidei, & eius responsionem in proposito nostro approbat, & communem dicit Cametar. dict. conclus. 7. in fine, vers. nec obstat quod cumulat, & subdit esse notandum.

Vltimo non mouet quod si consensus extendetur ad alimeta dominus puniretur pro culpa & mora falli, quod esse non debet: sed respondeo non posse hoc casu dici quod piecatur dominus pro alterius delicto, postquam ipse consensit feudum obligari pro contractu vasalli, contractus [86] enim à principio sunt voluntatis, postea vero necessitatis, licet, ff. de actio. & oblig.

S V M M A R I A.

- 1 Bonorum dominium transiit in fiscum in crimine lesa maiestatis post accusationem perreclam.
- 2 Administratio interdicitur in crim. lesa maiest. à die cogitari delicti.
- 3 Voluntas in mente retenta nihil operatur.
- 4 Cogitationis poenam nemo patitur præterquam in crim. lesa maiestatis.
- 5 Dominum bonorum heretici transiit reita via in fiscum à die commissi delicti.
- 6 Administratio bonorum heretici interdicitur à die delicti commissi.
- 7 Hereticus nullum omnino actum iuris civilis facere potest.
- 8 Nemo plus iuris in alium transfert, quam ipse habeat.
- 9 Filij eius qui commissi in maiestatem principis debeant mori.
- 10 Alii nemo debet ex bonis, quæ sibi auferuntur ob delictum.
- 11 Paupertas extrema dicitur quando à nullo debentur alimenta.
- 12 Alienationis prohibitio non excludit eam, quæ sit ex necessitate.
- 13 Prohibitio alienationis facta à lege, homine, vel statu non includit necessarium.
- 14 Necessitas facit licitum, quod alias erat illicitum.
- 15 Necessitas continet impossibilitatem.
- 16 Necessitas nulla maior est fame.
- 17 Debitor recte solui suo creditori pendente accusatione.
- 18 Rem pendente accusatione potest saluare suo creditori, vel dare bona in solutum.
- 19 Fiscus tenetur sibi delinquenti dotare etiam in crimine lesa maiestatis.
- 20 Pater delinquentis si sibi iam dotauit pendente iudicio sustinetur actus.
- 21 Filij sunt alendi ex bonis patris condemnati.
- 22 Reus delatus potest vendere pro se alendo, & defendendo.
- 23 Defensio est de iure diuino, naturali, & civili.
- 24 Possessio bonorum non auferitur delinquenti in crimine lesa maiestatis nisi post sententiam.
- 25 Rem pendente accusatione exigit fructus, & canones sibi debitas.
- 26 Ratione cessante ipsa quoque cessat dispositio.
- 27 Necessitas causa concessum non extenditur ultra quam ipsa necessitas extendatur.
- 28 Dare in solutum non potest, qui non habet rerum suarum administrationem.
- 29 Alimenta reo non debentur nisi lite pendente.
- 30 Alimenta postulatam sententiam condemnatoriam, reuocantur nulla facta pretij restitutione.
- 31 Alienatio pro alimentis facta post sententiam, quæ transiit in iudicatum, est nulla.
- 32 Alienationes facta post sententiam pro debito necessario sunt valide.
- 33 Restitutio facta ab herede qui repudiatur non potest impugnari à substituto vulgari, si eras restitutus.
- 34 Facta multa tenentur & fieri prohibentur.
- 35 Captura mulier facta non retractatur si constat de debito.
- 36 Temura mulier concessa non retractatur si eras concedenda de iure.
- 37 Circuitus sunt euitandi.
- 38 Ratione plures quando concurrunt, non sufficit vnam tolli.
- 39 Duo si obstant, vno sublato remanet alterum.
- 40 Ratio naturalis non minus debet mouere, quam lex.
- 41 Datio in solutum facta vero creditori ab inquisito sustinetur.
- 42 Alienatio facta à reo delato post sententiam est nulla.
- 43 Minus restituitur ad rem venditam iusto pretio quando non expediebat sibi illam vendere.
- 44 Interesse quando cessat nemo auditur.
- 45 L. si patronus, §. finis. ad Trebellian. quomodo intelligatur.
- 46 Captoram iniuriam non tenetur iudex confirmare.
- 47 Tenentam nullum iudex non tenetur confirmare.
- 48 Circuitus non sunt euitandi, quando aliqua subest utilitas.
- 49 Executio mulier facta non retractatur nisi oblato debito.
- 50 Nullitatem executionis allegans tenetur soluere debitum.
- 51 Datio in solutum facta pro maiori summa, quam sit debitum non retractatur nisi soluto integro debito.
- 52 Retineri non potest vnus ex reo pro alia.
- 53 Retentio conceditur quando res pertinet ad creditorem ex causa alius debiti pro quo retinetur.
- 54 Creditor secundus, non reuocat pignus alienatum nisi soluto eo quod empor iradidit primo creditori.
- 55 Retentio conceditur creditori pro suo credito, quando secundus creditor vltimum ab illo emptum auacere.
- 56 Creditor accipiens in solutum rem sibi obligatam exinguit creditum.
- 57 Retentio conceditur ei qui sua pecunia debitoris absenti pignus liberat.
- 58 Officium iudicis competi, quod ex re mea quis falsus est locupletior.
- 59 Officium iudicis competi, quando actio defectu.
- 60 Eius reuocant alienata post sententiam, pendente tamen appellatione soluit pecuniam, quæ versa est in alimentum pauperum.
- 61 Alienatio facta pro alimentis à reo pendente appellatione sustinetur sed retractatur confirmata ex iude sententia.
- 62 Reo licet irrevocabili pro alimentis alienare postulatam sententiam, si tamen pendet appellatio.

- 63 *Appellatio dicitur irrita adversus iudicis venenum.*
 64 *Appellatio dicitur defensiva.*
 65 *Appellatione pendente ea omnia fieri possunt, quae permixta erant lue pendente.*
 66 *Appellatione pendente licet possessori suam continuare possessionem.*
 67 *Alienatio facta à reo appellatione pendente sustinetur sine causa alimentorum post sententiam facta sit.*
 68 *Linguae res potest alienari ex causa necessaria.*
 69 *Appellatione pendente permittuntur ea, quae tendunt ad faciliorem exitum appellationis.*
 70 *Appellatione pendente expediti possunt omnia quae dilationem non patiuntur.*
 71 *Appellatio causam reducit ad eam statum, in quo erat ante sententiam.*
 72 *Paria sunt pendente appellatione non esse latam, vel appellatione suspensam esse.*
 73 *Bart. in l. post contractum, num. 15 ff. de don. reprobat.*
 74 *Paria sunt pendente appellatione, vel durare tempus ad appellandum.*
 75 *Alienatio facta à reo lue pendente, non valet nisi constet de vero debito.*
 76 *Confessio in prohibitis non probat.*
 77 *Iuramentum non valuit confessionem in prohibitis.*
 78 *Datio in solutum facta vero creditori à reo lite pendente non valet nisi facta pro iusto pretio.*
 79 *Datio in solutum reuocatur in totum quando facta est pro maiori summa, quam sit debitum.*
 80 *Datio in solutum non reuocatur, quando non est erratum in quantitate debiti, sed res data est quae est maiori valoris.*
 81 *Datio in solutum facta à parte de re, quae est maiori valoris, quam fuerit estimata in nullo reuocatur.*
 82 *Alienatio, quae ex causa permittitur contra iuris regulas sustinetur quatenus extenditur causa illa.*
 83 *Datio in solutum facta à iudice de re maiori valoris, quam sit debitum non vitiatur in totum, sed illud plus restituit debitori.*

QVÆSTIO XXXII.

MULTI sunt casus, quibus alienatio ipso iure interdictitur, imò & administratio rerum propriarum, precipue, quando poena imponitur ipso iure, & facta à die commissi criminis, vt in crimine lese maiestatis humane per text. in l. quisquis, Cad leg. Jul. maiest. etiam antequam accusetur, [1] Odofred. in leorum patrimonialia, col. 2. nu. 7. C. de iur. fil. lib. io. imò interdictitur administratio à die iudum perpetrati, sed etiam cogitati criminis, [2] vt probat text. in dict. l. quisquis. §. emancipationes. ibi quo primū memorati de ineunda factione, & societate cogitatur, quem ad hoc ponderat Gigas, de crimi. lese maiest. lib. 2. tit. de pœnis committ. crimi. quest. 23. in fi. Picus in l. post contractum, numer. 77. ff. de donatio. licet enim regulariter voluntas [3] in mente retenta nihil operetur, Aret. in l. Titia §. idem respondit l. 1. in final. ff. de verb. oblig. & cogitationis poenam nemo [4] patiatur, cogitationis, ff. de pœnis, tamen in dicto crimine speciale est propter illius atrocitatem, vt in d. l. quisquis, in princip. vers. cogitauerit, & in d. §. emancipatione, lac de Aret. l. i. quis non dicam rapere. C. de episco, & cleici. sequitur Afflicti, & Sigif. Lofred. quos citat,

& approbat Gigas d. tractat. lib. 1. tit. qual. & à quib. querit. 66. circa fin. & quod in eo crimine statim interdicta sit administratio voluit Bart. in l. Imperator, ff. de iure fisci, vbi reprehendit Dyn. contrarium tenentem, idem tenuerunt Cyn. glo. Barto. l. mol. Socin. & alij apud Gigas d. tit. de pœnis committ. quest. 23. ponunt Picus, & Ioann. Ambib. in d. l. post contractum, & idem est in crimine heretico, quia dominium à die commissi delicti transiit [5] secuta via in fisco eoque priuatur hereticus ante latam sententiam, glo. in c. qui maximum. 1. quest. 7. Gemnian. in c. cum secundum, c. confiscationes, de heret. in 6. Ang. & Auth. de incest. nup. nu. 2. & 4. idem voluerunt Butr. Abb. Felin. Deci. & multi alij, quos ad hoc citat Menoch. in consil. 183. nu. 8. & eadem ratione [6] interdictitur administratio d. c. cum secundum, vbi nota. Anch. nu. 1. Franch. & alij in ca. pœnitentes, de heret. in 6. sequitur Brun. Carer. Grijan. Gondisal. Boffius, Corrad. Locatell. & alij plures adducti à Bursat. in consil. 4. numer. 3. vbi quod etiam efficitur interstabilis, & si alienet reuocatur per fisco bona alienata, nec est necessaria pœnitentia, in predictis ergo & aliis casibus, in quibus delinquens ipso iure dominio, & administratione rerum suarum priuatur, videndum est an delinquenti liceat pro alimentis suis alienare bona aliqua ex iis quae possidet, & primo aspectu videtur dicendum, quod non, quia si administratio est interdicta multum omnino actum iuris ciuilibis facere potest, vt de heretico [7] dicitur in Lomen, & l. Manichaeos, C. de heret. in l. 2. C. de sum. T. in l. Rosied. in Sabati. quest. 42. in princip. & vendendo, seu alienando non potest plus iuris in alium transferre, [8] quam ipse habeat, l. traditio, ff. de acquir. rer. dom. c. nuper, de donat. inter vir. & vxor. caput nemo, de reg. iur. in l. nemo plus, ff. eod. & qui nihil habet nihil est etiam dare potest, cap. Daibertum 1. quest. 7. cap. quo modo, de consecrat. dist. 4. l. filius, C. de donatio. Deci. & Cagnol. in d. l. nemo plus. Secundo, quia ex text. in d. l. quisquis, alimenta denegantur filiis, licet ij non deliquerint, ergo multo magis denegabuntur patri, qui deliquit, & ibi dicitur, quod nilij [9] Jeodem perire debent supplicio, sed vita conceditur Imperatori lenitate, & hac sententia clariores videtur post latam sententiam, quia delinquens eo casu morte, non vita dignus est. Tertio alimenta non sunt alicui praestanda ex bonis [10] quae per delictum sibi auferuntur, vt inquit Bald. in Auth. bona damnatorum, numer. 4. C. de bon. dampnato. Socin. in consil. 124. numer. 4. volum. 3. Bald. Martin. Laud. Aluar. & Car. Alexand. in c. 1. §. si vero violatur, in tit. de pace constan. Ioan. Lup. in rep. ca. per vestras, §. 19. in fi. de donat. inter vir. & vxor. Tiraque. de retract. confang. §. 1. gloss. 9. numer. 70. Quarto videtur probari, in dict. l. quisquis, in §. filij vero, vbi dicitur, quod filiis mos esse debet solatium, & vita supplicium & perpetua debent laborare inopia, si in filiis hoc dicitur, multo magis obtinebit in patre qui si habet alimenta, vtique non laboraret extrema [11] inopia, non enim dicitur talis esse is, cuius aliquo debentur alimenta, vt declarat Bartol. in l. si quis à liberis. §. item rescritum & in l. penult. ff. de liber. agnos. vel alien. contraria tamen opinio vterior est, quia prohibita alienatione, non venit illa, quae fit ex sola necessitate, [12] l. 1. ff. de fun. dota. l. 3. §. item quero, ff. de reb. eor. l. alienationes, vbi Alber. & Florian. ff. famul. et c. l. peto, §. praedium, ff. de lega. 2. Io. And. in c. verum, de cons. Archi. in c. Apostolicos, 12. quest. 2. Bart. in d. l. Bald. in Auth. hoc

hoc ins portectum, num. 10. verfic. sed pone. C. de sacrofanct. coelest. Angel. in Authent. de alien. & emphyt. numer. 15. Alexand. in l. filiusfamilias. §. diuis. colum. 2. ff. de lega. 1. & ibi la. num. 21. Opizon. nu. 21. Ripa numer. 14. Tiraquel de retract. consanguin. §. gloss. 14. numer. 11. Anchar. famul. questio. lib. 4. quest. 6. num. 19. Becius in consil. 100. num. 6. & procedit hac conclusio siue prohibito sit [13] a legesime a statuto siue ab homine, vt post Marti. & alios probat Ioan. Annib. d. l. post contractum, num. 263. Cephal. in consil. 47. num. 21. vbi loquitur in prohibitione statuti, Benitend. Rot. Bonon. decil. 48. num. 15. vbi siue fiat a lege, siue ab homine, fit enim licitum necessitate [14] vigente, quod aliis erat illicitum, l. i. vbi nota de offic. consul. & cum lex precipere debeat possibilita, non censetur loqui in casu necessitatis, quæ præsupponit impossibilitatem vt inquit Bal. in l. diuis. ff. de petitio. hereditat. & vulgo dicimus, quod necessitas legem non habet, l. quæ propter necessitatem, vbi Deci. & Cagnol. ff. de regul. iuris, nulla autem maior necessitas considerari [16] potest, quam famis, Bal. consil. 406. colum. 2. vol. 5. Tiraquel. de pen. tempe. cau. 31. per totam, Beninca de pauper. quest. 7. special. 9. iudic. numer. 20. Roland. in consil. 52. nu. 24. volum. 2. Menoch. consil. 31. numer. 9. Secundum, quod alienatio necessaria non sit prohibita probat text. in l. reo. ff. de solutio. vbi dicitur, quod reo postulat recte soluitur [17] a debitore, & ibi notant Bartol. & alij, idem volunt Doctores in l. cōtrafactu. ff. de donatio. Tertio facit, quia reus potest nihilominus soluere suis creditoribus alienando bona, [18] vt voluit Bartol. in d. l. post contractum, numer. 12. vbi Imol. colum. 2. sic declarat, nisi tamen pro minimo debito daret bona in solutum magni valoris, & hoc modo sustinet dictum gloss. in dict. l. reo. & in Lex iudiciorum ff. de accusat. Sali. in l. si quis post hac, colum. 5. de bon. præscripte. Picus dict. l. post contractum, num. 76. vbi subdit, rationem esse, quia si reus non soluisset, fiscus ipse fuisset coactus soluere, ideo cogitur ratam habere solutionem factam a reo, Boff. in titu. debito. an delinq. solut. post. in princip. vbi ait, quod delinquens potest dare in solutum bona sua creditori, nisi rem magni pretij dederit pro paruo debito: & subdit, quod si de debito conuictus per solam confessionem delinquentis, ea non noceret fisco, & ibi etiam ponit, quare de solutione constat solum per scripturam delinquentis, quæ omnia repetit Peregr. in tractat. de iure fisc. lib. 5. titu. 1. numer. 176. & 185. in quibus locis dicit etiam, quod coloni & fructuarij reo delato tanquam vero possessori recte soluant. Quarto, eadem ratione quidquid tenuerit Picus in dict. l. post contractum, nu. 74. etiam post commissum crimen, & sequutam sententiam condemnatoriam fiscus tenetur dotare filiam [19] delinquentis, Afflict. post. Ifern. in c. 1. in princ. in glo. 3. numer. 30. quæ fuit prima caus. beneh. amiten. vbi dicit, obseruatum fuisse a rege Ferdinando in crimine rebellionis. Gigas in tit. de crimin. l. se. maiest. lib. 3. c. 1. & non solum tenetur fiscus, sed si pater ipse dotes dedisset [20] bona fide, sustinetur actus, argu. l. 1. sed si libertus. ff. si quid in fraud. patro. ita clarè Peregr. d. lib. 5. titu. 1. numer. 177. Quinto, eodem modo in bonis cōdemnati debentur alimenta [21] filiis. Angel. in consil. 57. in 2. dubio. vbi allegando l. quisquis, dat intelligere, quod sua decisio etiam in damnato ob lesam maiestatem, Rip. in l. ex pacto §. ex facto, num. 9. ff. ad Trebell. & latissime comprobatur hanc sententiam Becius in consil. 8. ferè per totum, Peregr.

d. lib. 5. titu. 1. num. 76. vbi loquitur expressè in crimine lesæ maiestatis, & sic quoad alimenta, & dotes filiarum fuit iudicatum in ea causa, in qua Becius consuluit in conficatione bonorum illius viri cuiusdam viri, cuius nomen reticeo, ne cuiquam iniuriam faciam. Sexto in terminis, quod sustineatur alienatio, quando facta est pro alimentis [22] rei delati voluit Bar. in d. l. post contractum, nu. 12. vbi eum sequuntur Picus, nu. 75. & seq. & Io. Annib. numer. 263. post Imol. colum. 2. qui omnes idem dicunt in impensa quæ sit in explicandis scripturis, in Aduocato, in procuratore, & aliis concementibus defensionem, & dixit text. in d. l. res, in fin. quod alioquin plerique innocentium necessario sumptus egebant, & cum nemini deneganda sit [23] defensio, quæ iure ciuili, naturali, immo & diuino competit, vt latè comprobatur Becius consil. 11. num. 8. tolleretur hoc modo per indirectum, & sæpe etiam innocens damnetur contra l. absentem. ff. de penis, vbi considerat Picus loco prædicto, hanc etiam considerationem Bart. dicit singularem, & notandum Sali. in d. l. si quis post hac, colum. 5. Peregr. d. titu. 1. num. 179. in f. Bursa. consil. 14. num. 29. & ex prædictis respondetur ad argumentum supra in contrarium allegatum, quod statim commissio, imò cogitatio delicti fuerit ipso iure delinquentis priuatus dominio rerum suarum, imò etiam administratio, quia hoc est verum, quoad actus voluntarios, secus verò quoad eos, quos de necessitate facere tenetur, præterea licet interdicta sit administratio, quatenus est iuris, non tamen est sublata quatenus est facti, nam etiam in crimine lesæ maiestatis executio non fit, nisi [24] mediante sententia, & possessio quatenus est facti, remanet penes delinquentem, vt latè probat Bursat. in consil. 14. num. 18. & seq. vbi loquitur in crimine lesæ maiestatis diuine, & humane, dum autem administrat de facto, sustinetur quidquid ipsam concernit administrationem, & bene factum sit, ideo iure exigunt [25] canones sibi debitos, & pensiones ad conductores, & colonis. l. vrbana. ff. de cond. indeb. Anchar. consil. 285. & post Bessium tenet Peregr. d. lib. 5. num. 176. ver. intellige præter quam, quare ergo non eodem modo sibi licebit de alimentis sibi necessariis providere?

Et hæc quidem rectè, & sine difficultate transeunt meo iudicio, quoad alimenta ante sententiam debita, sed dubium maior est quoad alimenta, post ipsam sententiam condemnatoriam videtur, quod non debeantur: illa enim cum ad vitam sustentationem pertineant, ei danda non sunt, quem lex morte, non vita dignum statuit, & hoc casu cessat ratio l. reo. ff. de solutio. quia clarum cum sit eum esse culpabilem, tante sententia non potest considerari inconueniens ibi allegatum, ne innocens ratione legis cessare [26] debeat dispositio, cum cessante, de appella. Tiraq. in tract. cessan. cau. in princ. hoc etiam casu non potest considerari necessitas, & fauor defensionis, cuius causa inducitur eis, quod liceat reo bona alienare, concessum autem ob necessitatem, non permittitur nisi quatenus ipsius necessitas [27] termini exigunt, cap. 2. vbi Cardin. Anchar. & Butt. not. de custod. Eucharist. Tiraquel. dict. tract. part. 1. nu. 179. & lata sententia iam cessat defensio, quæ sicuti fuadent deneganda esse alimenta, ita ex alijs videtur non sustineri alienationem bonorum, si quæ facta sit a reo post sententiam pro habendis alimentis, nam lata sententia dominium rerum ipsius transfuit in fiscum inuocabiliter, & pleno iure, vt di-

etiam est in principio. Secundo, qui non habet [28] administrationem, non potest dare in solutum, aut solvere, §. adnoscendi, Institut. quibus alien. licet vel non. Tercio non reperitur iure cautum, quod reus post sententiam habeat alimenta, & expensas [29] in bonis suis nisi lite pendente, l. h. c. de ordin. cog. quoniam textum dicit notandum, & singularem Picus, d. l. post contractum, num. 90. in fi. Adde, quod multo minus iure cautum reperitur, quod reus possit alienare post sententiam confiscationi honorum. Quanto certum est, quod post latam sententiam non licet reo criminis alienare, imò quacunque alienationes post eam factæ sunt nullæ, & [30] reuocantur, nulla facta pretij restitutione, secundum Bartol. in dict. l. post contractum, num. 13. in 3. tempore, vbi Doctores omnes, præcipue Picus, num. 83. Peregr. d. lib. 5. tit. 1. num. 181. & prædicti Doctores loquuntur indistincte de quacunque alienatione, nec discernimen constituit inter eam, quæ sit ex necessitate, & aliam, quæ sit ex voluntate, vt distinguunt in aliis temporibus. Quinto hoc videtur vultisse in specie Picus d. l. post contractum, num. 89. vbi dicit, quod alienatio facta [31] pro alimentis post sententiam quæ transit in iudicium, non sustinetur per prædictas rationes, & infert generaliter ad omnes alias necessarias alienationes, & solum vult alienationes sustineri, quæ pro alimentis factæ sunt appellatione pendente, sed quod factas post sententiam, quæ fecit transitum in iudicium, vult absolutas, quod non valeant, & cum eo transit Io. Annib. loco prædicto nu. 35.

Sed hæc sententia non videtur omnino tuta, quinimò videtur, quod lata sententia factæ alienationes sustineantur, si bona fide, sine fraude, & pro iusto pretio sint factæ, nam etiam post sententiam latam, & donec vivit, condemnatus est alendus, vt supra dictum est de quocunque carcerato, & condemnato, cui enim vita dimittitur, iniuste denegantur, quæ ad vitæ sustentationem sunt necessaria, & sibi imputat fiscus, qui sententiam non exequitur, cum possit hoc facere nullo omnino obstante impedimento, cum ergo hoc sit debitum fisci reum alere carceratum, vel condemnatum, & consequenter hanc impensam fiscus effugere non possit, sitque necessaria, sustinetur alienatio facta a condemnato, id quod probatur ratione, quæ allegatur pro sustinenda datione in solutum facta vero creditori, quia cum ad soluendum fiscus cogi possit, ratam eam habere debet, vt supra dictum est, & ponunt Bartol. & alij supra citati, quæ ratio militat non minus post sententiam, quam ante, ita vt ex ea inferatur sustineri dationem in solutum factam vero creditori post sententiam, vt voluit Picus in dict. l. post contractum, numer. 88. & sequent. vbi infert, alienationes [32] omnes factas pro necessario debito post sententiam retractari minime posse, licet tanquam ab aliis non tactum, & nouum dictum relinquat cogitandum, allegat tamen l. si patronus §. fin. ff. ad Trebell. vbi, etsi hæres, qui repudiavit, non possit hereditatem restituere, [33] vt tenet ibi gloss. tamen substitutus vulgaris cogitur ratam habere restitutionem ab eo factam, & idem videtur tenere, quamuis non admodum tenaciter Ioan. Annib. ibi, num. 314. & sequent. & facit, quia Bartol. ibi loquendo de datione in solutum facta a reo, non distinguit tempora, vt facit in aliis casibus si ergo id est in solutione debiti ex alia causa per condemnatum contractum, quare non idem erit in debito ex causa alimentorum per ipsum fiscum contracto, facit etiam, quia multa fa-

cta tenent [34] quæ fieri prohibentur, l. patre furio. ff. de his qui sunt sui vel alieni, vt & capta non rite facta, non retractatur, si constat de debito, sed vel confirmatur, vel de [35] nouo conceditur, secundum Cast. in consil. 473. nu. 4. vt postremo, & consil. 19. num. 2. vt præterea ex quo, vol. 1. Rub. Alex. in l. naturaliter §. nihil commune, nu. 147. ff. de acquir. possess. l. as. in l. a diuo Pio §. in venditione, nu. 12. ff. de re iudic. Bertach. de Episc. in 1. part. 1. lib. num. 67. q. 49. Crat. in consil. 46. nu. 7. & Cotta in memorabili incip. creditor faciens, hinc dixit Ange. in l. si finita, in princ. quod tenetur quæ nulliter fuit a iudice [36] concessa, non retractatur, sed confirmari debet, si de iure erat danda, sequuntur Castren. Imol. Salicet. & alij citati per Alexand. ibi, colum. antepenul. & pen. Abb. in consil. 29. in fin. volum. 2. Angel. Atet. in §. quadrupli, colum. 19. veric. ego autem, Institut. de actio. l. as. in l. fin. num. 19. C. de edic. dui Adri. tolend. Deci. consil. 449. num. 17. Cut. lun. in consil. 127. num. 5. & in d. l. fin. num. 75. & 85. Ruin. consil. 91. num. 7. volum. 5. Gra. consil. 37. num. 17. volum. primo. Gozad. consil. 21. colum. 7. Bartol. consil. 162. numer. 15. volum. tertio. vitari enim debet circumpectus, [37] iuxta notata in l. singularia, ff. si certum petat. & non obstat, quod ali non debeat, qui morte dignus est, quia hoc esset verum, nisi fiscus impse differendo sententiæ executionem esset in culpa: quam diu enim differtur, alendus est condemnatus, & sibi imputare fiscus debet, non etiam mouet, quod cesset ratio defensionis quia fat est, quod alia subsistat: quando enim plures [38] concurunt rationes, non sufficit vnâ tolli, §. affinitas, Institut. de nup. l. as. in l. cum filio, nu. 146. ff. de legatis, & quando duos [39] obstant, vno sublato, remanet alterum, l. si quando. C. de inoff. testam. multos citati in consil. 50. num. 27. non etiam refellit, quod condemnatus non sit dominus, & sit ei interdici administratio, quia id impediret quidem alienationem faciendam, sed factum non annullat, ex quo subsistit debitum per supra dicta, & licet iure cautum non reperitur, quod reus post sententiam consequi possit in suis bonis alimenta, vt dicunt Picus, & Io. Annib. in l. post contractum, tamen bene cautum reperitur, quod est alendus siue de suis, siue de fisci bonis, & vbi deest lex, non deficit naturalis ratio [40] quæ non minus quam lex mouere debet, l. in summa §. item natus. ff. de acq. p. iur. But. in c. 3. de præben. l. item in procm. seu. colum. pen. l. as. consil. 92. num. 32. volum. 1. Nat. in consil. 129. num. 2. nec aduersatur, quia est facta post sententiam alienationes retractantur, tamen id fallit in necessariis, vt de datione in solutum creditoribus [41] facta, dicunt Bart. Picus, & Io. Annib. d. l. post contractum, & licet Bart. & Dd. in contrarium allegati non distinguunt, tamen ita intelligendi sunt per rationes prædictas, præcipue quia quod ad necessariam alienationem eadem militat ratio pro ea, quæ fit post sententiam, sicuti pro ea, quæ facta est ante. Nec obstat authoritas Pici, & Io. Annib. quia ex prædictis apparet, eos non attigisse finalem rationem questionis, & præsupponere pro vero, quod tamen est in iure falsum, quod scilicet post sententiam non debeantur alimenta.

Pro resolutione tamen exitimo dici posse alienationem esse nullam, & consequenter reuocandam, sed non aliter admittendum esse fiscum ad alienationem reuocationem, nisi refundat quantitatem erogatam in alimenta condemnati, primum autem dictum probatur ratione, de qua supra, quod penes condemnatum nullum extat dominium, nulla autem

ministratio, imò nulla facultas contrahendi, aut eiusdem aliquem actum faciendi. & nò obstat, quòd licet condemnato date in solutum pro aere alieno iam contracto, quia hoc est falsum: dicunt enim Barto. & alij omnes in dict. l. post contractum, quòd indistincte nulla [42] sunt alienationes, quæ sunt post latam sententiam, & Bartol. ibi discurrendo per quinque tempora còcludit alienationes factas quatuor primis temporibus, esse validas, sed reuocari supè tanquam factas in fraudem fisci, & numer. 17. querit, an eis quoque casibus valeat id est, si tunc tunc, & reuocatione defendatur datio in solutum, sed respectu quinti temporis dicit absolute inualidas esse alienationes mero iure, & non est bona ratio, dum dicitur, quòd fisci tenetur ratam habere alienationem factam à condemnato, quia fecerit in quod fisci facere debebat. Nam fisci non tenebatur alienare pro alendo carcerato, & non tenebatur carcerati bona potius quam sua dare in solutum, sed potuisset alimenta prestare in speciebus, vel ei qui prestitisset foluere in pecunia, & potest interesse fisci, quòd rem habeat & pretium soluat, vti dicimus de minore, qui dicitur, quia vendidit rem, quam tunc vendere non erat expediens, idèd restituitur ad rem [43] licet non sit læsus in pretio, ex quo præstabit rem habere quam ipsum pretium, Bartol. in l. si sine s. interposito, circa fin. de admin. tut. de quo per Sfort. Odum de reit. in integ. querit. 57. art. 2. numer. 10. & art. 4. numer. 31. & non obstat l. si patroni, allegata à Bart. in d. l. post contractum, numè. 17. & à Pico, numer. 88. quia ibi substitutus vulgaris tenebatur corpora eadem restituere, quam iam restitueret hæres, & consequenter cessabat omne interesse suò, eo verò cessante, non poterat, restitutionem impugnare factam ab hærede nemo [44] enim auditus nisi sua interit. l. si vnus, s. ante omnia. ff. de pact. Tiraquell. de retractat. consang. §. l. glo. 2. numer. 51. Cum ergo substitutus tenetur id ipsum restituere, quod hæres restituit, male agit petendo id, quod fuit iussè restitutum, scilicet in fisco, qui non tenetur eadem bona dare in solutum & hoc inuit ille textus [45] in §. fin. dum sub conditione dicit si fideicommissum ab eo quoque relictum est vici, inueniens aliud esse, quando à substituto non fuisse relictum, & non subsistit quod dictum est iustam, seu non rite factam capere debere confirmari quia [46] contrarium tenuit Bald. in consilio 38. volum. 4. per rationes ibi positas, Rom. consil. 24. col. 1. ver. & hæc sufficiant, Ripa alios citans in consil. 67. num. 9. & idem voluerunt Felin. & Dec. quos sequitur Rolan. consil. 65. nu. 10. vol. 3. Natta in consil. 430. nu. 26. sicut etiam non est tuta eorum opinio, qui volunt tenuitatem nulliter concessam confirmari debere si cõstet de nouo esse dandam, contrarium namque voluit Bald. in l. si nu. col. 1. C. de Car. edict. Bal. in consil. 15. vol. 2. Alex. in consil. 53. num. 17. vol. 5. alios plures citat de ci. Pedem. 54. per totum, & demum vitandi quidem sunt circuitus si inuales sunt, atq. quid est utilitatis in eis non [48] sunt fugiendi, sed tolerandi, vti docet Cardin. in Clem. auditor. nu. 14. de refer. Cagnol. in l. 2. num. 20. C. de pact. inter emp. & vend. Tiraquell. de retractat. conventioni §. 2. glo. 1. nu. 71. In factis autem potest circuitus esse utilis, quia fisco magis forte expediet pecuniam dare quam rem.

Quòd autem dixi fisci reuocantem alienata teneri refundere, quod in considerati alimenta fuit impendit, probatur ex text. in l. 1. C. de fide instr. & iure h. si h. l. 10. vbi re alienata sine debitis [49] solemnitatibus non admittitur dominus ad eam re-

uocandum nisi soluto debito pro quo facta est alienatio, idem probatur in l. fin. §. fin. C. si adu. fisci, vbi loquitur de alienatione facta fauore fisci, C. i. in l. si quis alia. ff. de solutio. Salicet. in l. 1. column. 2. versic. attende, C. ne lice. ter. prouoc. Negus. de pignor. in 4. mem. 2. part. numer. 125 alios citat Neura. in consil. 77. numer. 12. vbi generaliter loquendo dicit, quod volens retractare executionem tenetur [50] offerre debitum, Roland. in consilio 32. num. 16. & sequent. volumin. 1. & Bartol. atque alij, in l. si non sortem, §. si centum, ff. de condit. indebit. dicunt quod etiam donatio in solutum facta [51] pro maiori summa, quam esset debitum, sit nulla, tamen non retractatur nisi debitor integrum exoluat debitum.

[52] Secundo mouetur, quia etsi regulariter vna res pro alia retineri non possit, l. fin. vbi glo. & Doctores, C. commodat. l. si inducta, C. in quibus caus. pignus taci. cont. tamen competit retentio, quando res illa peruenit ad creditorem ex causa illius [53] debiti pro quo vult retineri, Salicet. in d. l. fin. C. commodat. vbi ponit exemplum in re, quæ pro debito fuit in solutum nulliter data, ea enim retineri potest, vt per Bart. & alios in d. l. si non sortem, §. si centum, idem voluerunt Bart. & alij, in l. si cum auro, ff. de solutio. Bartol. & alij in l. e. leganter, §. qui reprobos, ff. de pignorat. actio. Bartol. in l. petenti, in fin. C. de pignorat. actio. Negus. de pignor. in 3. mem. 5. part. num. 4. Tertio cum rei pretium sit verum in utilitatem fisci, id est in extinctionem debiti cuius solutio ad fiscum pertinebat datur retentio rei cuiusquam nulla subit hypotheca, vt probat text. in l. cum prior, ff. de distract. pignor. vbi secundus [54] creditur rem habens obligatam non aliter admittitur ad renouandam alienationem pignoris factam à debitoribus nisi emptori offerat quidquid ille persoluit pro primi debiti extinctione, idem probatur in l. cum ex causa, C. de remis. pignor. vbi glo. dicit quod datur retentio non actio, & sequuntur ibi Bald. & Salicet. & idem est, quando primus creditor emit & suum creditum supplet, vel acceptum fert pro §. 53 extinctione pretij, nam succedit in locum sui ipsius quoad retentionem, licet non quoad actionem, vt inquit glo. in l. qui à debitoribus suos, ff. qui potio. in pig. habeant. vbi Bartol. in fin. bene declarat, & idem est, quando primus creditor accipit in solutum, vt probat text. in l. prima, C. si antiq. credit. vbi secundus cogitur offerre primum debitum, & tamen certum est, quod hypotheca & obligatio omnis, quæ priori creditori competebat erat extincta, [56] quando rem obligatam accepit in solutum, vbi probatur in l. e. leganter, ff. de pignorat. actio vbi glof. Bartol. & alij, C. i. in l. si quis alia. ff. de solutio.

Adduco etiam text. in l. 1. ff. quib. mod. pign. vel hypothec. solut. vbi qui sua pecunia debitoris ab senitis [57] pignus liberauit potest illud retinere donec si bi pecunia restituitur, & ibi hoc voluerunt glof. Bart. & alij, & idem probari videtur in l. 1. vbi glof. & Dd. C. si alien. res pig. d. sit vbi in cuius pecunia licet retentio, & falso procuratori mutata pignus fuit liberatum potest pignus retinere donec sibi satisfiat. Negus. in d. tractat. in 3. mem. 5. part. nu. 6. & id suggerit æquitas, quia si res mea versa est in suam [58] utilitatem iussè sit quod mihi alio remedio succurratur, si trie & Titium, vbi late Dd. prociptus l. si ff. si ter. per præcipue, quando [59] deficit omnis alia actio, & solvens est omni ope destitutus, Menoch. de recap. posses. remed. 4. per totum.

Quibus sic positus infero, quod multo magis tenetur fisco offerre debitum, quando retractat alienationem seu dationem in solutum factam post latam [60] sententiam, pendente tamen appellatione interposita ab ea, quia si verum id est post sententiam, quod transiit in rem iudicam, multo magis observabitur, quando pendet appellatio.

Sed an sustineatur ipsa datio in solutum, quae facta est appellatione pendente pro alimentis eodem tempore praestitis, & Dd. Vt reuli supra indistincte dicunt non sustineri alienationes factas post sententiam, licet dicant ante factas valere, sed reuocari si fructus interuenerit, & Bartol. in d. l. post contractum, num. 15. dicit, [61] quod pendente appellatione valet alienatio si retractatur, quando sententia confirmatur, l. chirographis, §. ff. de administr. tutor. imò fortius vult ibi Bartol. quod etiam ante confirmationem sententiae reuocari possit alienatio ex officio iudicis tanquam attentatum, multo ergo magis reuocari poterit sequuta confirmatione, sed quidquid sit de tempore pendens appellationis omnes concludere videntur quod detur reuocatio, quando sententia est confirmata, sequitur ibi Picus, numer. 86. vbi dicit esse communem sequitur Ioan. Annib. nu. 300. & sequent. Contrariam tamen sententiam veriorum exultimo, quod etiam post sententiam [62] a qua tamen fit appellatum liceat appellatione pendente alienare, & sustineatur alienatio, nec etiam reuocetur, confirmatur exinde sententia: militant enim post sententiam rationes omnes, quibus reo alienare ante sententiam permittitur est, ne scilicet restitatur ei defensionis facultas, cuius necessitas magis urgere videtur post latam sententiam quam antea: nam appellatio, cum sit titia aduersus iudicem [63] veniunt vt inquit Bal. in l. vnica, in fin. C. si à momento poss. & per eam subueniatur lumine priuatis, vt in l. per hanc. C. de tempor. appellat. Bald. in cap. licet, in princip. de offic. ordin. dicitur & ipsa quidam defensio, [64] quae datur oppressis contra iniuriam iudicis, cum specialis §. porro, de appell. & hac ratione Abb. in rubr. extra de appellat. dicit quod substantia appellationis est de iure naturali, omnes tamen conueniunt in hoc, quod sit defensio, Gemin. in cap. non solum, in 2. no. de appellat. in 6. Ang. in l. in prim. ff. de appell. Anch. in rub. eod. tit. Abb. in c. dilecti, de except. Dec. de rub. de appell. nu. 9. Ideo licet in prima instantia accusatus poteat alienare pro sua defensione, ita licebit pendente appellatione, imò magis, quia agitur de irreparabili damno.

Secundo mouetur, quia appellatione pendente ea omnia fieri possunt [65] quae lite pendente erant permissa, cap. 1. & 2. extra vt li. non. cont. c. solum de appellat. in 6. Natta conf. 99. nu. 6. Ideo possessori licet suam continuare possessionem [66] nec ideo dicitur ob interpositam appellationem attentare, glo. magna in d. c. non solum, in ver. dic tamen secundum, vbi Ioan. And. Gemin. & alij, Imo. in l. si quis filio exheredato, §. si autē, ff. de inuito, sup. testa. Alex. conf. 99. nu. 3. vol. 5. Crot. conf. 7. nu. 6. Paris. conf. 39. nu. 5. vol. 2. Bero. conf. 19. nu. 3. vol. 3. Gabriel commun. opin. lib. 5. tit. de acquir. post. conclus. 6. nu. 1. Lancell. in tract. de attenta part. 2. cap. 4. limitat. tit. de attenta, lite pend. & c. 12. limit. 26. tit. de attenta, appellat. pend. at pendente lite reus poterat alienare pro se alendo, vt supra dixi, ergo id quoque facere poterit appellatione pendente, & hoc [67] vult clare Imo. in d. l. post contractum, in fi. vbi Picus nu. 89. Ioan. Annib. nu. 306. vbi habent pro absoluto quod irreuoca-

biliter teneat alienatio, confirmatur hac sententia ex his, quae ponit Lancell. d. c. 4. limit. 8. per totum, vbi probat quod alienatio [68] necessaria potest fieri lite pendente, quia necessaria alienatio non potest affici vitio litigioso vult Alex. ad Bartol. in l. fin. in ver. alienari. C. de litigio, per text. in l. si contentio, §. fin. vbi Imol. ff. solut. matr. addo quod pendente appellatione fieri possunt omnes actus, quos tendunt ad faciliorem exitum [69] causae, cum teneamus vbi Franc. in 2. notab. de appell. Bero. in col. 45. nu. 2. lib. 3. Duen. reg. 42. limit. 17. & late probat Lancell. d. c. 12. limitat. 4. praestatio autem alimentorum non modo tendit ad faciliorem exitum appellationis, sed est necessaria, quia reus absque alimentis non potest appellationem persequi. Accedit quod appellatione pendente expediri possunt ea omnia, quae non patiuntur dilationem, [70] vt per Ripam in l. admonendi, nu. 193. ff. si cer. pet. concludit Lancell. d. cap. 12. limit. 43. huiusmodi autem est praestatio alimentorum, quia vt suo loco dixi, venter non patitur dilationem.

Nec praedictis contradicit generalis illa conclusio, quod post sententiam alienatio facta non valet, quoniam vbi pendet appellatio res [71] ad eum statum reducitur in quo erat ante sententiam, lita demum, vbi Bart. Pald. Cast. & alij, C. de procurato. & paria sunt quod sententia non sit lata, vel quod [72] sit appellatione suspensa secundum glo. in l. 2. versu. sententiam, C. vt lite pend. Maran. de ordin. part. 4. distinct. 6. nu. 25. decif. Pedem. 5. nu. 8. Natta d. 606. 99. nu. 4. proinde sicuti secundum praedicta irreuocabiliter fieri potest alienatio ante sententiam pro alimentis consequendis, ita & post sententiam pendet appellatio.

Non etiam contradicit Bart. in d. l. post contractum, nu. 15. quia reprehenditur ibi ab Imol. quatenus [73] vult, quod per viam attentatorum reuocari possit alienatio facta pendente appellatione, & licet Picus d. num. 89. cum reprobet, tamen verior est Imo. sententia, quod per viam attentatorum reuocari non possit, vt aduertit Ioan. Annib. nu. 300. qui vt effugiat hoc contrarium, intelligit Bartolum loqui de reuocatione facienda post confirmatam sententiam, nam licet sit appellatione pendente quidquid ante sententiam erat permittitur, sed quia in casu nostro idem omnino esset si reuocarentur alienata post confirmatam sententiam: respondeo, quod Bart. ibi loquitur de alienatione voluntaria, non de necessaria, quae fit pro alimentis, vt supra declarauit, ideo Picus, & Ioan. Annib. admittunt sustineri alienationem factam appellatione pen. & non reuocari confirmata sententia.

Quae demum dicta sunt de alienatione facta pendente appellatione procedunt quoque in ea, quia facta est pendente tempore ad appellandum, quae paria sunt quod appellatio [74] pendet, quae iam fuit interposita, vel quod duret tempus ad appellandum concessum, ca. non solum, vbi notat de appellat. in 6. glo. in l. ex iudiciorum, ff. de accusatio. Alex. conf. 99. nu. 4. vol. 5. Socin. conf. 27. nu. 3. volum. 4. Crot. d. conf. 7. nu. 21. Ripa in l. 1. nu. 8. ff. de re iudic. Maran. in 6. par. in 2. acti. numero 173. Bero. consilio 184. nu. 7. & 8. volum. tertio. Erit igitur secundum praedicta conclusio vera, quod pro alimentis reus ex quouis crimine poterit alienare irreuocabiliter ante sententiam, & cursu post sententiam, appellatione tamen pendente, & consequenter licet in crimine laesae maiestatis, vel heresim, & in aliis etiam quibus priuatur ipso iure dominio totum suum

die commissi criminis, & interdicitur sibi administratio, tamen sustinebit alienatio ex causa predicta tamquam necessaria post sententiam vero approbatam, vel quae transeuerit in rem iudicantem non licebit alienare, & si haec alienatio reuocari poterit, oblatum tamen eo quod in causam alimentorum solutum fuit.

In quo aduertendum erit, quia in praedictis omnibus casibus quibus dicitur alienationem sustineri pro causa alimentorum intelligi debet, modo per veras probationes constat de debito ex ea causa contracto, aliud autem esset si de eo appareat sola condemnatio confessio, quia illa non probaret [75] per id quod voluit Bart. in d. l. post contractum, num. 17. in fi. vbi ait quod in casibus, in quibus sustinetur datio in solutum facta a debitore lite pendente pro debito iam contracto constare debet de vero debito, & non sufficit confessio per l. primam, §. quod si in lite, si de ijs, quae in frau. patro. Picus d. l. post contractum, numero nonagesimo primo, vericuli. limita secundo, vbi allegat Castr. & Alexand. & alios, & Ioan. Annib. numer. 419 versio secundo limita Peregrin. de iure fisci, lib. 5, tit. 1. num. 183. ver. quod si de vero credito, vbi ait esse de hoc textum in l. si quis posthac, C. de bonis proscriptis & infert ad confessionem dorum solutum; quando enim quis prohibetur aliquid facere praeterquam ex iusta causa, tunc [76] non probatur causa per solam prohiberi confessionem, Bart. in l. si forte, ff. de cast. pecul. Cyn. Bald. Albi. Bald. & alij in l. fin. ff. de exercit. vbi confessio non probat merita in prohibitis, [77] & procedit etiam si sit iurata, Cyn. in l. in fi. C. de sacro. eccles. Titaeque in l. si vnam, in vers. donatione largitus, numero octuagesimo nono, & nonagesimo primo, C. de reuoc. donat.

Intellige etiam secundo sustineri dationem in solutum si bona fide facta sit, id est, si res [78] data sit pro iusto pretio, alias non valerit si res esset maioris valoris, Bart. d. l. post contractum, numer. 17. vers. hoc est verum, per l. 1. §. si quis in fraudem, ff. de ijs, quae in frau. patro. sequitur Picus, & Ioan. Annib. loco praedicto, Imol. col. 2. versio, sed potes dicere, Boff. in tit. debit. an delinq. solu. post. num. 1. vbi idem dicit, quando de debito non aliter constat, quam per confessionem, Peregrin. loco praedicto, numero 183, in princ.

Dum vero Bartol. loco praedicto dicit, quod vbi res maioris valoris datur in solutum pro paruo debito sustinetur datio pro rata debiti, sed reuocatur quatenus excedit admitti potest eius dictum, quando facta fuit videlicet si sit datio in solutum [79] aliud videtur, nam quando sit pro maiori summa, quam sit debitum reuocatur in totum, l. si non foret, §. si centum, ff. de cond. indeb. vbi Bart. Castr. Fulgos. Alex. & Ias. Bald. in l. certi conditio, §. quoniam, ff. si cert. per. Roma in l. 1. §. pen. ff. de verb. oblig. & in consilio 450 in fi. Afflic. decis. 358. num. 7. Maril. in l. finali. numer. 44. de iurisdic. omn. iudic. Cur. iun. consil. 120. numer. 3. Ruin. consil. 17. numer. 6. volum. 5. Socin. in consil. 82. circa fin. vol. 4. Titaeque de retract. consang. 3. gloss. 1. numer. 23. & seq. Natta consil. 6. n. 37. Ro. consil. 7. nu. 87. vol. 3. Maran. de ordin. iud. part. v. l. 20. post Ias. Titaeque & alios, de quibus supra inquit, quod fructus imputantur in fortem, Causale. de usufruct. mulier. relicto. num. 208. Anchar. Moder. libr. 2. famul. q. 14. numer. 7. Rimin. d. consil. 5. numer. 210. Burfat. consil. 73. numer. 27. Alin. in tract. de exequutio. §. 4. cap. 1. per totum, folio milig. 90. quorum multi dicunt procedere non solum in

in iudiciali, sed etiam in conuentionali datione solutum, sed pro Bart. defensione est aduertendum, quod contraria procedunt, quando est erratum in quantitate debiti, puta credidit debitor se centum debere, [80] cum tamen solum quinquaginta deberentur, at vbi in quantitate debiti non est erratum, sed res, quae pro quinquaginta datur in solutum plus valet, tunc sustinetur datio pro quantitate debiti, & reuocatur, quatenus transiit debitum, videtur tenere Bart. in l. quatuor, num. 2. ff. de solut. quem ita declarat Ruin. consil. 16. nu. 5. vol. 1. sed ante eum voluit Castr. in d. §. si centum, numero 1. & ibi Alexander etiam, numero tertio.

Sed rursus est dubium, quia Castr. & Alex. ibi dicunt, quod si est data a parte [81] res maioris valoris in nullo reuocatur, ergo non bene dixit Bart. reuocari quatenus excedit debitum. dici potest, quod in nullo reuocatur, quando solus datus praedictum versatur, & quando fraudis suspicio nulla subsistat, vbi de fraude cogitari potest, & tertio infertur potest praedictum tunc reuocatur in excessu, quia alienatio, quae contra iuris regulas [82] ex certa causa permittitur eatenus sustinetur, quatenus causa extenditur & non ultra, et text. in l. fin. §. 1. ver. sed si quidem C. de iur. dom. impetr. per quem ita notabiliter dixit Bald. in cap. quoniam frequenter, §. fin. autem, numero secundo, extra vt lite non contestata & hoc etiam tenuit Bald. in d. l. fin. n. 4. C. de iur. dom. impetrat. vbi ait quod si res plus valens quam [83] debitum datur in solutum non vitatur decretum, sed illud plus redditur ipsi debitori, & repetit. n. 5. & idem videtur sentire Castr. d. §. si centum, vbi loquendo de datione in solutum facta a iudice refert se ad notata in l. fin. C. de iur. dom. impetrat. & sequitur Alex. d. §. si centum, n. 3. & l. a Diuo Pio, §. si pignora, in princ. ff. de re iudic. l. in d. §. si centum, num. 2. & quidquid sit non reperitur cautum, quod alienatio sit in totum nulla quominus Castr. Alex. & Ias. videntur velle, quod vbi a parte sit in totum valida, sed hoc intelligendum est, vt dixi, quando non agitur de fraude, vel de praedictio partis enim ageretur de solo interesse dantis sustineretur in totum, nisi lesio esset ultra dimidiam, & praedicta volui hoc loco ponere ultra ea, quae inter alimentorum priuilegia dixi supra priuileg. trigesimo quinto.

SUMMARIA.

- 1 Confessio honorum non includit alimenta damnata relictis.
- 2 Haereticus non configitur alimentis relictis.
- 3 Haereticus occultis amittit administrationem rerum suarum sicut manifestus.
- 4 Haereticus occultus est incapax acquisitionis bonorum aliorum, & passus.
- 5 Haereticus legari non potest.
- 6 Haereticus non potest iusticiarius.
- 7 Haereticus interdictus suat omnes alius civiles.
- 8 Haereticus occultus priuatur bonis a die cogitatus criminis.
- 9 Seruo legari nihil potest.
- 10 Seruo legatum pro alimentis factum sustinetur.
- 11 Haereticus quando per aburrationem resistit, et testis omnia iura quae amiserat.

QVÆSTIO XXXIII.

Dixi supra inter alimentorum priuilegia, priuilegio quinquagesimo nono, quod in

KKK

publicatione[1] bonorum alicuius delinquentis non veniunt alimenta ei debita, id quod post Causalean. de usufruct. mulier. reliq. numer. 238. placuit etiam Peregrino in tract. de iure fiscalib. tit. 1. numer. 123. quia cum sint personalia non possunt egredi personam, & quia iura conditionalia non confiscantur, & quia cum habeat determinatam, & certam causam, annexam ei non applicantur, cui ea causa non conveniat, id quod in crimine quoque[2] heretici locum habere dixit Burfat. consil. 14. numer. 28. In facto autem fuit controversia in hoc Senatu multis ab hinc annis, posito etiam quod in confiscatione bonorum non veniant alimenta, an hereticus occultus quoad forum foret sit capax legat. alimentorum, ita ut ante latam sententiam declaratoriam ius illi questum sit[3] & Menoch. consulti legatum nunquam fuisse quæritum legatario, ut legitur in consil. 185. numer. 7. & sequē motus, qui hereticis occultis ante sententiam[4] non minus amittitur suum dominium, & administrationem, quam si esset manifestus, & sententia condemnatus. Gemi. in c. cum secundum 4. confiscationis, de heretic. in 6. ergo hereticus tanquam incapax admitti non potest ad reliquum, dicit enim text. in c. excommunicamus, il 1. 6. credentes, de heretic. talem esse[5] acquisitionis bonorum actiue, & passive incapax, & quod legatum factum heretico sit ipso iure nullum. [6] ponit Ioan. Fabr. in §. legat. Instit. de legat. alios citat Menoch. d. consil. 185. num. 14. vers. undecimo, & ultimo c. licet & Instit. [6] non potest, c. si quis episcopus, de heretic. & hereticis [7] civiles omnes actus interdicti sunt, l. omnes, & l. Manichæos, C. de heret. l. 2. C. de sum. trinit.

Verum in eodem facto Burfa. in consil. 14. contendit hereticum fuisse capacem legat., moxet tamē unico fundamento, quia nondum heretici detecti erant, nec lata sententia, clare iniquus aliud omnipotens esse, quando vel sententia tempore delati, aut agniti relinqui lata fuisset, vel heretici fuisset nota, in quo tamen nullum omnino fieri potest fundamentum, cum à die cogitata heretici talis delinquentis afficiatur poena bonorum suorum privationis etiam si occultus [8] sit & mentalis, ut melius sensit infinitos allegando idem Burfat. consil. 185. & ita à paucis mensibus citra Senatus hic Mantuanus iudicavit in causa agitata inter Vincentium Campagnolum, & D. Iulium Frambertum, & sic etiam servant hereticæ pravitatis inquisitores, ut mihi super eo facto interroganti respondit Reuerendus eiusdem ciuitatis inquisitor.

Ego verò in te tam clara non video cur duo illi præstantissimi alioquin iurisconsulti dubitauerint, norunt enim omnes alimenta cuiunque quantumvis incapaci relinqui posse, atque illi dari illorum exactionem, & in seruo[9] videmus, quod et si legari non possit, l. seruis, C. de legat. tamen fallit quoad alimenta, quæ etiam feminis legantur, [10] l. seruos ad custodiam templi, ff. de aliment. & cibis legat. l. seruo alieno, §. si quis post. ff. de lega. 1. ubi glo. dicit esse speciale alimentorum fauore quod seruo detur officium iudicis etiam contra dominum, & comprobauit rationibus, & autoritatibus in tit. de aliment. priuileg. 7. ubi idem dixi de damno ad metalla, & ratio est, quia tales personæ, cum naturalia iura retineant non sunt eis deneganda, quæ pro executione iuris naturalis competunt, ut ibi dixi: edd enim, bibunt, ambulat, & alia faciunt ceteris animantibus communia, & ideo non misit si alimenta quoque recipere possunt. contraria Verò omnia proce-

dant in omnibus præterquam in alimentis speciali quodam fauore. Quibus tantis superfluum quoque fuit eisdem iurisconsultis querere, an sequuta heretici abjuratio, seu detestatio ceseatur hereticus, ita ad iura sua restitutus, ut legatum alimentorum recuperet, in quo Menoch. consil. 185. num. 16. & in consil. 218. tenet illum minime[11] posse restituere ius, quod propter heretici amissionem Barsat autem illi in omnibus contrarius consilio 280. diuersam tueri sententiam, fuit eorum labor vtilis propter hereditatem Ludouici de Cono, quam Linius Furga condemnatus petebat ultra legatum sibi factum à Quintilio Furga, sed ea questio nihil ad nos, præmonuisse sufficit dubium minime fuisse, quia Linius retinuit legatum alimentorum, quod etiam non potuit venire in confiscatione, ut dixi in principio, ideo non esse disputandum si ob restitutionem vel indulgentiam reacquiritum fuerit. Addo quod ubi etiam legatum alimentorum veniret in confiscatione, tamen sequuta indulgentia in eo facto fuisset adhuc debitum Lini, quia erat annuus, nempe de aureis centum octuaginta singulo anno, quo casu tot censebatur legata quot anni, ut dixi suo loco, ideo licet respectu præcedentium annorum denegaretur petitio, tamen pro sequentibus anni datur actio tanquam ad diuersa legata posita facta, & hoc quoque fundamentum fuit Burfatio ignota.

SUMMARI.

- 1 Legitima. In legitimam non imputantur alimenta, que veniunt pater præstitit filio.
- 2 Legitima. Imputatur in legitimam quicquid filius caput in vitima voluntate de bonis deservit.
- 3 Legatum compensatur cum debito necessarium.
- 4 Dos relicta filio imputatur in legitimam non debitam.
- 5 Legatum alimentorum filio relicto imputatur illi in legitimam.
- 6 Legata duo diversarum rerum in eodem testamento relicta debentur.
- 7 Legitima debetur de corporibus hereditariis.
- 8 Legatum alimentorum ad vitam, & legatum certum liberarum singulis annis, utroque debetur, quando sit in eodem testamento.
- 9 Legatum alimentorum si in eodem testamento fiat ubi etiam est relicta usufructus, utroque debetur.
- 10 Legatum alimentorum non imputatur in legitimam, quando legitima quoque fuit in eodem testamento relicta.
- 11 Dos non imputatur in legitimam, quando in testamento relicta fuit legitima.
- 12 Dos soluta imputatur in legitimam simpliciter testamento relicta, etiam quando integra legitima fuit relicta.
- 13 Dos non est veri, & propriæ alienum.
- 14 Imputationi locus est, quando testator vult, secus si nolit.
- 15 Dos non imputatur in legitimam, quando in eodem testamento relinquatur dos & legitima.
- 16 Legitima præstanda est de corporibus hereditariis.
- 17 Dos relicta in pecunia non imputatur in legitimam si filia legatum non accepit.
- 18 Dos relicta in pecunia imputatur in legitimam filia, que legatum dotis accepit.
- 19 Debitur potest aliud pro alio solvere volente creditore.
- 20 Collatio non est locus, quando testator eam præbuit.
- 21 Imputationi locus non est, quando testator testis.

22. Legitima in filio relinquere pater tenetur.
 23. Legitimam pater auferre, aut minuire non potest.
 24. Pater confidens non praudivit filio in legitima.
 25. Pater non potest disponere, quod impugnet id, quod de iure non est impugandum.
 26. Vixeret presumitur quilibet usque ad centum annos.
 27. Alimenta legatariis alimentorum, vel usufructus, quomodo fiat.
 28. Legitima largo modo dicitur falcidia.
 29. Alimento legati alimentorum, vel usufructus, licet uno modo fiat, tamen ab euentu reformatur.

QVÆSTIO XXXIII.

Alimenta, quæ pater viuens præstitit, certum est non imputari in legitimam eide[m] [1] filio debitam ex patris bonis. l. quæ pater, ff. fam. ercisc. & probati supra in titulo de priuileg. alim. cap. seu quæst. 57. sed an legatum alimentorum à patre relictum imputetur in legitimam? dicit imputari, quia filius imputat sibi in legitimam quicquid ex vltima [2] voluntate caput de bonis defuncti sive institutionis, sive legati, sive fideicommissi, vt l. omnimodo, & l. scimus, C. de inoffic. testam. atque ita regulam constituit Ripa in l. in quartam, nu. 140. ff. ad leg. Falcid. vbi Picius numero 179, dicit procedere etiam, quando difformiter caperetur, quod etiam tenuit loco prædicto Ripa, Berengar. caput 3. numero trigelimo, Cuius in §. legitimam, questione vigesima, numero primo & sequenti, Cuccus de legitima, in vers. percepta ex testam. numer. 1. & seq. folio mihi 66, facit etiam, quia legatum regulariter censetur factum animo [3] compensandi cum necessario debito, vt per Dd. in auth. prætere, C. vnde videt & vxor. legitima autem debitum est necessarium, ergo cum ea sit compensatio terribi facit, quia vt saepe dixi argumentum valet à dote ad alimenta, filia tenetur dotem sibi relictam imputare in legitimam. [4] vt per Bart. & alios, in d. l. in quartam, ergo & alimenta, quarto hoc videtur supponere [5] in terminis Hieron. Gabriel. conf. 109. num. 1. vol. 1.

Declaratur tamen, vt non procedat, quando in eodem testamento pater relinqueret filio alimenta, & deinde legitimam vel econtra tunc enim sine imputatione consequeretur vtrumque legatum per doctrinam Bar. in l. cum centum, numero primo, in ff. de alim. leg. in ver. aut secundum legatum, vbi ait quod vbi [6] in eodem testamento duo sunt legata, & diuersarum rerum, vel quantitatum, vtrumque debetur, & præsumitur quod testator voluerit duplicare nisi verba sint expressa, vel vltimum sit factum sub commemoratione primi, l. si ita, ff. de leg. 1. l. 3. §. cum Titio, ff. de alim. legat. ad idem est tex. in l. si pater pro filia, ff. de collat. dot. sunt autem res diuersæ alimenta, & legitima, quia legitima [7] debetur de corporibus hereditariis, l. scimus, §. repletionem, C. de inoffic. testa. alimenta verò de fructibus præstantur, vt suo loco dictum est. item legitima est præstanda, vt perpetuo sit penes filium, quia etiā disponere possit de ea, alimenta verò dantur pro vita tantum, & per has rationes Alecia, in cōsil. 619. Dominus Ioannes concludit, quod vtrumque legatum debetur, quando alimenta [8] relinquuntur ad vitam, & libere centum in singulos annos, & in fortioribus terminis dixit Bald. in conf. 239. nu. 1. ver. quarto casu, volum. 1. quod vbi in eodem testamento relinquuntur alicui alimenta, [9] & usufructus vtrumque debetur, licet vnum possit euelli de corpore alterius, quia in dubio cum sint diuersa, standum

eit verbis, si de voluntate non constat, hic autem casus erat magis dubius, quia alimenta sub usufructu continentur, cum tamen non eodem modo continentur sub legitima, & per prædictam rationem Hieron. Gabr. d. conf. 109. nu. 11. vers. illud tractandum superest, vol. 1. tenet [10] in terminis nostris, quod si testator relinquit filio alimenta, & legitimam, non fiet compensatio, aut imputatio, quia cum vtrumque separatim relinquit, velle videtur, quod vtrumque habeat, facit quod voluit Bal. in l. si cum dotem, §. si pater, nu. 1. vers. contra hoc opponitur, ff. soluto matrimonio, vbi dicit quod etiam regulariter [11] dos imputetur in legitimam iure naturæ debitam: tamen fallit, quando legitima fuit relicta, quia secundum eum aliud est legitima à lege debita, aliud verò ea, quæ à testatore relinquitur, non enim reguntur eadem ratione, aut regula, & Castri. ibi, nu. 6. dicit fortius procedere hanc opinionem, etiam si pater legitimam relinquo mandatum est compensari cū dote, quia cum onus sit iniunctum non valeat, poterit legitimam retinere, & dotem consequi, sequitur Alex. ad Bal. in l. quoniam in prioribus, nu. 6. C. de inoffic. testa. vbi ait sic tenuit Bal. in l. cum à matre, q. 17. in ff. C. de rei vendic. & Ang. in d. §. si pater.

Contra verò prædictam limitationem facit quod voluit Bal. in d. l. quoniam in prioribus, num. 6. vbi si pater filium relinquit [12] simpliciter legitimam, tenebitur illam imputare in dotem, quam recepit, quia imputatio inest relicto tacite, etiam si de ea non sit facta mentio, quando aliquid debetur quasi lucrum, allegat lac de Are. in d. §. si pater, & idem voluit Castrenf. in l. quoniam nouella numero primo, ver. 2. si pater, C. de inoffic. testam. Alex. in d. §. si pater, circa ff. ver. extra glo. quaeritur, vbi dicit Castri. in contrarium allegatum male loqui, & respondet ad dictum Bald. in d. l. cum à matre, quod ibi ideo fundus non imputatur in legitimam, quia est proprius filij, & in legitimam imputatur solum id quod filius caput de substantia patris, & dicit Picius in dicta l. in quartam, numero 184. quod in practica seruatur opinio Bald. & Iaco. de Are. & addit textum in l. prima §. finali, ff. de collatio. dot. quem textum dicunt mirabilem, & singularem Alex. in l. post dotem, ff. soluto matrimonio, hæc item opinionem tenuit Ias. d. l. quoniam nouella, num. 3. vbi num. 4. vult locum vindicare, etiam quando integra legitima esset relicta, & respondendo ad fundamentum Alex. qui vt saepe de eo gloriabatur, dicit quod [13] dos non est penitus res alienum, & ideo filia potest institui in sola dote, & imputatur regulariter in legitimam, quod non esset si verè & propriè res alieni diceretur, hanc item communem esse iuxta legitimam simpliciter fuerit relicta, sive etiam integra, dicit Berenga. in dicta l. in quartam in 3. cap. numer. 67. vbi tamen distinguit inter filium, & extraneum hæredem, Roder. in d. l. quoniam in prioribus, limi. 35. folio mihi 219. vbi dicit hoc esse singulare verbum Bal. ibi Rip. in dicta l. in quartam, numero 153. quia relinquo legitima censetur id reliquisse, quod ratione legitimæ exigi poterat, est enim legitima nomen iuris, & vniuersale, & ampliat etiam quando relicta est integra legitima, quia satis dicitur integra, quando relinquitur, quod deest ad implementum, Valsqui de successio. creatio §. decimo, numero 434. vbi testatur de communi. Cras. in §. legitima quæst. 23. numer. 1. vbi & ipse communem pronunciat, licet Ferdin. distinctionem dicat esse æquam, vbi loquitur etiam quod integra legitima est relicta, ea similiter communè affirmat Cuccus de legitima, in rub. data inter viuos

num. 52. & seq. folio 63. licet illi non acquiescat.

Hec tamen non debent supradictam declarationem offendere, sed iis non obstantibus firma stare debet: loquuntur enim Bal. & alij quando sola legitima est relicta. Tunc enim imputatio non censetur exclusiua, quia possunt simul stare quod reliquerit legitimam, & quod voluerit dotem imputari, ex quo imputatio tacite videtur inesse, vt Bald. inquit in loco predicto, vbi vero non solum relinquit legitimam, sed etiam dotem, tunc videtur velle, quod non fiat imputatio, ex quo non possint simul stare, quod vtrunque habeat legatum, & quod vnum imputetur in alterum. imputatio [14] autem locum habet si velit testator, vt probatur ex iis, que ponit Bal. in l. maximum vitium. C. de libe. prater. & ita dicebat quidam inter conf. Cornei. conf. 200. col. 2. ver. dominus Antonius, vol. 4. Bertran. conf. 216. nu. 4. vol. 2. & dixi in conf. 192. num. 21. sed videtur imputationem prohibere testator, quando vtrunque legat, & in proposito id voluit [15] Cornei. in subscriptione dicti consilij 200. colum. penul. per totam, vbi dicit non fieri imputationem, quando legitima, & dos cum indumentis in eodem testamento relinquuntur, & eum sequitur Ripa in d. l. in quartam. nu. 34. ver. & idem responderem, sequitur Cuccus d. tit. data inter viros, num. 44. in fin. ver. addit Ripa. ergo idem dicendum est, quando alimenta relinquuntur, & legitima, quia videtur ex tacita testatoris mente prohiberi imputationem.

Declaratur secundò, vt non procedat, quando filius legatum alimentorum non acceptasset, quia tunc imputare non tenetur in legitimam: nam alimenta prestantur in pane, vino, lignis, oleo, & alijs speciebus ad vsum necessarium, vt dixi in titul. qualiter alimentum sint prestant. legitima [16] autem debetur in corporibus hereditariis, scilicet, & repletionem. C. de inoff. testamen. & ibi omnes notant, faciunt que ponit Picus d. l. in quartam. nu. 183. vbi dicit, quod si pater reliquit filijs [17] dotem in pecunia, non tenetur illam imputare in legitimam, si tamen dotem respondendum est consequuta, sed potest dimissa dote consequi legitimam in corporibus per rationem predictam, & hoc etiam innuit Bereng. d. c. 3. nu. 67. locus autem est, quando filius acceptasset legatum alimentorum, quia acceptando videtur consensisse oneri imputationis, quod tacite ex legis dispositione est ipsi legato iniunctum, & post acceptationem non licet variare, vt in filia, que dotem acceptauit in pecunia constitutam, quod videatur sibi preiudicasse [18] ne possit per quantitatem dotis legitimam eligere in bonis stabilibus, concludit Picus, & Berengar. locis predictis. quod enim dicitur legitimam deberi in corporibus hereditariis, intelligitur nisi filius consensit alij pro [19] alio sibi solui, vt dicitur in l. 2. in mutui datio, vbi Dd. omnes, ff. si cer. pet. & idem esset, quando testator pradium aliquod reliquit pro alimentis, quia tunc fit imputatio de plano, ex quo legatum continet corpus hereditarium.

Declaratur tertio non procedere, quando testator mandaret legatum esse precipuum, & non imputari, quia tunc contra testatoris voluntatem non fit imputatio, vt de collatione [20] dicitur in auth. ex testamento. C. de collatio. vbi Dd. omnes notant non solum quando expressè, sed etiam quando tacite est prohibita, Ang. in §. illud, in Auth. de trien. & semiff. Bald. in conf. 210. col. 1. vol. 4. & in specie de [21] imputatione ponit Corn. conf. 200. col. 2. ver. dominus Antonius, vol. 4. Bertran. at. nu. 3. vol. 2. dixi in conf. 192. num. 21. vol. 2.

Vbi verò hoc testatoris preceptum tenderet ad minuendum legitimam alterius filij crederem non esse seruandam, quia pater non potest facere [22] quominus legitimam filio relinquat. paritibus. l. cum queritur. C. de inoff. testam. & sicuti auferre, ita minueret [23] non potest. l. quoniam in prioribus. Lotumimodo, in prin. C. eo. Alex. in conf. 69. in prin. vol. 1. Carpha. in conf. 56. num. 42. Natta conf. 528. num. 18. hinc confitendo non praiudicat [24] filijs, Spec. in tit. de confes. 3. nunc videndum, vers. sed nunc, quod patris confessio, vbi Ioan. And. Baro. in l. cum quis decedens. §. codicillis, num. 4. ff. de leg. 3. Butr. in cap. quamuis, vbi Abb. num. 33. de re iudic. Ia. in Li. interrogator, numer. 20. ff. de adopt. Tiraq. de retrac. confang. §. l. glo. 18. numer. 80. Gomef. de testam. cap. 12. numer. 81. vers. item etiam infertur, vbi multos alios allegat, Carpha. in conf. 148. numer. 8. vbi quod donando pater non praiudicat legitime filiorum, & sicuti ad praiudicium filij pater non potest dispo- nere, [25] quod imputetur id quod de iure non erat imputandum, vt probant Picus in l. in quartam, numer. 251. in prin. & Bereng. in 2. par. num. 88. Grat. conf. 7. num. 42. volum. 2. & dixi in conf. 192. numer. 24. ita ordinare non potest, quod ad praiudicium alterius filij non imputetur, quod erat de iure imputandum. intelligitur itaque predicta tertia limitatio, quando per eam non fit deterior conditio aliorum filiorum in legitima.

Vt autem scripi possit, quid & quantum sit imputandum, necesse est legatum alimentorum estimare, quomodo igitur fiet estimatio? & aliqui dixerunt hominis [26] vitam presumi vsque ad cetum annos, glo. & Dd. in l. fin. C. de sacrosanct. ecclesie. Alciac. in tract. presump. lib. 1. presump. 44. per totam, fed in hoc habemus textum clauum, qui loquitur de estimando legato [27] alimentorum, & cum distinctione ætatis solum præscribit, que seruanda est in l. hereditatum. ff. ad leg. Falcid. & procedit semper cum tractatur de taxanda vita hominis pro estimatione alimentorum, Bald. in l. cum hi, §. nihil autem, in fin. ff. de transactio. alios citat Roder. in l. quoniam in prioribus, in 3. ampliato, numer. 9. & 10. Cordub. in l. si quis à liberis, §. fed si filius, numer. 109. ff. de libe. agnosc. vel alend. vbi citat glo. Alciac. Didac. Ioan. Lup. moder. Gallos, Gomef. Paulach. Pinel. Oros. & Naar Roland. alios citans, conf. 29. num. 25. vol. 4. & licet aliqui velint textum non trahi ad alios casus, quam Falcidiam, tamen tanta est conformitas inter Falcidiam, & legitimam respectu detrachionis, quod idem est in vtroque seruandum, si non repugnat expressa diuersitas, tum quia leges trahi possunt in exemplum, vt aduertit Roderic. loco predicto, tum etiam quia legitima largi [28] modò dicitur Falcidia, authent. vnde si parens, & ibi notatur. C. de inoff. testamen. & hæc sententia mihi semper placuit cum ea moderatione, quod si ex eventu longius, vel breuius sit tempus, partes ex post facto reducuntur ad æqualitatem, quia non fuit legis intentio rem tam ambiguum, immo omnibus hominibus ignotam certa regula terminare, & præstare, sed mediam quandam viam, vt inquit dicti moderni Galli eligendo prouideat, ne per incertitudinem dimisso negotio semper in suspensio partibus inferatur praiudicium, & vt vno verbo dicam videtur mihi prouiso quardam duratura donec ex euentu certificetur, quod nunc dubium est, & ita [29] intelligi glo. in dicta l. hereditatum, triplici in loco, vbi Bartolus, Imola, Casterensis, & alij, Roder. d. ampliato. 3. numer. 10.

SP. M.

SUMMARI.

- 1 Uxor pauperi non debetur quarta in bonis viri diuitis, qui eadem reliquit alimenta, vel aequales legatum.
- 2 Ratione legis cessante cessat dispositio.
- 3 Uxor pauperi debetur quarta in bonis mariti diuitis, ne cogatur mendicare.
- 4 Legum dies cedit à morte testatoris.
- 5 Qualitas adiecta verbo intelligitur secundum tempus verbi.
- 6 Uxor diuitis tempore mortis mariti non debetur quarta.
- 7 Uxor debetur quarta in bonis viri, quando datem habet incongruam tempore mortis viri, licet esset congrua, quando fuit data.
- 8 Uxor inopi non debetur quarta, quando patrem habet diuitem.
- 9 Uxor inopi non debetur quarta in bonis viri, quando habet fratrem.
- 10 Uxor inopi debetur quarta de bonis mariti locupletis etiam contra viri voluntatem.
- 11 Maritus diuites non potest aliquid relinquendo uxorem inopem excludere à supplemento quartae.
- 12 Causa adiecta non restringit dispositionem, quae continet certam taxationem.
- 13 Uxor inopi debetur quarta in bonis mariti diuitis, etiam si quarta excedat necessitatem alimentorum.
- 14 Adhuc alimentorum taxatur secundum l. hereditarium ff. ad leg. Falcid.
- 15 Uxor inopi non augetur quarta in bonis mariti diuitis, quando ea non sufficeret ad alimenta.
- 16 Contrarietatem eadem esse debet disciplina.
- 17 Uxor suppletur quarta quando legatum à viro factum non ascendit ad eam.
- 18 Aliquid dictum, includit omnem casum.
- 19 Uxor inopi debetur quarta in bonis mariti diuitis, etiam si alimenta sint ei à viro relicta.
- 20 Uxor inopi debetur quarta alia ratione, quam indidit.
- 21 Uxor inopi quarta debetur ex bonis mariti diuitis, etiam si post mariti mortem supervenerint diuites.
- 22 Quarta uxori inopi debita in bonis mariti diuitis defertur iure successionis.
- 23 Legatum non debetur, nisi adita hereditate.
- 24 Legatum capi debet de manu heredis.
- 25 Frustra impetratur ab homine, quod à lege conceditur.
- 26 Promissio hominis non tollit prouisionem legis iam factam.
- 27 Legatum fingitur retro nunquam quassum, quando legatarius repudiatur etiam, quando reuera ita transit.
- 28 Duo iura quando competenti potest vnum acceptari, & alterum repudiari.
- 29 Legatum potest quis acceptare repudiata hereditate.
- 30 Legatarius potest vnum legatum acceptare, & alterum respuere.
- 31 Uxor inopi potest repudiare legatum factum à viro diuite, & quatuor integram petere.
- 32 Uxor, quae potest quartam habere ex bonis primi viri non adducitur ad petendam eam in bonis ultimi.
- 33 Vidua videtur habere quando habet actionem ad datem.
- 34 Acquirere, vel non, quando cogi possit quis ad hoc, ut non conuegiatur.
- 35 Pauper dicitur quis arbitrio iudicis.
- 36 Inopi dicitur, qui nihil habet.

37 Inopia nouissima dicitur, quando nulla actio, & nullum etiam officium competat.

38 Uxor inopi excluditur à quarta quando possit esse diuites si velit.

39 Negativa vniuersalis nullam recipit restrictionem.

40 Nihil dictum, est vniuersalis negativa.

41 Negativa in vno falsae in omnibus falsa.

42 Uxor dicitur pauper, licet actionem habeat contra pauperem.

43 Uxor habens patrem, vel fratrem, tunc excluditur à quarta, si pater, vel frater sit diuites, & non aliter.

44 Alio est inanis quam excludit inopia debitoris.

45 Uxor, cui diuites supervenerint non excluditur à quarta debita in bonis viri.

QUESTIO XXXV.

Maritus diuites habens uxorem pauperem, & indotatam, reliquit ei alimenta, vel tantum, quod sufficere potest ad alimenta, licet non aequaleat quarta, quae uxori inopi debetur in bonis viri locupletis ex dispositione authentica, praeterea, C. unde vir. & vxor. dubitatum ergo fuit, an vxor excludatur à petitione quartae, seu supplementi. & R. min. sen. in conf. 114. tractans ex profeffo hanc questionem, dixit quartam [1] non deberi, eum quoque serio petraclando eandem controuersiam sequutus est Ceph. in consil. 244 per totum, mouentur, quia cessante legis ratione, cessat [2] legis dispositio. I. adire. §. quamuis. ff. de iure patro. l. à Titio. ff. de ver. obligat. vbi autem vxor alimenta habet ex legato, cessat ratio, ne vxor in opprobrium mariti mendicare cogatur, quae fuit [3] causa praedictae dispositionis, vt concludunt Bal. Salic. & alij in d. auth. praeterea. Secundo legatum cedit à morte [4] testatoris. I. à Titio. ff. de fur. nota. in l. §. cum igitur, & §. in nouissimo. C. de cadu. tol. ergo tempore, quo maritus moritur, vxor non cogitur mendicare, quia ei iam prouisum est de alim. & non est inops, quando defertur sibi ius succedendi in quarta, & consequenter de ea non loquitur d. Auth. quae requirit inopiam in vxore tempore mortis mariti, qualitas enim [5] adiuncta verbo intelligitur secundum tempus verbi. l. in delictis §. si extraneus. ff. de noxal. l. in Titius, vbi Bart. ff. de testam. mili. & in specie [6] Dec. d. auth. praeterea. nu. 9. ver. & pro ista opinione, & late probat alios citando Rol. in conf. 15. nu. 21. & seq. vol. 3. vbi ait in successione regulariter mortis tempus inspicendum esse, & post multos infert, quod etsi dos [7] vxoris sit congrua inspecto tempore matrimonij, sed incongrua attento mortis tempore, erit locus successioni. hinc dicimus, quod vxori habenti patrem diuitem non conuenit legis dispositio, quia potest ab eo consequi [8] alimenta, Cuius in l. in fuis. ff. de lib. & posth. & communem dicit Dec. alios citans in d. auth. praeterea. numer. 10. Cephal. dicto consilio 244. numer. 10. & idem in habente fratrem [9] diuitem voluit Roland. in conf. 14. numer. 19. & 33. dicto volum. 3. & quamuis tex. in authent. praeterea, in fin. mandet legatum imputari, tamen per hoc non dicit quartam esse supplendam, & vbi id diceret intelligi deberet eo casu, quo legatum non sufficit ad alimenta, & non tollit mendicitatem, at vbi per illud satisfactum est rationi legis, tunc cessat quarta. Postremo hanc sententiam probasse videtur Bald. in auth. praeterea, in fin. vbi dum dicit vxorem non excludi pro modico legato, praesupponit aliud esse, quando legatum sufficeret ad alimenta, sequitur Alciac. conf. 252. n. 7. tamen contraria opinio est verior, quia legatum alimentorum imputatur in quartam, & quod deest ad supplementum peti potest id, quod

pluribus rationibus suadet. primo, quia quarta, de qua agimus, debetur vxori etiam contra mariti [10] voluntatem, vt inquit Bald. in d. auth. praterea, nu. 1. vbi infert, quod ius illud succedendi est perpetuum, & dicit Cast. in fi. quod defunctus hanc quartam auferre non potest sequitur Rom. ibi, vbi Alex. nu. 6. laf. nu. 17. in h. ver. & quid esset, Dec. num. 9. P. p. nu. 35. & seq. vbi dicit esse magis commun. cum n. Doctorum, Corn. conf. 137. colum. 1. & 2. vol. 2. Soc. conf. 108 col. 1. vol. 1. Caphal. d. conf. 244. num. 2. & seq. Rolan. d. conf. 14. in h. vbi dicit communem, & ex iis, qui primo allegati sunt, inferunt [11] multi, quod maritus non potest vxorem excludere à supplemento quartæ, licet legando aliquid prohibeat eam plus petere, Dec. in conf. 24. col. pen. ver. & hoc quidem ius aduendi, vbi ait, quod debetur contra mariti voluntatem, & eo inuito, quia debitum est necessarium, & allegat multos Dd. sequitur Purpur. ad lafon. in loco predicto, id eo sicuti maritus non potest in totum illam auferre, ita legando minuire nequit, & non cessat quarta quando prohibet plus peti, multo minus cessabit, quando nulla prohibitio est adiecta. Secundo, quia vbi taxatio est facta ad certam quantitatem, tunc adiecta [12] causæ non restringit taxationem, neque eam alterat. l. creditor. §. si inter, ff. mandat. in proposito autem lex statuit, quartam deberi vxori inopi, & licet id fecerit, vt eius paupertati subueniret, eueniatque casus per quæ subueniatur cum minori quantitate, tamen non per hoc minus debebitur vxori. ideo in §. quia verò [13] dudum, il. secundo, in l. i. h. ereditatum, ff. ad legem Falcidiam, vt per Modern. Gall. in tractat. de viur. num. 475. & seq. hinc est, quod vbi quarta non sufficeret pro alimentis vxoris, vel quia morbo laborans multa impensa requiratur, vel ex alia causa, tamen [15] præstatio augenda non esset, vt de se patet, & probat Corn. conf. 4. col. pen. ver. & licet quando vxor, volumine quarto. Picus dicta authent. praterea, numero 60 sicuti igitur non augetur taxatio per rationem, quod minime sufficit ad alimenta, ita non debet minui, si pro alimentis sufficit, vel eorum valorem excedit, vt [16] contrarium eadem sit disciplina. l. 1. ff. de his, qui sunt sui, vel alieni iur. l. in fundo. ff. de rei vendic. Alexan. consil. 109. col. fin. vol. 2. Parif. conf. 131. nu. 122. vol. 1.

Tertio est text. in §. quoniam verò, in Auth. de exhibendis reis, vbi dicitur, quod si vxori factum est legatum, quod tamen [17] non ascendat ad quartam, suppleri debet vique ad quartæ implementum, qui textus, quia generaliter loquitur, debet etiam generaliter intelligi, etiam si legatum sufficeret ad alimenta. l. de pretio. ff. de publica, & illum textum ad hoc citat Corne. dicto consilio quarto, columna penultima, in fine, augetur argumentum, quia in eo textu non simpliciter fit mentio de legato, sed de aliquo legato, quæ dictio omnes species [18] legatorum includit, argumento glo. in clement. in veris, aut eam parte, de foro competent. & includit etiam ea, quæ improprie talia sunt, vt per lafonem consilio ducentesimo vigesimo quarto, columna secunda, volumine secundo. infinitos concordantes citat Tira-

quell. in l. si inquam, in versiculo partem aliquam, numero decimo quarto & sequenti, C. de reuocanda donatione, & ideo non refert, quod dictum sit de aliquo legato, vel quod sit dictum de legato alimentorum, vel sufficiente ad alimenta, sic etiam text. in dicta auth. praterea, in fi. dicit indistincte esse impetandum legatum non habita ratione, quod sufficit ad alimenta, vel non.

Quarto, quod supplementum quartæ peti possit, quauis vel alimenta fuerint relicta, vel tantum, quod sufficit [19] ad alimenta, voluit Ioan. Petrus de Feruf. in d. auth. praterea, cuius sententiam sequutus est Cacciaup. ibi, prout eos refert Pepus numero centesimo vigesimo septimo, & Picus numero sexagesimo primo, vbi dicit esse communem opinionem, & hoc quoque pro absoluto habuit lafon. ibi, numero vndecimo, versiculo item adde his, vbi inquit, quod contraria opinio est contra illum textum, sed latius ceteris omnibus eam sententiam probat, & defendit Corn. in consilio quarto, per totum, volumine quarto, vbi dicit, quod ex quo detrahatur contra voluntatem testatoris non potest testator quartam vel in totum tollere, vel minuire legando vxori, vel etiam aliis, & non obstat, quod contrariū voluerit Riminal. & Caphal. quia parum est curandum de eis, cum multi grauesque auctores aliud voluerint non etiam mouet, quod cessante legato cesset ratio propter quam vxori debetur quarta, quia laf. in d. authent. praterea, numero nono, versiculo illud etiam ego credo. inquit [20] dispositionem illam non processisse soia alimentorum ratione, vt per eum, sed quia vix communitur esse receptum contrarium, non in illo, præcipue cum textus verba in dicto §. quoniam verò, sint clara. Secundo respondeo, quod lex considerauit, an mulier aliunde, quam à marito consequi possit alimenta, & an sit pauper tempore, quo moritur maritus, non autem habuit respectum ad id, quod ex testamento mariti sibi relinqui posset, vt probatur ex dicta auth. vbi dicitur, an vxor sit sine dote, & vir sit diues, sic etiam in dicto §. quoniam verò, hæc omnia considerantur. licet igitur cesset inopia, tamen quia cessat ex prouisione mariti non attenditur, & per hoc tollitur argumentum Caphali dicentis, quod cum habet alimentum à viro excludi debet sicuti si haberet ex legato aliquis tertij, nam non est par ratio, quia dum textus considerat diuitias vxoris eas inspicit secundum tempus, quo vir adhuc viuit, & loquitur comparative, quod vxor sit inops, & maritus locuples, debet igitur esse inops, dum maritus viuit, atque ita dum maritus est locuples, & consequenter superuenientes [21] diuitiæ non eam excludunt, etiam si aliunde prouenirent, vt latè per Dec. in consilio vigesimo quarto, per totum, & in dicta authent. in fine. Caphal. dicto consilio ducentesimo quadragesimo quarto, numero quarto. Non resistit etiam, quod qualitas inopie nō cadat in vxore, & cui vir testamentum reliquit alimenta, quia respondeo, immo concurrere eo tempore, quo quarta sibi defertur. Nam quartam iure successoris [22] & hereditatis consequitur §. fin. in Auth. de exhibendis reis, Corn. dicto consilio quarto, columna tertia, versiculo ex his inferitur, vbi dicit, quod vxor quartam capit, vt hæres, Pepus latè dicta auth. praterea, numero vndecimo, atque ita. statim sibi quitur ius à morte mariti, sed non sic in legato, in quo expectanda [23] est hereditatis aditio, antequam l. beatur, vel peti possit. nemo. ff. de testament. l. 1. eam quam. C. de fideicom. & ita respondet Corn. loco predicto, Pepus in auth. praterea, numero 127. verif.

verſi quarto probatur. Sicuti igitur ſuperuenientes diuitia vxorem non excludunt à quarta, ita nec legatum quod effectum fortiori nō poſſit nūi poſt aditam hereditatem, atque ita poſt acquiſitam quartam. Præterea adeſt ratio à Com. conſiderata dicto conſilio quarto, in fine, vxor quartam authoritate propria capere poteſt, legatum autem de manu hæredis accipiendum eſt. l. prima, ff. quorum legat. antequam verò hereditas ſit adita, vel hæres ſoluat legatū, vxor cogi poteſt medicare, & nemo eſt, qui non videat, quod melius ſit ſibi ipſi providere, quàm alienum auxilium expectare. facit, quia fruſtra [25] impetratur ab homine, quod à lege conceditur. l. i. C. de theſaur. libro decimo, alios citauit in conſilio ducentetimo decimoquinto, numero vigefimo primo, & quauis text. in anth. præterea, non dicat de ſupplemento, tamen id dicitur in §. quoniam verò, ſine pro parte ſumpta eſt illa authentica, & vbi nō dicitur etiam tamen intelligendum, quia à principio deſert vxori quartam, mox dicit legatum eſſe impunitum, ergo admitti, quod ſi facta imputatione aliquid deſert, illud vſque ad implementum quartæ peti poſſit, facit, quod legitur in l. omnimodo. §. imputari. C. de inoff. teſtam. Quod verò dicitur intelligendum eſſe quando legatū non ſufficit ad alimentum, eſt contra generalitatem text. in dicta anth. præterea, & in dicto §. quoniam verò, qui inditinctè loquuntur non habita ratione, quod legatum æqualeat alimentis, vel non. & vbi lex non diſtinguit, nec nos diſtinguere debemus, & non mouet argument. Ceph. quod prouio hominis faciat ceſſare [26] prouioſionem legis, quia reſpondeo, quod hominis prouioſio non tollit legis prouioſionem iam factam, ſeu natam, licet tollat natiuitatem, vt inquit Bald. in l. finali. C. de pact. conuen. Pepus d. Authen. præterea, numero quod generaliter monono. Et ex prædictis tollitur etiam authoritas Baldi, & Alciati, quia patet hæc partem præualere ratione, & authoritate, vltra quod Bald. loquitur ad alium finem hæc autem ſententia procederet ſine dubio, quando mulier repudiaret legatum alimentorum ſibi factum, quia tunc ceſſaret quaſtio imputationis, quia etiam in caſibus, quibus rei legatæ dominium tranſit recta via in legatarium, ſi legatarius illud repudiet [27] ſingitur recto nunquam quaſtum, Bart. l. Pomponius, la ſecunda, numero decimo ff. de negot. geſt. in l. i. tibi homo §. cum ſeruus. ff. de legatis primo, dixi in conſilio 128, numero decimoquarto, & conſilio 153. numero vigefimo ſexto, & ſi cui duo iura [28] competant, poteſt vnum reſpuere, & alterum retinere, l. ſi domus. ff. de ſer. vrb. præd. facit l. libertus patroni, §. quid ergo. ff. de bon. liberto. & ſicuti poteſt quis repudiata hereditate [29] legatum acceptare, l. cum reſponſo. C. de lega. l. i. quia ſi famul. et c. ff. de i. filiabus §. ſi ff. de lega. l. i. apud Celfum, l. i. quia ex vnica. ff. de except. dol. Fab. in auth. nouiſſima. numero centefimo quinquageſimo primo, C. de inoffic. teſtament. quinimo ex pluribus legatis vnum reſpuere, [30] & alterum amplecti. l. i. duobus §. i. ff. de lega. l. i. legatario, in princ. ff. de fideicom. lib. glo. in l. i. ff. de leg. 2. Cin. in Liquidam elogio. C. de iur. delib. vbi Barto. Caſtren. & Iaſa poteſt repudiato legato acceptare quartam, quæ, vt dixi, hæreditario iure deſertur, & cum non ſit in facultate mariti tollere, vel minuire quartam in quantitate, ita nec in rebus legando vnanim. Cum ergo non inueniam [31] expreſſe deſumum quod vxor poſſit repudiare legatum, exiſtimo ſtandum eſſe regulæ, per quam permittitur repudiatio, facit, quod dixi ſupra in præcedenti quaſtione,

in 2. declaratione, vbi tenui, quod filius non imputat in legatum alimentorum. quod nunquam acceptauit, eo quod non tenetur legitimam acceptare niſi in corporibus hæreditariis, non autem in ſpeciebus. contra tamen huiusmodi conſolutionem facere videtur, quod voluit Socin. in conſ. 121. num. 30. & ſeq. volum. 4. vbi concludit, quod mulier, [32] quæ poteſt quartam conſequi in bonis primi viri non admittitur ad petendum eam in bonis vltimi viri, & cum eo ita quocumque concludit Pepus ita dicens in d. auth. præterea. num. 104. & ſeq. vol. 4. quæ omnes mouentur eiſdem rationibus, ſed ea præcipue, quod habetur pro diuite, qui facere poteſt, vt ſit diues. l. qui poteſt facere. ff. de regul. iur. adducunt etiam, quod voluere Imo. Caſtre. Rom. Alex. & Iaſa in l. diuor. in princ. ff. ſoluto mati. vbi dicunt, quod mulier videtur [33] habere aliunde, quando habet actionem, vel poteſt exigere, & ideo tunc non eſt alenda ab hæredibus viri, infra annum luctus. ita in propoſito cum poſſit habere legatum ſibi relictū non videtur, quod illud poſſit repudiare, vt pinguiorem quartam accipiat, ſed hoc totum procederet ſi legatum à tertio antiquo, non autem à marito relinqueretur, quia eo caſu per acquisitionem excluderetur à beneficio, ſi legatum ad alimenta ſufficeret, & quando per acquisitionem excluditur à aliquo beneficio, tunc nō poteſt non acquirere is, qui ad beneficium aſpirat, ſed vbi [34] per acquisitionem quis non excluditur à beneficio, tunc poteſt non acquirere. ita declarat Pepus d. auth. præterea. num. 106. in princ. ad vxor per legatum factum à marito nō excluditur à quartæ, ſed agit nihilominus ad ſupplementum, & legatum dicitur pars quartæ, & ſuccedit loco quartæ, ex quo in eum imputatur, ergo poteſt legatum repudiare, Inferitur tamen ex adductis per Soc. & Pep. in locis prædictis, quod ſi ante mortem mariti ius aliquod deſerretur vxori ex vltima volūate, vel etiam inter viuos, quod ſufficeret ad illius alimenta, non poſſet vxor illud poſt mariti mortem repudiare, vt petat quartam, quod confirmatur, quia cum iura paupertatem exigant in muliere, quæ vult in quarta ſuccedere, & iudicis [35] arbitrio committatur, quis dicatur pauper, Bart. in l. ſi conſtante, numero decimoquarto, vbi Alexand. & alij. ff. ſoluto matrimonio. & in propoſito noſtro glo. in dicta auth. præterea, vbi Dec. n. 15. Curt. iun. n. 23. & Pepus num. 7. cum multis apud Benne. in tract. pauper. in 6. q. nu. 17. & Menoch. de arbit. iudic. caſu ſexageſimo quinto, n. 7. certe nemo iuſtus iudex pauperem cum arbitrabitur, qui poſſit eſſe diues. ſi velit iure ſuo vti, & actiones ſibi competentes exercere, augetur hoc fundamentum, quia text. in d. §. quoniam verò, non ſolum loquitur de paupertate, ſed etiam de inopia, quæ [36] propriè dicitur, quando quis nihil habet, licet pauper ſit, qui parum habet ſecundum Archid. in C. quo iure diſtinct. 8. caſtren. in l. id quod pauperibus, c. de epiſcop. & cleric. Dec. d. auth. præterea. num. 16. ver. ſed poteſt ſaluari, Menoch. d. caſu 65. nu. 5. confirmo hanc ſententiam alio argumento, nam text. in d. §. quoniam verò, vult mulierem viuere nouiſſima inopia, vt quartam petat. nouiſſima autem inopia dicitur, quando deſcit non ſolum ſubſtantia, [37] ſed etiam actio, & officium iudicis ſecundum Bartolum in l. i. qui à liberis, §. item reſcriptum. ff. de libe. agnoſc. vel alend. vbi dicit, quod hæredes extanei filij non tenentur patrem alere donec extat mater, vel frater, quia tunc dicitur extrema, vel vltima inopia, quando nemo extat, qui iure cogi poſſit ad præſtitandum alimenta, ſequuntur multi alij, quos

suo loco citavi, donec ergo competit mulieri actio ad consequendum relictum sibi factum non dicitur vivere nouissima inopia, & ad hoc totum illum duobus aliis modo dico applicari posse: primo dum loquitur de muliere, quæ actum nihil habet, sed de ea quæ etiam potentia, & habitu est pauper, dicit enim nihil habere valentes, atque ita sufficit, [38] quod possit habere, vt excludatur, & ad hoc pöderat Nat. d. conf. 648. nu. 13. & 15. ibi ideo vult, quod legatū alimentorum vxori factum à patre excludat vxorem à petitione quartæ, quod etiam in eo casu, licet textus illū non allegat, voluit Capha. conf. 671. nume. 21. & in eodem casu Roland. consil. 14. numer. 19. & 53. vol. 1. Secundo dum dicit nihil, quæ dictio cūm sit vniuersalis negatiua, [39] nullam recipit restrictionem, Crau. conf. 294. num. 6. potentius enim negat, quam ponat affirmatiua, Bar. in l. Gallus, in prin. nu. 4. ff. de lib. & posthu. Menoc. de arbit. iudic. q. 30. nu. 7. & de dicta [40] ditione nihil, Titac. in l. si vnam, in ver. susceperit liberos, num. 85. C. de renoc. don. vt non dicitur nihil habere mulier, quæ habet actionem ad consequendum legatum, l. qui actionem ff. de reg. iu. & negatiua in vno [41] falsa, in omnibus est falsa, l. si quis ducenta, ff. de reb. dub. §. vt item, Crau. conf. 809. nu. 4. ver. sexto si post protestationem, vera est igitur conclusio, quod siue vxor tempore mortis mariti vere, & actualiter habeat quantum sufficit pro alimentis, siue habitu, & potentia ius competat ad consequendum utroque casu excluditur à petitione quartæ, sequitur Capha. consil. 144. num. 23. Natta conf. 648. nume. 13. & seq. intelligendo tamen, quod hoc secundo casu si contra quem datur vxori actio sit soluendo: alias enim non minus vxor diceretur pauper, [42] quam si nihil haberet, vt per Socin. d. conf. 121. nume. 30. vbi requirit, quod debitor sit exigibilis de iure, & de facto, Pepus, qui idem dicit, nu. 104. Natta d. conf. 649. num. 13. vbi ait incumbere vxori onus probandi, quod debitor non sit soluendo, Roland. d. conf. 14. nu. 53. & 55. in fine. ideo Doctores, qui dicunt vxorem excludi à petitione quartæ, quando habet patrem, addunt, quod pater sit diues, [43] & ad alendum filiam habilis. Cuman. in l. in suis. ff. de li. & posthu. Alex. Ias. & alij in d. auth. prætereā, vbi Dec. nu. 20. in fi. dicit communem Caphe. conf. 244. num. 19. Rol. d. conf. 14. nu. 19. idem Capha. conf. 671. num. 21. facit regula, quia inanis est actio, [44] quam excludit inopia debitoris. Secundo intellige de ea vxore cui tempore mortis mariti cōpetebat actio, nam si eo iam mortuo superueniat actio, vel facultas [45] consequendi alimenta, non excluditur à petitione quartæ, vt latè probat Dec. d. conf. 24. Pepus d. num. 106. ver. secundum imitatur, & num. seq. Capha. conf. 244. numer. 4. conf. 671. numer. 35.

SVMMARIA.

1. Filij aliud sunt, aliud nepotes.
2. Filij dicuntur, qui primo gradu descendunt.
3. Nepotes non sunt proprii filij.
4. Legatum stricte, & proprie est interpretandum.
5. Verborum à propria significatione recedendum nō est.
6. Filij relicti non debentur nepotibus.
7. Filij alimenta, quando relinquuntur ab homine non veniunt nepotes secus, quando à lege.
8. Filiorum appellatio sape nepotes includit.
9. Nepos venit appellatione filij in dispositione favorabili.
10. Liberi alimenta si relinquuntur veniunt nepotes.

11. Testamentum. Large si interpretatio in testamentis.
12. Legatum restrictiuo, & ampliatu secundum causam propter quam fuit factum.
13. Legatum pia causa factum large interpretatur.
14. Nepos non venit filiorum appellatione, quando filij sunt nominati vocati.
15. Filiorum appellatione non venit nepos, quando sit relatio ad filios nominati vocati, & ibi erratur.
16. Filiorum appellatione nepos non venit, quando nepoti non comenit qualitas adiecta filijs.
17. Nepotes non veniunt appellatione filiorum suorum.
18. Nepotes appellatione filiorum nō veniunt, quando testator de filijs dispositus, & de nepotibus.
19. Filiorum appellatione non veniunt nepotes, quando extant filij in quibus dispositio verificari potest.
20. Nepos non venit appellatione filij, quando agitur de nepote ex filio viuente.
21. Filiorum appellatione nunquam venit nepos, qui nō tenet primum locum, sed à patre proceditur.
22. Filius in successione patris non intrat locum patris, qui vivebat, quando patruus decessit.
23. Nepos non venit appellatione filij, quando extant filij, qui sunt nepotes patris.
24. Nepos appellatione filij non venit, quando dispositio semel est sortita effectum in filio.
25. Nepos appellatione filij non venit, quando dispositio potest in filio verificari.
26. Filiorum appellatione venit nepos, etiamsi semel dispositio sit verificata in filijs, quando verò habent tractum temporis in futurum.
27. Filiorum appellatione venit nepos etiam quando semel est sortita effectus, si tamē nō pleuit, aut integrit.
28. Nepos non venit appellatione filij in dispositione facta à transferebali.
29. Filiorum appellatione non veniunt nepotes, qui nati sunt concepti non sunt tempore testatoris.
30. Nepotes non nati, nec concepti tempore mortis testatoris veniunt appellatione filiorum, quando dispositio habet tractum successuum.
31. Nepos non natus tempore mortis testatoris nō venit, quando extant filij tunc nati, etiamsi agatur de substitutione successiva.
32. Nepos multis in casibus non venit appellatione filiorum remissive.
33. Filiorum appellatione nepotes non veniunt, quando apparet ex consuetudine de voluntate testatoris.
34. Nepotes veniunt filiorum appellatione, quando de voluntate testatoris constat ex consuetudine.
35. Nepotes veniunt appellatione filiorum, quando dispositio est collata in futurum eternum.
36. Filij nascituri appellatione veniunt nepotes.
37. Filiorum appellatione veniunt nepotes in dispositione facta gratia conferenda agnatiui.
38. Filiorum appellatione veniunt nepotes, quando ex eis multas eadem ratio, quæ in filijs.
39. Filiorum appellatione venit nepos in eo adesset qualitas à disponente considerata, vt quando dicitur de filiofamilias.
40. Nepos venit appellatione filiofamilias in statu dispositione, quod pater solus censendum agnatum pro filiofamilias.
41. Nepos venit appellatione filiorum, quando dictum est quod succedatur in stirpe, non in capita, vnde tamen ibi.
42. Nepos venit appellatione filiorum, quando dictum est in stirpe, non in capita, etiamsi ille non esset successurus ab intestato.
43. Subiecta ratio, quæ prædicta demonstrant.
44. Nepos venit appellatione filij, quando testator eam confus-

consueverat nominare pro filio.

45 *Nepos tunc venit appellatione filij ex usu loquendi testatoris, si non extabat filius, alias secus, dic- tamur ut ibi.*

46 *Nepos venit appellatione filij, quando testator eum consuevit nominare filium, etiam si exeat filius.*

47 *Verba improbiuntur, ut alius subsueatur.*

48 *Vsu loquendo non attenditur, quando alius effect nullus si attenditur.*

49 *Omnia dicta intelligitur de preteritis, sed & de presentibus, ut alius subsueatur.*

50 *Nepos venit appellatione filij, quando alias effect nullus.*

51 *Nepos venit appellatione filij, quando alias resulat aliquod absurdum, vel inhumatum.*

52 *Nepos venit appellatione filij, quando alias minus dulcis excluderet magis dulcium.*

53 *Nepos venit appellatione filij nasciturus, vide tamen ibi.*

54 *Nepos appellatione filij nasciturus venit si natus sit tempore mortis testatoris, si dispositio non habet tractum temporis in futurum, secus vero quando respicit futurum tempus.*

55 *Nepotes nati post mortem testatoris non veniunt appellatione filij, tamen quando alias veniunt.*

56 *Nepotes veniunt appellatione quoruncunque filiorum.*

57 *Nepotes veniunt appellatione filiorum, quando testator promittit loqueretur de filiis, & nepotibus.*

58 *Filiorum appellatione veniunt nepotes in multis casibus remissimè.*

QVÆSTIO XXXVL

Legatum filiis certæ personæ relictum alimenta continent, an etiam illius nepotibus debeat, aliquando fuit in dubio factum, & tenebant aliqui nepotibus actione non dari, quia aliud sunt filij filij alij nepotes. Bart. & Alciat. in l. liberorum. ff. de verb. sign. & filij dicuntur qui primo [2] gradu descendunt. l. 1. §. 1. gradu, ff. de grad. affinit. tod. tit. in principio. & nepotes non sunt proprie [3] filij, l. quod si nepotes. ff. de testamen. tut. l. 1. §. quartus, ff. de vent. instipic. l. Gallus. §. 1. & §. institutus, ff. de liber. & posthum. l. posthumorum. ff. de in iust. rupt. testamen. §. fin. Instituit, qui tut. per. post. legata autem stricte, [4] §. 1. proprie sunt interpretanda, l. apud Iulianum. §. Scio. ff. de legat. l. i. nummis. ff. de lega. 3. & in dubio non est recedendum [5] à propria verbi significatione, l. non aliter. ff. de legat. 1. l. si alij. ff. de usufructu. legat. & quod relictum illis non debeat nepotibus, est decilio [6] gloss. Andre. de Pil. Rame. Cyn. Iacob. de Aret. Baldi. & Imol. in d. §. institutus, idem voluerunt Bald. Signor. Alber. Castren. Aretin. Roman. Alexand. Aret. Cor. Socin. Deci. Curti. iun. Alciat. Ruben. Betran. Zaf. & Duran. quos omnes citat & sequitur Menoch. dicens esse magis receptam opinionem in conf. 115. nume. 96. & conf. 328. num. 4. conf. 347. nume. 27. & 28. Soc. iun. conf. 149. nu. 4. volum. 2. & conf. 328. num. 9. & 27. vol. 3. Rol. in conf. 43. num. 36. vol. 4. Simon de coniect. ult. volun. lib. 3. interp. 3. dubit. 4. solut. 1. nu. 27. folio mihi 126. vbi concludit proprie & regulariter nepotem non venire appellatione filij. Tiraq. in tracta. de primogen. q. 40. nume. 58. Bello. conf. 50. nume. 5. l. h. ob. Non in conf. 33. Molin. de primogen. Hispan. lib. 1. cap. 6. numer. 17. Postremo in terminis agendo de legato alimentorum hoc [7] videtur voluisse Rebuff. in d. l. liberorum. §. fina. verif. & in quibus casibus. ff. de ve-

hor. signif. vbi respondendo ad textum in l. si quis à liberis. ff. de liber. agnos. dicit ibi nepotes venire ex dispositione legis, quia suadebat natura servari in nepotibus, quod erat in filiis dispositum, secus inquit vbi sumus in dispositione, & eum sequitur Menoch. d. con. 214. n. 88. 90. & seq. vbi in specie dicit alimentorum legatum filiis factum non debet nepotibus. contraria tamen sententia, sicuti est benignior, & humanior, ita mihi semper vixit et verior, quod nepotes quoque petere possint legatum filiis factum, quia [8] sipe filiorum appellatione nepotes veniunt, l. iusta interpretatione, & l. liberorum. §. sed & propriis. ff. de verbo. sign. item semper venit nepos, quando dispositio est favorabilis, [9] & continet favorem nepotum, vt voluit Barto. in d. liberorum. §. fin. n. 5. Alex. in conf. 126. num. 5. & 6. vol. 1. & in conf. 37. n. 12. vsque ad fin. vol. 6. Ang. Aret. in tract. de testam. Gloss. 89. numer. 5. Socin. in conf. 14. col. 1. vol. 1. conf. 149. col. 1. vol. 1. & in conf. 18. col. 1. vol. 4. l. a. in conf. 32. n. 8. vol. 3. vbi allegat Ange. Franc. Aret. & alios, subdicens quod in opinione Barto. solet esse substantia veritatis, eandem sententiam probantur Barbat. Corne. Dec. & Ruin. quos citat, & sequitur Natta in consil. 602. nu. 13. & seq. vbi loquitur de fideicommissio relicto filiis alicuius testij & dicit, quod ex quo de filiis fit mentio eos vocando, & in testamentis fit lata interpretatio, veniunt quoque nepotes, idem Natta loquendo in legato consil. 626. n. 12. eandem probant sententiam. Butr. Anchara. Cardin. Alexan. Barba. Ang. Aret. Corn. Socin. Dec. Curti. lun. Ruin. Gozadin. Paris. Cap. Socin. iun. Roman. Iason. & Rube. quos allegat, & approbat Caphal. in consil. 262. n. 6. vbi dicit esse verioris & crebrioris sententiam, idem Caphal. in conf. 194. n. 19. Zanc. in l. heredes mei. §. cum ita. par. 4. n. 97. ff. ad Trebell. vbi addendo Alcia. & Alban. dicit esse communem, hanc etiam communem dicit Simon d. solut. n. 54. ver. quatuor casus, folio 128. vbi ait procedere etiam in testamento transuersalis, & extranei. Crausin. §. fideicommissum. q. 10. nu. 6. vbi ait non esse dubitandum, quin sit magis communis opinio. Mantica. de coniect. ultim. volunt. lib. 3. n. 1. Rimirald. in conf. 21. n. 70. vbi post Mod. Gallos tuetur hanc opinionem. Rolan. consil. 89. n. 3. & 4. vol. 3. vbi addit Tiraquel & Mandel. Burfat. in consil. 31. num. 15. vbi dicit habere locum etiam in cōtractu si agatur de ipsorum favore. Gabr. conf. 123. n. 24. vol. 1. vbi inquit de hoc non esse dubitandum, & consil. 23. n. 14. vbi etiam in privilegiis, Purpur. in conf. 311. nu. 6. vbi dicit maxime hoc procedere in Doctore testante. Menoch. consil. 310. n. 28. & conf. 415. nu. 22. concludunt autem prædicti, quod vbiunque filij vocantur, siue in directa, siue in fideicommissaria substitutione, semper veniunt nepotes, & licet fideicommissum videatur omnis respectu gravatorum, est tamen favorabilis respectu vocatorum, & ideo in specie, quando [10] alimentorum legatum fit liberis, vult Alex. in consilio 158. in princ. vol. 7. quod etiam nepotibus debeat, sequitur Rol. in conf. 89. n. 9. vol. 3. vbi videtur idem velle, quando esset relictum filiis, accedat quod hic sumus in vltima [11] voluntate, et quia plenior fit interpretatio, c. dilecti. de donat. l. in testamentis. ff. de regu. iur. Item agimus de legato alimentorum, quod est favorabile, vt dixi inter privilegia alimentorum, & legatum restringitur. [12] & ampliatur secundum causam, propter quam est factum, cum patet §. dilectissimis. vbi Bar. & alij ff. de leg. 2. Bart. in l. regula. §. & licet. ff. de iur. & factu. ignor. Paris. conf. 17. num. 22. vol. 3. Rube. conf. 23. nume. 7. ideo quando legatum

factum est pia[13] causae largè interpretatur, l. Titia, §. fin. vbi glo. Bar. & alij, ff. de annu. legat. Socin. consil. 247. n. 6. vol. 2. Gozad. consil. 60. n. 15. Dec. & Cagno. in l. semper in obscuris, ff. de reg. iuris, & Natta in consil. 626. per totum, sustinet in legatis non stricte, neque largissimam, sed largam interpretationem fieri debere, & ideo quod in cotrarium dictum est in legatis appellatione filiorum nō venire nepotes, posset intelligi in eo legato, quod non sit favorabile, quale est legatum alimentorum. & non obstat distinctio Rebuffi inter dispositionem legis, & hominis, quae confirmatur ex iis, quae ponit Crau. in consil. 964. n. 20. vbi quæ, quod latior interpretatio sit in dispositione legis quam hominis. respondeo enim, quod hæc distinctio in proposito redditur vana, quia etiam in dispositione hominis nepotes veniunt appellatione filiorum, si dispositio favorabilis sit, & non tractetur de eorum odio, vt probant supra citati Doctores, qui loquuntur in legatis, in fideicommissis, in restitutione, & in aliis casibus. hæc autem conclusio secundum facti cōtingentiam potest clari reddi, sicuti etiam alterari, & limitari, eritque intelligenda procedere solum in casibus, quibus Doctores dicunt filiorum appellatione venire nepotes, & contra limitabitur illis in casibus, quibus nepotes non veniunt, quomobrem licet apud Doct. videri possint omnes illi casus, ne tamen lector longa fatigetur inquisitione nonnulla congeram ad eiusmodi questionem pertinentia: constat itaque ex iis, quae supra in principio dixi, ex propria significatione nepotes non venire sub nomine filiorum.

Secunda est in confesso eos non censi vocatos, quando filios nominatim testator [14] expressis propriis nominibus vocavit. Gloss. in l. si quis ita. §. i. ff. de testam. tute. Bar. d. §. institutus, n. 3. in fin. ff. de libe. & posthum. vbi dicit hoc non habere dubium, idem dicit Bar. in d. l. liberorum, n. 5. ver. sed mihi videtur, ff. de verb. sign. Alex. in consil. 37. n. 16. ver. secundo non obstat, vol. 6. Cuman. consil. 119. col. 1. post mediū. Dec. in consil. 465. n. 9. Paris. in consil. 20. n. 7. vol. 3. Ruin. in consil. 179. n. 3. vol. 2. Bello. consil. 10. n. 5. Rolan. consil. 97. n. 17. & 18. vol. 4. Crau. consil. 94. n. 17. & 18. vol. 4. Crau. consil. 94. n. 9. Simon d. soluti. n. 39. fol. mihi 126. Manti d. lib. 8. tit. 8. n. 4. Craffed. §. fideicommissum, q. 10. n. 12. Zanc. d. §. cum ita. part. 4. n. 213. Crau. consil. 964. n. 21. Gabr. consil. 121. num. 12. vol. 1. consil. 69. n. 13. Burfat. consil. 13. num. 3. in quibus locis alios citant.

[15] Tertiū idem est, quando per relationem ad filios nominatos testator aliquos vocavit, argum. l. qui liberis §. hæc verba. ff. de vulg. Crau. consil. 98. n. 8. Ruin. consil. 179. n. 3. vol. 2. vbi quando nominatis aliquibus dicitur, vno decedente ceteri admittuntur, & id est quādo dicitur, alij succedat. Ale. cōf. 204. n. 3. vol. 2. & Ruin. d. consil. 181. n. 2. & 3. vol. 2. & de verbo dicti. Burfat. d. consil. 33. n. 2. consil. 53. n. 34. vbi etiam quando dicitur talem filium, & n. 33. post alios quos citat dicit idem, quando extant verba arctatua, & ante eum Bal. consil. 302. volum. 4. vbi quando dicitur istum filium, vel filium, qui nascetur infra decem menses, vel extant alia verba arctatua. Gabr. consil. 93. n. 27. in 2. vbi eosdem filios. Menoc. consil. 347. n. 9. vbi filij infra nominati. Zanc. d. §. cum ita. n. 22. in fin. vbi quando sunt verba arctatua. Simon d. soluti. n. 46. vbi multas refert formulas. Crauet. d. quæst. 1. n. 14. vbi alium superuenientem. Manti d. tit. 8. n. 8.

Quartū nepotes non veniunt, quando de filiis facta est mentio cum aliqua qualitate, [16] quæ nepoti non convenit, vt per Alexand. in consil. 4. vol. 4. vbi

quando dictum est de filio maiore natu, idem Alex. in consil. 123. n. 2. vol. 1. Dec. consil. 443. n. 24. Alba in consil. 60. n. 5. Simon d. soluti. n. 45. qui omnes loquuntur de maiore natu, sequitur Alex. Titac. Lep. & Costa citati à Molin. in tracta. de primogen. Hispan. lib. 3. c. 8. n. 18. qui tamen conatur sustinere contrarium, sed malè, vt dixi in ardua causa maiortas nunc vertente inter dominos Carretos. Gabriel d. consil. 121. n. 24. in 1. & consil. 119. n. 50. vol. 2.

[17] Quintū quando testator fecit mentionem de filiis suis nepotes non censetur vocati, quia eis non cōuenit iustas. ita Socin. in l. Gallus. §. institutus, n. 5. ff. de liber. & posthu. & ibi hoc etiam voluit Iaf. n. 23. ver. sed tu defendendo. Menoch. in maiortata consil. 328. n. 14. & seq. & consil. 347. n. 10.

[18] Sextū quando testator scorum prouidit nepotibus non veniunt, quando alio in loco mentionem fecit de filiis. Socin. consil. 72. n. 10. vol. 3. consil. 73. n. 21. lib. 4. Corn. consil. 290. vol. 4. Gozad. consil. 29. num. 16. alios citat Gabriel lib. 6. tit. de verb. sig. conclus. n. 50. Crau. in consil. 677. n. 3. ver. secundo respondetur. Simon d. soluti. n. 43. addo Ruin. consil. 11. n. 4. vol. 3. Crau. consil. 354. n. 6. & consil. 964. num. 16. vbi id deducit ex Bar. in d. l. liberorum, n. 4. ver. primo casu, quia constat sic testatorem voluisse, qui alterum ab altero separauit. Menoch. consil. 311. n. 40. & consil. 328. n. 6. vbi confirmat alius similibus.

[19] Septimū quando extant filij, in quibus dispositio potest verihcari, nunquam veniunt nepotes. Socin. d. §. institutus, in fine. ver. secundo respondeo, & Iaf. n. 23. ver. secundo dic quod ibi. Ruin. consil. 8. n. 8. vol. 5. Paris. in consil. 20. n. 56. vol. 4. vbi allegat Corn. Socin. & Deci. Purpur. consil. 11. num. 5. Crau. in consil. 677. n. 3. ver. quoniam locum sententia. Zanc. d. par. 4. n. 164. vbi allegat Alexan. Socin. Corn. Curt. sen. Curt. iun. Deci. Gozad. Ruin. Paris. Rub. Pinel. & Carpal. dicens verum esse, quauis dispositio sit in futurum aliquem euentum collata. Gabriel d. conclus. 1. n. 77. quæ opinio caret dubio, quando adest filius, & ex eo nepos, [20] nam tunc venit nepos, sed à filio excluditur propter præsumptum charitatis ordinem. Socin. iun. consil. 146. n. 19. vol. 2. quem citat, & sequitur Manti d. lib. 8. tit. 8. n. 5. Craff. d. quæ. 10. n. 13. quia vbi nepos venit appellatione filij, intelligitur in primum obtinet locum, [21] & eum pater non precedit, vbi autem pater præcedit, nepos nunquam venit. Ruin. latè consil. 8. n. 7. & per totum, vol. 5. itaque, quia nepos in successione patris non intrat locum patris, [22] qui cum tempore mortis patris venisset, decessit hæreditate non adita. Salic. authen. post fratres, in princ. C. de leg. hæred. sed conclusio procedit generaliter etiam si non pater nepotis, sed alius [23] filius superesset, secundum Zanc. loco prædicto, vbi reprehendit Socin. iun. qui illam vellet restringere ad casum, quando superest pater nepotis.

[24] Octauū non venit nepos, quando dispositio semel est sortita effectum in filio, ita Barto. in d. l. liberorum, col. pen. n. 8. Socin. in consil. 104. in princ. vol. 3. Curt. sen. in consil. 46. col. 9. ver. tamen si dispositio, n. 21. Corn. in consil. 11. col. 4. vol. 3. Alex. Gozad. Ruin. & Paris. quos citat, & sequitur Simon d. soluti. n. 44. adde Ruin. consil. 8. n. 7. vol. 5. vbi ait hoc verum, siue dispositio sit verificata, siue in eo sit [25] status, in quo possit verificari. Rolan. d. conclus. 1. n. 36. vol. 4. Manti d. lib. 8. n. 6. Gabriel d. conclus. 1. n. 74. Menoch. consil. 47. n. 4. & 18. Alcia. consil. 166. n. 4. Hoc tamen non procedit, quando testator vult verum habentibus tractum successum, & respectibus futurum tempus, quia tunc nepos venit appellatione fi-

ne filij etiam iam [26] filij successissent, ita probat Rui. in consil. 117. n. 2. vol. 2. Gabr. d. conclus. 1. n. 77. Menoch. d. consil. 347. n. 4. in fi. quamvis contrarium voluisse videatur Zanc. d. par. 4. n. 164. vbi allegat Rom. Pinel. & alios.

Limitatur etiam predicta conclusio, vt non procedat, quando per admissionem filij intentio testatoris non est integra [27] sortita effectum, puta, quia consistit testatorem non solum filios vocasse, sed etiam descendentes, tunc enim nepos venit appellatione filij, ita declarat Socin. consil. 25. n. 5. veric. infertur etiam, & tertio, vol. 2. Ruin. in consil. 35. n. 15. vol. 1. Cephal. in consil. 262. n. 17. ver. non obstat etiam, & Zanc. d. n. 164. in fin. versicul. bene verum. hac autem declaratio, licet ponatur pro diuersa, meo tamen iudicio eadem est cum precedenti, quia quando verba testatoris habent tractum successuum, vel futurum tempus respiciunt, tunc voluntas testatoris non exstinguitur, nec perfecte impletur per filiorum admissionem, sed quia vterius progreditur, & vteriores gradus amplectitur, longiusque in posterum excurrit, necesse est pro implemento, quod nepotes quoque includuntur, alio etiam modo declaratur conclusio predicta secundum Purpur. in consil. 311. n. 12. apud quem videri poterit.

Non ad appellationem filiorum non veniunt nepotes, [28] quando dispositio fit in transfusali, vt consiluit Accurs. quem citat, & sequitur Cyn. in dict. §. institutus, Alexan. in consil. 26. vol. 3. Socin. in consil. 17. vol. 1. Socin. iun. in consil. 30. n. 18. vol. 3. vbi ponit rationem. Bero. consil. 122. col. 2. vol. 2. Alciat. in consil. 516. n. 4. alios citat Zanc. d. par. 4. n. 195. Rola. in consil. 43. n. 38. vol. 4. Simon d. solut. 1. n. 40. vbi tamen loquitur quando tales nepotes non erant ab intestato successuri, prout etiam Mantica d. lib. 3. tit. 8. n. 7. aliud tamen Simon n. 48. in fin. sed hanc declarationem non recipi a Doctoribus, inquit Gabr. dicta conclus. n. 89.

Decimo nepotes non censentur vocati, quando testamenti tempore soli exstant: ij verò nepotes, qui nunc contendunt non exstant, sed nati & concepti sunt post testamentum, tum quia posthumi non veniunt appellatione filiorum, i. qui filii sunt in principio, de legat. i. tum etiam, quia conceptus post mortem testatoris, non dicuntur ei coniuncti, l. 1. §. ii. quis proximior, ff. de cognati, ita Corne. in consil. 290. n. 7. vol. 4. Socin. in consil. 152. vol. 1. Deci consil. 95. n. 5. vers. §. Alciat. consil. 526. n. 4. Simon d. solut. n. 47. vbi allegat Barbat. Caccialup. Ruin. Tiraque. & Gabriel. Mantica qui alios citat d. tit. 8. n. 9. Roland. d. consil. 43. n. 31. & seq. vbi late agit, Zanc. d. par. 4. n. 214. vbi etiam, quando dispositio confertur in futurum euentum, & multos pro hac ampliatione allegat, vt per eum Becius in consil. 16. n. 57. vbi addit Ruben. & Cephal. quæ opinio procedit sine difficultate in successione legali.

Item in directa successione hominis, quia cum attendi debeat tempus mortis, ij soli admittuntur, qui tunc reperiuntur in rerum natura, sed vbi agimus de fideicommissaria, vel alia dispositione, quæ futurum tempus respiciunt, multi tenent nepotem venire etiam qui sit natus, & conceptus post testatoris mortem, & sit esse ij [30] tempore euentus conditionis extet, vt voluit Ioan. Andree ad Specu. in rubr. de testam. quem sequitur infiniti citati a Simon. d. n. 47. ver. hoc autem veritas Alciat. consil. 262. n. 14. Zanc. d. par. 4. n. 29. vbi allegat Casti. Alex. Socin. Dec. Rui. Parif. & infinitos alios, & subdit quod intelligitur, dummodo nepos non natus [31] tempore testamenti

non concurret cum filio nato eo tempore, quæ distinctio mihi semper visa est rationabilis, quia nati censentur magis dilecti, & quia expresse nominati preferendi sunt incognitis, iuxta pulchram decisionem Cur. iun. in consil. 57. n. 12. & consil. 58. col. 2. quem sequitur Riminal. in consil. 75. n. 31. & seq. vbi late agit, & nouissime Petra de fideicom. q. 1. n. 26. licet eam videatur impugnare Purpur. in consil. 311. n. 11. & pro hac limitatione facit, quod post Zanc. d. n. 164. dixi supra in septima declaratione, quod scilicet nepotes non veniunt quando dispositio potest in filijs verificari etiam collata sit in futurum.

Vndecimo exstant multi alij casus, quibus nepos non [32] venit appellatione filiorum, quæ videri possunt apud Gabr. d. conclus. per totam, Zanc. d. §. cum ita, par. 4. n. 164. & alijs, Mantica d. tit. 8. n. 4. & seq. Simon d. solut. 1. n. 37. & seq. Crass. §. fideicommissum, q. 12. n. 12. & seq.

Duodecimo nepotes generaliter non veniunt appellatione filiorum, quandoque ex [33] coniuncturis vel aliter consistat testatoris voluntatem aduersari Socin. in consil. 62. n. 6. vol. 3. vbi duas ponit coniecturas, Corne. consil. 182. col. 2. & seq. vol. 2. consil. 290. n. 3. vol. 4. Alciat. consil. 526. n. 4. Socin. iun. consil. 114. n. 31. vol. 2. & consil. 108. n. 21. eod. volum. vbi ait, quod nepotes veniunt ex interpretatione, quæ cessat quando deficit voluntas testatoris, Menoch. consil. 318. numer. 4.

Contra verò veniunt nepotes appellatione filiorum [34] quandoque appareat ex coniecturis vel aliter licet testatore voluisse, vt probat text. in d. liberorum, §. sed & Papirius. ibi, nisi voluntas testatoris aliter se habeat, fit de verborum signific. Curt. iun. qui ita dicit in consil. 111. n. 5. Iaf. Parif. Socin. iun. & Crauet. in locis allegatis per Mantica d. tit. 8. n. 12. Simon d. solut. 1. n. 56. vbi plures recitat coniecturas, Cephal. consil. 262. n. 11. Riminal. consil. 23. n. 67. & dicit Crass. d. §. fideicommissum, q. 10. n. 5. vers. quoniam autem, quod hæc questio plurimum a coniecturis dependet, Aret. consil. 145. n. 2. Gabriel d. conclus. 1. numer. 27.

Secundo veniunt nepotes, quando dispositio est collatio [35] in futurum euentum, secundum Imol. Alex. & Luf. in d. §. institutus, Alex. in consil. 9. col. 2. volum. 1. Dec. consil. 191. & idem voluerunt Socin. Iaf. Dec. Soc. iun. Roman. Gozad. Alciat. Cardin. Alban. & Cephal. quos refert & sequitur Zanc. d. par. 4. n. 197. vbi dicit esse communem opinionem, licet aliqui contradicunt, Purpura. consil. 31. n. 7. vbi pariter dicit communem, & responder ad iura allegata in contrarium, Aret. in tract. de testam. glo. 79. in vers. & si decesserit sine filijs masculis, & hanc dicit vterius, & magis receptam opinionem, Gabriel consil. 121. n. 22. vol. 1. Riminal. consil. 23. n. 66. vbi addit Rui. Curt. iun. & Cephal. Menoch. consil. 95. n. 107. eandem communem dicit Cras. in d. §. fideicommissum, q. 10. n. 6. vbi alios addit subdum procedere etiam, quando nepotes concepti, aut nati sunt post mortem testatoris, & hoc videtur voluisse Mantica d. tit. 8. n. 20. dum inquit nepotes venisse ad reliquum factum sub conditione, quia testator non potest esse certus, an filij vel nepotes tempore euentus conditionis sint superfuturi, Simon. sol. 1. n. 57. quomodo Menoch. d. consil. 347. n. 23. contrarium tenent, & negat hanc esse communem, & pro ista conclusione ponitur exemplum, quando vocatur [36] nascituri filij, secundum Curt. iun. in consil. 3. n. 9. Mantica d. tit. 8. n. 16. Cras. d. q. 10. n. 9. & Simon d. n. 57.

Tertio filiorum mentio nepotes includit, quando

quod probatur ex eo quod etiam dictio olim, secundum loquendi usum intelligitur de praterito [49] tempore secundum Barbat. in c. cum olim Abbas in l. 2. colum. de offic. de leg. tamen ne actus dicatur falsus, intelligitur etiam de presenti, ut per Bar. in l. 1. §. hoc autem, nu. 2. in ff. de oper. no. nunt. ubi inquit per hoc defendisse notari a pena falsi, & eius decisionem inquit communiter esse approbatam, l. asibi nu. 3. & 9. ubi subdit non esse recedendum ab ea in procedendo, & iudicando, sequitur Alciat. præsump. regul. 1. præsump. 34. nu. 7. ficerigo licet testator nepotem solet vocare filium, tamen quia intelligendo secundum consuetudinem testatoris actus redderetur nullus intelligitur eius dispositio, secundum verbi proprietatem, & [50] nepos filij appellatione venit, ut actus valeat, Gabriel. d. concl. 1. n. 42. id ipsum procedit alia ratione, ut scilicet euitetur absurdum, id est ne videatur propriam filiam exclusisse, ut ex ea nepotem institueret liciti autem nepos venit appellatione filij [51] quando alias sequeretur aliquod absurdum, vel inhumantum, Bar. d. l. liberorum, colum. 3. cum multis apud Gabriel. d. conclus. 1. nu. 34. Crassi. d. questio. 10. nu. 10. ita debet excludi quando admissio contineret iniquitatem, ut contrarium eadem sit disciplina, & facit, quia nepos non venit appellatione filij, quando magis [52] dilectus excluderetur a minus dilecto, ut post Alciat. & alios ponit Mant. d. lib. 8. tit. 8. nu. 1. Rurfus in casu Cyn. Alber. questio inter matrem & filiam: certum autem diximus supra, quod nepos non venit, quod dispositio potest in filia verificari, erit igitur vera nostra conclusio, quod filij appellatione veniat nepos, quem filium solebat testator nominare, Bero. conf. 122. in princ. volum. 2. Rolan. conf. 44. nu. 37. vol. 4. sed limitabitur non procedere quoad exclusionem filiorum, quia propter conjecturas excludendi non sunt proprii filij.

Oportet filij appellatione [53] nepotem non excludi, quando testator loquitur de filiis nascituris, quia tunc non potest dici quod habeat affectionem ad certas personas, ita tenuit Imol. in d. l. Gallus §. instituens, Anchar. conf. 146. colum. 1. Rolan. conf. 248. Alexan. in conf. 9. vol. 1. Curt. iun. in conf. 11. nu. 9. ubi ait, quod hanc decisionem sequantur communiter scribentes, & conf. 113. nu. 11. Kuin. conf. 35. nu. 14. vol. 1. Gabriel. d. conclus. 1. nu. 71. Crassi. dicta questio 10. nu. 9. Mant. d. tit. 8. nu. 16. ubi tamen restringit ad descendentes testatoris, scilicet in transuersalibus innuens, quod hec conclusio procedit etiam in iis nepotibus, qui nati & concepti sunt post mortem testatoris, quando dispositio est collata in futurum eventum, licet extent alij nati tempore mortis testatoris, sed ubi dispositio non haberet tractum temporis in futurum, tunc admitteretur solum iij, qui tempore [54] mortis testatoris aderant, ut declarat Curt. iun. dict. conf. 113. nu. 12. facit, quia etiam veniant aliquando nepotes in dispositione facta de filiis, tamen regulariter intelligitur si nati sint [55] quando testator decessit, non autem veniunt nascituri, Alex. in consil. 184. col. 1. vol. 2. alios citat Gabriel. d. conclus. 1. nu. 68. ubi tamen ponit quod ubi verba sunt in futurum collata, de quo Craut. d. q. 10. nu. 7.

Nondum veniunt nepotes, quando testator vniuersaliter [56] vocat quoscunque filios, ut per multa probat, Curt. iun. conf. 48. n. 3. & mouetur principaliter, quia sub vniuersali dictione veniunt etiam ea, que secundum proprietatem sermonis includi non possunt, ut quando feudum conceditur pro quibuscunque heredibus, sequitur Crau. in conf. 155. numer. 4. Mant. d. tit. 8. num. 12. & hec limitatio est multum

notanda, quia in testamentis notarij solent vti vniuersalibus verbis.

Decimo venire nepotes, quando testator promiscue [57] vult et nomine filiorum, & liberorum, ea que hic pro synonymis habuit, voluerunt Curt. iun. in conf. 11. nu. 7. & conf. 113. nu. 7. Crau. conf. 62. nu. 12. & conf. 155. nu. 3. Menoch. conf. 359. nu. 2. Mant. d. tit. 8. nu. 21. & ratio est, quia sicuti liberorum mentio includit nepotes, ita eos includere debet mentio filiorum, ex quo testator inter filios, & liberos non constituit discrimen, ite ille vocantur nepotes in vna parte testamenti, quando scilicet meminit de liberis, non debet excludi in alia, quando meminit de filiis, colligitur enim & declarat voluntas testatoris ex iis, que leguntur in alia testamenti parte, & quantum in oppositum dici possit, quod sub nomine filiorum non vocauerit nepotes, quia non de filiis, sed de liberis mentionem fecit, quando voluit nepotes includi, tamen respondet Crau. d. conf. 62. nu. 13.

Extant & plures alij casus, [58] quibus filiorum appellatione nepotes veniunt, qui videri possunt apud Curt. iun. d. conf. 111. & 112. Gabriel. d. conclus. 1. Mant. d. tit. 8. Crassi. d. q. 10. Simon d. soluta. nu. 50. & seqq. folio 327. Zanc. d. par. 4. n. 197. 213. & pluribus sequentibus, ex quibus facile poterit dignosci & inferri quomodo alimenta filia relicta debeantur etiam nepoti, ideo non aliter prosequor singulos casus.

SYMMARIA.

- 1 *Pauper quis dicatur, arbitrio iudicis committitur.*
- 2 *Pauper dicitur qui esse vultum habeat necessarium, tamen vivere non potest honorifice secundum conditionem suam.*
- 3 *Pauper dicitur, qui solum mille habet in bonis.*
- 4 *Uxor pauperi datur quarta in bonis mariti dimis, ne cogatur mendicare.*
- 5 *Vidua videtur esse in eodem matrimonio.*
- 6 *Vxor inopi in bonis mariti dimis datur quarta ne sit opprobrio marito.*
- 7 *Vxor dotem parvam habenti datur quarta in bonis viri dimis, sicut nullam habenti dotem.*
- 8 *Inopia nouissima requiritur in uxore, ut habeat quartam in bonis mariti dimis.*
- 9 *Inopi dicitur, qui nihil habet.*
- 10 *Inopia nouissima dicitur, cum nihil omnino habere potest.*
- 11 *Paupertas arctissima dicitur, quando nihil profus habet.*
- 12 *Nihil dictio, est vniuersalis negatiua.*
- 13 *Negatiua vniuersalis nullam recipit restrictionem.*
- 14 *Negatiua potentius negat, quam affirmet affirmatiua.*
- 15 *Negatiua vniuersalis falsa in uno, est falsa in omnibus.*
- 16 *Dot mille aureorum, sufficit etiam pro Comitijs.*
- 17 *Quarta uxori inopi datur gratia miserationis in bonis mariti dimis.*
- 18 *Quarta uxori inopi datur in subsidium, quando desit omnis promissa.*
- 19 *Dot ad excludendum quartam non sufficit, quod sit parua nisi etiam sit minima.*
- 20 *Doti redditus raro, vel nunquam sufficiunt pro alimentis uxori.*
- 21 *Dispositio autem preterea, Cande vir & vxor est exorbitans.*
- 22 *Extensio non est licita in exorbitantibus ex idem tate rationis.*
- 23 *Extensio in exorbitantibus non est licita ex maiestate rationis.*

QVÆSTIO XXXVII.

PERTINET quoque ad alimenta quæstio, quæ in facto contingit paucis ab hinc mensibus, decessit enim nobilis quidam Doctor, & Eques distillatus relicta vxore, quæ dotem dederat ducatorum mille ducentorum, ij efficiunt aureos mille in circa: petebat autem quartam in bonis tanquam pauper, quia etiam regulariter arbitrio iudicis committatur in [1] cognoscendo quæ verè dicatur pauper, glo. in auth. præterea, in ver. locuples, C. vnde vir & vxor, vbi Bar. Alex. Iaf. Dec. & alij, Benincas. in tract. pauper, in 6. q. princ. nu. 17. Menoch. de arbit. iudic. casu 65. n. 6. Maschard. de probat. concl. 114. nu. 8. tamè non solù dicitur pauper, qui non habet vnde viuât, sed etiam, qui non potest commodè viuere secundum [2] suam conditionem, Bal. in l. si quis ad declinandum, nu. 5. C. de epis. & cler. Iaf. in l. i. cōstante, nu. 146. & nu. 151. s. folu. matr. Dec. in auth. præterea, nu. 15. Alciat. in l. quos nos hostes, §. locuples, num. 11. ff. de verb. signifi. Natta. conf. 390. nu. 14. Bellon. conf. 16. nume. 6. Simon. de interpret. vltimam. voluntat. libro 4. interpret. 1. dubit. 12. numer. 74. folio mihi 442. Benincas. in d. tract. quæst. 1. num. 40. Marcabun. in consil. 105. num. 41. Maschard. d. concl. l. 134. nu. 14. Certum est autem quod ex redditu aureorum mille non potest mulier viuere honorificè si nobilis sit, & dicit Bar. in d. l. i. cōstante, nu. 14. dici pauperem eam, qui [3] in bonis habet solù mille, sequitur Soci. in consil. 30. nu. 1. volu. 4. vbi loquitur in proposito nostro Beron. in consil. 120. num. 15. volu. 1. Natta in consil. 605. Pedroc. consil. 8. n. 153. quod si eo tempore redditus aureorum mille non sufficeret, quando omnia erant vilia, multò minus sufficeret nunc quod ad ea tempora devenimus, in quibus omnium rerum pretium creuit, & ex cōmuni vsu plura ad vsu, & ornatum desiderantur, quam prædictis temporibus consueuisset: ratio autem præterea est, ne vxor pauper cogatur cum marito opprobrio mendicare, vt post Barb. Nicol. de vbal. d. Dec. Gozad. Benedic. Ruben. Mant. & alios dixit Rolan. d. consil. 15. nu. 4. volu. 4. vidua enim videtur esse in eodem [5] matrimonio, l. si libis vidua, ff. ad municipa. l. quoties, C. de priuileg. scholar. lib. v. Guido Papa q. 379. Rolan. consil. 14. nu. 46. consil. 15. nu. 11. vol. 3. Dec. consil. 13. nu. 9. in 1. vol. & lex non solum considerat pauperatē [6] vxoris, sed etiam opprobrium viri, vt per Baldum in d. auth. præterea, Caltr. nu. 4. Sal. nu. 2. Iaf. nu. 9. & seq. alij ibi Rimin. sen. consil. 114. nu. 7. Corn. consil. 4. nu. 4. vol. 4. Bened. in c. Ramutius, in ver. vxorem nomine Adelasiam, decisi 5. nu. 244. Cordub. in d. l. i. si quis à liberis, in princ. nu. 78. ff. de liber. agnos. cum ergo dispositio auth. præterea, sit fundata super paupertate, & defectu alimentorum, & honore mariti obtinere videbatur etiam in casu prædicto, quia etiam dotata esset mulier, ea tamen dos videbatur parua inspecta mariti qualitate, & conditione, [7] quo casu nō minus debetur quarta, quam si esset sine dote, secundum Bal. ibi in h. vbi Caltr. colu. fi. Rom. colu. 2. Salic. num. 1. Alex. col. 1. & Iaf. colu. 1. in fi. Rolan. qui multos citat d. consil. 14. nu. 29. ver. 3. quod Natta cōf. 246. nu. 6. Caphal. consil. 888. nu. 29. contra vñ non videbatur esse locus dicte quartæ, quia in muliere requiritur notissima inopia, & [8] quod nihil habere valeat, vt in §. quoniam verò in Auth. de exhib. reus, inop. dicitur, [9] qui nihil habet, Archid. in ca. que iura. dist. 8. Caltr. in l. id quod pauperib. C. de epis. & cler. Soc. in consil. 30. nu. 16. consil. 121. nu. 45. vol. 4. Fabian. d. auth. præterea, nu. 19. & notissima inopia est cum nihil omninò habere [10] potest, Bart. in l. si

quis à liberis, §. item rescriptum, in fin. ff. de liber. agnos. & dicit Bal. in auth. si quis mulier, col. 1. verbi. secundo probo, C. de sacrofa. eccles. quod archidia. paupertate laborare dicitur, qui nihil in proprio habet, & textus prædictus videtur dictione nihil, [11] quæ est vniuersalis negatiua, Tiraq. in l. i. vñquam, in ver. suscepit liberos, nu. 8. C. de reuoc. donat. & cum vniuersalis negatiua [12] nullam recipiat restrictionē, Crau. consil. 29. q. 4. nu. 6. potentius enim [13] negat, quam affirmatiua affirmet, Barto. in l. Gallus, in princ. nu. 4. ff. de libe. & postu. & falsa in vno, [14] redditur in omnibus falsa l. si is qui ducenta, 4. verbi. ff. de reb. dab. Crau. in consil. 809. nu. 4. verbi. sed li post protestationem, & dixi supra in quæstio antepen. & nō dicitur inop. vel pauper qui mille habet aureos, tum quia neque indotata dicitur, neque parua dote dotata, nam dos mille [15] aureorum sufficit etiam pro Comitissâ, vt post Fulgof. & Dec. tenet Alciat. in consil. 252. nu. 5. in fi. Tum verò quia si dos illa in censum emptionē conuertatur, qui passim habet in regione ad octo pro centenario constituitur, reddet aureos octuaginta, hic verò redditus sufficit ad tollendam indigentia, & mendicitatē a lege consideratam, Accedat quod beneficiū dicitur [17] quartæ fuit miserationis gratia concessum, vt inquit Alciat. d. consil. 252. nu. 5. ergo non sufficit vxorē esse pauperē nisi etiam sit miserabilis seu miseratione digna, & nō dicitur talis ea, quæ redditū habet octuaginta aureorū. Præterea datur ea prouiso in subsidium, [18] quando alia omnia deficiunt, vt volunt Doctores ibi, & Socin. consil. 121. nu. 6. vol. 4. Fabian. de auth. præterea, nu. 33. Caphal. consil. 144. q. nu. 22. Gabriel. consil. 142. nu. 29. Menoch. consil. 433. nu. 23. sed nō dicitur defecere aliquid mulieri, quæ dote habet quantitatē prædictā, & ex prædictis respondetur ad omnia contraria, quia etiam dicatur pauper ille, cui non sunt facultates ad honorificè viuendū sufficientes, tamen non sufficit paupertas simplex in proposito, sed requiritur notissima inopia, d. §. quoniam vero, similiter licet paruos non tollat remedium prædictum, tamen hoc est verum, quando non solum est incongrua [19] habito respectu ad conditionem, qualitatem, & statum maritis, sed est minima, ita vt illa non obstante vxor laboret extrema indopria, ita determinat Corn. in consil. 249. col. 2. in fin. verbi. licet autem militaret, vol. 3. & dicit Soci. in consil. 30. nu. 14. vol. 4. quod ad exclusionem mulieris sufficit dōtem non esse minimam, licet etiam non sit congrua vel concedenda, & eiusmodi sententiæ fuit Pepus d. auth. præterea, nu. 19. & 8. vbi vult maximam pauperatē requiri, Purpura. consil. 330. nu. 5. quorum dicta quoad iuraprecitā conclusionem non reprobantur, licet inferant alia, quæ in iure nō sunt tuta. Eodem modo tollit fundamentum, quod parua dicatur dos, quæ nō sufficit ad alimentā, vt voluerunt Bal. Corle. & Mant. quos citat & sequitur Rol. in consil. 14. nu. 21 & seq. vol. 3. intelligitur enim de alimentis necessariis, & line quibus viuere nemo potest, non autē de alimentis, secundum honorificentiam, quia aliās semper esset locus dispositioni d. authent. ex quo nunquam, [20] vt raro redditus dotis sufficit pro sustentatione vxoris, aliarum expensarum, quæ sunt pro victu, ornatu & decore illius, vt inquit Purpur. in consil. 330. num. 7. ver. ex tuis dictis, Pecus in d. auth. nu. 25. in casu autem dicti redditus sunt sufficientes ad tollendam miseriā necessitatēque victus, & mendicitatē, licet nō sufficiant pro decore, & ornatu vxoris, ergo non debet esse locus illi dispositioni, quæ cū sit exorbitans, [21] vt volunt Dd. in princ. præcipue Caltr. Soc. consil.

conf. 108. col. fi. vol. i. Caphal. in conf. 671. nu. 34. nō
[12] debet extendi fecundum glo. in §. i. ver. curatio-
nem. in auth. vt. li. qui oblig. res minor. hab. Alex.
in l. i. si ita stipulatus. in §. Chirifogonus. col. pen. fi. de
verb. oblig. Dec. in l. qui se patris. col. fi. C. vnde lib-
tino etiam quando subest. 25. maioritas rationis. [se-
cundum] la. in rub. ff. de re iud. col. 3. verbi. secundo.
quia etiam dato: & hanc partem ego credidi verio-
rem. quam etiam amplexus est Senatus Mantuanus.
qui tamen videns vixit non sufficere redditum au-
teorum octuaginta vtendo auctoritate sibi concessa
addidit aureos vigintiquinque in singulos annos
dum vixerit.

SUMMARI A.

1. Exclusio legis excludit etiam a legitima.
2. Renuntiatio generalis excludit ab omni remedio.
3. Alio nemo debet ex bonis quos sibi auferuntur.
4. Accessorium tollitur principali sublato.
5. Primogenitus. cui omnia bona ex consuetudine de-
feruntur. tenetur alere secundogenitum.
6. Monachi Gallie exclusi a successione parentum.
sunt tamen alendi.
7. Exclusus a successione per legem dispensationem. conse-
quitur tamen alimenta.
8. Bald. in auth. bona damnatorum. C. de boni. damna.
quomodo procedat.

QUESTIO XXXVIII.

FILIA cui dos in tempus nuptiarum est relicta.
debentur interim alimenta ex bonis patris do-
tantis. vt probauit in titulo. quibus debeantur alimen-
ta. quærit. 26. sed quid si penitus sit statuto vel consue-
tudine exclusus. & ide dubitari potest in filio. quando
a successione paterna. vel materna modo prædicta
repellitur. & videretur dicendum quod non debeantur.
nam videmus quod a lege exclusus simpliciter
a successione. [con]sequitur etiam exclusus a legitima.
Socin. conf. 150. col. 4. vol. i. Dec. in consil. 192. colu.
fin. nu. 6. Natta in consil. 308. num. 4. Rolan. in consil.
62. num. 50. & sequenti. vol. 3. Caphal. in consil. 104.
num. 1. ergo eodem modo videri debet exclusus ab
alimentis: valet enim argumentum a legitima ad ali-
mentum. vt dixi suo loco. præterea generalis exclusio
generaliter excludit ab omni remedio. [2] & ab omni
capite. gl. in l. 1. §. sed videndum. ff. de successio. e-
di. & quam dicit singularem Bal. in l. vnica. C. quan-
tum peten. part. Calt. in lit. nu. 6. C. qui admitt. Bart.
Salic. Calt. & Alex. & alij. in l. nec in §. hæres institui-
tus. ff. de hæredib. institutis. Aret. in l. cum igitur.
nu. 3. & 4. Institut. de bonor. poss. & licet prædicta iura
loquantur in excludione hominis. tamen idem vide-
tur in excludione legis: ea enim fortius excludit.
quarta exclusio hominis. vt voluerunt Socin. Dec.
Natta. Rolan. & Caphal. supracitati. facit etiam ratio.
quia non est alendus quispiam. [4] lex bonis quorum
successio a lege sibi denegatur. vt supra dictum est
de bonis. quæ propter delictum auferuntur. secundum
Bal. in auth. bona damnatorum. & alios sæpe hoc in
opere citatos. Rursus diximus aliquando alimenta
danda esse agenti. qui probauit saltem semiplenè
sibi ius aliquod prætendere in bonis contentiosis. at
fecit est. quando clare constat in eis nullum sibi ius
esse. dantur enim alimenta ratione bonorum: at vbi
bono non debentur frustra eis eis petuntur alimenta.
sublato enim principali tollitur omne accessorium.
[4] cum principali. ff. de reg. iur. in contrarium ta-
men facit quod voluit Bal. in l. cunctos populos. nu.
37. C. de summa. Tenit. vbi ait. quod si ex statuto.

vel consuetudine omnia bona deferuntur primoge-
nito exclusis alijs. debentur alijs alimenta ratio-
ne naturali. facit etiam quod primogenito succedet
ex consuetudine. vel statuto in vniuersis bonis. di-
cunt Hostiens. Io. Andr. Abb. & alij in c. licet. de vo-
to. [5] vbi dicunt alimenta secundogenito deberi. a-
lios citati in tit. quibus debeantur alimenta. quest.
xxvii. & hæc pars mihi videtur verior. quando libe-
ri egent alimentis. & confirmatur. quia tali casu a-
limenta non possunt statuto aut consuetudine tolli.
vt dixi suo loco: ideoque Bened. in c. Rainutus. in l.
part. verbi. uxorem nomine Adelaiam. nu. 262. de te-
stam. dixit. [6] quod etiam in Galij consuetudine ab
omnibus approbata. monachi vel moniales nō suc-
cedant parentibus. tamen sæpe facta fuit filiis præci-
puè monialibus prouisio alimentorum. quando mo-
nasterij facultates non erant sufficere. sed ego cre-
derè sanctius & magis pie facturos Gallos si ea con-
suetudine. seu potius corruptela destructa. mona-
chos & moniales ad parentum admitterent successio-
nem. mihi n. ea consuetudo non probatur. vt quæ ec-
clesiasticæ libertati aduerfetur. & a vita contēplati-
ua retrahat. quidquid pro illius validitate laborādo
Benedictus adducat. Et quibus simpliciter exclusus a
lege intelligatur etiam exclusus a legitima: tamen non
dicitur exclusus [7] ab alimentis. vt post Bal. voluit
Georg. Natta de statu exclusi fecim. in l. quærit. nu. 4.
vbi ait quod filia ab intestato exclusa sit tamen alē-
da. dixi in tit. de alim. penult. c. 33. facit etiam quia vt
alijs dixi statuto alimenta tolli non possunt. simili-
ter licet generalis exclusio tollat omne caput succe-
dendi. tamen alimenta non censeantur sublata. nisi de
his fiat specialis mētio. vt patet dicit inter alimen-
torum priuilegia. vbi probauit quod generalis legatio-
nis reuocatio nō trahit ad legatum alimentorum.
quod autem dixit Bal. in auth. [8] bona damnatorū.
nō facit ad rem. quia loquitur quando bona fuerint
eide persone ablata per delictū. non autem agimus
de bonis. quæ nunquam fuerunt filij & a quorū suc-
cessionē filius excluditur non ob delictum. sed sola
consuetudine sine sua culpa. qui casus plurimum
distinguit. & diuersam inter se rationem habent.

SUMMARI A.

1. Alimenta repetuntur secundum sumptum factum non
secundum laborem & industriam.
2. Deum alienari qui habitant solvere teneret quanti
aliis conduxisset. non quanti illa potuisset lo-
cari.
3. Quanta & condicio alimentaria inficitur in presta-
tione alimentorum.
4. Natiui debentur alimenta etiam pro famulo.
5. Laboris quoque ratio habenda est in repetitione ali-
mentorum.
6. Salarium debetur tutori. qui negotia sua dimisit. vt
tutela incumbet.
7. Salarium debetur procuratori & sindaco. qui res suas
dereliquerunt. et aliena expederunt.
8. Tutor repetit expensas pro pupillo factas. etiam si ex-
cedant valorem omnium bonorum pupilli.
9. Tutor repetit impensas factam in soluendo merce-
dum magistri pupilli.
10. Expensarum condemnatio includit damna. que vi-
sitor artifex est passus. vt lucem persequetur.
11. Adversarius in causa propria repetit lucram. quod a-
meturum cum causa propria defendit.
12. Lucrum vel damnum diuersa est ratio.
13. Lucrum indicatur pro damno. quando est radicatum.

si persona vel dignitas, vel necessitas exigat, quini-
mo text. in d. l. patrem. videtur contrarium probate-
dum inquit puellam illam factam fuisse adulticā suum-
pro & labore alterius, attribuit enim labori, quod
ad eam aetate sit productus, ideo dum infra loquitur
de alimentis amplectitur vno vocabulo, quod duplici
verbo supra expresserat, & nō debet fieri iniqua in-
terpretatio, per quam ille, qui labore impendit, reman-
eat in dño, nemini enim [15] officium suū debet esse
adnosum, l. sed et si quis vir, bene admitto, quod non
repetet quantum ex arte fuisse lucratus, sed quanti
fuisse educturus, & solutus is, cui alimenta prae-
stita sunt, vt supra dixi de eo, qui domū inhabitauit,
& facit text. clarus in l. si pupilli. §. sed et si quis. ff. de
neg. quid. vbi gerens [16] aliena negotia non repetit
quod sibi abiit in eo negotio, sed quāti factus
est locupletioris, cuius gestū est negotiū. Cumā. in
conf. 85. in fi. vbi ait, quod et si opete [17] praestitit
a populo cōpensande sunt cum alimentis, quae tutor
praestitit, tamen tutor imputat solum in quantum fa-
ctus locupletior, non in quantum locatē potuissent
alij. si non fortem §. libertus. ff. de condi. indeb. su-
stineri autem posset Baldi, & Rot. decisio in eo qui
nullum detrimentum sensit, vt quia non erat atti-
fex, nec artem aliquam callebat, a qua distrahi vel
auocari poterit.

SYMMARIA.

- 1 Pecunia relicta ad alimenta non debet consumi, sed
poni ad honestum lucrum.
- 2 Proprietas censetur relicta, quando fundus relictus
est ad alimenta.
- 3 Legatum alimentorum non minuitur Falcidia.
- 4 L. Diui. ff. ad leg. Falc. quomodo intelligatur.
- 5 Proprietas ex videtur relicta, cui fundus relinquitur,
vt alia tertium.
- 6 Pecunia relicta ad alimenta venit proprietati.
- 7 Pecunia quando relinquitur ad alimenta remanere
debet penes heredem.
- 8 Testator in dubio censetur heredem minus gravare,
quam fieri possit.
- 9 Ignorantia iuris praesumitur in testatore potius quam
quod videatur plus debui gravare heredem.
- 10 Legatum capi debet de manu heredis.
- 11 L. fundi Trebatiani ff. de usufruct. leg. quomodo pro-
cedat.
- 12 Reddon mille aureorum relicto, an teneatur heres
tot bona assignare quibus percipitur.
- 13 Pecunia relicta ad alimenta venit consignanda le-
gataris, quando est gratuitum illam restituere.
- 14 Restituere verbum significat rem esse traditam.
- 15 Restituere verbum non semper translationem praesup-
ponit.
- 16 Proprietas verborum attenditur, etiam contra men-
tem disponentis.
- 17 Voluntas testatoris attenditur in ultimis voluntati-
bus.
- 18 Verba sunt aptissima testimonium nostrae voluntatis,
quam aliud quidvis.
- 19 Legataris quando possit legatum propria autori-
tate capere.
- 20 Ususfructus quando censetur relictus.
- 21 Legataris cui pecunia ad alimenta relicta traditur,
restituere debet.
- 22 Ususfructus consistere potest in pecunia.
- 23 Beneficium non censetur in iuratum.
- 24 Aequalitas seruari debet inter creditorem & debi-
torem.
- 25 Creditor non cogitur ante diem recipere solutionem
cum suo incommodo.

- 26 Emphyteuta non potest iniurio domino representare
futurum annuum solvitur.
- 27 Legataris alimentorum si acceptat pecuniam, qua
inde amittitur, alimenta perdit.
- 28 Condicio in dubio censetur apposta favore heredis,
& idem est in die.
- 29 Heres potest solvere iniurio creditori ante euentum
dici ante conditionis.
- 30 Creditor non cogitur solutionem recipere ante diem
incertum, vel conditionem.
- 31 Legataris censetur in legato magis dilectus, quam
heres.
- 32 Heres non potest iniurio legataris assignare tot bona
quando annuus redditus est relictus.
- 33 Usura nihil aliud est quam lucrum proveniens ab us-
ura pecunia alicui concessa.
- 34 Usura est omni iure prohibita.
- 35 Pecunia pupillaris cineris debet in emptionem pro-
ducitur.
- 36 Censur annuus reputatur inter immobilia.
- 37 Pecunia ad alimenta relicta deponi debet apud mer-
catorem ad honestum lucrum.
- 38 Tutor qui pecuniam pupillarem deposuit apud mer-
catorem, qui reputatur idoneus, non tenetur si
deceat.
- 39 Utiliter gestum dicitur negotium, quando a principio
ita fuit.
- 40 Heres tenetur curare, quid fundus colatur, & se-
minetur, quando fructus alius relictus sunt alicui.
- 41 Consuetudo patrisfamilias, postea vero regionis at-
tenditur.
- 42 Consuetudo particularis attenditur.
- 43 Consuetudo an originis attendatur, vel loci, ubi te-
stator versatus est.
- 44 Consuetudo civitatis attenditur in exigendis usuri-
s.
- 45 Usura usurarum debentur, quando sic se habet con-
suetudo.
- 46 Usura pupillo solvantur iuxta id quod soluebatur
eius patri.
- 47 Usura quando consenserunt diversimodis solvi, at-
tenditur quod minimum est.

QUESTIO XL.

PECUNIA quando alicui relinquitur ad alimen-
ta, tunc non debet consumi, sed poni ad honestum
lucrum, ex quo inde alimenta [1] legataris prae-
stentur, ex text. in d. l. Diui, vbi Bartol. hoc not. ff. ad
leg. Falc. sequitur Angel. subdens sic fecisse L. l.ium
de Montecatio magnū usufructu. Imola circa med.
versū. itē nota, vbi ait in dubio testatoris mente esse,
quālibet praeferuntur ex redditibus pecuniae, nō autē
ex ipsa pecunia & Cast. dicit hoc esse vitiosum, quia
durat perpetuo, & infert, quod vbi pecunia legatur
in alimenta pauperum, exequitur, vbi episcopus nō
debet illam inter pauperes distribuere, alios citavi
in tit. quomodo & qualiter sint praestant. alimen. q. 9.
num. n. addo Rot. decis. 742 nu. 2. in 1. part. in nouis-
sim fed. contra praedicta facit l. 4. ff. de alimen. & ci-
bar. leg. vbi dicitur, quod fundo [2] ad alimenta lega-
to venit proprietati, & ad heredes transmittitur, sequi-
tur ibi Bar. n. 2. idē voluit Bar. in l. cō. h. §. i. vni. ff. de
transact. & infinitos ad hoc citavi in tit. de alimen.
quā cōf. sen. relict. q. 1. in prin. & minor, quia nemo
ex Doctoribus, quē viderim, aduertit ad contrarietatem
praedictam, posset fortē dici, q. imo text. in d. l.
Diui. concordat cum l. 4. quia ibi dicitur legatū pec-
uniae ad alimenta factum subici Falcidae, quod

non esset si diceretur legatum alimentorum: nā hoc [1] non minuitur Falcidia, vt probauit inter priuilegi. aliment. priuileg. 18. & si dicatur videri relicta alimenta ex eo, quod fidei praeiudicium committitur, vt curet pecuniam collocari apud idoneos viros: respondeo illud fieri, vt modus legato adiectus impleatur, sed non ideo immutatur legati substantia, si etiam dicatur, quod tunc solum à Falcidia onere eximitur legatum alimentorum, quando factū est egeno aut pauperi, vt probauit d. priuileg. 18. respondeo quod cum ibi non dicatur de paupere, vel digite legatario non debet magis intelligi de diuite, quam de paupere, sed ita, vt verificari possit in vtroque.

Secundū respondeo, imò deprehendi, quod legatum factum est pauperi, quia praeiudicium officium excusat, si enim diuiti factum esset, quid est quod praetor sit ad curam suam reuocaturus, quidquid tamen sit prima haec solutio certe contradicit omnibus Doctores, qui volūt textum illum loqui in diuitibus, non autē in pauperibus: expresse etenim dicitur quod si legatum pauperi factum esset, Falcidiam non pateretur, ita Bar. Ang. Imo. & alij ibi.

Secundū responderi potest, quod [4] etiam in d. l. diui. proprietates sunt relictae, & venit in legato, non autem sola alimenta ex pecunie redditibus percipienda, quandoquidē dicitur ibi expresse, quod pecunia subiaceat legi Falcidia, sed si intelligeretur factum solum legatum alimentorum, diceretur legatum ipsum pati Falcidiam, & aliud est, quod alimentaria parantur Falcidiam, aliud verò quod pecunia, nā in taxatione Falcidia super legato alimentorum seruatur dispositio l. hereditatum. ff. ad leg. Falc. sed super legato pecuniae alia est ratio taxationis, dum ergo dicitur pecuniam relictam ad alimenta subiaccere Falcidia, supponitur ipsam fuisse relictam, non autem sola alimenta praestanda ex illius pecuniae redditibus, & hic intellectus videtur mihi cōuenire literae, sed Dd. omnes ibi supponunt non pecuniam, sed alimenta relicta fuisse.

Tertio dici posset ibi pecuniam relictam fuisse non nisi quibus alimenta praestanda erant, sed tertio pro alimentis aliorum, puta relinquo Titio mille ad alimenta existentium in tali hospitali: tunc enim cum Titium ex ea pecunia nullum sit percepturus commodum, non potest dici, quod ad eum spectet proprietates pecuniae, sed potius cura, & exercitio legati, non etiam potest dici relicta pecunia pauperibus, quibus expresse alimenta fuerunt legata, sed haec quoque responsio patitur difficultatem, quia [5] secundum praedicta etiam Titio videretur relicta proprietates, idque probatur ex l. cum hi. §. sed et si certa. ff. de transactio.

Quarto videtur posse attentari, quod intelligatur textus in d. l. diui. quando nulli determinatae personae relicta fuit pecunia, nec in aliquem sunt directa verba legati, sed dictum simpliciter, relinquo mille ad alimenta pauperum, hoc enim casu relictum pecuniae non est factum pauperibus: secus quando diceretur, relinquo pauperibus mille ad alimenta, prout in l. 4. ff. de aliment. & cibis. lega. vbi res ipsa relinquitur, & pro hac dictione facit ratio Ange. in cons. 338. in fi. vbi dicit, quod hoc casu ex figura verborum apparet testatorem voluisse rem transferre in legatarium, facit etiam ratio allegata à Pico, in l. Titia §. Titia. num. 20. ff. de legat. 2. vbi ait, quod res hoc casu dispositione relinquitur, alimenta verò causatiue, haec etenim rationes cessant, quando verba nō diriguntur expresse in legatarium, & hoc est quod dixerunt Imola, & Alex. in d. l. diui. in dubio scilicet

pecuniam non esse in alimenta erogandam, sed ex redditibus alimenta praestanda esse, & hic quoque intellectus sustineri potest, quia nō apparet, quod voluerit testator pecuniam legatari relinquare, cogna de vero intellectu illius legis quae Doctores habuerunt pro absoluto ibi non venire proprietatem, sed sola alimenta, & ideo disputant si alimenta sunt ex redditibus praestanda, vel ex fructu pecuniae, & Simo de Pretis post haec scripta visus de interp. vlt. volan. libr. 4. dub. 11. nu. 2. tenet, quod relictum pecuniae ad alimenta sit intelligendum quoad [6] proprietatem, allegat Fulgos. & reprehendit las. in loco praedicto, quae opinio mihi placeret, nisi Dd. supponerent contrarium.

Vbi autem ex pecunia praestari alicui debent alimenta an dimittenda sit pecunia ei qui alendus est, vel stare debeat apud haerem, vel deponenda sit penes tertium, iura in hoc videtur diuersa: nā videtur pecuniam haeredi dimittendam, qui certum quid fructuum loco pro alimentis praestabit, vt probatur in l. fundi Trebatiani, ff. de usufruct. lega. contra videtur dandam legatario alimentorum, qui curabit ex ea fructum percipere sufficientem ad alimenta, & ita vult textus in l. cum hi. §. si integra. ff. de transactio. quinimò videtur, quod apud idoneos homines pecunia sit deponenda, vt dicitur in ea l. diui. ff. de leg. Falcid. Veritas est quod pecunia esse debet [7] penes haerem qui soluet redditum ordinarij, vt probat text. in d. l. fundi, vbi fortius dicit licere haeredi fundum vendere, dummodò annuum fructū praestet legatario, & ita voluit Ang. in d. §. si integra, vbi eum sequitur las. dicens credere quod haec sit veritas, facit quia in dubio testator censetur haerem minus [8] grauare, eumque plus diligere, quam legatarium. l. h. Titia. §. qui in vita. & l. vlt. ex familia. §. si res suam, ff. de leg. 2. l. Stich. in ff. de usufruct. lega. l. qui eorum binam. §. qui in vita. & l. iunius. ff. de legat. 3. & praesumitur potius in testatore ignorantia iuris [9] quam quod voluerit haerem grauare. Corne. cons. 84. nu. 2. in fi. vol. 2. Mant. de consuet. vlt. volunt. lib. 2. tit. 17. num. 25. haeres autem cum minore damno praestabit redditum pecuniarum quam pecunias consignabit, vt de se patet.

Secundū facit, quia pecunia non venit in legato, sed alimentatur legatum capi debet [10] de manu haeredis, nō autē propria autoritate, c. Raynaldus, vbi gl. in ver. petedo, de testam. l. eam quam. C. de fidei commissis. dixi consil. 255. in princ. contra tamen hanc propositionem tenuit Fulg. in d. §. si integra & certe text. in d. l. fundi, [11] nō probat opinionē Angelij, qui dicit redditum dari volo, quae verba expresse demonstrant, quod legatarius de manu haeredis capere debet, vt inquit Barto. in d. l. fundi, ante numerum primum, praeterea in l. fundi est legatus redditus fundi, ideo dabitur poterat, ne fundus sit penes legatarium, sed in casu nostro relicta est pecunia, quam diuersitatem expendit ipsemet Ange. in d. §. si integra, ideo tenenda est quidem Angelij opinio, sed nō per rationem, quam ipse allegat, verum per alias supra adductas, & facit, quod in simili voluit Soc. iun. in consil. 60. nu. 34. vol. 4. vbi circumscripta testatoris voluntate ex alijs declarata vult, quod relicto annuo [12] redditu aureorum mille quingenorum non teneatur haeres proprietates assignare, sed implet legatum si singulo anno eam quantitatem exsoluat.

Declaratur haec conclusio, vt non procedat, quando testator post legatum pecuniae ad alimenta [13] mandat, quod legatarius restituit illam pecuniam post mortē, tunc enim pecunia est legatario tradenda, nec est in

est in facultate heredis illam retinere, & vñas prestat, vt probat text. in d. l. cum hi. si integra, dum enim visus quod legatarius restituit, videtur mādare quod subtradatur, vt declarat Arg. ibi non enim potest restitui, quod receptum non fuit. [14] Angel. in cons. 198. vbi infert statutum disponens quod maritus dotis partem restituit, & partem lucretur, procedere solum in dote data, nō in promissa. Salice in l. si constante. nu. 6. C. de donat ante nupt. vbi quod verbum, restitui non conuenit ei cui nō est datum. Ias. in l. si donatus. §. 1. n. 14. ff. de cond. ob. cau. Rolan. de lucro dot. que sit. n. nu. 12. Becius cons. 33. nu. 8. & predictam declarationem tenuit quoque Ias. d. §. si integra, posset autem dubitari de veritate, quia verbum restitui, non semper traditionem importat, [15] sed applicatur aliquando ei quod nunquam fuit receptum, vt probatur in l. quoties sub conditione. ff. de cod. & demost. Alciat. cons. 352. nu. 13. sed respondit potest q. vbi in improprie ponitur, in dubio autem proprietatis [16] verborum attendi debet, l. non aliter. ff. de legat. 3. etiam quando in contrariis pugnat mēs disponentis presumpta. Bal. cons. 408. volum. 3. Cranen. cons. 161. num. 13. Menoch. cons. 97. numer. 40. & sequen.

Declaratur secundū non habere locum, quando aliter constaret de mente [17] testatoris, quia ea attenditur, l. in conditionibus. ff. de cod. & demonstr. etiam si solis cōiecturis colligatur, l. cum proponeretur. in ff. de lega. 2. licet imperator. vbi Bart. ff. de legat. 1. dixi in cons. 11. nu. 4. facit quod voluit Socin. iun. d. consil. 60. num. 24. 49. & sequen. volum. 4. vbi legatus, introitus, vel redditus tot aureorum vale, quod assignande sint proprietates legatario, qui ex eius manu propria redditus illum percipiat, & non cogatur exigere singulo anno ab herede. & sicuti cum testator iubet pecuniam per legatarium restitui censetur mandare, quod prius ibi solvatur, vt dictum est supra, ita dicendum est, quando ex aliis verbis constaret de intentione testatoris, quando autem videatur testator hoc velle, dignosci poterit ex verbis quibus vñas est, nullum enim habemus voluntatis [18] nostre magis certum testimonium, quā verba, l. labeo ff. de supell. legat. cū multis apud Tirac. in l. vñq. in versu libertis. nu. 7. Co. de renou. dona. & hæc applicari poterunt quæ Doctores ponunt in ea questione, quando videatur testator legatario concessisse facultatem capiendi legatum propria auctoritate, quia iis in casibus quibus legatum non est à manu heredis capiendum, illis omnibus pecunia erit legatario soluenda, videtur autem ea facultas concessa si dictū sit, [19] legatarius capiat, accipiat, percipiat, vel vñas sit testator aliis verbis, de quibus apud Menoch. de adipiscen. posses. remed. 6. num. 46. & seq. & ego aliqua dixi in consil. 265. in princ. & fere per totam Simon. de interp. vt volunt. lib. 5. interp. 2. dubit. n. 97. & seq. tunc etiā pecunia est legatario tradenda, quando testator vñas est verbis importantibus [20] vñas fructus, id quod deprehenditur ex doctrina Bart. in d. l. fundi Trebatianis. ff. de vñas. leg. & in l. ceterum ferro. §. qui maximos. nu. 9. ff. de public. & dixi in consil. 155. in princ. & cū legatario traditur pecunia, [21] tenetur is cauere cum fideiussores de illa restituendo finita causa alimentorum, iuxta titulum de vñas. ear. rer. que vñas consum. ita voluit Cast. in d. §. si integra. quem legit cum l. cum hi. in princ. nu. 9. quibus verbis innuit nō esse legatum alimentorum, sed vñas fructus, nā de vñas fructuario loquitur titulus ab eo allegatus. certū essentim etiā in pecunia [22] consistere vñas fructum, vt ponit post alios Pinel.

in l. par. 2. nu. 40. & sequen. C. de bon. matrem. C. ualcan. de vñas fruct. mulie. relic. n. 43. & seq. Mantica. li. 9. tit. 6. nu. 14. & si non esset legatum vñas fructus, sed alimentorum, non deberet cautio de vñendo, & fruendo, sed vt legat. fructu. nom. cauet.

Dubitari autem posset in casibus quibus legatarius capere debet alimenta de manu heredis, an possit heres inuito legatario pecuniam tradere & videtur, quod non, quia beneficiū nō confertur [23] in inuitū, l. si. C. de negot. gell. l. si pro re. ff. manda. l. inuitū. ff. de reg. iur. præcipue cū eo casu fideiuberet teneatur, quod est graue, vt per Doct. in l. 2. Bal. & Salic. C. de hered. vel actio. vend. l. si is quo §. si a. ff. vt in posses. legat. & dixi in consil. 18. nu. 13. & non debet actus pendere à volūtate heredis, & sicuti heres inuitus non potest cogi tradere pecuniam, ita nō debet posse cogere, vt seruetur æqualitas [24] inter creditores, & debitorem, l. final. C. de fruct. & lit. expen. ita in simili arguit Ias. in l. quidam exilitatiuerunt. nu. 4. ff. si certum petat. nec enim tenetur creditor solutionem [25] recipere cum suo incommodo, l. si solutus. ff. de solutio. & quando agitur de interesse creditoris non cogitur inuitus ante tempus recipere, l. qui Romæ in princ. vbi gloss. Bart. & alij. ff. de verbo. obliga. sicuti nec legatarius, l. cum pater §. si filia ff. de legat. secundo. l. vñorem §. Si a. ff. de legat. tertio. Bart. & Doct. omnes, præcipue Ias. in l. post mortem. C. de fideic. Alex. in l. stipulatio ista. §. si quis dolū. ff. de verb. obli. facit, q. de emphiteuta, [26] qui non potest anticipatè pro pluribus annis recipere soluere canonem inuito domino, inquit Speculat. in §. nunc aliqua. num. 43. de loca. cū multis apud Decium in l. cum tempus. nu. 7. ff. de regul. iur. Corbul. de emphiteut. tit. de cau. priuatio. ob non solum canon. limitatio. 17. numer. 3. Interest autem legatarij primum non fideiuberet, deinde redditum exigere, sine labore & solitudine, aut cura, & demum, quia euitat amissionis periculum, quod posset contingere per mortem animalium; si in eorum emptionem conuerteretur pecunia, vel euersionem prædiorum, si qua ex ea comparata sunt, vel etiam nomen debitoris decoqueretur, vel aliter efficeretur non soluendo, hoc enim totū acceptata pecunia [27] suo cederet incommodo, vt voluit Soci. num. consil. 60. nu. 14. & seq. volu. 4. Mantica. de cōiect. vlt. volunt. li. 9. tit. 2. nu. 3. & per hoc tollitur quod in contrarium dici posset diem, & [28] conditionem in dubio appositam videri fauore heredis, l. eum qui calendaria. §. 1. & §. quotiens. ff. de verbo. oblig. l. cum tempus. ff. de reg. iur. Corne. in l. post mortem, circa finem. C. de fideicom. Deci. d. l. cum tempus. nu. 1. & Cagnol. nu. 2. vnde inferitur, quod si heres velit potest ante euentū diei, [29] vel conditionis soluere, eum qui, ff. de annu. legat. l. pater. ff. de his que in fraud. credit. d. l. post mortem. nā prædicta bene procedit in die loco, & aliis circumstantiis, circa quas interesse nulli creditoris versatur, secus est quando potest considerari aliquod illius interesse, vt per Dee. Cagno. & alios supra citatos præterea aliud est in die, & conditione, aliud verò in ipsa legati substantia, quæ nō potest considerari magis facta fauore heredis, quā legatarij, & ideo non cogitur creditor recipere ante conditionē [30] vel diem incertū. Bart. in l. item liberatur. §. qui parati in fin. ff. quib. mod. pig. vel hypoth. solut. not. in d. l. stipulatio ista. §. inter certū. ff. de verbo. obligatio. Deci. in d. l. cum tempus. n. 5. & quoad substantiam legati magis fauere legatario, quā heredi, quia in re legata [31] præsumitur magis dilectus, l. si quis eum, vbi Bal. ff. de co-

ditionib. & demonst. l. si quis Titio. ff. de lega. 2. l. si fideicomissori. vbi Alber. not. ff. vt in possess. legat. R. n. 1. conf. 555. n. 9. sed contra hanc conclusionem videtur tex. expressus in l. si quis argentum. §. si vero redditus. vbi Bald. n. 5. C. de donat. vbi is qui donauit certum redditu potest inuito donatario fundu illius redditus assignare sed respondetur, quod illud est speciale [33] fauore eius qui liberalitate exercuit, fecit est in aliis, vt voluit glo. ibi quam sequitur Salic. n. 1. Bacha. in rub. extra de donat. col. n. 1. Trac. de retract. confang. §. 1. glo. 6. nu. 19. & 20. Pinel. l. 2. par. 3. cap. vlt. nu. 32. C. de re scind. vendit. & dicam in sequen. quest.

Quomodo autem pecunie redditus poterit consistere, cum lucrum proueniens ob vsu pecunie alicui concessum nihil aliud sit [33] qui vsura, l. quod si Epheii. in prin. vbi not. Cast. ff. de eo quod cer. lo. eo. Salic. in l. 2. C. de vsu. Natta in consil. 45. n. 14. vsura autem sit omni iure [34] prohibita. gl. & Docto. in c. quia in omnibus de vsu. respondetur, quod poterit conuerti [35] in emptionem prædictorum. Bar. in l. tutor qui repositum §. penult. ff. de admin. tuto. Salic. in authen. nouissimæ. C. eodem. titu. Roman. consil. 28. in princip. Barbat. in c. 2. colum. 2. de positi & dicitur de prædis locum etiam habet in censu annuo, quia [36] reputatur inter immobilia. Bald. in l. hac edictali §. his illud num. 1. C. de secund. nupt. alios citat Molin. de primogen. Hispan. libr. 2. cap. 10. nume. 6. poterit etiam deponi apud mercatorem ad [37] honestum lucrum, ita loquendo de pecunia relictæ ad alimenta, dixit in terminis Bar. in l. diui. Seuerus. ff. ad leg. Falcid. per textum in c. per vestras de donatio, inter virum & vxor. sequuntur Angel. Castren. Imola & Alexan. Bald. in l. 1. circa finem. C. de conduct. indeb. vbi reputat singulare. & Castren. in d. diui. post Bar. inquit hoc generaliter seruandum esse, vt deponi debeat pecunia modo prædicto in illis omnibus casibus, quibus olim tenebatur quis pecuniam ponere ad vsuram. Roma. in consil. 130. col. 2. in prin. vbi inquit ita cõmuniter tenere Dd. omnes. Lup. in c. per vestras, in 6. nota §. 6. n. 1. fol. mibi 175. & ibi n. 3. ponit, quod si mercator decoxerit cuius erit damnus, & concludit, quod si cõmuniter reputatur idoneus hæres [38] non tenetur. l. si res pupillaris ff. de administ. tuto. Bar. in l. si solutus ff. de solut. & prosequitur vsque ad finem, addo quod sufficit [39] negotio fuisse vtiliter gestu inspecto principio, non enim attenditur, quod postea contingit, l. sed an vltro §. 1. vbi Doct. omnes ff. de nego. gest. l. 1. vbi Bar. & alij. C. eo.

Quid si hæres cum posset honestum lucrum conse qui ex pecunia, illam collocauit apud mercatorem ad minimum lucrum, in hoc videtur illu teneri per [40] tex. in d. l. diui. Trebatiani §. penul. ff. de vsu. leg. vbi hæres cuius culpa, aut factu fundi redditus facti sunt minores, tenetur de suo diminutionem supplere, & tex. illum dicit vnicum Bald. in l. vnic. §. excepto. ante numerum primum, ver. extra quero, Cod. de caduc. toll. vbi inquit hæredem curare debere, vt fundus diligenter colatur, seminetur, & nõ destruat. idem ergo erit vbi agitur de collocandis pecuniis.

Ponamus ergo quod si hæres pecuniã penes se retinuerit, nec cuiquam dederit, quantum præstabit loco redditus pecuniarum respondeo, quod attenditur consuetudo particularis, & tantum præstabit hæres quantum ipsi legatario cõsueuerunt pecunie reddere, nam in primis attenditur consuetudo [41] patrisfamilias deinde vero regionis, vt est text. in l. si ser-

uis pluri §. final. ff. de legat. 1. in l. numis. ff. de legat. 3. l. si cui annuum ff. de annu. leg. & late ponunt Aret. & Taf. in d. §. fin. Aret. in l. hæres palam §. 1. nu. 9. ff. de testam. Dec. late in l. semper in stipulationibus, nu. 8. & sequenti, vbi etiam Cagnol. nu. 7. ff. de regul. iur. Clar. de testam. quest. 76. nu. 4. Gabr. commun. opin. libro 6. titu. de consuetud. conclusi. per totam, Mantica de consuetud. vltim. volunt. lib. 12. tit. fin. n. 26. Simon. in eod. tract. lib. 1. interpret. 2. dubit. 1. fol. 9. nu. 2. & de particulari [42] consuetudine ponit Mantica lib. 6. tit. 9. nu. 1. poterit videri, quia vterque eorum declarat, & vbi testator ab vno loco ducit originem & in alio versatus est, [43] quid seruandum sit vide Mantica d. libro 6. tit. 8. n. 13. & in materia vsurarum quod [44] consuetudo attendatur, probat text. in l. 1. ff. de vsu. & in l. apud Iulianu. §. in vsuratu. ff. de leg. 1. & dicit Alex. in consil. 8. n. 4. volu. 6. q. si extat consuetudo, præstabitur etiã vsure vsurarum, Gabr. d. consil. num. 31. vbi allegat et Rochu de Curte ideo Rô. in consil. 139. col. 2. ver. in contrarium, tamen dicit, quod si tutor consueuerat certas vsuras præstare patri pupilli, tenebitur secundum eas soluere [46] pupillo, per tex. in l. tutor, qui repositum, §. pecunie, ver. in suos vsus, & in l. si quis semisses, ff. de vsu. facit l. cum seruus circa med. ff. de cod. & demonst. vbi dicitur, quod pater videtur id hereditibus iussisse, quod ipse viuens facturus esset, Mantica d. libro 1. interpret. 3. dubitat 2. folu. 5. num. 6. folio 19.

Quod si de particulari consuetudine pupille patris vel legatarij non constat, & in regione diuersa sunt redditus pecunie vt in test. Romæ, vbi alix reddunt octo, vt quando in emptionem censuum conuerſi sunt, vel duodecim, vt quando empti sunt officia, tunc præstabit hæres id quod [47] minus percipi cõsueuit, vt probat textus in d. l. tutor qui repositum, §. ex ceteris, quæ ad hoc vnicu dicit Roman. singul. 179. in fine, vbi ait habuisse quæſtionem in facto, & sic fuisse iudicatum: idem dixit in consil. 139. col. 2. vers. quiniomo, & l. Lupus dicto c. per vestras, in secto notab. §. 7. nu. 2. Rot. decis. 742. nu. 3. parte prima, in nouiss. vbi dicitur vsuras fuisse taxatas ad octo pro centenario, quemadmodum soluntur census, non autem ad duodecim, vbi reddunt officia.

SVMMARIA.

1. Valorei colligitur computatis fructibus viginti annorum.
2. Valorei in donante computatur ex fructibus quiduodecim annorum.
3. Emphyteuta potest in principio soluere pro quiduodecim annis.
4. L. si quis argentum. C. de donat. procedit speciali favore donantis pauperis.
5. Donanti pignus succurritur, quam saluati debui.
6. Liberalitatis sua penam nemo pati debet.
7. V. fructuarius, qui donauit proprietatem, teneatur couere de viuendo, & fruendo.
8. Donans non conueniunt ultra quam sacre potest.
9. Legatus est donatio.
10. Legatarius præferitur hæredi in re legata, & censetur magis dilectus.
11. Hæres representat personam defuncti.
12. Hæres non representat personam defuncti, nisi pro hereditaria portione.
13. Debitor grauatus dare certum quid annuum de certo prædio potest prædium tradendo se liberare.
14. Donans certum quid annuum potest se liberare tradendo fundum illius redditus.

- 15 *Donans in vita dictio magis liberalis, quam legant.*
 16 *Hereditatum, si ad leg. Falcid. procedat in quatuor qua alio.*
 17 *Donans certum quid annuum non liberatur soluendo in pecunia si habet pradia.*
 18 *Hereditatum, si ad leg. Falcid. non habet locum, quando emerit veritas ex post facto.*
 19 *Donans certum quid annuum si solutione quindecim annorum est liberatus, non tenetur supplere si donatarius superveniat.*
 20 *Valor inspicitur secundum tempus contractus.*
 21 *Fallum legitime non retractatur ex eventu.*
 22 *Dammum non consideratur ex eventu, quando alius ita se habet ut ad lucrum, sicut ad damnum.*
 23 *Donans quando fundum assignavit, illum recuperat quandoque decedat donatarius.*
 24 *Fructus intelliguntur deductis expensis omnibus.*
 25 *Creditor quando cognuit accipere in solutum rem debitoris, potest eligere meliorem.*
 26 *Donans certum redditum potest assignare fundum medietatem.*
 27 *Creditor ut cogatur capere in solutum rem debitoris, multa requiritur.*
 28 *Debitor qui iuravit solvere in pecunia, non potest ferre bona in solutum.*
 29 *Iuramentum non obligat ad impossibile.*
 30 *Donans certum redditum, si velit se liberare soluendo pro quindecim annis intersursum medietatem non deducit.*
 31 *Plus solus qui ante dedit soluit.*

QVÆSTIO XLI

Quamvis in præcedentibus dictum sit legatarii munime cogi posse, ut recipiat certum fundi ab herede ex quo habeat alimenta, quia tamen aliquis posset tenere contrarium, vel partes possent evenire de assignando certum fundum, quomodo tali casu æstimatur fundus, & quomodo fiet assignatio? pono exemplum: damnatus est hæres dare mihi singulo anno certas mensuras frumenti, vini, olei, & lignorum pro alimentis, ut verò euitet onus seu curam providendi quotannis de prædictis, vult assignare fundum ex quo totide frumenti, vini, & olei, & lignorum mensuræ percipiuntur, quomodo dignoscatur an fundus possit cum redditu ferre, videtur dicendum quod æstimandum sit id quod pro alimentis singulo anno est præstandum, deinde detur fundus tanti valoris, quantum capiat fructus viginti annorum, [1] secundum gloss. in verbo iusta, in l. perpetua, C. de sacrosanct. eccles. vbi Fulg. Castens. & Salic. in penult. questione, dicitur enim ibi, quod ex quo fructus viginti annorum æquare debet impensis deductis iustum valorem fundi æstimatio ipsius fundi fit, secundum ipsorum fructuum valorem, est etiam text. in §. si verò, vbi gl. in authen. de non alien. reb. eccles. multo citat Itaq. de retract. consang. §. i. gl. 6. nu. 19. Didac. lib. 3. var. resolut. cap. 9. nu. 5. Neulan. conf. 77. nu. 28. Pinel. in l. 2. parte 3. c. finali, nu. 29. C. de rescind. vend. Natta conf. 98. nu. 10. Suarez in suo thesau. in ver. æstimatio, nu. 24. Bourgn. decif. 1. nu. 21, in secunda parte contra tamen probare videtur text. in l. si quis argentum, §. si autem donator, C. de dona. vbi inquit, quindecim tantummodo [2] annorum redditus esse supputandos, remque tradendam esse illius æstimacionis, qui capiunt fructus quindecim annorum, & hoc notat Bal. ibi ante nu. 1. ver. quid in eo qui promittendo, licet malè explicet dicit enim fundum talem esse assignandum, cuius fructus æqui-

ualeat vero valori fundi, sed quis est ille fundus, cuius fructus quindecim annorum capiant verum fundi valorem? certe nullus, aut si rarus, voluit ergò dicere dandam fundum, qui tanti sit valoris, quantum capit valor rerum in quindecim annis tradendum, ut si decem corbes frumenti traderet fundus, valeat centum quinquaginta corbes, hæc tamen sententia non probatur ex eo textu, quinimò in §. si verò, dicitur fundum esse tradendum, qui redditum annuum relicum inferre possit, atque ita vult fundum assignandum esse valoris talis, qui possit donatario eandem utilitatem inferre, quod non esset si solum quindecim annorum fructus essent considerandi, & hæc est mera veritas, ut inspicitur an fundus reddat quantitatem relictam.

Hæc autem consideratio haberi posset, quando debitor alimentorum vellet soluendo semel integra alimenta liberari penitus a solutione pro futuris annis, sed non dando fundum, verum dando pecuniā nā hoc casu videtur quod si alimenta soluat pro quindecim annis liberetur, ita disponit text. in dicta l. si quis argentum, §. si autem donator, vbi donans certum quid annuum, liberatur in totum soluendo a principio pro quindecim annis, & notat ibi Baldus in principio, num. 7. vbi numero octavo infert, quod emphyteuta potest a [3] principio soluere pro quindecim annis, sed reuera Baldi decisio, non substat, quia [4] dispositio textus in d. l. si quis argentum, procedit speciali favore donantis, qui ex quo conveniunt, ex propria liberalitate debet in aliquo recenseri, ut voluit glo. ibi, in 2. solut. quam sequuntur ibi Petr. Cyn. Alber. Salic. & alij, laf. in l. 2. §. mutui datio, limitat. 17. ff. si certum petat Gerard. singul. 34. Barbat. in rubric. extr. de dona. colum. fin. Itaq. de retract. consanguin. §. i. gl. 6. nu. 21. in fin. Modern. Galli in tract. de vltus. questio. 5. n. 19. Didac. var. resolut. libro. 3. cap. 9. nu. 9. verum quandoque verò Pinel. in l. 2. parte 3. cap. vltim. nu. 35. C. de rescind. vend. quinimò moder. Didac. & Pinel. intelligunt, quādo donator est pauper, quia ita loquitur text. in §. si autem donator, & prædictorum ratio est, quia pinguis donatori subveniendum [5] est, quam qui per solvit debitum, l. & exheredatum, in fin. cum l. sequē. ff. de re iudic. patet enim donator [6] penā suæ liberalitatis, ut dicitur in l. ad res, ff. de ædilit. edict. & fieret inops ob suam liberalitatem contra l. ne liberalitate, ff. de re iudic. & hac ratione, qui omnia bona donavit solo usufructu retento, non tenetur cauere [7] de viendo arbitrio boni viri, ut inquit l. de Plat. in §. præterea, Instit. de actio. Corne. in cōf. 262. col. 3. vol. 4. Socin. in l. omnes, ff. de exceptio. Dec. conf. 165. col. fina. Gozad. conf. 91. n. 5. Joann. Annib. in l. nemo potest, in 174. ff. de leg. 1. Rub. consil. 54. n. 7. Pinel. in l. 1. parte. 2. n. 80. C. de bon. matris, Roland. in consil. 37. nu. 8. & 24. volum. 2. Cavalcan. de usufructu mulieri relicto, nu. 153. decif. Pedemont. 153. nu. 3. facit etiam quia qui sola liberalitate conveniunt, [8] tenetur solum in quantum facere potest, deducto ne egeat, l. diuis, ff. de reg. iur. vbi Dec. & Cagnoli. inferunt ad multas decisiones.

Sed forte replicabit quis idē esse in legato, quod in donatione disponitur, quia legatum est [9] donatio, §. primo. Instit. de legat. ideo Bal. in d. l. si quis argentum, nu. 6. infert, etiam ad legatum & eodem modo lafon. dicto §. mutui datio, col. finali, limit. 17. vbi ait quotidianum, & honorabile, idē dicit Gerard. singul. 34. Cocta memorabil. incip. solui nō potest, columna prima alios citat Traqueul. loco prædicto. hoc non inuenio tatum in specie a Doctori-

bus, sed respondeo, quod etiam eadem liberalitas sit in legante, quæ in donante, tamen non idem fauor præstandus est heredi leganti, qui ipsi donanti impenditur, quia non est eadem ratio, in herede enim cessant rationes supra in donante consideratæ, ne scilicet sua liberalitate fiat inops, & ne penam suæ liberalitatis pariat: quinimodò contraria penitus militat, ex quo magis fuit æ testatore dilectus legatarius quam hæres, quia [10] rem legatam magis voluit esse legatarii, quam hæredis, i. l. quis cū vbi Bal. ff. de condit. & demonstrat. & dixi in precedenti questione, nūme. 21. & quamvis hæres [11] repræsentet personam defuncti, hæres in omne ius, ff. de acquirend. heredit. l. cum hæredes, ff. de acquirend. possess. l. nihil aliud, ff. de verbor. significat. tamen hoc intelligitur quoad bona sibi relicta, & quoad suam portionem hereditatis, non [12] quoad alia, glof. & Baldus in l. cum a matre, C. de rei vendic. gl. in l. fin. §. in computatione, C. de iure deliberat. vbi Baldus nu. 14. & Cogn. num. 6. Iason. in l. 2. §. ex his, nu. 4. ff. de verborum obligat. Cagnol. in l. heredi, nūme. 16. ff. de regal. iuris. Pinel. in l. 1. parte tertia nūme. 79. versic. eadem conclusio, C. de bonis mater. folio mihi 517.

Declarat etiam Causens. in consil. 47. in fin. volu. secundo, procedere, quando quis est grauius dare [13] certum quid annuum de certo prædio, quia tunc cum non teneatur vltima quam ex eo prædio percipitur, potest prædium assignare, secus quando relicta esset factum in genere, & nullo certo prædio limitatum, quia tunc non est locus assignationi, sequitur Tiraque. dicto nūm. 2. & Cotta in dict. memorab. sed aduertendum, quod Causens. loquitur de texta in l. filius familias, §. apud Marcellum, ff. de legat. pri. mo, nos autem sumus in texta claro in suis terminis in dicto §. in verò, qui loquitur, quando donatio nõ est ad certum prædium relicta.

Alio modo declarauit Afflicti. in decis. 34. vbi ait l. si quis argumentum, procedere in contractibus tantum, non autem in vltimis voluntatibus, quia in eis seruatur dispositio l. hereditatum, ff. ad leg. Falcid. & reprobatur Alex. qui volebat etiam in transactione locum esse supputationi, de qua in l. hereditatib. sequitur Moder. Galli in tract. de vsur. nu. 475. Pinel. de vltim. nu. 32. & quamvis Afflicti. hoc non dicat, tamen eandem distinctionem inter donationem & legatum fecit Bar. in d. l. hereditatum, nu. 1. qui tamen dicit ratione diuersitatis assignari nõ posse, quod etiam dixit Ange. ibi, & idem probant Imol. in fin. & Alex. num. 8. qui ponunt notabilem [15] rationem, quia magis est liberalis qui donat in vita, quam legans, primus enim in re illa magis diligit donatarius, quia se ipsum, secundus vero magis quam heredem, diligit quidem legatarium, sed nõ se plus diligit illum, & licet hæc ratio fit potens, efficitur tamen potentior si consideretur quod in legato cessat ea ratio, quæ attenditur in donatione, vt supra demonstrauimus, & hoc meo iudicio tenendum est, quicquid Cordub. dixerit, in l. i. quis a liberis, §. sed si filius, no. & seque. ff. de liber. agnosce. nec refragatur, quod multi dicunt dispositionem l. hereditatum, procedere quocunque in [16] negotio, secundum gl. in l. cum hi, §. nihil autem, ff. de transactio. vbi Bald. in fin. cū pluribus apud Cordubensem loco prædicto, n. 109. quia est verum, quando tractatur de vita hominis tractanda ita illi omnes loquuntur, non sic quando agimus de restituendo volore alicuius relicti, seu donati, mihi igitur pro conclusione placet quod l. si quis argutum, locum habeat tantummodò in suo casu, lex autem

hereditatum, in aliis omnibus casibus, & ideo si pro alimentis certum quid annuum fuerit donatum, tunc donans liberabitur soluendo semel pro annis quindecim, si vero quid in vltima voluntate erit relictum aliud erit, quia non cogetur legatarius, & vbi cogatur, fiet calculus secundum l. hereditatum, non autem ad quindecim annos.

Erit tamen primo casu aduertendum, quod solutio pro quindecim annis non fiet, nisi quando donans non habet prædia, cum enim prædia habet [17] non potest solvere in pecunia, & hoc est quod voluit dicere ille textus in §. in verò, dum dixit necesse habere, vt sit sensus, si donans velit se liberare, cogetur dare prædium, si prædia habet, sin minus dabit pecuniam, & hoc voluit gl. in vers. habens, Modern. Galli d. nu. 119. Petr. & Cyn. in d. l. si quis argentum, in princ. & hic intellectus melior est, quam ille quem considerat Salic. in §. si verò in vers. sed ab extra, vbi ait necessitate imponi donanti respectu qualitatibus fundi, vt scilicet non deteriorem possit tradere, sed cogatur medioctem assignare: nam etiam sua conclusio vera sit, non tamen conuenit verbis text. quæ de fundo assignando præcisè loquitur, de qualitate autem fundi ponit in separato vers. incipiens in talibus autem.

Dubium est tamen, si facta donatione pro alimentis, solutaque pecunia pro quindecim annis, donatarius ante, vel post mortuam, an restituendum, vel suppleendum aliqd erit secundum facti contingentiam, & gl. in d. §. si autem donator, in vers. preterit, inquit restituendum, vel suppleendum esse prout in facto euenit, & facit, quia illud iudicium de quindecim annis sit a principio super re dubia, fundaturque super præsumptione, vbi autem apparet veritas, cessat præsumptio, l. cum de indebito, ff. de probationib. facit etiam quod Doctores volunt in dicta l. hereditatib. vbi concludunt [18] attendi ex post facto veritatem vt per Alex. ibi, in fin. qui fortius dicit, prestandam esse hinc inde cautionem de suppleendo, vel restituendo, prout casus dederit, Afflicti. dicta decis. 34. in fin. & alibi dixi, hoc idem eos voluit Imol. d. l. hereditatum, circa medium, sed prius Bar. nu. 2. Petrus tamen, & Cyn. in d. l. si quis argentum, in princ. reprehendunt gl. & volunt [19] quod facta semel solutione ea de cætero non suppleatur, nec mutetur ratio est, quia hæc solutio succedit loco fundi, qui erat assignandus, ergo sicut per assignationem fundi extinguatur obligatio quicquid inde sequitur, ita per solutionem pecunie, idem probat Salic. §. si autem n. 2. quia est quedam compositio facta a lege, & subdit quod hic intellectus magis conuenit literæ, addo quod hæc est affirmatio, vt inquit ibi tex. ideo siue crescat, siue decrescat valor, non attenditur, quod ex post facto sequitur, vt [20] dicitur d. in l. 2. C. de rescind. vend. & semel [21] legitime factum non reuocatur ex euentu circa factum legitime, de reg. iur. in 6. l. ambiguis, §. non est nouis, vbi Dec. & Cagn. ff. de reg. iur. & non consideratur damnum quod casualiter contingit quado a principio actus ita se habebat [22] ad lucrum sicut ad damnum, l. si pater puella, C. de inoff. test. l. l. fidei cõ. vbi Cast. Alex. Ias. Dec. & alij C. de transactio. ratio autem diuersitatis, quare magis fiat suppletio, & restitutio in d. l. hereditatum quam in l. si quis argentum, forte alia non potest assignari, quam ea de qua supra, fauor scilicet donatarii, sed posset etiam dici quod in l. hereditatib. non fuit intentio legis totum negotium definire, sed mediam quandam viam eligere seruandam donec effectus certitudinem ostendat.

Non tamen est ignorandum, quod etiam si quado pecunia

pecunia quindecim annorum est soluta, curandum non sit quod alimentarius viuat vitra dictum terminum vel ante illum decedat, tamen quando assignatus est fundus, [25] ille venit restituendus quandoque alimentarius decedat, ita Bald. in d.l. si quis argentum. in princ. nu. 8. ver. pone, quod ille, sed ego credo lectionem corruptam esse, & Baldum loqui de pecunia, non de praedio, vera tamen est propositio, quod vbi praedium assignatur, illud restituendum est, ita praesupponit textum, dum assignandum esse praedium inferens eundem redditum, & innuit glo. in ver. fundos, dum ait donatarium ius habere in re tanquam fructuarium, vel alimentarium. Sali. d. §. si verò, in prin.

Et ibi addit aliud quod est notandum, nempe [24] in assignando praedio rationem habendam esse impensas, quae circa culturam agri est necessaria, & ea deducta inferri posse tantum redditum quantum capit donatio facta, fructus enim reputatur illi qui superant deductis impensis, vbi dicitur, & probatur in l. si domino, vel a patre, §. si de petitione, hared. gl. Bart. & Ang. in l. in fundo, ff. de rei vend. glo. in §. ex diuersis vbi Doctores, Iusti de rer. diuis. in finibus allegat l. itaq. de rer. conf. §. 15. gl. 1. nu. 1. & seq. Did. variat. rel. lib. 1. ca. 3. nu. 3. Menoch. de recu. poss. rem. §. nu. 57. 4. & seq.

Quando verò donans vult dare fundum, & non pecuniam, videtur quod sit in facultate [25] donatarii eligere quae velit, etiam meliorem, vt probat textus in auth. hoc nisi debitor, C. de solutio. cum enim cogatur creditor aliquid pro alio capere, & in hoc grauetur, non mirum, si in alio releuatur, vt rem habeat meliorem, secundum Bald. ibi & Sali. Aufier. decif. Tholof. 67. Rolan. conf. 6. nu. 4. vol. 1. Natta. conf. 344. nu. 1. in donante tamen inductum est d.l. si quis argentum, vt [26] inque meliorem, neque deteriorē, sed mediocrem fundum assignare debeat, & ibi hoc voluit Sali. nu. 1. in fi. & id solum diuersitatis ab eodem fonte procedit, quia non est rigorose agendum cum eo qui sua liberalitate conuenit, sed vbi alimenta alia ex causa quam donatoris deberentur, tunc standum esset d. auth. hoc nisi debitor, quae [27] multa requirit, vt illi locus sit, secundum Nattam d. conf. 344. vbi vult procedere etiam stante statuto, quod creditor teneatur a debitore in solutum capere tot de bonis.

Posset etiam limitari d.l. si quis argentum, vt locum non habeat, quando donans iurauit solvere in rebus quia tunc non posset in solutum dare praedia, argumento eius quod voluit [28] Ita. conf. 9. nu. 19. vol. 2. vbi ex quo iuramentum obligat practice vult quod iurans in pecunia soluere, non possit offerre bona in solutum, sequitur Gozad. & alij apud Rolan. d. conf. 6. nu. 4. vol. 1. quod tamen intelligit Benit. dec. Bon. nu. 28. non habere locum quando facta [29] Iuxta quae diligentia esset omnino impossibile debitori inuenire pecuniam, nam iuramentum non obligat ad impossibilia, vt probat Maran. disp. 7. nu. 19.

Cum autem in pecunia soluit pro quindecim annis, tunc integrum omnium annorum persoluit pensionem nulla facta deductione ratione in terensuriorum mensis temporis, [30] vt voluit Petr. & Cin. in d.l. si quis argentum, vbi reprehendunt glo. contrarium tenentem, sequitur Sali. in §. si autem nu. 1. Balan. prin. nu. 8. vbi dicit ideo solui a principio, vt ex redditibus tot annorum sic accretus creditor consequatur annum alium redditum, sed illam glo. sequitur Bar. in l. hoc redditum, nu. 3. quando tamen partes sunt concordat, sequit. Imo. & Alex. col. 1. in fi. & col. 3. & facit quia

plus [31] soluere videtur qui ante diem soluit, §. plus autem, Insti. de action. & cum textus dicat quindecim annorum estimationem praestandam esse, videtur velles, quod etiam inter usum habeatur ratio, durum tamen est ab opinione Petr. Cini. Sali. & aliorum discedere.

SUMMARI A.

- 1 Resoluto iure authoris restituitur ius successoris.
- 2 Emphyteusi finis tempore redditus ad dominum libera.
- 3 Feudum finitum reuertitur ad dominum sine aliqua obligatione.
- 4 Venditio rei subiecta fideicommissio annullatur eueniente conditione, & res ad fideicommissarium vadit sine onere.
- 5 Constitutum resoluitur quando sublatum est ius constitutentis.
- 6 Hypotheca constituta ab emptore resoluitur, quando res ex statuto reuertitur.
- 7 Obligationes factae ab emptore resoluitur, quando venditor ex precedenti pacto rem recuperat.
- 8 Donatario non alicui res donata vadit ad donantem libera ab omni obligatione.
- 9 Resoluto contractu ex causa voluntaria ius successoris non extinguatur.
- 10 Venditor quando oblationem recuperat rem, tunc ius successoris non resoluitur.
- 11 Donatione rescissa ob defectum imputationis sustinetur hypotheca, & obligationes factae a donatario.
- 12 Ius successoris non resoluitur, quando authoris ius est extinctum per donationem in solutum etiam iudiciale.
- 13 Successor in beneficio non tenetur stare colono, quod declaratur ibi.
- 14 Alier factus a debitore non praedicitur creditori.
- 15 Pactum unius non nocet alij.
- 16 Renunciatio non nocet tertio.
- 17 Emptore restitente rem venditoris laeso extinguuntur omnes obligationes.
- 18 Infirmitatis defectus destruit omnes obligationes super re interea factas.
- 19 Resoluto iure dantis resoluitur ius accipientis, etiam quando alius resoluitur ex voluntate, non tamen ad resolutionem ordinata.
- 20 Resoluto iure dantis resoluitur ius successoris quando resoluitur sit iure domini, & ex precedenti contractu.
- 21 Donatio continet tacitam conditionem quod possit reuocari propter ingratitude.
- 22 Contrahens cum vasaio vel emphyteuta non debet ignorare conditiones fundi, vel emphyteusi.
- 23 Coacti fieri creditor id quod cogi poterat faciens.
- 24 Donatario bona fide remittente bona donata ob defectum implementi resoluitur omnis hypotheca.
- 25 Confessio debitoris non praedicitur creditori.
- 26 Maritus confitendo se vergere ad inopiam non praedicitur creditoribus suis.
- 27 Debitor confitendo se prius rem alij obligasse non praedicitur creditoribus.
- 28 Emptor qui non denunciavit huius, agit de evictione si probat iustitiam euincere.
- 29 Sententia lata contra auctorem nocet successoris.
- 30 Lingere temere, & malam causam defendere nemini tenetur.
- 31 Fidem bonam agnoscere quilibet tenetur.
- 32 Resoluto iure dantis, non resoluitur ius accipientis si dantis non est usus exceptionibus sibi compensantibus.

conf. 472. in princ. Tiraquel. de retract. confang. §. 1. glof. 9. num. 127. & de pacto ponit laf. in l. iurilgentium §. prator ait. num. 9. ff. de pact. Tiraq. loco praedicti, & in liberatione ponit Parif. in conf. 100. numer. 60. vol. 1. ficuti igitur donans bona fua recuperaret liberè fi nullum pactū feciffet donatarius, nullamque obligationē inieciſſet, ita quidō eſt iniuſta, quia non potuit in ſuam praediciūm apponi onus.

Non obſtat autem doctrina Bart. in d. l. i. reſum diſtinguit inter reſolutionem voluntariam, & neceſſariam quia accipiendo illam in genere eſt vera, ſed difficultas eſt quando dicatur volūtaria, & quādo ius donatarij reſoluitur per illius venditionem, renunciationem, dationem in ſolutionem, vel alios ſimiles modos: certum eſt durare ius ſucceſſoris illi ſum, & vbi reſolutio cauſatur ex praambulo contractū, tunc neceſſaria dicitur cauſa, non voluntaria, vt quando promiſit retrovendere, vel quando ex ſtatu tenebatur reuendere, & idem eſt, quādo ex diſpoſitione iuris tenetur rem, vel reſtituere, vel ſupplere pretium, quia tunc quidquid tenuerit Bart. cōminus eſt opinio, quod [17] reſtituta tollatur omnis obligatio, ita Bald. in d. l. 2. q. 1. nu. 17. C. de reſcind. vend. vbi Salic. q. 15 Caſt. num. 1. Cremen. nu. 189. & Cagnol. nu. 120. Alexan. d. Bart. in d. l. ſires, Neguſ. in l. mem. §. par. n. 143. & ſeq. & hanc opinionem dicit veriorē & magis communē Socin. iun. conf. 129. nu. 16. vol. 1. Cagnol. in d. l. 2. nu. 199. C. de pact. inter empt. & vendito. Alcin. l. debitorum. n. 2. C. de pact. Pin. alios citans in d. l. a par. 2. c. 1. n. 11. & ſeq. & hanc tenent multi ex iis quos citat Cordub. d. tit. de priuatio. ob canon. non ſolut. ampl. 14. & eodem modo, quando reſoluitur ob defectum inſinuationis, [18] quod extinguitur omnis obligatio. vol. Bald. in d. l. a q. 11. & ſeq. Alex. & Neguſ. in locis praedictis, facit d. Alex. quod vechigali, vbi etſi ſolutio pendeat à voluntate debitoris, ſi tamen eam omittat reſoluitur ius accipientis, & hoc nulla alia ratione, niſi quia ſolutio erat debita ex praecedenti contractū, facit etiam, quia ante factam donationem res non erat donatarij, per donationem autem non eſt facta ſua irrevocabiliter, ſed cum modificatione, quod praſtantur alimentis, non mirum itaque ſi reuertitur libera ad eam, ita Bal. in d. l. a ſequitur Neguſ. dicens hac verba eſſe mentis tenenda. accedat quod non poteſt neceſſario dici quod voluntaria ſit cauſa ex quo forſe donatarius non habebat pecuniam vnde alimenta praſtaret, atque ideo contrauenit donationi, vt in ſummi dicit Neguſ. loco praedicti, n. 44. c. fi, quod tamen in facto noſtro non mihi placet, quia vbi donatarius ex impotentia deſeciſſet forſe non incurreret poenam priuationis, vt dixi ſuo loco.

Praeterea vbi etiam ceſſatio, & defectus praedictus aſcribi poſſet voluntati, non etiam neceſſitati, quia tamen actus ille non eſt ordinatus ad reſiſſionem contractus [19] de eo indicatur, quod de neceſſario, ita pulchre, & magnifice, Bart. in l. in diem, nu. 2. ff. de acqui. arden. Alex. in d. l. di. res, & cum theoria Bart. ibi tranſeunt omnes Dd. vt inquit Neguſ. dicta par. §. in l. mem. nu. 43. c. fin. & illius doctrinam inquit approbatam decif. Pedem. 65. num. 1. Gabriel d. conf. 76. nu. 5.

Sed & illa diſtinctio vera eſt, quod aut ſuccedit quis virtute praambuli contractus, & tunc ſucceſſio reputatur neceſſaria; aut ſuccedit ex alia cauſa non deſcendente à praecedente contractū, & tunc reputatur voluntaria, & primo caſu res redit libera ab omni obligatione, ſecundo vero non ita probat [20] tex. in c. Imperiale, §. praeterea, & §. nulliſis, in ver.

revertatur, vbi omnes Dd. notant, de profeud. alien. per Feder. Dec. conf. 139. n. 2. decif. Pedem. 116. num. 9. & ſeq. vbi infinitos allegat, & hoc eſt, quod Pinel. d. l. a par. 3. n. 72. dicit quando res ad dominum redit iure dominij, & ob neceſſariam conſiderationem conſideratur enim neceſſaria inſpecta origine, & contractū praebulo, vnde omnia deriuantur, licet enim non cogatur donatarius cōtrauenire, & deſicere contraueniendo, tamen & omittendo cogitur rem reſtituere, ideo actus iudicatur neceſſarius. erit igitur firma concluſio, quod ſi nō impleat donatarius promiſſa res poterit à donante reuocari libera ab omni obligatione.

Quam conſolutionem extendo, vt procedat etiam, quando in donatione non extat pactum de alendo donantem: cum enim donatarius teneatur circumſcripto etiam pacto donatē alere, vt dixi in titulo, quibus praſtanda ſint alimenta, & eo deſiciente reuocetur donatio, non video quare hoc quoque caſu reuocatio non fiat liberè, ſine oneribus, licet quādo adeſt pactū de alendo, nō habeat cōditio reuocandi donationem [21] videtur ab initio appoſita, & à lege inſerta donationi tanquā de eius natura. vt dicit Bald. in cap. 1. §. rufus ſi fidelis, quib. mod. feud. amita. ſequitur Martin. Lauden. & Cardin. Alex. Tiraq. d. §. 34. glo. n. 10. vbi ſubdit quod contrahens [22] cum vaſallo emphyteuta, vel non donatario, non debuit ignorare conditionem rei, quin & obligatione poſſeſſoris, & ſicuti quādo reditio reſcinditur ob enormiſſimā leſione redit res libera, licet nullū extet reſcindendi pactū, ita fieri debet cōditio reuocatur donationis, & eſt decifio Alber. in l. ſi ſi. C. de reuoc. don. Tiraq. d. verſ. reuertatur, n. 30. facit Neguſ. d. n. 44.

Extenditur ſecundo etiam, quando donator ſine iudicio, & ſententia rem recuperat, eo tamen caſu quod potuiſſet etſi in iudicio recuperare, puta, quādo donatarius deſecerat, nō enim dicitur voluntarius aſus iſ [23] ad quem faciendum cogi poterat, l. nouiſſimē, vbi notat Bald. ff. quod ſal. tutor. autho. Ioan. And. in cap. praeterea, in verbo. extorquentes, de iure patro. Cagnol. in l. 2. num. 199. C. de reſcind. vend. Dec. in c. cum M. Ferrarienſis, nu. 34. de conſtituto Maſtil. in l. 1. n. 42. ff. de quaſtio. Dec. & Cagno. in l. velle non creditur, ff. de reg. iur. & in ſpecie ponit Pinel. d. l. a par. 2. cap. 3. num. 10. & ſeq. [24] vbi quod ſi donatarius bonam fidem agnoſcēdo remittat bona eo caſu quod iudiciali ſua potuiſſet cogi ad remittendū praediciabit ſuis creditoribus, eſt verum quod Bald. & Salic. in d. l. a tenent contrarium, ſequitur Neguſ. d. nu. 43. ſed ipſi loquuntur, quando aliter non probatur defectus emphyteute, vaſalli, emptoris, & donatarij, nam dicto eius nō eſt ſtandū, & tunc non tam ex lege praecedentis contractus iureque dominij proprii dominus, venditor, vel donans recuperat, quā ex abſoluta, & libera voluntate vaſalli emphyteute, emptoris, vel donatarij, cuius cōfeſſio nō poteſt ex creditoribus ſuis praediciare, [25] ſecundum Ioan. And. ad Specul. in titu. de obl. & ſol. §. ſi nu. 7. vbi dicit quod conſistendo nemo praediciat tertio, Natta in conf. 94. num. 7. Cin. in l. i. adhuc, quaſtio. 12. C. de iur. dot. vbi ait quod maritus [26] conſistendo ſe vergere ad inopiam, vt vxor poſſit dotis reſtitutionem petere non praediciat creditoribus, ſequitur Natta in conf. 43. n. 10. & dicit Caſt. in l. ſeia, ff. ad Velle. quod cōfeſſio debitoris [27] dicitentis ſe prius rem ſuam nō obligariſe aliq. nō praediciat creditoribus, verē obligauerat, & dicit Cuius in conf. 135. col. pen. ver. ad id autem, quod cōfeſſio creditoris poſt venditionem non obest emptori, Caſtr.

MMM

confi. 114. m. 2. volum. 1. Rolan. conf. 81. nu. 6. & seq. vol. 1. vbi inferat ad alias decisiones, & late ponit Cephalin. in conf. 101. nu. 17. & seq. & licet debitor pariendo creditori non praeiudicat debitor pacti. C. de pacat. nec confitendo, sed vbi donans assumit onus probandi ingrati tudinem, & defectum, tunc perinde est ac si rem iudiciali via renouasset. facit, quod dicimus de emptore, qui si litem motam non denuntiat, non agit de euictione, tamen si velit probare [28] se malam causam fouere, & succubitu fuisse in causam defendisset, obtinebit aduersus venditorem. l. empt. in princ. ff. de actio. empt. vbi Alber. & Fulg. Bar. Ang. & Cast. in l. at qui natura. §. cum me absente, ff. de negot. gest. Didac. lib. 3. varia. resolut. 47. n. 6. vbi allegat Bal. Ang. Rom. Alex. C. laud. Imo. Barba. Rub. & alios, plures alios citat Caballin. in tracta. e. uic. 101. nu. 73. Pinell. d. c. 1. nu. 17. hoc autem inter est, quia vbi donans iudiciali via euincit pradium, tunc absque alia probatione tollitur ius eorum, qui à donatario causam habet, ex quo sententia lata contra donatorem illis in consequentia nocet, [29] argumeto Lauthore. C. de euic. l. ex contractu, ff. de re iudic. Ang. Imo. Cutman. Alexand. Iaso. & alij. in l. filiusfamilias. §. diuisi. ff. de leg. 1. Martin. Laud. Aluar. & Cardin. Alexand. in cap. 1. §. quid ergo, de inuelt. de re. l. sic facta, vbi verò donatarius credit liti non expectata sententia, vel etiam cedat pradio, tunc donans, qui pretendit confessionem nocere, tunc tenetur probare ius proprium, i. donatarius potuisset cogi, & praedictorum ratio est, quia tali casu ius tertij per spontaneam rei traditionem non est factum deterius, & non tenetur donatarius temere litigare, [30] & malam causam tuere, secundum Barto. & Bald. in l. Herennius. §. 1. ff. de euic. l. Bal. in l. emptor. & l. si cum quiritio. C. eo. tit. i. m. [31] tenetur quilibet bonam fidem agnoscere, l. quoties. §. sicut, ff. de administ. tut. l. qui solidum. §. etiam, ff. de lega. 2. glo. in l. 2. in ver. inuitantia, vbi Cui. qu. 9. C. de iuram. calum. Anchar. col. 154. col. 1. Abb. c. fin. colum. pen. ver. 4. de praescri. Tiraquel. in l. si vnumq. in ver. donatione largitus, nu. 202. C. de reuo. dona.

Declaratur tamen, vt non procedat conclusio nostra, quando donatarius non est vltis iure suo, nec causam defendit cum posset proponendo exceptiones excludere donantem, tunc enim sententia lata in fauorem donantis non nocet [32] tertio qui causam habet à donatario, ita Bero. in conf. 46. nu. 23. vol. 1. & ratio est, quia sua culpa dicitur succubuisse, & perinde habetur, ac si sponte nullo cogente remisisset. rem facit, quod dicimus de venditore, cui si culpa obici potest non competit [33] actio euictionis, glo. in l. quod si noluit. §. mancipium, in vec. culpa. ff. de adil. edict. vbi quando imperitū adhibuit aduocatū Franc. March. dec. 381. alios citat Caball. d. tracta. §. 5. n. 40. Riminal. conf. 205. n. 22. vol. 2. vbi loquitur generaliter, quidō emptori imputari quomodo potest, cum potuit se defendere, & nō defendit dicitur in culpa, glo. in l. si dictum, §. 1. cum posset, ff. de euic. vbi qui potuit praescribere [34] si nō fecit, dicitur in culpa, alias esset in facultate donantis colludere cum donatario in perniciem tertij, atque ita fraudem facere, cum tamen fraus sit omnino arcenda, vnde dicimus, quod et si successores singularis tenentur stare colono, [35] quando ex necessaria causa successit, glo. in l. de mortuo, vbi Bar. Bald. Ange. Imo. Alex. & alij. ff. soluto matr. Cotta in memor. incip. successor, tamen fallit, quando locatio facta [36] est in fraudem, Bal. in c. quoniam frequenter, §. fin. in fi. vt lit. non contest. Tiraq. de retract. §. 1.

glo. 7. numer. 73. & de retract. comen. §. 3. glo. 1. numer. 15. & seq. quibus in locis ponit coniecturas ad detegendum fraudem, sed melius facit quod tenuerunt Doctores in l. aspe. ff. de re iudic. vbi Alex. nu. 76. & seq. vbi dicunt in casibus [37] quibus sententia contra vnum lata solet nocere tertio plura requirit, sed id praecipue quod causa viriliter à consueto defendatur, qui repudians, §. fin. ff. de inoff. testam. intelligendo tamen, secundum Iacob. Buttr. Bald. Ang. Fulgof. & Abb. quos citat Alex. loco praedicto, numer. 78. quando interfuit soli causae, licet fuerit contumax in actu sententiae, & idem est, quidō detegeretur aliqua [38] collusio: tunc enim sententia non nocet ei, cui alias ex sui natura praedicta, l. 1. ff. de colin. detegen. Bald. & Salic. in l. 2. C. quib. res iud. non noc. collusio enim [39] annullat actum, secundum Bald. in conf. 172. col. 2. vol. 2.

SVMMARIA.

- 1 *Heres mariti alium uxorem intra annum latus, etiam si dos est relicta in diem, vel sub condicione, interius est alenda.*
- 2 *Filius, cui dos est relicta in diem, vel sub condicione, interius est alenda.*
- 3 *Alimenta secundum dotem promissam debentur à promissore.*
- 4 *Contraria ratio se expellunt.*
- 5 *Contrariam ratio posito tollitur alterum.*
- 6 *Contraria non cadunt in eodem subiecto.*
- 7 *Subrogatum intelligitur secundum naturam eius, in cuius locum facta est subrogatio.*
- 8 *Heres mariti videt alium viduam intra annum latus, quia fructus dotis recipiunt.*
- 9 *Causa limitata producit effectum limitatum.*
- 10 *Dispositio quaelibet restringitur secundum suam causam.*
- 11 *Onus cessat causa oneris cessante.*
- 12 *Causa determinat id quod ob causam conceditur.*
- 13 *Onus regulatur secundum commodum quod est auctoris causa.*
- 14 *Heredibus mariti conceditur in privilegium dilatio annalis ad solvendum dotem.*
- 15 *Dilatio debet ei vtilis esse, cui conceditur.*
- 16 *Favore alicuius indulgent non debet in eum retorqueri.*
- 17 *Locupletari nemo debet cum aliena iactura.*
- 18 *Exceptio, sua non interest, agentem excludit.*
- 19 *Dammum subueniendum est potius ei qui de damno trahit, quam ei qui de lucro.*
- 20 *Vidua non potest pro alimentis intra annum latus plus consequi ab heredibus mariti, quam fuit fructus dotis contra nu. 39.*
- 21 *Lex generaliter loquens debet intelligi indistincte.*
- 22 *Dos est loco alimentorum.*
- 23 *Vidua intra annum latus videtur dormire in eodem matrimonio.*
- 24 *Obligatio non variatur ex qualitate heredum.*
- 25 *Vidua, quae non habet aliunde, est alenda ab heredibus viro.*
- 26 *Heres mariti lucratur fructus dotis qui super sunt deductis alimentis viduae debitis.*
- 27 *Heres repraesentat personam defuncti.*
- 28 *Correlativorum idem est iudicium.*
- 29 *Onus regulatur secundum commodum.*
- 30 *Gratuus in uno debet in alio relictari.*
- 31 *Minor non dicitur lesus ex alio qui potest agere commodum, & incommodum.*
- 32 *Appellari non potest à sententia sortis.*
- 33 *Res indicatur secundum propriam naturam, non secundum*

condum accidentalem.

- 34 *Heredes mariti non alunt viduam intra annum lullis si dotem resintunt.*
 35 *Damnosa quod quis sua culpa sentit, sibi non alij est imputandum.*
 36 *Electio mala nocet eligenti.*
 37 *Culpa est non cogitare, quod facile poterat prevederi.*
 38 *Conditio non firmat ob bellum si eoduxit tempore belli.*
 39 *Heredes mariti tenentur intra annum alere viduam etiam ultra fructus dotis.*
 40 *Dotis ratio sufficiens pro alimentis.*
 41 *Subrogatum sapit primordiale naturam eius cui subrogatur, non accidentalem.*
 42 *Subrogatum super naturam eius cui subrogatur, quoad ea in quibus facta est subrogatio, non quoad alia.*
 43 *Fructus datus qui superflui de ductu alimentis viduae cedunt lucro heredum.*
 44 *Acceptus legatum tenetur agnoscere onus annexum etiam si excedat emolumentum.*
 45 *Acceptus emolumentum tenetur acceptare onus adiunctum.*
 46 *Accidentaliter quod accidit non attenditur, si id quod ordinatur.*
 47 *Inuria non fit volens et consentiens.*
 48 *Damnosa sentiens ex propria culpa subveniendum non est.*
 49 *Necessitas ei non prodest, qui propria culpa in illam se comiecit.*
 50 *Alim faciens ex necessitate subveniendum magis est, quam faciens voluntarie.*

QUESTIO XLIII.

TRactavi in titulo, quibus prestanda sint alimenta, quest. 44. an vidua sint prestanda alimenta intra annum luctus, & nu. 32. dixi id procedere, etiam si eorum quantitas excederet fructus dotis, in tit. vero, qualiter alimenta sint prestanda, q. 20. n. 6. dixi quod vxori viduae alimenta prestarent secundum quantitatem & redditum dotis: postea itaq; aliquibus videri predictas conclusiones pugnare iniucem, praeterea hodie contingit in facto disceptare, si vera sit ea opinio, quod haeredes viri teneantur alimenta viduae prestare ultra fructus dotis, ideo exilimauimus non inutilem futuram subtiliorem indagationem, & quod attinet ad repugnantiam, certe nulla cogitari potest, quia possunt simul stare, q. in dubio alimenta taxantur habito respectu ad quantitatem dotis, & quod nihilominus possint fructus dotis excedere, quia aliud est dos, aliud vero fructus dotis, & ideo videmus, quod si pecunia regulariter non germinet, nec fructum ferat, tamen Dd. in l. diuortio, volunt haeredes mariti alere vxorem intra annum luctus, quando dos consistit in pecunia, & idem dicunt, quando consistit in mobilibus etiam, quae [1] nullum reddant fructum, Caltre. l. diuortio, in principio, numero sexto, si soluto matrimonio, praeterea quando dos est relicta in diem, vel sub conditione, huius interim [2] est alenda secundum quantitatem dotis, l. cum vnus §. fin. ff. de alimen. legat. & tamen dos fructum eo casu non reddit hinc etiam concludit Crau. in consil. 136. n. 9. quod vbi alimenta relinquuntur vxori, quae [3] dotem promissit, sed non soluit, vel vbi dotem promittens obligauit se ad alimenta, tunc taxantur secundum quantitatem dotis, quae tamen tunc non est in fructu. Cum igitur duae illae conclusiones se iniucem compariantur non dicuntur repugnantes,

contraria enim mutuo se expellunt, & ad positionem [4] vnus sequitur alterius destructio, gl.in l. sed et si pupillus §. penultimo. in ver. institoria. ff. de institut. actio probatur in consil. 230. nu. 13. & posito vnus [5] contrariorum remouetur alterum l. si inter me, & c. ff. de excep. rei iudi. l. Pomponius §. si iura in fi. ff. de procurat. l. hinc verba, illa aut illa. ff. de verborum significationibus, & natura non patitur, quod duo contraria [6] concurrant in eodem subiecto. l. peto §. mater, vbi gl. off. ff. de lega. 2. Crau. pro genero, nam. 449. Neutrum in consilio sexagimo sexto, numero quinquagesimo primo, quod autem attinet ad principalem questionem videtur alimentorum taxam non posse superare dotis fructus, quia ex quo dos est causa finalis huius praestationis alimenta succedunt loco interularij dotium, l. prima, §. exactio. C. de rei vxor. actio ergo dotis fructus non excedit, cum subrogatum intelligatur secundum [7] naturam eius in cuius locum subrogatur. l. si eum §. qui iniuriarum. ff. si quis caus. & hoc modo arguit Bald. in consilio quinquagesimo octauo, in quarto dubio, numero septimo, volumine secundo, quem sequitur Crauet. d. consil. 189. numero nono. Rursus haeredes mariti ideo tenentur ad alimenta, quia fructus [8] dotis percipiunt, vt voluit glo. in d. diuortio, ergo eatenus coguntur alimenta praestare quatenus suppetunt fructus, quia causa limitata [9] producit effectum limitatum l. in aquis. ff. de acquir. rerum dom. & quilibet dispositio restringitur [10] secundum suam causam, l. cum pater §. dulcissimi. ff. de lega. 1. cum tale §. falsam. ff. de condi. & demonstr. l. non dubium. C. de legib. & hoc argumento vtitur Alex. in d. l. diuortio, in princip. nu. 19. cum ergo desint fructus, qui sunt causa praestationis, ipsum quoque [11] praestandi onus cessare debet l. adigere §. quamuis. ff. de iurpation. & quod sit ob causam aliquam determinatur secundum causam [12] Bart. in l. seio. ff. de annu. leg. vbi Albe. dec. Pedem. 98. nu. 10 & onus regulatur secundum contramodum, quod [13] test causa oneris, Bart. Bald. Ang. & Alex. in l. plan. §. si duobus. ff. de lega. 1.

Tertio dilatio anni ad restituendum dotem concessa est mariti haeredibus [14] in priuilegium, & in eius fauorem l. vnica §. exactio. C. de rei vxor. actio. debet autem dilatio [15] esse utilis. l. 2. §. in omnib. ff. de iud. sed si teneatur p. alimentis solvere ultra, quam ex dote percipiat, dilatio esset nocua, & fauor conuerteretur in odium, contra [16] l. q. fauore. C. de legib. inductus; ad vtrū sine opere actio contrarij, l. legata inutiliter. ff. de adim. leg. Capra. in consil. 142. nu. 70. hoc modo arguebat Iacob. Butrig. quem citat Salic. in d. l. vnica §. in autem, nu. 6. ver. sed contra quid.

Quarto si viduae pinguiora ab haeredibus mariti praestantur alimenta, quam reddant dotes, ea utiq; locupletaretur cum aliena [17] iactura, contra l. plan. ff. de petito. hered. l. qui mancipis §. fin. ff. de in iur. actio. vbi dicitur dolo facere eum qui cum aliena iactura lucrum querit facere l. tre naturae, vbi Dec. ff. de reg. iur. & cum ipsa ex dotibus nihil ultra esset perceptura, quam haeredes fuerint consecuti, non debet pretendere ultra verum redditum, & si pretendat repellitur exceptione, tua non interest, quae solet [18] agentem excludere. Bart. & Ang. in l. si vnus §. ante omnia. ff. de pact. Ar. gel. in l. si patroni §. qui fideicommissa. ff. ad l. rebel. l. traquel. de retract. consang. §. i. gl. 2. nu. 31.

[19] Quinto in dubio magis est subveniendum ei, qui tractat de damno, quam ei, qui certat de faciendo lucro. l. si quis §. sed si adit. ff. de leg. l. iuris ignorantia, in prin. ff. de iur. & facti ignor. professoria. l. si

pater repudiaverit, ff. de in. dot. l. Proculus, la secunda, fidei dam. in fec. l. si is cui. §. si. ff. de furt. l. si §. licetia. C. de iure delib. l. si. C. de codicil. l. fin. C. de acq. poss. Becius conf. 90. n. 24. at heredes querit euitare dñm dñi contendit id solum alimentorū loco solvere, quod ex dote ad eos pervenit, contra vidua luerū affectat, dum vult exigere vltra quam ferant dotis redditus, ergo heredibus in re dubia sciendum est. [30.] Sexto in terminis sententiam hanc probant iacob. Butr. in l. vnicā. §. alio procul dubio. C. de rei vxor. actio. Bal. in d. conf. 58. in 4. dub. vol. 2. Alex. qui hanc dicit veriorē in d. l. diuortio, in princ. nu. 19. Cordu. in l. si quis à liberis §. si quis ex his, nu. 125. ff. de hīs agnosce. vbi eiusdem opinionis allegat quoque fuisse lason. in ea l. diuortio.

Sed prædictis non mouentibus verius arbitror dici posse, quod alimenta possint excedere fructus dotis, primo, quia communis Doctorum opinio, quæ habet mulierem alendam esse ab hereditibus viri instantium luctus, quando dos est in bonis mobilibus, vel pecunia, loquitur generaliter, & indistincte: ergo [21] debet indistincte intelligi, siue alimenta requirantur fructibus dotis, siue eos transcedat, id est, pretio, ff. de publiciana.

[22.] Secundo dos est loco alimentorū qualiscūq; sit, l. si cū dote §. si autē in scrupuloso ff. sol. mat. ergo quicunque dotem retinet, prestare debet alimenta quancūque sunt mulieri necessaria, vel cōcedetia.

Textus duratē anno luctus videtur mulier [23] durare in matrimonio, l. omnem. C. de bo. mat. Bartol. Ang. Caste. & alij in d. l. diuortio, in princ. ergo ab hereditibus viri alenda est, etiam si fructus dotis nō suppetant sicuti alebatur, vel alenda erat à viro durante matrimonio, habita ratione si dotis fructus sufficerent, vel non ex qualitate enim hereditum non variatur obligatio [24] conditio. l. 2. C. de fructib. & lit. expendi. in executione §. pro parte. vbi Castren. ff. de verb. oblig. l. 2. §. ex his ff. eod. titu. vbi glof. citat concordantes, & notant ibi omnes Doctores.

Quia tē heredes mariti tenentur alere viduam, quæ [25] non habet aliunde, secundum opinionē Ricard. Malum. in l. fin. C. de bon. mat. qui loquitur, quando mulier erat indotata, & eam sequuntur Dd. communiter, vt per Cin. & Bald. ibi, idem voluerunt Bartol. Rom. Castre. Aret. Cuman. Fulgos. Alex. Corn. & alij quos citauit d. tit. quibus alim. debeant. q. 44. n. 44. & eo casu non potest haberi ratio fructuum dotis, cum nulla extet, ergo multo minus habenda eorum ratio erit, quando extat quidem dos, sed non sufficit ad alimenta.

Quintō heredes mariti, quando dotis fructus superant alimentorum valorē non tenentur restituere mulieri viduæ fructus [26] superextantes, sed eos lucrantur secundum Bar. Roma. Imo. Aret. Alex. las. & alios in d. l. diuortio, in princ. cum aliis à me adductis in ea q. 44. n. 30. durum ergo eis non debet videri alimenta soluere vltra dotis fructus, quando illi non sufficiunt, quia mulier, & heredes [27] qui virum repellant, vt in Auth. de iureiu. à morien. præst. in prin. & dixi conf. 146. num. 7. non debent ad impariam iudicari contra naturam [28] correlatiuorū, l. prima. C. de cupress. libro decimo. tum verò, quia cum sequi debet incommodum, ad quem spectaret commodum, l. secundum naturam, ff. de regul. iuris. omnis [29] enim regulari debet secundum emolumentum, vt ad eum spectet, cui emolumentum cederet, Bar. Ange. & Alex. in d. l. planē §. si duobus. fidei legat. 1. & demum cū vidua in hoc grauetur, quod alimentis contenta nō potest fructus dotis su-

perextantes cōsequi, debet in alio releuari, [30] vt integra habeat alimentā etiā quādo fructus nō sufficiunt, & iniqui esset desiderij, si heredes emolumentum tunc ex dote prouenienti sibi vlsuparet, in eod. modum autem casu contingens agnoscere reculare.

Sextō hæc opinio multo magis vera est in facto, quod nūc fuit propositum, quia etiā in principio anni adeo rerum omnium ad alimenta necessariarū creuerit valor, vt fruct' dotis excedat, cōtingere tamen potest, vt in progressu is valor decreseat, & omnia ita viliori pretio cōparentur, & adhuc multum heredes superlucrentur ex fructibus, hæc autem incertitudo actū solet iustificare. l. vltima §. sciendū, ff. de minor. vbi, quod minor [31] non dicitur l. si ex actu, qui potest non minus cōmodo, quam incommodo cedere, & ibi dicit Bart. quod l. si a forte nō restituitur, & dicit Bald. in l. fina. in princ. C. commun. de legat. quod [32] a sententia fortis non potest appellari, facit textus in l. de fidei commisso, vbi notant omnes Dd. C. de transact. vbi mutuum periculum sustinet transactionem, quæ alias esset nulla, & de minore multos citat Traj. in l. si vnuquam in ver. donat. larg. n. 128. C. de reuoc. donat. Natta. conf. 181. nu. 9. & ratio est, quia indicatur res secundum suam [33] propriam naturam, & secundum id quod accidentaliter contingit. l. item veniunt. §. cū prædictis, ff. de petit. heret. Dec. in rubr. C. de edend. colum. penult.

Septimō cū heredes potuerint restituendo [34] dotes se liberare ab onere alimentandi secundum Bal. in auth. ei, qui inrat, nu. 19. C. de bon. author. iud. possid. quem sequuntur Salic. Cum. Alex. Socin. las. Corne. Capic. Rebuff. & Cord. quos adduxi, q. 44. nu. 12. & id non fecerint, quinimo electo alendi onere renunciauerunt facultati restituendi dotes, damus hoc [35] sibi imputare debent, c. damus, de reg. iur. in 6. l. quod quis ex culpa, ff. eo. tit. & mala electio [36] nocet eligenti. l. si §. feruorū, ff. nau. cau. po. itabu. & culpa est non cogitare, [37] quod prouideri facile potuit, l. si idem cū eodem, §. si. ff. de iur. iur. omnium iudi. l. qui bona, §. cū inter, ff. de dam. iust. cl. Craue. qui alios citat in cons. 957. n. 31. & alibi, augetur autem culpa si vt in eo facto iam eo tempore, quo vir decessit eiusque perueniret rerum valor, vt excederet valorem fructuum dotis, argumento eius, quod voluit Cin. in l. ex conducto, §. si loca, vbi ait conductori [38] remittendum non esse pensionem ob casum belli si is capto iam bello conduxerat, Bald. in cons. 329. colum. fina. volum. 1. Alex. in l. interdum §. quod ex naufragio, in fine. ff. de acquiren. poss. Aret. consil. 139. circa med. infinitas cumulaui concordantes, in consil. 61. numero secundo. addo Crau. dicto conf. 957. numer. 30. hoc autem argumento in hanc sententiam descendit Salic. dicta l. vnicā §. si autem, numero sexto, C. de rei vxor. act. & Socin. in dicta l. diuortio, in principio, numero decimo sexto.

Octauō, quod non sit curandum de excessu, sed heredes teneantur alimenta viduæ prestare etiam vltra dotis redditum, [39] voluit nar. in d. l. diuortio, n. 5. vbi id supponit pro absoluto, quod si fructus dotis non sufficiunt ad alimenta, tenentur heredes de suo supplere, sequitur Ange. & Imo. prout eos refert Socin. qui idem probauit, numero decimo septimo, & eos quoque sic tenere citat Aret. d. l. diuortio, colum. quarta, ver. circa primam conclusionem, Roman. numero decimo quarto, vbi tenet cum nar. Salic. d. l. vnicā, §. si autem, num. 6. C. de rei vxor. actio. Capic. in dec. 24. numero quinto & sexto.

Et non

Et non obstat argumentum Baldi in consilio 38. numero quarto, volum. 2. quod ex quo dos est causa finalis, alimenta succedant loco interusu fructuum, quia in primis negari potest dotem esse finalem causam praestitiois alimentorum, quoniam indotata tenentur heredes mariti alere, ut supra dixi, secundum positum, quod dos sit finalis causa, non tamen per hoc inferitur, quod alimenta succedant loco interusu fructuum, nam maritus tenetur alere uxorem propter dotem, quando est dotata, tamen si sit sana, cogitur saepe impendere ultra fructus dotis: raro enim [40] dantur dotes, quae sufficiant ad alimenta, ut inquit Purpur. in cons. 390. numero 7. Pepus in authent. praeterea, numero 8. Tertiò respondetur, quod alimenta succedunt quidem loco dotalis interusu fructuum, ita scilicet, ut usufructus dotales non petat, sed non ita, ut eatenus debeantur alimenta quatenus capiunt fructus dotis, & non ultra, subrogatum enim sat est si sapiat primordiale naturam eius [41] cuius in locum subrogatur. Bero. cons. 71. numero 43. vol. 1. Becius cons. 101. numero 61. & sapit illius naturam, [42] quoad ea tantum pro quibus subrogatum est facta, non quoad alia. Dec. in cons. 36. in fin. Menoch. cons. 28. nu. 23. alioe citati in cons. 53. numero 14.

Ex eodem modo tollitur secundum argumentum, quod ideo heredes tenentur alere, quia fructus dotis percipiunt, nam ea non est vera ratio, ex quo tenentur etiam eo casu alere viduam, quando dos esset in mobilibus, vel rebus sui naturae instructis, sed ubi etiam ea esset, & non alia ratio, non tamen concluderet, quia etiam ideo teneantur, quia fructus percipiunt, non tamen sequitur, quod quantitas alimentorum sit ad fructuum quantitatem limitata, & taxata, ut diximus in marito, qui ultra fructus dotis alere tenetur, praeterea si alimenta essent ad fructus taxata, utique tenentur heredes restituere fructus, quando superfluo praestitis alimentis, quod tamen est falsum, quia [43] superexstantes lucrantur Bar. d. l. diuortio, numero 5. ubi Imo. Rom. Alexan. Soc. & alij, quos enumeravi dicta questio. 44. numero 30. licet ergo haeredes ideo teneantur uxorem viduam alere, quia dotes retinent penes se, tamen non per hoc alimentorum quantitas dicitur restricta ad fructus, onus enim saepe superat emolumentum, ideo dicunt Castren. & Alexan. in l. si cum dotem. §. si pater. ff. solut. matrimo. quod acceptans [44] legatum tenetur agnoscere onus annexum, etiam si legatum minus valeat. Dec. in cons. 435. numero 8. Rui. in cons. 79. in princ. volum. 2. Crau. cons. 174. numero 9. Natta cons. 186. numero 3. alios multos cumulat Phapoc. de dote, glof. 8. numero 72. Simon de Pretis de interpret. vitim. volunt. lib. 5. interpret. l. dubitatio 3. numero 106. nam postquam onus est rei, vel facti illi iniunctum, illi omnino subeundum est quaecunque sit, qui rem vel factum agnoscit.

Ad tertium, quo dicitur, dilationem concedi favore heredum, & debere utilitatem asserre, respondetur, quod etiam dilatio fuerit haeredibus in privilegio concessa, iniunctum tamen fuit onus alere viduam, ideo haeredes, qui dilationem acceptarunt, tenentur onus [45] quoque annexum subire. I. cum ab vno, in princ. ff. de leg. 2. c. officij de testam. alios posui in consil. n. 29. dilatio autem in eo est utilis haeredibus, quia eligere possunt, vel dotes restituere, vel eas tenere, & alimenta praestare, sed postquam maluerunt soluere alimenta, si quid damni inde sequitur, sit tanquam accidentale [46] non attenditur. I. item veniunt, §. cum praediximus, ff. de petitio. hered. Cagnol. in l. secundum naturam, in fin. ff. de reg. iur. Re-

spondetur secundum privilegium dilationis fuit quidem haeredibus mariti concessum, sed citra iniuriam, & praedictum mulieris viduae, quam lex alii voluit, ut volunt omnes Dd. in d. l. diuortio, in princ. & d. l. y-nica, §. ex actio, & dixi ea quae 44.

Quantum quoque non aduerfatur, quia etiam mulier integra soluantur alimenta, non tamen dicitur id fieri cum iactura heredum, tum quia ipsi eligendo dotes retentionem, & alimentorum praestacionem, quam poterant evitare illas restituendo videtur hoc voluisse, & consentienti, ac [47] volenti non fit iniuria, cap. scienti, ubi glo. de reg. iur. in 6. l. nemo plus, ff. de reg. iur. ubi glof. Dec. & Cagno. citant concordantes, tum etiam quia cum retentio dotum ita possit lucrum sicut damnum asserre, non est curandum, quod ex casu fuerit damnosa, argumento l. de fidei commissio. C. de transact. & aliorum, quae supra citavi. & sicut quando retenta dote fructus excedunt valorem alimentorum, illi cedunt lucro heredum, ita aequo animo ferre debent si aliquando fructus non sufficiunt, nec ideo mulier dicitur locupletari, cum saepe etiam ex dilatione damnum consequatur, quia minus est in alimentis, quam in fructibus dotis.

Quintò non movet, quod haeredes mariti tractant de dano, mulier verò de lucro: hoc enim est falsum, quia imò haeredes tractant de lucro faciendo ex re dotali cum dotem retinent, & esset eorum certissimum lucrum si alimenta nunquam praestare cogenterentur vlla quantitate fructuum, mulier autem certum esset non lucrari, cum vberet etiam tempore nihil ultra alimenta possit consequi. Secundò respondetur subueniendum ei non esse, qui sua [48] culpa incidit in damnum, l. quod quis ex culpa, ubi Dec. & Cagnol. ff. de reg. iur. c. damnum, eo. tit. in 6. Roman. in cons. 475. in l. dub. ubi loquitur de socio, qui in disensione plures accipit creditores, quam debitorum, & non succurritur ei, qui se in necessitatem [49] coniecit. l. si deinde sor. §. si necessaria, ubi Dd. ff. qui satisd. cogant. latè Crau. in respon. pro genero, nu. 44. & seq. cons. 876. nu. in dec. Pedem. 167. numero 29. & seq. proinde cum haeredes sua volutate in hoc periculum incidant, vxor autem ex necessitate, ex quo non poterat dotes petere, magis est vxori in dubio subueniendum, [50] quae fecit alium ex necessitate, quam haeredibus, qui ex voluntate, l. i. §. merito. ff. de pos. glof. in l. cum mandato, ver. audiri. ff. de min. & ibi sequitur Bar. & alij. Becius cons. 59. numero 8. dixi cons. 104. numero 14.

Ultimò non movet eorum auctoritas, qui contrarium tenebant, quia plures hanc nostram amplecti sunt, & meliori ratione est stabilita, & saxon qui allegatur a Cordub. mihi hoc non dicit. erit igitur firma conclusio, quod vidua ab haeredibus integra praestanda sunt alimenta, quod absurdum, & impium esset.

Qualiter autem aestimandi sint fructus dotis, quae constat ex sola pecunia, videri poterit ex iis, quae dixi supra in quaestione 40. in fin.

SUMMARIA.

1. Tutor principis potest a iudice salarium constituere.
2. Correlatiuarius idem est iudicium, & dispositum in vno, locum habet in altero.
3. Correlatiuarius privilegium vni concessum extenditur ad alterum.
4. Gabella non debet per emptorem solui, quando sit venditori remissa.

- 5 Tutoris bona sunt tacite obligata pupillo pro administratione.
- 6 Minori sunt pro administratione obligata bona promotoris, & procuratoris.
- 7 Aequalitas seruanda est inter contrahentes.
- 8 Argumentum valet à contractis ad quasi contractum.
- 9 Extensio admittitur contra iuris regulas pro aequalitate seruanda.
- 10 Aequalitatis seruanda causa impropriantur verba.
- 11 Tutor cogitur administrare.
- 12 Necessitate ductus si actum facit, excusatur.
- 13 Tutor obligatur pupillus pro administratione.
- 14 Minor non dicitur latus, quando obligatur ex dispositione legis.
- 15 Minoris bona tacite censentur obligata pro restitutione dotis.
- 16 Tutor ideo obligatur minor, ut hoc modo promoveatur ad impendendum de suis.
- 17 Ratio ubi est eadem ibi idem seruandum est.
- 18 Lex quod non dicit superfluis inentionibus non est presumendum.
- 19 Voluisse non videntur partes si non expresserunt, quod eis facile fuisset exprimere si voluissent.
- 20 Hypotheca non inducitur nisi in casibus expressis.
- 21 Minor carens curatore potest se obligare personam litem.
- 22 Minor non potest obligare sua sine decreto iudicis.
- 23 Minor facilius potest obligare personam quam res.
- 24 Specialia plura non sunt multiplicanda circa idem subiectum.
- 25 Minoris bona non obligantur tacite pro tutela, etiam si dispensatur ad illam assumendum.
- 26 Obligatio tacita bonorum inducitur à lege intelligitur quoad eos qui possunt expressè bona obligare.
- 27 Minoris bona non sunt tacite obligata tutori pro administratione.
- 28 Correlatiuum argumentum non procedit, quando militat diuersitas rationis.
- 29 Correlatiuum argumentum procedit in actu inducendum, non in alio.
- 30 Aequalitas non seruatur, quando constat de voluntate disponentis.
- 31 Contractus cum minore celebratus claudicat, & potest sustineri volente minore, seu eo nolente.
- 32 Voluntati quod committitur, necessitati non subiacitur.
- 33 Ratio naturalis habetur pro lege.
- 34 Rationem requirens ubi ad consensum, laborat inbecillitate intellectus.
- 35 Omissum non dicitur id in quo eadem militat ratio, quae in expresso.
- 36 Expressum dicitur, quod fuisset expressum si partes de eo fuissent interrogatae.
- 37 Specialia plura tolerantur, quando venit in consequentiam alterius.
- 38 Specialia plura admittuntur, quando veniunt subdinate.
- 39 Hypotheca est accessoria ad personalem obligationem.
- 40 Specialia plura admittuntur in dispositione hominis, non in dispositione legis.
- 41 I. finalis. C. de legitim. tutor. declaratur.
- 42 Dispensatio transit ad consequentia.
- 43 Dispensatio minoris ad beneficium curatum continet dispensationem ne intra annum promoueat ad ordines.
- 44 Cuiuslibet acquirere tenetur ad onera ciuium composui.

- 45 Omnis regulatur secundum honorem annexum.
- 46 Alium facit obligatur ad leges de eo actus loquenter.
- 47 Habitatus ad testandum tenetur tamen seruare solemnitates iuri.
- 48 Minoris bona inuicta in domum conducentem censentur tacite locatori obligata.
- 49 Minor non exaratione à tutela rescitur, quod eius bona non possint obligari.
- 50 Tutela non est nulla si tutor bona non obligat.
- 51 Tutor debet obligare bona sua.
- 52 Minor non potest esse tutor, licet dispensetur ad obligandum bona sua.
- 53 Prohibito cessat ratione prohibitionis cessante.
- 54 Consequens destruitur annullato antecedens.
- 55 Cretan. l. si constante in 2. l. c. l. num. 143. ff. sol. matr. reprobat.
- 56 Hypotheca legalis facilius in re minoris contrahitur quando minoris factum non interuenit, quam ubi adest.
- 57 Hypotheca tacita contrahitur in bonis uxoris, quae dotem promittit, sicut in bonis mariti.
- 58 Hypotheca tacita non oritur in bonis mulieris dotem promittentis, si ea minor sit.
- 59 Hypotheca quando à lege inducitur in bonis minoris, actus ille est minoris utilis.
- 60 Doctoris auctoritas habetur pro lege, quando non habet contradicentem.
- 61 Hypotheca tacita inducitur in bonis etiam minoris, quando delinquit.
- 62 Hypotheca tacita à lege inducitur locum habet etiam pars in contrarium protestatur.

QVÆSTIO XLIIII.

ALIMENTA non esse regulariter tutori præstanda ex bonis pupilli, visum est in superioribus, ubi diximus ex causa contrarium statui posse à iudice id quod procedit sine difficultate [1] in tutoribus principum, & illustrium personarum, ut voluit Gemin. in capitulo grandi, numero duodecimo, de sup. neg. prel. ubi etiam Corfe. numero nonagesimo tertio, Menoch. consilio ducentesimo vigesimo octauo, numero quadragesimo secundo, quinquagesimo, & sequentibus, ubi numero vndecimo dicit idem esse, quando tutores inopes sunt, & aliis non habent, & late etiam agit toto eo consilio, quando iudex debeat tutori salarium constituere, & recenset diuersas prouinciarum consuetudines circa tutorum alimenta, videndum est nunc si tutor, qui pupillo de alimentis prouidit habeat minoris bona obligata pro illorum repetitione.

Et ceterum tutor ac pupillus sunt correlatiui, dispositum fauore [2] pupilli censetur etiam dispositum fauore tutoris, l. in. C. de indict. vidu. tollen. l. finali. ff. de acceptilac. l. prima, C. de cupres. libro vndecimo, Becius consilio septuagesimo secundo, numero decimo, decisione Pedem. centesimadecima quinta, numero decimo, & infinitas cumulat decisiones l. ad. l. in. C. de indi. vidu. tollen. ubi ait se consultis fuisse per statuto Parmæ, ut legi potest in consil. 2. vol. 1. ubi Becius in addition. & prædicti volent id locum quoque habere in materia correcticia, & pœnali, & idem est, quando vni ex correlatiuis conceditur privilegium, [3] vel beneficium, quia censetur & alteri concessu, Gemin. in C. de temp. ord. in 6. ubi inferit, quod exemptio cœcesa venditori prodest emptori, ubi lmo. in §. l. dicit, quod si vendenti remissa est gabella, [4] emptor non tenebitur ad illius solutionem, Felin. in procm. decreta. in ver. Gregorius, nu. 6. l. ad. conf. l. 2. num. 8. Dec. in l. 1. in 7. C. de in ius vocat. Marti. in l. si qui viduam, num. 18. ver. adducit etiam, potest,

potest. ff. de quæst. & facit optimè doctrina. Cum in l. non tantum. ff. de re iudic. vbi dicit privilegium singulariter. & dispensatione concessum vni extendi ad alium virtute solius correlationis, at pupillus habet tutoris bona [5] tacite hypothecata pro administratione bonorum, & rationum redditione, & restitutione, pro officio. C. de admin. tut. vbi Cin. Bar. Bal. & Salic. dicunt procedere non solum in administratis, sed etiam pro neglectis, imo etiam bona eius qui se gessit pro tutore, [6] vel curatore sunt obligata secundum glo. in d. l. pro officio. Cin. Bal. Ang. & alij. Neguf. de pign. in 4. mem. 2. par. nu. 6. vbi ampliat multis modis, R. ipa in l. dabimus, §. si quis cū tutor. nu. 9. ff. de priuileg. credito, vbi dicit cōmunem, Causalc. in tract. de tutor. & curato. num. 225. ergo eodem modo bona pupilli debent esse obligata tutori pro iis consequendis, quæ in alimenta pupilli erogantur.

Secundo sicuti inter contrahentes [7] seruari debet æqualitas, Iulianus, §. offerri, nu. 6. ff. de actio. emp. vbi Salic. nu. 6. insert quod quomodo venditor potest rem donec sibi pretium soluat retinere, eo ipso emptor pretium retinet donec res tradatur, argum. gl. in l. qui pendente, ff. de actio. emp. Becius in conf. 45. nu. 21. Bertran. conf. 206. nu. 11. & 12. volum. 2. vbi quod etiam in contrahibus initis cum principe seruanda est æqualitas, eaque ratione princeps in contractu vitur iure communi. Crau. conf. 428. num. 15. conf. 477. nu. 8. & conf. 48. n. 5. ita inter eos est seruanda, qui quasi contrahunt, licet enim à contractibus arguere [8] ad quasi contractus, l. si pupilli, §. si quis ita, ff. de neg. gest. l. apud Iulianus, §. si flex quib. cau. in poss. eat. late Euerar. loco 18. in princi. Tiraq. de legib. connub. glo. 5. nu. 13. vbi 126. dicit tutelam esse quasi contractum, sed non esset æqualitas inter minorem, & tutorem, si tutoris bona essent pro administratione obligata, sed non e contra, & prædicta in tantum procedant, vt pro æqualitate seruanda fiat extensio [9] ad causam ad quam alias non traheretur, §. illud, Institut. de societ. l. fin. C. de fruct. & lit. expen. Anchar. in conf. 370. col. 1. Crau. in conf. 133. num. 8. & in conf. 93. num. 12. Zanchus in l. heredes mei, §. cum ita. part. 1. num. 37. & impropiantur verba, [10] vt dispositio ad æqualitatem reducat, Bar. l. fin. ff. pro dona. Socin. in l. 1. num. 8. ff. de reb. dub. Bero. conf. 190. nu. 5. vol. 3. Cephal. in conf. 188. nu. 10. vbi ergo id expressè in fauorem tutoris non reperitur debet pro seruanda æqualitate per extensionem induci.

Tertio tutor cum est datus [11] cogitur administrare, l. 1. ff. de administ. tut. vbi Dñ. Bar. & alij. Nicol. de Neapol. in l. 1. ff. de contrar. vbi tute. etiam capitis pignori obis, & multa indicat, l. vnic. ff. si quis iudic. non obtemp. l. 1. §. 1. ff. de vent. in pign. gl. in d. l. 1. ff. de administ. tut. vbi cum sequitur omnes, ergo ei magis est subueniendum, qui actum facit ex necessitate [12] quam minor, l. 1. §. merito, ff. de positi. gl. in l. cum mandato, in ver. audiri, ff. de minor. vbi eam sequitur Bar. & alij, dixi in conf. 104. nu. 14.

Quarto quamquam nemini possit se pupillus obligare sine tutoris autoritate, & tutor non possit auctoritatem pupillo præstare, vt sibi obligetur, tamè permittit lex, quod pupillus obligetur tutori pro sua [13] administratione, si sit fere formalia vestita text. in l. 1. §. 1. ff. de contrar. & vti actio. tute. vbi autè non probat causam obligationis, tūc approbat etiam effectum illius, & minor non dicitur l. 1. [14] quia obligatio est legalis, & necessaria, vel saltè probabili, ex quo etiam negotia sua prudenter agit lex sup-

plendo quod deest actui, obligat bona, & non interest minoris, quod vitra personale inducat etiam realis, cum effectualiter, & sine inspecto ipse sit obligatus, ita pulchrè, & magistraliter post Nicol. Matarel. dixit Bal. in l. certi iuris in 8. q. nu. n. ff. locat. & cū interueniat huic obligationi decretum legis, non requiritur decretum iudicis, vt ibi inquit Bald. ideo bona minoris [15] tacite à lege obligantur pro dote, secundum eam ibi & in l. vnic. §. & vt plenus, nu. 2. verbi. extra queritur, C. de rei vxor. actio. Bal. Ang. Roma. Alexan. & alij in l. 1. si constanter, ff. sol. mat. vbi l. as. in l. lectu. nu. 201. allegando multos concordantes dicit esse communem opinionem, & veriorè dicit Bald. Nouel. nu. 76. vbi allegat etiam Io. And. & Crot. in l. lectu. nu. 99. & 104. dicit magis communem & 2. lectu. nu. 142. & sequenti, eadem dicit communem Neguf. de pign. in 4. memb. 2. par. princ. num. 23.

Quinto sicuti minor speciali iure obligatur personaliter tutori pro administratione eas ob rationes quod tutores scientes pupillos ex administratione sibi obligatos fore, facilius accedunt ad administrationem, & hoc modo [16] prouocantur tutores vt propius de suo aliquid impendant in rem pupillorum, vt inquit textus clarus in d. l. 1. in principio, & in §. 1. ff. de contrar. & vti actio. tute. ita induci debet obligatio rerum, cum eadem [17] maior ratio, l. illud, ff. ad leg. Aquil. & non differunt, quæ in ratione conueniunt, l. al. in l. omnes pupilli, n. 16. ver. 3. quarto, ff. de inst. & iure, & quando sub eadem ratione plura conueniunt, videntur omnia virtualiter inclusa sub eod. d. Bal. in l. de quibus, nu. 35. Tiraq. latiss. in tract. cessan. cau. par. 1. nu. 138. cum sequenti, multa cumulat Lancel. Gal. in consil. Alex. in ver. legare, q. 7. nu. 100. & sequ. vbi probat non dici extensionem eam, quæ fit virtute rationis præsertim expresse, Euerar. loco 35. vbi latè agit.

Contraria tamen opinio, q. minoris bona non sunt tutori tacite obligata suaderi videtur ex infra scriptis, primo quia lege id cautum non reperitur, ideo non est superfluum [18] in iuribus in præsumendum, c. consultius, §. 5. Archid. in proem. sextis, in ver. sacrosanctæ, col. pen. in fin. & quod lex non dicit, nec nos dicere debemus, Bal. conf. 298. col. 1. vol. 2. & paria sunt aliquid fieri contra legem vel sine lege, Bal. in cap. in Genes. col. ff. de electio. latè Becius conf. 35. nu. 3.

Secundo si lex voluisset pupilli bona esse tutori pro administratione obligata, expresse hoc dixisset, vti fecit loquendo de personali obligatione in d. l. 1. in prin. & §. 1. cum verò non dixerit, 19. voluisse non videtur, l. vnic. §. fin. autem ad deficientes, C. de cadue. tollen. Tiraquel. in l. 1. vbi inquam in ver. libertis, num. 3. C. de reuoc. donat. Crau. conf. 61. nu. 8. Becius conf. 1. nu. 14. conf. 12. nu. 44.

Tertio hypotheca tacita legalis non inducitur nisi in casibus [20] à iure expressis, §. 1. in l. 1. ff. de priuileg. credit. R. ipa in l. dabimus, §. si quis cum tutor, nu. 9. ff. de tit. l. al. in l. 1. C. in quib. cau. pig. tact. eod. Fulgo. conf. 59. col. 1. in fin. alio citat Crau. conf. 692. nu. 6. & conf. 872. num. etiam 2. & non reperitur expressum, quod minoris bona sint tutori obligata, ergo non debet de nouo excogitari.

Quarto differunt inter se obligatio personæ, & obligatio rerum, nam adultus [21] potest personam obligare si non habet curatorem, l. 1. curatorem. C. de integ. resti. m. h. glo. in l. 1. §. fuit questum in verbi. necessaria, ff. ad Trebell. gl. in l. 1. in ver. promittere, ff. de nouat. & tamen non potest obligare bona sua

sine decreto [21] iudicis, l. i. ff. de reb. eor. l. fin. C. de reb. alien. non ali. & dicit Bal. in d. l. certi iuris, nuat. quod minor facilius potest obligare [21] personam quam res, Ias. in l. i. constante, in l. lect. nu. 220. Crot. in l. lectu. nu. 99. post Imo. ubi in l. lectu. nu. 143. ergo ex eo qd lex permittit obligationem personae non bonae, inferitur ad obligationem reru, quia ex diuersis non fit bona illatio, l. Papinianus fuit. ff. de iurino.

Quinto obligatio personae fuit specialis quoad fauorem introducta ex praedictis causis, ergo non debet trahi in consequentiam, l. ius singulare, ff. de legib. & specialia non sunt [24] multiplicanda circa id sub iectis, l. i. in fi. C. de do. promiss. gl. in l. cum post § gener. ff. de iud. alia adduxit in conf. 34. nu. 46 plures addit Becius conf. 28. nu. 13.

Sexto generalis dispositio legis mandantis bona obligari tacite pro tutela administrata, vt in l. pro officio. C. de admittit tutor, non includit minorem, vt in l. fi. C. de legit. tut. vbi probatur quod si minor, [25] qui iure prohibetur a tutela constituitur tutor aliquo modo, tamen eius bona non erunt obligata, ita Ias. in l. i. constante, nu. 222. in l. lectu. ff. fol. matr. vbi post glo. in cap. similit. 16. qua. 1. infert quod non potest esse praelatus, quia bona eius tacite obligari non possunt, Crot. d. l. i. constante, 2. lectu. nu. 143. & idipsum videtur innuere Ang. in conf. 202. vbi ponit quomodo obligatur minor, qui nulliter testamentum tutor datus de facti administrat, Ruin. conf. 97. vol. 5. si autem minoris bona non obligantur, quando lex generaliter disponit quemcumque tutorem teneri personali, & reali quoque obligatione, quanto minus erunt bona sua obligata, quando nihil tale in legibus dispositum reperitur, sed tantum facta est mentio de personali obligatione, & Crot. loco praedicto inquit, quod talis lex inducens bonorum obligationem [26] intelligitur quoad eos qui sunt habiles ad obligandum, non quoad alios, argumento l. i. C. de sacros. eccl. Bar. in l. i. § nunciatio. ff. de ope. no. nunt. & ponit exemplum in l. promittendo, in prin. ff. de iur. do. vbi quilibet promissor dotis obligatur, tamen non includitur minor, l. fi. C. ad Velleia.

Septimo nullam competere tutorem obligationem in bonis pupilli [27] tenuit Alber. in d. l. pro officio, C. de administrato. mouetur, quia hoc non reperitur cautum, sequitur Ripa d. l. dabimus, nu. 13. ff. de priuileg. creditor. quia secundum eum tutores, & curatores non sunt in eadem causa in qua sunt ipsi minores, tenendo hanc partem responderi potest ad contraria.

Ex primo ad argumentum correlatiuorum, quod non procedit, [28] quando subest diuersa ratio, l. curatorum, vbi glo. Cin. & alij. C. de inter. matr. l. fin. vbi Salic. C. de rescind. vend. Euerat. loco 76. col. 2. ver. pra. nulla tamen, Ias. in d. l. fin. nu. 18. C. de indi. diuit. tollen. Crot. in l. i. constante, in 2. lectu. nu. 63. Lancel. Gallia. in consuet. Alexand. in ver. vxoris, q. 4. nu. 44. & sequat. non eadem est tutoris causa & minoris, vt inquit Ripa d. §. si quis cum tutor, nu. 13. ratio autem diuersitas licet a Ripa non allegetur, potest tamen esse, quia tutores consilij, & rationes potentes non tanto egent auxilio, quanto minores consilij omnino expertes, & cum atas sit causa priuilegij non licet idem concedendum tutoribus, quib. per aetatem licet sua iura tueri.

Secundo respondetur, quod ratio correlatiouis procedit respectu eiu. id est [29] iactus indiuidui, vt cu prohibetur vir relinquere vxori, tunc etiam vxor prohibetur capere, secus quando agimus de actu diuerso, quia tunc dispositum in vno habet locum in alte-

rosita Soc. in conf. 74. nu. 5. vol. 3. Car. iun. conf. 6. nu. 13. ver. 2. aduertendum. Crot. Ferdin. Crau. Plotus, Cephal. & alij citati a Lancello, d. q. 6. nu. 81. in presenti casu non est qualitas de eode actu, sed de diuerso, & separato, id est, an eo modo minoris bona sunt tutori obligata, quo bona tutoris sunt obligata minori.

Non obstat fundamentum aequalitatis seruandae, quia illi non est locus, quando constat [30] de voluntate disponentis, vt liberis, C. de collatio. Car. iun. conf. 110. nu. 8. in fi. Rui. conf. 9. nu. 5. vol. 3. Pari. conf. 6. nu. 32. vol. 2. Neuzan. in conf. 45. in fi. vbi allegat Dec. & alios, Natta in conf. 622. nu. 13. Zanc. in l. haeredes mei, §. cum ita, par. 1. nu. 86. Manri. de coniect. vlt. volum. lib. 6. tit. 2. nu. 7. qui etiam loquuntur in paterna dispositione, tamen idem censendum est in legali: hic verò si voluisset lex aequalitatem seruare, dixisset.

Secundo respondetur, quod non est nouum quod contractus cum pupillo, vel minore celebratus claudicet, [31] & ab vna parte maior insurgat obligatio, quam ab alia, §. ex contrario. Insti. quib. alien. non licet, vbi contractus sustinetur in fauorem pupilli, sed non in odium, & insti. de auth. tutor. in prin. vbi gl. & Are. notat probauit late in conf. 9. nu. 2. addo Fulgo. & Alex. in l. cum hi. §. eam transacionem, nu. 3. ff. de transac. alios citat Tirac. de legib. conub. gl. 8. nu. 91.

Ad tertium, quod tutori subueniendum sit, ex quo coactè administrat, facilis est responsio: satis prouidetur eius indemnitati per obligationem personalem, quam lex fingit contra iuris regulas, bene verum est, quod si etiam hypothecaria concessisset, pinguius prouideret, sed non per hoc dicitur minus iusticiis prouisio, quod rerum obligatio non sit inducenda.

Quarto facilis applicatur solutio, nam non negatur, quin lex ea facilitate potuisset hypothecam inducere, quia voluit oriri personalem actionem, sed dicitur non fuisse necessariam, ideo quia non quidquid iudicis voluerat [32] committitur iuris necessitati subiiciendum. l. no. quidquid, vbi Bal. ff. de iudic. dixi in col. 98. nu. 1. potuit ergo lex, sed non voluit, dum verò ex Bald. in l. certi iuris, dicitur non interesse minoris, quamuis personali accedat rerum obligatio, id negatur expresse, nemo enim est qui non videat quanta oriantur comoda ex hypotheca, quae tamen ex sola personali non competere.

Postremum quoque diluitur, quia etiam recitatis rationibus inducitur sit persona obligatio fauore tutoris, & ille eo magis verificatur, quo maioribus fauoribus lex ipsos tutores prosequitur, tam cum facultas concedendi ea privilegia procedat a mera voluntate legis potius lex hoc, non illud concedere, & quia vnum concessit cogenda non est alia tribuere, in cui tamē contraria sententia placeret posset vbi opinionis argumenta sic resellere, & primo non obstat quod lex hoc non dicat, quia imò satis dicitur decusum ex vi correlatiuorum, vt dictum est primo fundamento, & vbi non extaret lex, ratio non deiceret [33] quae pro lege est seruanda, l. scire oportet §. sufficiens de excus. tutor. & infirmitas intel. lectus adducitur querere legē, vbi rationem habemus, Ias. in l. illa, col. 2. C. de collatio. dixi in conf. 212. nu. 17. sic ut imbecillitas intel. lectus dicitur in eo qui rationem [34] exigit cum sensum habet Bald. in rub. ff. de retr. diuis. col. 6. & in l. i. col. 2. C. de his, qui accusa. non poss. Euerat. loco 9. in prin.

Hoc quoque modo respondetur ad secundum obiectum, quia omisum non dicitur id in quo [35] eadem militat ratio, Old. in conf. 224. col. 7. Bald. in conf. 91. in 4.

91. in 4. vol. Tiraq. de retract. confang. §. 2. glo. 1. nu. 19. alios citat in consi. 6. nu. 21. & si legislator fuisset de hoc casu interrogatus, idem omnino dixisset, ideo §. habendum est pro dicto argumento glossi, in l. tale pactum, ff. de pact. Cursum qui communem dicit consi. 19. nu. 15. præcipue cum agamus non de extendendo iuris dispositionem, vt paulo inferius dicam, sed de eam interpretando ita resoluit Ruin. consi. 14. nu. 8. vol. 2. Becus consi. 88. n. 45.

Terrius resolutio est quod expressum id dici potest ex quo legitur favore pupilli inducta obligatio bonorum, nam vt in princ. dixi, quod vni ex correlatiis conceditur in priuilegium censetur alteri quoque concessum, secundum Gemin. Cum, & las. quos ibi allegari, & hoc non dicitur extensio, sed inclusio, quia cum vnus sit quasi contractus, & vnicus actus vterque obligatorum non debet minor obligatio ab vna parte induci quam ab alia, hoc enim modo claudicant contractus, & iudicatur ad impariam.

Non obstat, quod quarto dicebatur rerum obligationem differre a personali, & minore posse quidem personam, sed non res obligare, quandoquidem hæc differentia procedit inspecta minoris personæ, non agimus non de potestate minori, sed legis, cui ita facile est rerum sicuti personarum inducere obligationem, & cum pro executione personalis obligationis ad rerum quoque venditionem, & distractionem deueniri possit, à Duo Pio per totum ff. de re iud. lex que considerat solam causam obligationis non curat, quod rerum sicuti personarum inducitur obligatio, & cum in lege celset deceptio, & fraudis, aut lationis suspicio, non ita limitate est eius dispositio intelligenda, sicuti si de hominis obligatione quereretur, vbi timor deceptionis subest.

Quinto non dicuntur multiplicari specialia, quando vnus venit [37] in consequentiam alterius, sed si ab hostibus, Institut. quib. mod. ius pat. potest sol. Bar. in l. si is qui pro emptore n. 71. vol. 1. las. n. 43. ff. de vscap. Bald. in l. 2. in fin. C. de fruct. & lit. expen. vbi idem dicit, quod vnus venit [38] subordinate pot. alterum, Tiraq. de consi. possess. part. 3. limit. §. n. 6. in fin. Neuz. a. consi. 2. numer. 23. Euerar. loco 92. colum. 2. Berenga. in l. naturaliter, §. nihil commune, in 3. part. nume. 81. ff. de acquir. possell. Dec. l. singularia, numer. 4. Cur. iun. numero quinto, Cagnol. numero 100. ff. si cert. pte. Paral. in l. 2. in princ. numer. 72. ff. solut. matr. Caphal. in consi. 396. n. 3. sed hypothea venit consequentiæ, & accessorie ad personalem [39] obligationem, l. contrahitur, vbi Bart. ff. de pignot. l. fideiussor obligari, vbi Barto. ff. de fideiussor. Neguf. de pignor. in l. mem. 3. par. nu. 9. Ruin. consi. 224. num. 12. vol. 2. Socin. iun. consi. 20. nu. 6. volum. 2. Bero. con. 209. num. 16. vol. 1.

Rursus concurrere possunt plura specialia in dispositione legis, licet aliud sit [40] in dispositione hominis, Bal. l. 1. in fin. C. quan. lte. ab empt. disc. sed. las. in l. quoniam in priuilegiis, in fin. ver. teneo litus, C. de inoff. testam. Neguf. in l. mem. 3. part. numero 16. Berengar. d. part. numero octuagesimo primo, in fin. Paris. consi. 80. nu. 24. vol. 1.

Sextum pariter non resistit, nam l. fin. C. de legit. tut. non dicit, [41] quod minoris bona non veniant in tacta legali obligatione, etiam si minori aliqua ex causa permitteretur tutelam assumere, & in hoc errant las. & alij in contrarium allegati, quia si minor ad tutelam dispenseretur, eius bona tenerentur tacta hypothea, quia dispensatio [42] tribuitur ad omnia consequens, glo. in c. si de filiis presbyt. lib. 6. in c. non potest. de preben. eo. lib. Tiraq. de retract.

confang. §. 32. glo. 1. n. 59. Rol. consi. 61. nu. 16. volum. 1. hinc minor dispensatus ad beneficium curatum cesset etiam dispensatus ne [43] promoueat ad sacerdotium intra annum in glo. in c. quia tantum, vbi Abb. & Decian. de preb. & cum obligatio bonorum sit annexa tutelæ, admissus ad tutelam subicitur obligationi bonorum, sicuti admissus [44] ad ciuitatem tenetur agnoscere onera ciuius indicta. Cagnol. in l. i. cum alio, numero octauo, ff. de reg. iur. Riminald. consi. primo, numero decimo quarto, & cum obligationis onus sit tutelæ annexum, quisquis ad tutelam admittitur illi [45] oneri alligatur, l. secundum naturam, ff. de reg. iur. Dec. in l. i. Rufinus, colum. 2. secunda, C. de testam. milit. Cagnol. d. l. secundum naturam, nu. 1. circa fin. & qui recipitur ad faciendum actum intelligitur obligari ad omnes leges [46] de illo actu loquentes, Felin. capit. causam quæ, colum. 2. vnde decima, de rescipit. Dec. in auth. præterea, vbi Curt. iun. numer. 23. C. vnde vir, & vxor, dixi consi. 42. numero sexto, & habitatus [47] ad faciendum testamentum non liberatur a solemnitatibus requisitis ad validitatem testamenti, l. si quando, C. de inoff. test. quæuis enim text. in d. l. fin. dicat bona minorum non posse obligari, tamen intelligi debet per ipsos minores, nam per legem indubitatum est induci posse obligationem etiam in rebus minorum, vt probauit supra in quarto fundamento huius partis, & idem est, quando minoris bona inuoluuntur in domum conductam, ea [48] enim tacite censentur a lege obligata, vt post glossi. Ioan. And. Ital. Ang. Rota Caltren. Alexand. & alios, probat Neguf. d. 4. metn. 2. per. numer. 154. constat ergo ex prædictis generale legis dispositionem, quæ habet quod bona sint tacite aliquo casu obligata, includit etiam bona minorum, & proinde conclusionem de qua in d. l. fin. non habere locum in obligatione legali, sed restringi ad expressam hominis, & non est verum quod inquit [49] Crot. in l. si contentante, in 2. lect. n. 143. ideo minorem ad tutelam non admitti, quia non possit obligare bona, nam in eo textu mouetur Imperator ex imbecillitate ingenij, & de defectu consilij, vnde sequitur effectus, quod non potest obligare bona, & sibi rerum suarum interdicitur administratio, & quod potestas obligandi bona non sit causa, propter quam minor arceatur à tutela probatur, quia etiam si tutor non obliget expressè bona, non tamen ideo tutela [50] erit nulla, nisi ex speciali aliqua ratione inter sit minoris vltra tacitam habere quoque expressam hypotheam, vt inquit Bald. in l. pro officio C. de administ. tutor. & licet text. in l. fin. §. in prouinciis, C. de curat. fur. & in l. de creationibus, circa fin. C. de episcop. aud. dicat, quod tutor [51] debet expressè obligare bona, id quod etiam tenuit Spec. in titul. de tutor. §. final. numero primo, tamen debet intelligi, quando inter sit minoris habere expressam hypotheam, declarat Bald. loco prædicto, nam Bart. & alij post glo. in l. legitimos, numer. 1. inter multa requirita ad validitatem tutelæ necessaria non recenset necessitate obligandi bona, Canale. in tract. de tuto. numero decimo tertio, quod si non esset valida tutela habere expressam obligationem, frustra lex introduceret tacitam in bonis tutoris, cum non aliter esset tutor nisi præmissa expressa obligatione, probatur etiam ex alio, ponamus quoniam finis simpliciter à principe habitatus ad obligandam bona, quo casu substat exit impedimentum, & impotentia, nunquid poterit hic minor [52] esse tutor, certe non, quia aliud est posse obligare bona, aliud verò dispensari, & habitari 24

- 26 Minor non restituitur aduersus preceptum testatoris
prohibens id quod est prohibendum iure communi.
27 Lex noua non ligat nisi lapsa benefice possi publica-
tione.
28 Lex noua ligat ante beneficium quando addit poenam
facto prohibito à iure communi.
29 Ignorantia iuris præsumitur in minore.
30 Error iuris excusat à dolo.
31 Minor qui non sit in domo secundum preceptum te-
statoris licet restituitur, tamen consequitur solum
alimenta quatenus heres in domo impendisset.
32 Scholaris recedens ante diu soluit pro interesse quan-
tum domus domus deductis impensis fuisse lu-
cratus.

QUESTIO XLV.

Quid si minor sit is cui alimenta in domo hæ-
reditis relicta sunt, et ipse alibi habitauit an sal-
tem eo restitutionis in integrum petere ea possit pro
preterito tempore? in hoc articulo Corn. in conf. 184.
super hac noua. col. 2. ver. quantum autem ad alimenta,
vol. 1. dicit danda esse restitutionem, [1] si tamen mi-
nor ipse seipsum aluit quia primo casu dicitur lesus
cum non sit consecutus alimenta, quæ statim hæ-
reditate adita consequi poterat, secundo vero casu
quod alius præstitit alimenta non dicitur lesus, quia
semper restituitur minor [2] cum sua facilitate, vel
dolo aduersarij leditur. h. C. de in integ. resti. mino-
etiam quando lucrus sibi delatum non assumptus [3]
l. ait prætor, §. si. & l. si sine, §. quæ sit, ff. de minor.
& Corn. citat & sequitur simpliciter Alcia. in tract. a.
presump. reg. 1. præsump. 42. nu. 8. in fi. sed hæc quæ-
stio latius est examinanda, & contra prædictam de-
cisionem facit, quia vbi agitur de mente testatoris
seruanda non est differentia inter maiorem & mino-
rem, [4] sed vterque indistinctè tenetur, l. si in hære-
de, §. Lucius, vbi Bar. ff. de administ. tuto. & vbi mi-
nor venit contra præceptum testatoris non restituitur, ita
[5] voluit Matthæ de Felicia conf. 159. col. fi. verit. &
ex hoc inferitur, vol. 1. inter conf. Cast. vbi loquendo
in muliere minore, que non habitauit in domo te-
statoris secundum ibi inunctum præceptum concludit
eam priuari, & nec succuri restitutionis in integrum
remedio, & dicit Fulg. in conf. 61. nu. 6. ver. ad tertiu
ibi, quod autem nouissimè quod minor puella, quæ
contra testatoris præceptum nupti non restituitur,
quia esset illudere testanti volentes, Paris. in conf.
19. nu. 83. ver. circa quintum articulum, vol. 2. vbi di-
cit quod minor non obediens precepto testatoris non
restituatur, quia pariformiter obligatur sicut maio-
r, & dicitur delinquere at in delictis non datur mi-
nori restitutio, l. auxiliium, ff. de minor. & minori, qui
contrauenit voluntati testatoris non magis datur re-
stitutio quam vbi legem offendit cum dispositio
testatoris [6] abeat per lege, §. disponat, in Auth. de
nupt. & aduersus præceptum legis non restituitur mi-
nor probatur eandem sententia Crau. in consi. 293.
nu. 4. ver. sed in terminis, & per totu primum dubiu
vbi concludit, quod minor alienans contra prohibi-
tionem testatoris priuatur hereditate [7] iuxta illius
dispositionem, nec est locus restitutionis, idè tenuit
Cephal. in consi. 356 per totum, præcipue n. 13. & seq.
sed pro opinione Corn. facit quia minor adeudo [8]
dicitur quasi contrahere, §. hæres. Instit. de obli. quæ
ex quali contr. l. ex maleficiis, §. hæres. ff. de actio. &
oblig. vbi autem minor contractum non obseruat
restituatur aduersus [9] poenam conuentionalem, gl.
in l. in ver. dum agit vbi etiam Bal. ff. de minorib.
Bal. in l. i. num. 1. C. de sponsal. Zabarel. in consi. 148.
nu. 3. præcipue quando in contractu est clausula, ra-

to manente pacto, Curt. in l. cum proponas, nu. 3. C.
de transact. probatur etiam opinio ex gl. in l. Polla.
C. de his quibus vt indign. & Bar. in l. tutorem, ff. eo.
tit. vbi licet minor impugnans defuncti iudiciu pri-
uatur ipso iure omni comodo, tamen restituatur, ad-
ditur etiam decisio Bal. in l. pupillorum, C. de repud.
hæred. vbi ait concedi restitutionem ecclesiæ [10] quæ
secundum voluntatem testatoris non edificauit mona-
steriu, licet in defectum conditionis inducta fuerit
priuatio, & quamuis loquatur in ecclesia, tamen iura
per eam allegata loquuntur in minore, & Bal. iungi-
git etiam in minore dum vult restitutionem eo iure
concedi ecclesiæ quo daretur minorib. rursus facit,
quia minor restituatur aduersus [11] defectum imple-
menti conditionis sequenti sua culpa, & negligenti-
a, l. 3. §. si hæres sit inlicitus, ff. de minorib. & per
iura prædicta Aret. in conf. 67. nu. 5. venio ad quartu,
post longa disputatione concludit quod mulier quæ
contra testatoris præceptum se maritauit, restituatur
aduersus priuationem eo casu ordinat à testatore, &
ibi respondet singulis fundamentis eorū, qui ad-
uersam partem sentiunt, pro hac quoque parte facit
Ruin. in conf. 193. per totu. vol. 1. vbi marito [12] iuit
dari restitutionem in integrum vt lucrum dotis cose-
quatur delatu à statuto sub conditione si uxorem in-
tra annu ad domū traderet, quamuis eū condicio-
nem non seruauerit, & ibi sequitur Aretinu in omni-
bus suis conclusionibus, cū Ruino transit in propriis
terminis Phanu. in tract. dotis, gl. 2. n. 106. & seq. vbi
reprehendit Fulgo. in consilio supra relato, & nouis-
simè hanc partem tenet Sfor. Odo in tract. de resti-
tutione, in integr. q. 82. in 6. artic. vbi respondet ad contraria,
& hanc sententiam vti æquiorē, ita vtiore existimo,
quod minor restituatur aduersus contrauentio-
nem quam fecit voluntati testatoris.

Et procedit facilius quando minor ignorasset di-
sposita à testatore, quia tunc restituatur ex capite ig-
norantia [13] ex clausula generali, si qua mihi iusta
causa, vt voluit gl. & Dd. in l. 2. C. de i. emphy. cum
alijs apud Corn. in d. conf. 184. co. fin. ver. si autem ig-
norauit, Odo d. q. 82. art. 6. nu. 60. & est regulare in
minore: imò procedit etiam in maiore [14] qui resti-
tuatur propter ignorantiam, Bar. in l. 1. §. si quis aut
propter, ff. de itm. actio. quæ priua. cum infinitis apud
Bal. in tract. præscrip. in 4. par. q. 29. in prin. vbi co-
munem dicit, Tiraq. de retract. consang. §. 3. glo. 4.
nu. 35. Ripa consi. 149. nu. 22. Cagno. in l. 2. nu. 219. C.
de pact. inter empt. & vendit. Pinell. in auth. mihi tri-
centis, l. nu. 58. C. de bon. mat. decif. Pedem. 69. n. 16.
Vasq. illustr. qu. cap. 73. D. Becius conf. 50. & hæc ig-
norantia [15] in minore semper præsumitur, l. si quis
partem, vers. proinde, ff. de eden. l. cum de indebito,
§. si autē 15. ff. de probatio. D. Becius in conf. 111. nu.
14. vbi post Alex. & Crau. dicit locū habere etiam si
tractet de perdendo lucru, imò etiam maior, [16] qui
propter ignorantiam non impleuit modum adiecu
in donatione excusatur, Corn. in l. 110. col. fin. lib. 1.
Dec. in l. qui in alterius, nu. 2. ff. de reg. iur.

Et quod dicimus de ignorantia, procedit etiam in
absentia, & in quouis alio impedimento [17] vt per
Rui. in d. conf. 199. in fi. vbi fuerat maritus impedi-
tus uxorem traducte, quia domus est demolita, &
reparatione egebat.

Aduertendum tamen quod in casu ignorantie non
datur minori restitutio, quia tunc non est laesus sui fa-
cilitate, & eo casu non plus facere potuisset [18] ma-
ior, vt per Corn. in d. conf. 184. ver. si autē ignorauit,
facit Bar. in l. 1. §. nunciatio, nu. 33. & ibi latius Ruin.
nu. 20. ff. de oper. no. nuntia. tis ergo cautus ne data

ignorantia petas restitutionem ex titulo de minoribus, & prædicti d. loquuntur non solum, quando per viam modi, sed etiam quando sub conditione additur onus habitandi, vt apud eos videri potest.

Et procedit dicta conclusio etiam quando conditio talis est, quæ semel defecta reitauratur [19] nõ potest vt probat text. in l. Iulianus, § fin. ff. ex quib. cau. maio. vbi gl. & Bar. hoc notant, & licet loquatur in absentem, tamen loci habet etiam in minore, quia fauorabilior est restitutio, quæ minori datur propter ætatē quam eas, quæ absenti causa reipublice competit, argumento eorū, quæ ponit Bar. in l. i. ff. de diuers. & tempor. præscr. ita in omnibus concludit Aret. d. conf. 67. nu. 9. Ruin. d. conf. 199. nu. 3.

Et non solum restituitur minor, quādo omisit implere voluntatem testatoris, vt quia non habitauit in domo secundum illius præceptum, vt dixi supra, & ponit Odo d. art. 6. nu. 62 vbi inquit esse veram, & communem opinionem allegādo multos alios, sed etiam quando committendo [20] veniret contra testatoris voluntatem, vt in iuribus prædictis.

Limitatur tamen prædicta ne locum vendicent, quando minor esset in dolo, [21] quia tunc non restituitur, Bal. in l. pupillorum, in fi. C. de repa. h. æt. vbi fortius dicit, quod aduersus doli etiam in omittendo non datur restitutio, si ex causa, § in commissum, & § nunc videndum, si de minorib. & quamuis loquatur in ecclesia, idem tamen est in minore, nam ibi arguit a minore ad ecclesiā, & aduerte, quia loquitur quando minor non paruit conditioni, idem voluit Aret. in d. conf. 67. nu. 9. ver. 5. & vlt. vbi ita intelligit textum in l. pater Severinam, in princi. si de condit. & demonstr. & in c. verum, de dolo & cōtum. Ruin. d. conf. 199. nu. 5. vbi transit in omnibus cum Aret. & ita etiam tenet Crau. in conf. 193. nu. 1. & seq. vbi nu. 9. inquit [22] dolum præsumi ex sola sciētia, & ibi arguit ex multis doli minoris, Cephal. consil. 336. Odo in d. art. 6. nu. 63 vbi tamē intelligit in dolo vero, nam aduersus dolum præsumptū minor [23] restituitur, vt per Nattam in conf. 17. nu. 3. vbi inquit non sufficere, quod sciebat omittat aliquid ad quod [24] tenebatur, idem tenuit Odo d. art. 81. ar. 7. nu. 82. vbi dicit esse cōmunem sententiam, & quāuis Crau. d. conf. 193. doli arguat ex sciētia, tamen id est verū in maiore, sed in minore aliud est, & diuersitatis ratio est, quia in minore præsumitur potius ignorantia, [25] quam doli, vt not. in l. fi. C. de iu. & fac. igno. Ruin. d. conf. 199. nu. 5. ver. & quamuis.

Limitatur etiam ne procedat prædicta conclusio, quando præceptū testatoris id vetaret quod iure cōmuni erat prohibitū, tunc enim si minor [26] cōtraueniat nõ restituitur, Odo in d. q. 81. art. 6. nu. 61. & q. 8. art. 9. nu. 53. id tamen inducitur, quia tunc est delictū, & minor nõ restituitur aduersus delictum, d. c. verum, facit quia et[ia] noua [27] constitutio nõ liget

nisi lapsa bimestre à die publicationis, c. 2. vbi gl. 6. Abb. Dec. & alij, de constitut. Signor. conf. 134. nu. 2. Alex. conf. 182. nu. 12. vol. 6. tamen legat ignorantem publicationem si addit penam facto quod erat [28] iure cōmuni prohibitum, Bar. in l. 1. nu. 20. post Cin. C. de sum. trinit. Abb. in c. a nobis, num. 9. de sent. ex. com. l. af. d. l. 1. nu. 31. Dec. d. cap. 2. nu. 33. Afflic. in tit. quæ sint reg. in princ. nu. 30. Ruin. in conf. 184. nu. 3. vol. 2. Menoch. de arbit. iudic. casu 185. nu. 26. sed nec ita limitatio videtur tuta, quando factum sit à iure prohibitū non sonat in delictū punibile, puta quando testator iubet ne filius matrem male tractet, quo exemplo vtitur Odo, nam in minore præsumitur etiam iuris [29] ignorantia, l. 1. C. si min. se ab hered. abstin. l. af. in l. cum ignorantia, C. de iu. & fac. igno. & quod minor præsumatur ignorare iura sibi cōtempetia, est text. in l. 2. in fi. de iu. iust. l. 1. in fi. si de eden. additio ad Alcia. in tracta. præsump. reg. 1. præsump. 42. nu. 2. D. Becius conf. 21. nu. 14. item nõ dicitur quis in dolo, eo quod errauerit in iure, nō error iuris excusat [30] à dolo, l. sed i lege, § scire autem, si de petito. hered. l. si quis id, quod vbi Alex. ff. de iuridic. om. iudic. Alcia. in d. tract. reg. 3. præsump. nu. 1. & seq. ideo restitui debet limitatio ad præceptum testatoris quod cadit super delicto: si vero id quod prohibetur non est delictum, tunc licet sit à iure cōmuni prohibitum, minor contrariens restituitur ad euandam penam impositam à testatore.

Supràdicta conclusio quod minor per viam restitutionis in integrum cōsequatur alimenta præterita non obstante quod cum heredē non habitauerit, intelligi debet, vt non id omne cōsequatur quod important alimenta, sed habenda est ratio minoris expensæ, quam in domo fecisset debitor, cui minus graue erat præstare in domo, quam extra, ideo non plus eo nomine impendit quā fecisset si minor [31] in domo fuisset mortuus, ita Corn. in d. cōf. 184. col. 2. in fi. ver. nec obstat, quod non reponitur, vol. 1. vbi ait quod neq. debitor lucrari debet, neq. minor dñi part. debet enim restitutio concedi sine detrimēto debitoris, & hoc dicitur interesse respectu debito ris, facit quod in simili voluit Decan. l. diem sancto, n. 6. ff. de officio assessor. vbi ait, quod si scholaris [32] ante diem recedat à domo eius, qui illi hospitabatur, soluit interesse, quod cōsideratur habito respectu ad id quod deductis expensis fuisset lucratum si perseverasset in domo, id ipsum intelligi debet si alimentarius tenebatur operari, quia hoc casum non minus recipiet, quantum importaret operæ, quas in domo præstitisset, vt suo loco dictum fuit: alius restitutio, quæ solet reddere, quod à l. sione ablatum fuit plus tribueret minori, quam amissit, quod non foret iustum, sufficit autem quod minor præstauerit à damno, licet lucrum non faciat.

TITULI NONI ET VLTIMI FINIS

TRACTATVS
DE SENTENTIIS PRAE-
IUDICIALIBVS SEV PRO-
VISIONALIBVS. IN QVO
ETIAM DECLARANTVR

ORDINATIONES REGIAE

materiae huic con-
gruentes.

A D. PETRO REBUFFO

*de Montepesulano Iurium do-
ctore, & comite
editus.*

2
REVERENDO IN CHRIS-
TO PATRI, ET DOMINO NICO-
LAO PELLEVE, DIVÆ VIRGINIS
MARIÆ DE CHATRICIO ABBATI DI-
 gnissimo, senatorique in Parisien. curia
 præstantissimo Petrus Re-
 buffus. S.

2V TAT 3A T

MVLTIS atque magnis tuis beneficiis tibi antea de iunctis egregie
 atque amplissime senator, cogitabam quibus modis referre, quænam
 obligatione, aut in solidum (ut iurisconsultorum more loquar) aut pro
 parte liberari possem: immo quidem aliquis locum relictus videbatur:
 qui tamen me in dies postea magis atque magis tua magnificentia or-
 nare non cessasti: adeo ut semper aliquid accessit ad cumulum tuorum erga me merito-
 rum: factum est, ut iam putem deinceps non tecum contendendum beneficiis: nulla nam-
 que aut perquam exigua mea erga te sunt, sed vis (ut coniector) vestigia Philippi Ma-
 cedonium Regis sequi, qui cum Philonis Thebani hospitio receptus esset, multisque ab eo
 officiis affectus, is autem cum vicissim a Philippo nihil muneris accipere vellet: ne me (in-
 quit Philippus) beneficiis superatum hac laude spoliēs, quod hætenus a nemine bene-
 ficiis victus fuerim, & maxime cum summo loco nobilitque genere ortus sis: quorum pro-
 prium est liberalitate uti, ex quo persolvendū dōbit spem nullam penitus superesse satis
 novi: sed quoniam liberalis ingenique animi est cui plurimum debeas, si vires in repen-
 dendo desint, significationem tamen non ingratis voluntatis officiose non præmittere,
 idcirco apud te præstitis dū de ceteris artibus. Quare hoc non aliunde petitum munusculum, sed in
 industria nostra comparatum, & ingenij velus proprij agri fructum donare, ac offerre præ-
 fertim cum tibi convenire videam. Tractatum itaque de sententiis præiudicialibus di-
 candum censui, ut sit benevoli, & non inanimis animi argumentum aliquod, & sa-
 ne aptius ad hanc rem nihil visum est nostris lucubrationibus, in ea potissimum di-
 sciplina, in qua tu & plurimum excellis, & ab omnibus magnopere laudaris, præter
 ceteras quæ in te egregie sunt, & eximie animi dotes, bonarumque artium peritiam:
 quibus omnibus cum maiorum tuorum nobilitatis præstantia in vestro amplissimo se-
 natorio ordine præluces. Hanc igitur quantulancunque partem industriæ nostræ gra-
 to animo excipias, rogo. Charitæ hæc nostra remuneratio apud ingenios viros
 cultores, qualis es tu, auro gratior esse solet, præsertim cum nunc aliud præstare facile ne-
 queam. Vale.

TRACTATVS DE SENTENTIIS PRÆIUDICIALIBVS, SEV PROVISIO-

NALIBVS.

*Procurator
procurator
in materia.*

AD INTELLECTVM huiusce frequentissimæ in palatiis materiae possum verè præfari id quod in simili doc. in rubr. ff. de in litem iurand. inquit, quòd in palatiis & practica ista materia, non in scholis discitur, & maxime in hoc solum fenni Parisien. palatio, in quo turba doctissimorum virorum, & practicum versatur: qui hanc materiam exactius, ac perfectius tractare potuissent, si commodum publicum in animo tantum habuissent. Sed vides eam necessariam, in vñque forensi frequentissimam, & neminem hactenus eam, ne à limine quidè salutassem, volui hac pauca in ordinem redigere: vt deinceps iuuenibus hæc incognita materia nota fiat.

*Quid sit
provisio.*

1 ¶ Et in primis discutiendum est, quòd providere est præmeditari, & ante, vel à longe. & futurum aliquod, antequam factum sit, videre: vt inquit Lucas de penna in l. si vitra de decurio, libr. 10. C. & in l. prohibuit col. 2. C. de iure fisci ibidem inde venit providentia, quæ est quedam prudentia circa futura glo. in proce. in l. i. §. quorum & idem Lucas asserit in l. i. C. de agricol. & censit. lib. 11. & ista providentia est duplex.

*Hæreticus
quare
dicitur
providentia.*

3 ¶ Quædam diuina, quæ moderatur & temperat vniuersa: vnde Origenes super Genes. 1. c. dicit, multa sine Dei volutate gerunt, nihil tamè sine eius providentia: de qua plene loquitur Bercor. in verbo, providentia, & Floren. in 4. parte summae. Tit. 2. c. 1. §. 1.

*Provisio
est res
refutata.*

4 ¶ Ideo diuina providentia multos diversis erroris hæreticos esse permittit: vt cum interrogant nos ea quæ nescimus, sic discutiamus pigrætiæ, & diuinæ scripturas capiamus: ait diuus Augustinus in cap. fin. 4. question. vltimæ de hac etiam tradit Theologi. ad illos reicio, vt mea sum forte contentus.

*Reprehenditur
glor.*

5 ¶ Altera est humana, quæ homo interdum suæ personæ discretè providet, Deus. 32. vñtam sapienter, & intelligenter, & nouissima prouiderent, & iurifcons. ait summa prouidentia legitimis tutelis delatas in l. 1. ff. de legi. tuto. & alibi inquit principali prouidentia heri debere, id est principia prouisione in l. 1. arrogator ff. de adoptione. inde princeps dicitur prouidentissimus: quia super alios negotia publicis, & sui regni providere debet in l. vñtum ex familia in ff. de legat. 2. vbi gl. dicit prouidentiam respicere arma, sed dicite prouidentiam in omnibus rebus esse posse: & ideo non debemus tantum restringere ad arma, & viri prouidi dicuntur solertes, & prudentes: c. missi essent viri prouidi

de præhen. & iurifcons. ait: nec quicquam obstat vni tantum ex heredibus prouideri l. auius. ff. de pact. & idem iurifcons. in l. 1. in princip. de tigno iuncto quod lex prouidenter efficit, & in l. qui foueas ibi, ne quiescerint, vt prouideri poterit, ad legem Aquil. ff.

*Provisio
dicitur
quod
significat.*

6 ¶ Et cum lex dicit prouideri iudex intelligitur ex officio: cum satis. §. caueant. vbi docto. C. de agricol. & censit. lib. 11. quod intelligerem verum, quando actio non competeat, alias intelligitur prouideri ordine iuris seruato iuxta ea quæ not. docto. in l. vñtum. ff. si certum petatur, ac si dictum fuerit, iustitiam administrat et l. illicitas in princip. ibi, ne quis iniquum lucrum, aut dampnum sentiat, præfex prouideret. ff. de offic. præsid.

7 ¶ Interdum prouidetur alicui de dignitatibus, beneficiis, aut officiis ecclesiasticis, de qua prouisione loquitur totus titulus de electio. de præb. & alij similes, etiam ego ipse de hac prouisione scripti in rubr. de collatio. in concord. & ibi adieci hodie beneficiis prouideri per quinque casus, & vocatiuū nō esse in vñ ob maliciam nostram, vt pote quia nullus vel admodum pauci vocantur tanquam Aaronne illi quidem, quos aquus amauit super, aut ardens erexit ad æthera virtus: prouisio itaque per vocatiuū nunc dormit, & quandoque suscitabitur, si viri sancti eam excitauerint orationibus.

*Provisio
hominis
facit esse
provisio
sine lege
provisio
cuius
tationem.*

8 ¶ Et prouisio hominis facit cessare prouisionem legis: nempe maritus potest intendere actiones paraphernales, vxori competentes, si vxor illi tradiderit instrumenta: nisi ipsa vxor aliter prouiderit. l. si. C. de pact. conuent. l. maritus de procur. & consanguineus pro consanguineo agit, nisi alteri fuerit datum mandatum l. exigendi ibidem hoc limitare non procedere in illis calibus, in quibus non licet iuri renunciare: tunc prouisio hominis non tollit legis prouisionem: vt in tacita hypotheca probant docto. in l. 2. C. de iure emphite. & Ioan. Crocius in repetit. l. si constante colu. 15. ff. solu. mar. versic. secunda sit conclusio sequitur Gomez in §. fuerat. col. 15. nu. 29. de actio. in institut. & in quibus calibus liceat dispositioni iuris renunciare, abundè tractat. Fel. in cap. si diligenti de foro competent.

*Provisio
sancti
verbum.*

9 ¶ Item prouisionem dicunt Canonistæ esse verbum iurissimum gl. & doc. in cle. fin. de elect. & in c. si compromissarius eo. titu. lib. 6. & Cardini. elemen. causam q. 4. & cle. in plerisque quæst. 16. in titul. ob id continet electionem, collationem, nominationem, & postulationem, & omnem modum quo ecclesiis prouidetur, vt nominatim scribit Cardina. in clement. 1. §. final. de præben. per cap. cum in illis. §. 1. de præben. in 6. scripti in §.

præfatique ordinarij in verb. prouisionem de colla. in concord.

10 ¶ Inde dicitur mandatum de prouidendo, quod factum est, vt impetranti prouideatur. cap. mandatum de præbenda. lib. 6. Fin. in cap. in nostra correla. 32. de rescript. & planè habetur in rubrica de mandat. apostolicis in concord. fed eum illa sit iuri pontificio peculiaris, & satis à nobis in concord. Francie abundè materia tractata. ob id nunc alia exprimitur super se demus, ad illam de qua agitur materiam nostra rectè vestimus.

11 ¶ Alio modo accipitur prouisio sic, nempe ferè practiçantes dicunt prouisionem illud, quod iuriconsulti præiudicium vocant, quali præcedens iudicium, siue examinationem. Cicero in oratione prima in Verrem scribit, primam causam tui amici subleuabis, de quo non præiudicium sed planè iudicium iam factum putatur. Et in oratione pro Cluentio, vnde iuricons. si prius præiudicia pro cognitionibus causarum accipiunt quas ob legitimas rationes procedere oportet, si forte cum alijs eocurrant. 12 ¶ Et ista potest esse interlocutoria sententia præiudicialis, vt per Claudium Cautianculam in topica iuris in argumenta à præiudicijs scripti in interpretatione Imperatoris ff. de priuileg. cred.

Ob id titulum huius tractat. descripsi de sententijs præiudicialibus, seu prouisionibus, vt à quolibet intelligi possit. Cicero libr. secundo de diuinatione sic ait. Medicus morbum ingrauescentem ratione prouidet, insidias Imperator, tempestates gubernator: sic & iudex debet prouidere, vt alimenta distribuatur, & necessaria lite durante, & de hac loquitur iste tractatus, de quo inferius dicitur furius: vnde si opere à libero petantur, quoties contenditur, an liberatus sit, redditur præiudicium, id est condemnatur libertas per modum (vt practici dicunt) prouisionis: vt opere præstentur interim cautione data, & durante processu text. egregius in l. final. si libertas inge esse dicat, sic dicens, quoties de hoc contenditur, an quis libertus sit siue opere petantur, siue obsequium desideretur, siue etiam famosa actio intentetur, siue in ius vocetur, qui se patronum dicit, siue nulla causa interueniat, redditur præiudicium: sed & quoties quis libertum se quidem confitetur, libertum autem Caij Seij se negat. idem præiudicium datur, ecce pulchrum text. de hoc præiudicio facit text. in l. quoties. ff. de probatio. ibi licet in præiudicio patronus esse videatur, & quia ista materia est ita frequens in Forensi Galliz iudicio, sicut alia, quæ sit in corpore iuris, & tamen per iuris interpretes adhuc parum tractata, quia eis incognita ideo hæc pauca dixi adhibenda. Vos quæso lectores hæc boni consulite.

13 ¶ Primo, quid sit prouisio. Secundo, vnde dicatur. Tercio, quo iure introducta sit. Quarto, quam ob causam. Quinto, quis possit eam petere. Sexto, quando peti possit. Septimo, quanta esse debeat. Octauo, coram quibus tractanda sit. Nonno, quo tempore concedi possit. Decimo, quid pro sit ista præiudicialis sententia. Vndecimo, in quibus casibus concedi soleat, dicemus.

Et sic casus, quos frequenter in curijs vsuuenire vidi, inferam. Vltimo ordinationes regias cum aliqua elucidatione inscribam: quibus visis, satis

materie prouisum erit nostra.

14 ¶ Primo queritur, quid sit prouisio. Respondeo, est prouisio præiudicialis iudicij, diuini quæ sit, cultus seu alimentorum ratione, aut alia necessaria, & iusta causa facta.

15 ¶ Primo dico esse prouisionem, quia prouisio sit & statim se solemus dicere eos, qui ius habent dicendi, vel cognoscendi l. pronunciatum ff. de verb. signific. Vbi abundè scriptum est, in re, vel per ordinationem l. ait prætor §. 1. de iure deliber. ff. ideo iudicij requiritur ministerium, & iudicem hic intelligi pro magistratu habente iurisdictionem, vt inferius dicetur.

16 ¶ Præiudicialis ideo dixi, quia si fieret per sententiam definitiuam, non esset prouisio nec valeret sententia definitiuam si plenè non esset de causa cognita l. 1. C. de execut. rei iudicat. ideo hæc prouisio in hoc superat sententiam definitiuam, vt non obstante appellatione exequi possit: vt inferius dicetur.

17 ¶ Iudicis dico, ad differentiam arbitri, qui hanc prouisionem non concedit: etiam quia ius iudicis pronunciatione non fit hæc prouisio ipso iure, vel per ordinationem l. ait prætor §. 1. de iure deliber. ff. ideo iudicij requiritur ministerium, & iudicem hic intelligi pro magistratu habente iurisdictionem, vt inferius dicetur.

18 ¶ Item dicitur ratione alimentorum fieri, vt videbitur de filio infra eodem articulo primo, ne interim filius fame pereat: hæc fiet illi prouisio, & alijs ibidem descriptis personæ: vt inferius per totum videbitur abundantius.

Præterea quia alia ex causa necessaria, & iusta prouisio fieri debet, vt in causa medicaminum, & in alijs: vt inferius dicetur per totum, ideo dixi in definitione alia necessaria, & iusta causa: & tunc fieri debet quando persona, vel res periret, aut in magno periculo esset, si sibi non prouideretur l. de pupillo §. si quis riuos. ff. de noui oper. nuncia. & sic ista sufficient ad primam questionem.

19 ¶ Secundo queritur, vnde dicatur prouisio. Respondeo à verbo prouideo, nempe licet bonus medicus prouidere solet infirmis, & pater filio: & bonus iudex, qui etiam dicitur subditorum pater, in rub. C. de ratio. oper. publicæ & de patribus ciuitatis & l. in 3. C. de his qui spote publica munera subeunt lib. 1. & quia in praxi versamus practicum terminis vt & cum oratio in peculiar ratione versetur: ideo populariter loqui necesse erit: vt Cicero docet facilius in lib. de finib. bonos & malos in princip.

20 ¶ Tercio queritur, quo iure multa si quis: Respondeo de iure ciuili, & vsu practicum naturali tamen habita ratione, per text. in l. si neget, qui maritus fuisse dicitur, maritum fuisse dicit, antequam quod eam, quæ se vxorem fuisse dicit, ancillam esse probare paratus sit, alimenta quidem liberis præstare interim compellendus est per totum. ff. de liberis agnoscendis l. si de instituta §. de inofficioso. ff. de inoff. testa. l. qui de inoff. ibidem ibi, quoties si verè filius esset heres esset, aut bonorum posset, vt interim & possideat, & aliter eum alijs multis iuribus, quæ inferius adducuntur, & postea eam ius canonicum approbatur, vt in c. ex parte & in c. olim cum similibus de accusat. faciunt quæ dixi in præf. ad l. vnam. C. de sententijs quæ pro eo quod interest profer. in interesse, quo iure sit inuentum, & demum prævis foren. Nam

ideo materiam auxit, ut inferius liquidò apparebit, ut vix perfectè intelligi possit sine ea, nisi legas, quæ inferius scribam: quæ magis in palatio prohiitor me didicisse, quam in scholis & in doctoribus: sed hic coniungam iura cum praxi, ut bonum temperamentum fieri possit.

Quæ sit introductio præfatio.

22 ¶ Quæro quæ, quam ob causam prouisio fieri debeat? Respondet: quæ magis in palatio causam, & maxime quando imminet periculum, si non fiat, dixi supra in definitione: hoc etiam docet text. in l. ait prætor. §. in causis. ff. de iure deliberandi. ubi sic dicitur. in causis cognitionis, hoc vertitur, an iusta causa sit, ut diminueret prætor permittat, ergo & funeris causa diminui permittit. item eorum, quæ sine periculo non possunt præteriri, vscendi gratia, æquè diminui permittit. ubi vrget, ex alijs quoque permittit causis eum oportere ut iudicia largiatur, ne agri inculti sint, si qua pecunia sub pena debeatur, ut restituatur: ne pignora dilahantur, ex alijs quoque iustis causis prætor aditus diminutionem permittit: neque enim sine permisso eius debet diminui fieri, scilicet hereditatis: & nisi per modum (ut aiunt practici) prouisionis: & inferius fulius explicabitur: & quoties aequitatem desiderij naturalis ratio, aut dubitatio iuris moratur, iustis decretis res temperanda est. l. cum amplius §. quoties. de regul. iur. ff. vidi tamen prouisionem denegari, quando res licitatur. *¶ in materia de crises à Senatu anno 1541. die decima Maij.*

Prouisio cessat in licitationibus.

23 ¶ Quanto quis possit istam prouisionem petere? Respondet: in cuius interest ex aliqua iusta, vel necessaria causa, dicta l. ait prætor. & l. i. neg. ff. de liber. agnoscend.

Artilum. Petere prouisionem quis possit.

24 ¶ Et hic iudicium non datur nisi postulatam fuerit. l. quarta. §. hoc autem iudicium ff. de dampno infecto. ubi dicitur agatur. in quib. iudex ex officio prouisionem facere poterit: & quoniam respiciet utilitatem publicam, ut dicit Lucas de pen. in l. secunda. C. de lucris aduocat. libro duodecimo. Bart. & de Ripa. in dicto. §. hoc autem iudicium in istis etiam casibus iudex sine requisiione procuratoris Regij prouidere nō solet: ob id procurator Regius hoc petere debet: & ad illius petitionem prouisio fiet. ideo scribit diuus Iacobus cap. quarto in epistol. litigatis, & belligeratis, & non habetis, propter quod non postulat, petatur igitur prouisio, & dabitur.

Quando prouisio petatur.

25 ¶ Sexto dubitari vidi, quando peti possit? Respondet: quidā dicebant ante litem tantum contestatam, & non post, cum exceptiones dilatorie postea opponi nō possint. l. ita demum. C. de procurato. ca. exceptionem de exceptio. ego verò teneo peti posse tam ante litem contestatam quam post, cum non pereat sicut dilatoria litem contestatione, nec sit de exceptionibus dilatorijs, de quib. scripti ab idē in tracha. meo de except. post docto. in c. exceptionem de except.

Prouisio causa appellatæ non petitur.

26 ¶ Imò etiam prouisio in causa appellatæ peti poterit, & decessit municipium Aurel. docet in stylo parliament. eod. tit. in prima parte. §. item dicendum, ita fuisse in parlamento iudicis allens in facto Richardi de Fauons contra Raymundum de Aueslo anno 27. & melius esse tunc prouidere, quam li postea, vel res periret: quia melius est in tempore occurrere quam post extim vindicare. l. i. C. quando liceat sine iudice se vindicare, & huius est sententia subtilis Molnæus in suis commenta. ad cons. Paris. in tit. de feud.

§. 42. num. 28.

27 ¶ Cauti tamen practicantes solent prouisionem in principio litis sub proteilatione petere, quippe cum filius hereditatē peti, dicit, peto hereditatem patris mei, vel peto me manueri in possessione bonorū patris mei, vel diuisionē hereditatis, & si ista causa tractum longū, aut dilationem habeat, interim postulo prouisionem: & sic solent dicere practici Francij *ou la cause prendroit trait, ou delay, se demande qu'il requiers prouisio à moy estre faite* &c. si tamen nō fuerit sic petita, poterit postea vsque ad fine litis exclusiue peti.

28 ¶ Imò etiam in executione, si opponerentur exceptiones, quæ altiorē requirerent indagine, & recipiuntur, iuxta l. ille à quo. §. si de testamento. ff. ad Trebel. postet prouisio peti, cum sit fauorabilis: & eadem ratio fore maior in hoc casu locum habere videtur, ne interim fame fastu notariatur vulneratus, vel filius, vel res pereat, & ita videri feruari.

29 ¶ Septimò quæro, quanta esse debeat prouisio? Respondet Masuer. in rub. de possess. item & recedentia, dicens adiudicandam esse quantam partem eius rei, quæ petitur, argument. l. antiqui. ibi, quantam partem superstiti filio assignauerit, si pars hered. petat. & cōsuetudo & istius curiarum est. §. fiat prouisio de quarta reddituum parte. argument. l. sed & si restitatur §. final. ff. de iudic. & d. l. antiqui. & hoc Masue dicit feruari etiam in patria iuris scripti. & Auzier in stylo parlām. eo. tit. in prima parte. §. sed quæ.

30 ¶ Ego tamen vidi semper prouisionem concedi arbitrio iudicis, & sapius de minori, quam de maiori parte prouisum, & in sexta parte fructuum factam in hoc Senatu Annæ de Iure affert Franci. Marc. in suis decis. quæ 349. in prima parte, & sic pro modo facultatum lit. argum. l. fin. C. de alend. libe. & personatum considerata qualitate, & conditione. l. quæro. ff. de iure dotium. l. cum alimēta de aliment. & c. b. lega. item curato petenti integras decimas, adiudicata fuit quarta pars decimarum per modum prouisionis, ut viueret. interim postea quia dicebantur decimæ infedatæ à Senatu anno 1539. die 17. Julij, ut plenè scripti in tracta. de congrua portione.

31 ¶ Octauò quæro, coram quib. iudicibus ista prouisio petatur? Respondet: coram illis iudicibus, ad quos materiem principalis cognitio spectat: quia regulariter is potest de accessorij cognoscere, qui de principali regula. cum principalis fuit de regim. l. quoties. C. de iudi. & ideo de hac prouisione cognoscat is qui de principali.

32 ¶ Seruatur tamen in hoc regio contrarium, quod iudices laici prouisionē adiudicare possunt laico, vel vulnerato, etiam à clerico soluedanti: petentis remittitur ad suum iudicem ecclesiasticum in causa principali, donec executio facta fuerit, vel prouisione: & sic hæc prouisionis materia maxime coram iudicibus secularibus exercetur, cum ipse sit vbi fuerit, & ab ordinationib. concedatur.

33 ¶ Nond hæc materia prouisionalis quo tempore concedi soleat? Respondet: quolibet tempore, argum. l. rem. si quolibet tempore. ff. de iudi. feriatis etiam diebus. l. i. ff. de feriando non procedit in ferijs in honorem Dei introductis: quia in illis omnis iudiciorum strepitus conuolueretur. l. fina. C. de ier. docto. in c. si illud uis scripti in scholastico privilegio.

Quæ tempore concedi soleat prouisio.

*Arripit
procurator
regis
excentio
nisi tempo
re seruato
sua effe
sari
rat.
Arripit.*

34 ¶ Nisi uterque citatus die dominico vel festo comparuisset, & iudex condemnasset nam tunc pars condemnata, quia comparuit, & nihil dixit comparere, appellare ob hoc non posset: & quia non est grauata, nec iniuria volenti & comparenti facta est l. i. ff. de iurur. & ideo non fuit recepta pars tanquam appellans à Senatu anno. 1541. die 4. februarii: sed fuit condemnata ad multatam: quia licet die dominico citata fuerat, tamen non comparuerat: ideo fuit ad diem lunę expectata, & illud die condemnata, vnde grauata non erat, notate bene, quod in his executionibus diebus festis factis contra debitorem, si ob hoc solum appellatus, vix recipi solet prouocatio si procurator regis non petat executionem sic faciam cessari, & appellat eo quod de festo iudicatum exiit, & ipse solet hoc petere, vt dies festi integri maneant per l. fin. C. de fer. sed pars non grauatur quandoque executio fiat, quando debet fieri procurator regis grauatur, eo quod non seruancur dies festi, & publice interest, ob id appellare solet, quod est notandum, nam ita in Forensi iudicio videtur seruari: & sic hoc casu bonum est habere procuratorem fauorabilem.

*Quid pro
fir hac pro
uocatio*

35 ¶ Decimo quid prodest hęc prouisional sententia? Respondeo tantum prodesse quantum alia quęlibet sententia, donec per aliam sententia reuocata fuerit text. in l. adoptum. §. i. ff. de in ius vocand. ibi patet quidem hęc accipiendi sunt, quod est sequere manus inferunt: vel si quis pręiudicio pronuncietur libertus esse, cum alioqui non fuerit, prodest etiam ei, qui sit, vt interim alatur, & ne fame pereat vel vt res interim conseruetur, & vt hoc etiam non obstante appellatione fiat, & in hoc aliam etiam definitiū excedit sententiam.

*Casus in
quibus so
let fieri
prouisio.*

*In diuinis
fir prouisio.*

36 ¶ Vltimo notandi sunt casus, in quibus tunc de iure, tunc de consuetudine & stylo curiarum solet fieri prouisio, vt à diuinis causis fiat initium, ab eis inchoabimus.

*Appellatio
non potest
liet appellare,
et sic
lata ad
pau. cons.
fuerit in
can.
legis.*

37 ¶ Primus casus est, quando de diuino cultu agitur, ne interim diminuat, vel pereat, solet prouideri per c. ex parte de constitut. & dicit text. in c. penult. 2. de appellat. ibi interin vero alicui persone honeste vices eius in ecclesia prefata committas, & ei de beneficiis illius assignes, vnde possit congruē sustentari, ecce quomodo pendente appellatione sit prouisio fauore ecclesie, & diuini cultus, eam ecclesie, quę persone, quę ecclesie seruire debet durante prouisione: iudex enim, pendente lite per modum prouisionis seruatiū ecclesie sic faciendum esse pronunciat, per illum text. alibi in c. de iur. iudic. c. de iur. iudic.

*Appellatio
non potest
liet appellare,
et sic
lata ad
pau. cons.
fuerit in
can.
legis.*

*Appellatio
non potest
liet appellare,
et sic
lata ad
pau. cons.
fuerit in
can.
legis.*

per modum prouisionis cōdemnare debet, ne cultus pereat diuinus aut minuiatur: & si simpliciter iudex condemnaret, sententia non mandaretur executioni, sed propter superioris auctoritatem eidem effectu deferendum.

39 ¶ Secundus casus est in funerabilibus, in quibus funera bus propter utilitatem publicam, ne infestata ca. l. in prou. illud. dauera taceant & factore homines inficiantur, illico procedendum est l. fuit persone & l. ne corpora. ff. de religiosis & sumptibus funerum, expedientem rei publice non minus mortuos humanis, quā viuentes cōseruari vt scribit Bal. in l. fi. col. 2. C. de neg. ge. ob id si hæredes nolint expensas pro funere prestare, iudex per modum prouisionis solet eos condemnare, salua repetitione, si opus sit: quę repetitio fieri poterit actione funeraria l. si quis §. actio. ff. de religi. & sumpt. funer. & l. si quis sepulchrum ibidem.

40 ¶ Huc accedit quod Alexander refert in libro. 2. c. 7. in si apium herbam sic vocatam apud veteres funeralem fuisse, & ex apij corona defunctorū tumulos coronari consueuisse, atque in ludis funebribus apio ornari victores, inde Græco adagio usurpatū est *ex apio vinctus* id est apio opus est, vt in mala vadetudine, & rebus excisis, & deploatis, & quoties vitę periculum imminet, apio opus esse maiores nostri dicebant: hæc prouisio potest probari in l. fi. ff. de mortuo inferend. quę sic habet, si in eo monamēto, quod imperfectum esse dicitur, reliquie hominis cōditæ sunt, nihil impedit, quominus id perficiatur: & sic oppositio & appellatio non impediunt executionem, etiā si videamus strictam iuris rationē, appellationibus deferretur: quę maxime praxi Gallica quāi Sapphricio lapide illustratur.

41 ¶ Alij tamen vocāt in factum funerarium: & ita Specula in tit. de sepul. §. i. ver. porro quia sumus & quod funeraria sit quædam adiectio, sicut actio de peculio, dicit Azo in summa de religi. & sumpt. funer. post gl. in d. §. hæc actio.

42 ¶ Sed ego dicerem esse nomen actionis, quę funeraria dicitur, per d. §. hæc actio. & vtrūque videretur, non est vis. Vnde hæc actio datur funeranti ad recuperandos sumptus, quos exposuit in sepeliendo mortuū. l. si quis sepulchrum §. pratorum de religio. & sumpt. funer. & in hac actione non auditur condemnatus appellans, ne debitoris cadatur sepeliatur, vt dicit Spec. in tit. de appella. §. in quibus ver. 8. quia est res corruptibilis, & cito peritura, & ob id non capit dilationem l. fi. ff. de appella. recipiend. Benedica. in c. Raynuius verb. mortuo in l. i. nu. 55. & seq. de testament. igitur per modum prouisionis iudex sepeliendum cadaver pronuntiabit, & sepeliatur non obstante appellatione, & si ne eius præiudicio: sic debent intelligi prædicta, postea is qui appellauit, appellationem prosequi poterit, sed corpus iam erit sepultum, & expensis factæ à condemnato.

43 ¶ Quæro, quot requiratur antequam hæc cōpetat actio funeraria? Specul. & ibi lo. Andr. in ad. d. d. d. ad eum in d. tit. de sepul. in ver. porro traditio octo requiritur: quę omnia habuit à retro, in tract. libello in 3. parte rubr. de actio. in factis funerariis, & quia ibi procedit satis obscurē, & hæc materia parū est à nostris tradita, ideo breui aliquibus additis, quę in praxi versantur tractabo.

44 ¶ Primo requiritur ipsi §. aliquis sit mortuus: quia viuens non sepelitur ca. fraternitatem, de sepul. sed hoc est indubitable & ferē ridiculum in specia

*De apio
herba fu
neralis.*

*De apio
herba fu
neralis.*

*Actio in
factum fune
rarium vocatur.*

*Actio in
factum fune
rarium vocatur.*

*Actio in
factum fune
rarium vocatur.*

*Actio in
factum fune
rarium vocatur.*

& l. quod in vxorem de nego. gest. C.

*Succes-
sur in benefi-
cio quon-
da teneat-
tur ad
expens-
funera.*

*Privil-
gia ad-
muni-
funa-
ria.*

*Privil-
gia ad-
muni-
funa-
ria.*

*Intra no-
uem dies
quadra-
ginta dor-
an vidua
conueni-
tur.
Ar. l. lxxv.*

*Pena in-
tra prin-
tes non
feratur
in regno.*

*Expens-
a contra
publi-
cacionem
repe-
tetur.*

57. ¶ Octauo hæc actio datur contra heredem; bonorumve possesorem, ceterosque successores; & si abidem an datur contra successores in beneficiis, vide Panor. in disputa. incipiens. Sempromus clericus, & Dec. consilio 157. queritur vbi concludunt, quod consanguinei, qui succedunt clerico in suis bonis, tenentur ad funus et expensas; si nihil habere; quia tunc successor in beneficio tenebitur ad illas teste Panor. in c. presentium, de pig. vbi vide Barba. & alios. ista tamen actio non datur contra illum, qui non succedit de functo ex sua dispositione, sed alterius. arg. l. coheredi. §. cum filia. ff. de vulga. sic consilium Bertrandi. consil. 309. vbi casu. col. 3. primo vol. ex prima editione nisi in subsidium: vt dixi in beneficio.

58. ¶ Notandum est quod hæc actio est in multis privilegiata, primo quia interdicta est appellatione, ne cadaver non sepeliatur. l. i. ff. de appella. recipien. c. ex parte. de sepul. Specul. in tituli. de appellatione. §. in quibus. verbi octauo. intellige vt supra dixi, quod nec executio non obstante appellatione, tamen appellationem prosequi potest post executionem per legem regiam.

59. ¶ Secundo non habet locum nunciatio noti operis contra facientem solam vt mortuus sepeliatur. argument. l. de pupillo. §. si quis riuos. ff. de noui oper. nunciat. de Ripa. in tractat. de peste. §. 63. verum. sed suboritur. dic vt prædixi.

60. ¶ Tertiò non potest in ius vocari, qui funus dicit. l. 2. ff. de in ius vocan. nec ante nouem dies, vel quadraginta pro more regionum. text. in authent. vlti. C. de sepul. viola. c. quia alij. 13. q. 2. & si quadraginta dies in Francia dentur viduus, ne exire teneatur extra domum: consequens est, ne id temporis in ius vocari queant: vt fuisse decisum Chassa. in catalogo gloriæ mand. in 2. parte asserit. Pessulani verò nouem dies, de quibus in d. authent. vlt. tantum habent.

61. ¶ Quarto si quis funere domestico impeditus non venit ad iudicium, debet ei exceptio dari. l. sed & si quis. §. præterea. ff. si quis cautio. tutus est tamen vt mittat procuratorem, si expensas consummatione vitare velit, vel excusatorem in criminalibus: vt in l. i. §. de re iud. scripti in tract. de excusa. & exon.

62. ¶ Quinto qui exequias prohibet excommunicando infirmum agonizantem, aut alio modo priuatur suo debito & alias punitur: vt in authent. item qui. C. de sepul. viola. Iacobi. in l. interdu. ff. de iudi. De Ripa. in tracta. de peste, fol. 65. & in c. cum M. numer. 14. 7. de constit. & quæsumus in Francia non feruimus istas penas iuris priuantes aliquem re iustitiam, in plus solent interdum in hoc regno puniri facientes contra ius, quam pœnis iuris pro delicti atrocitate. vt sepius vidi.

63. ¶ Sexto hæc actio est perpetua hæredi ceterisque successoribus, & in successores datur. l. si filius. familiæ males. in l. ff. eo. de religio. & sumpt. fune.

64. ¶ Septimo cõpetit hæc actio funeraria contra heredem, etiam prohibentem expensas fieri licet regulariter alij non competant. d. l. si quis. §. item Labeo. quem text. ling. nota. Roma. consil. 418. in terminis. col. 3. & Corie. Sing. incipien. expensa. i. vbi scribit quinque casus, in quibus impensa contra voluntatem facta repetitur: quod ego arbitrater procedere quando expendisset iuxta

patriæ consuetudinem in causis pijs: secus si in conuiuijs, vt doc. not. in d. l. quod in vxorem. Cede neg. gest. quod facit contra tutores, qui computat pupillis pro conuiuijs mortuorum multa, vt nihil debeant repetere: quia hoc fieri non debet: nisi consuetudo habere, quod presbyteri alerentur, & alij laborantes in sepultura defuncti. nam si feminant spiritualia, dignum est vt metant carnalia, iuxta diui Pauli sententiam.

65. ¶ Octauo præfertur creditor funeris omnibus alijs creditoribus. per l. penult. ff. de relig. & sumpt. fune. vbi, impensa funeris semper ex hereditate deducitur: quia etiam omne creditum hoc præcedere, cum bona soluendo non sunt, & sic omnibus tacitis hypothecis, hæc impensa præferri debet, etiam doti, & anterioribus, sed & expressis hypothecis per glo. in d. l. penult. Bar. & alij in l. i. ff. solu. matri. pulchre Anto. Negulant. in tracta. de pig. in 2. membro 3. partis. nu. 28. in 13. fallen. & hoc propter vtilitatem publicam. l. 2. ff. de priuileg. creditor. etiam fortius quod habenda est prius ratio huius expensæ, quam legatorum, licet essent prius facta legata: tamen pro exequijs faciendis possunt res legatæ vendi, quando alie non sufficiunt. d. l. si quis. §. sed & si res legatæ. vbi dicit text. sanctus esse de suo testatore funerari, quoniam aliquid legatum fuit: etiam præferitur omni rei alieno. l. i. §. in computatione. C. de iur. delibetan. vbi dicit hoc tradunt.

66. ¶ Nonò quod hæc actio datur marito contra heredes vxoris, vel contra illos, ad quos res reuertitur soluto matrimonio. per l. in eum. cum l. sequenti. ff. de religio. etiam maritus promissus totam & integrâ dotem reddere, adhuc potest retinere ex dote expensas funeris. Curisus cõs. 13. statuto Genue. col. ii. facit quod notat Bal. in l. fin. C. ad legem fal. & sic maritus de suo non tenetur vxorem funerari, nisi lucretur dotē: vt Tholose, acquirissimum enim est visum veteribus mulieres quali de patrimonijs suis, ita de dotibus funerari. d. l. in eum & doctor. in l. quod in vxorem. C. de nego. gestis. & idem quando lucratus esset dotis portione. pro portione tenetur. l. Celsus. ff. de religio. cum l. sequent. & Guido Papa consilio 127. de hoc anno Domini.

67. ¶ Decimò qui per vim cadaver rapuit, & sic impediuat quo minus sepeliretur, pena legis de vi publica tenetur. l. qui carcu. ff. de vi public. cuius pena est deportatio. l. qui dolo §. si filio titu. & bonorum confiscatio, §. penult. de public. iudicio. in iustis. ad hæc tenetur pena sepulchri violati: cuius pena describitur in l. si quis sepulchri. C. de sepulch. violati. imò si faciendo parochialis corpus eius, qui alibi elegit sepulturam, violenter rapuerit, vel funus spoliauerit, tenetur restituere totum quod accepit, & perdit quartam canonicam: vt docet Hostien. in c. cum liberum. de sepul. querent. citat Ioan. Sanson. in consuetud. Taronen. in rubrica. de successione de gene. renouari. artic. 11. circa finem. hodie cum ista pena deportationis nō soleat imponi de consuetudine Franciæ, arbitrio iudicis pena relinquatur: vt firmat Albert. de gaud. in tracta. de malef. rubr. de falsar. col. 2. vtilitatis sepulture scribit Florentinus in 3. part. summe. titu. 1. c. 1. §. 3.

Et an religioſi causaſ funeris possint ire cum cruce per parrochiam curati. scribit Oldrad. consil. 32. an fratres. vide per Ancha. consil. 189. & casus in quibus aliquis sepultura capere debeat. per Hostien.

*Maritus
contra heredes
funeris
interim
Pissorum
Lator in
fin.*

*Regius
cadaver
quomodo
punitur.*

*1201. 13
1201. 13
1201. 13
1201. 13*

*1201. 13
1201. 13
1201. 13
1201. 13*

locorum alij siquis autem. & §. si quis adificationes. l. quintus. in fi. ff. de annuis legat.

84. ¶ Etiam si heres sit persona privilegiata: clericus, vel alio forte privilegio potatur. l. neg. §. si de fideicommissa. l. heredita. Lucas de penna in l. vna. col. penult. de expen. ludo. lib. 11. c. 1.

85. ¶ Quæro, quando puniatur heres non implens plenam voluntatem defuncti? Respondeo, de iure grauius peccat. nota in c. vltima voluntas. 13. q. 2. quia iniuste infert mortem damnum notabile: unde tales dicuntur gentium necatores, & ab ecclesiis sunt abiecti. ca. qui oblationes. & c. sequetur. 11. q. 2. hanc probat Florent. in secunda parte summe, tit. primo, ca. 2. §. 3. plus dicens eos qui non soluunt legata pijs locis concessa committere sacrilegium: quia amico aliquid subtrahere, furtum est, ecclesiam vero defraudare, sacrilegium. c. gloria. 12. q. 1. 2.

86. ¶ Vnde legimus quendam Romoricum Caroli magni militem, apud Iasonam agrotantem, cumdam consanguineo commisisse, vt post mortem eius militis suum venderet equum, & omnia bona sua, &c. clericis ac pauperibus distribueret: quod reuelatum consanguineus exequutor, imò in vestibus & cubis argenti consumpsit militis, sed facto contigit, vt post triginta dies Romoricus iam mortuus apparet et noctu consanguineo, hæc profertur verba: quoniam res meas commendatas pro redemptione animæ meæ tibi, consumpsisti & retinuiti, atq. sicut disposueram nō fecisti, ob id in penis tartareis triginta diebus cruciatus sum: tu in eum locum infernale, vnde egressus fuisti, die crastino descendens, vbi perpetuo crucaberis: quibus dictis recessit, & cum manē consanguineus ille suum focum narraret somnium, subito clamore facto in aere veluti leonum, luporum, & vrsorum raptus fuisset consanguineus militis & demonibus, & ad inferos vt creditur delatus, & demum à sociis quæritus die 12. in monte altissimo eaduer collisum inuentum extitit: qui mons ab illo loco quatuor dietis distat, vt mutatus sum à Bened. in repet. c. Raynuitus in verbo si absque. in 2. de legat. num. 108. de testa. qui Florent. in 2. parte summe, tit. 14. c. 4. refert.

87. ¶ Ipse ego vidi, & addiui anno 1541. in mense Iulio, seu circa in ciuitate Biterreni quendam notarium à præceptore sacerdotem, quem suis pueris constituerat monitum, vt voluntatem vxoris suæ defunctæ impleret, alioqui ei reuelatum nõdualiterbat præceptor, quod malè se haberent notarius & præceptor monuit eum me præsentem, vt illa compleret, & quæ vxor sua iam defuncta disposuerat quod facere maritus non curauit. iterum à spiritu vxoris monitus sacerdos, vt illum maritum notarium exequi voluntatem vxoris curaret, alioqui breui notarius moreretur. Cui non credidit, imò eum irridebat: ideo facto quodam ante decem dies vna nocte per vrbem verberatus in tantum fuit, quod ante triduum dicens mihi se damnatum, obiit, & sic fortè ad inferos delatus extitit. ego de his oculatus sum testis: & quia vidi, testimonium petibui. videtis in quantis malis positus sint qui voluntates defunctorum non exequuntur, sed bona illorum retinent.

88. ¶ Secundum quod heres negligens voluntatem testatoris implere, peiatur hæreditate, si steterit per annum & monitus fuerit: si vero ageretur de bitiori tempore anni, tunc duæ monitiones requiruntur. c. nos quidem, de testam. §. si quis

ante nõ impleret de hæred. & falc. collat. & in athen. hoc amplius, & ibi Iaf. plenè. C. de fideicommiss. §. si autem de ecclesiasticis. col. 9. Bened. vbi supra tradit limitationes sex, & ille annus computatur à die monitionis factæ per episcopum, vel alium, teste Panor. conf. l. i. in causa. vol. 2. & Ancha. consil. 195. ore tenus, vbi dicit, quando constitutio synodalis dat sex menses, an conuagantur cum anno, & an episcopus possit prorogare tempus datum per testatorem vide Bal. consil. 207. occurrit in 3. vol. & quando testator disposuit hæredem peiatur bonis, si suam voluntatem non impleuerit, à quo tempore incipiat currere annus docet Bald. consil. 15. in 4. vol. vide multa que addidi ad dictam l. nulli. & ad dictum c. nos quidem, de testam. & hodie in hoc regem in Fosc. iudicio nunquam vidi priuari hæredem non impletam voluntatem defuncti, etiam post monitiones, & processum, sed solent condemnari ad multam ratione diffugij vel calumnie.

89. ¶ Tercio herede negligente, vel exequutore adimplere voluntatem defuncti per sex menses, poterit episcopus etiam non expectato anno, interdicere quicquid fuerit eidem relictum cum fructu & emolumento, vt ex his voluntas implatur. d. c. nos quidem. & ibi docto. Florent. in 3. parte summe, tit. 10. c. 3. §. 5. Angel. in summa sua in verbo exequutorum §. 29.

90. ¶ Quarto non seruans voluntatem defuncti est infamis infamia facti, & contra conscientiam facit. l. militis. C. de religiof. & sumpt. fune. sing. secundum Guilel. de ludo sing. 124. lex est cõtra glou. &c.

91. ¶ Quinto exequutor perdit commodum si quod habet ex testamento, si negligat voluntatem defuncti implere. l. si quis sepulchrum §. funas. ff. de religiof. & sumpt. fune. c. iohannes. & ibi nota. de testa. hodie, vt dixi, non prouatur etiam exequutor, sed ad emendam cõdemnatur, quæ aliquando maior est, quàm rei emolumentum pro quitate calumnie.

Alia in materia exequutorum vltimæ voluntatis vide per Spec. in d. tit. de instrument. editio. 5. nunc verò aliqua per totum. & per docto. in cle. religiofus. de testa. & Ioan. Andr. ac alios in cap. iohannes. ibidem.

92. ¶ Quartus casus est in filio, qui debet heri prouiso pendente lite. vt dico plenè artic. 1. gloss. alimen. inf. eodem.

93. ¶ Quintus casus est in dote: de qua inferius scripsi artic. 4. in gloss. prima.

94. ¶ Sextus est in medicamentis gloss. medicamen. inf. arti. 1.

95. ¶ Septimus casus est in expensis infirmitatis, vt iudex debeat condemnare per prouisionem illum in cuius valetudine impense factæ sunt, quia impense infirmitatis & funeri æquiparantur. in l. legatum. C. de religiof. Bald. in l. testis. da. C. de petit. hæred. Alexand. & lison. in l. §. in computatione. C. de iure deliberand. & summa videtur ingratitudine affici, qui alimenterum expensas, ac valetudinis à se in iudicio petere permittit. has enim prosequi ignominiosum reddit prothalentem, & solvere differentem: & intellige faciendam prouisionem tam in expensis factis pro aduersa valetudine, quàm etiam faciendis quia etiam maior ratio intelligitur in faciendis quàm in factis.

96. ¶ Etiam si mortuus fuerit æger, adhuc erodit

Exequutor negligens perdit commodum relictum

Infirmitas, vt iudex debeat condemnare per prouisionem illum in cuius valetudine impense factæ sunt, quia impense infirmitatis & funeri æquiparantur.

ditur eas iuste petet, & condemnabit iudex per modum provisionis hæredem ad impensas procurando agro factas: etiam si quis inuitum agro tum curauerit, hoc in medico concludit gl. sing. in c. prouident. 83. dist. in quam notat sing. Barba. in cons. 54. in fi. volumine 2. & Roma. sing. 123. & Corfe. in ing. incipit. expen. & lafon. in §. tripli. de actionib. & institut. ut ipse medicus salariū insinuare possit, quamuis valetudinarium inuiū, medicinas fumere nolentem curauerit: sic dicem in alio feruente infirmo, & impendente pro curatione illius: quia non auditur infirmus perire volens. Non tantum si de appellat. & sunt aliqui adeo auari, ut mortem porius oppetere non dubitent, quam aliquid in eorum utilitatem exponere: illi beleboro indigent, ut interdum quodam vidi.

Custodia
ciuitatis
provi-
detur.

97. ¶ Octauus casus provisionis est, quando agitur de custodia ciuitatis, castris, aut alterius loci: tunc si imminet bellum, fit provisio: nempe si procurator fisci aliquem ad custodiam ciuitatis, vel ad dandum decem pro custodia conuenias, & is dicat se priuilegiatum: iudex per modum provisionis condemnabit eum ad garniendum, nisi statim ostenderit priuilegium: quia melius est intacta castra seruare, & villas, quam post causam destructam seu perditam remedium querere. I. si. C. in quibus causis resti. in integr. non est necessaria. Et melius est in tempore occurrere, quam post exitum vindicare. l. 1. C. quando liceat vnicuique iure iudic. fe. vindicare: alioqui potest dici post captam ciuitatem illud Vergilianum, tanti venere subulci. Et Imperator scribit, sera prece tibi subueniri desideras. in l. 2. C. de intis & facti igno. & in l. 2. de here. vel actio vend. dicit, sera desideras tibi succurrere post destructam ciuitatem: ideo prouideas ante.

Arceam
pro ex-
cubis faci-
da.

98. ¶ Vide etiam si non imminet bellum, nec periculum, tenetur quis ad excubias, postquam est ad eas obligatus: ut fuit in hoc senatu dictum contra electum Matiscensem anno 1518. die 21. Aprilis post pascha.

In regi-
mine ci-
uitatis &
palatii
provisio
fit.

99. ¶ Item quando agitur de regimine ciuitatis, quod positam vocant, vidi etiam iudices per modum provisionis condemnare, & postea exequi, nempe futuris prouidere debemus. in proximo instituit, in princip. facit c. fina. de consuet. & l. leges. C. de legi.

Provisio
pro se
provisio.

100. ¶ Primo amplius, siue imminet bellum, siue peccis, cum quoddam bellum inter Deum & homines dicat esse Bartol. in l. naturaliter. colum. penult. si. de usurpation. sed in hoc bello Deus est victor: nam in tempore peccis non timus est periculum, quam tempore belli: ideo condemnari debet per provisionem, quis ad custodiam ciuitatis ad temporalem legem se priuilegiatum, nisi ostendat statim priuilegium: vel notatum priuilegiū fuerit ut doctoris scholasticus, & sacerdotis, vel clericus, & de hoc sententia provisionis, non obstante appellatione, & exequi debet, alioqui interim incendi possit ciuitas: & hoc peccis tempore maxime quis Deo commendare se debet, & confessus ac paratus esse, si sapit, ostendit etiam c. de rebus.

Sed si
provisio
non re-
quirat.

101. ¶ Secundò amplius etiam si propter seditionem, vel aliud periculum peteretur fieri condemnatio: unde si iudex precipiat aliqui repore seditionis, vel impunitis periculis, hoc debet per provisionem facere, & non obstante appellatione, & exequi, quia tunc est licet de tempore belli: ut not.

Boer. in suo tractatu de seditione. & probat. l. fin. de appel. recipiend.

102. ¶ Idem censuit Senatus pro refectione fossatorum ciuitatis Aurelian. ut omnes ciues Aurelian. illis, qui fecerant fossata in illa ciuitate etiam tempore pacis per provisionem soluerent, & hoc anno 1522. die 15. Martij.

103. ¶ Nonus casus est in monacho accusante abbatem suum, nam pendente lite debet eidem fieri provisio pro alimentis, & litis prosecutione, si ille religiosus nihil habeat: quia abbas voluntarie non aleret illum prosecutionem eum probatur in l. fin. C. de ordine cogni. & ibi Petr. de bella pertica. Et doc. in c. ex parte. & c. olim. de accusat. & licet ille text. d. l. si loquatur in seruotamen de seru. ad monachos bonum est argumentum, quando materia congruit per l. Pedius. §. fin. fi. de arbit. & l. cum pector. §. fi. de iudic. Part. & alij in l. cum fundus. §. sentum. fi. si cert. petita lauer. plen. in re. peti. l. cum filiofamilias. de legat. 1. ideo habebit etiam locum in monacho, in primis tamen licentiam sui prelati habere debet, & postea provisionem potest, teste Francisc. Marchi. in decis. Delphi. quæ. 126. in 1. parte, quæ hodie peti vix potest, quando religiosus contra suum expeditur abbatem, quia etiam frustra peteretur, cum nunquam abbas & illam concederet, & vidi provisionem sepius monacho concedi à suo superiore post condemnationem factam, quæ fieri solet.

Tessata
Aurelian.
monach.
fossata
Aurelian.
monach.
abbatem
accusant
provi-
detur.

104. ¶ Decimus casus est in seruo litigante de statu suo contra dominum, ut eidem prouideri debeat, ut hic: & cum in hoc regno non habeamus seruos, ideo hæc decisio ad monachos, & alios religiosos, atque ad filios familias extenditur, cum æquiparentur, ut supra dixi: & quid in monacho accusato, an debeat ei fieri provisio, vide Specul. distinguendum in tit. de inquisitio. §. vlt. vers. item pone abbas.

105. ¶ Et quando adiudicatur provisio monacho, dimidia pars provisionis & pensionis illius dari debet in anni principio, residuum in medio, ut viuere possit: hoc censuit Paris. Senatus contra abbatem Altiliodorem. anno 1515. die 5. Iunij, in magna camera post prandium, quod est notandum, & dixi de scholasticis, quando penio debeat eis solui in scholasticis priuilegiis, vbi plenè tractauimus, nisi aliter dictum fuerit in sententia.

Seruo pro-
uideri.

Solu
quando
provisio
debeat
pen-
sionem.

106. ¶ Vndecimus casus est in canonico regulari litigante contra suum superiorem. Alberti in d. l. si. C. de outi. cognitio. Iacob. in l. vix certus ex p. prouisi.

causis si de iud. quia isti cum nihil habeant, interim lite pendente fame perirent, ideo per modum provisionis prouideri ei debet de alimentis. 107. Idem iuris videtur in omni religioso, cum ea sit ratio: ut in simili concludit Socin. consil. 90. serennius, & consil. 109. viti in §. vlt. intellige si religiosus pro utilitate monasterij accusaret, vel reformationem monasterij peteret, c. ex parte de accusat. secus si propriam causam prosequeretur, nam si tunc non habeat, unde viuatur, & dicat se valde iniuriatum, tunc maior cautela est, quod supplicet sibi de expensis provisionis: & iudex ei non negabit, ut hinc domi. de Rota. decis. 799. si sedu. in antiq. & Egid. de Bellamaria. decis. 39. in casu, nam solent interdum abbates, & superiores religiosorum vix a modum in religiosos sanare, ideo compellit eos ad appellandum, unde inter in peditate appellatione deo et iudex ius religiosi & p. de re, non pater filius, ut scripti supra in definitione

Canonico
regulari
provisio
fit.

*deffum
ad reu-
pandam
expens
Nisiu p
deus iur.*

*Clerico
pauper
quomo
prode-
nt.*

*Suspens
fit pro-
prio.*

*Fructus
primi an-
ni non co-
pionem
provisionem
habet.*

*Quomo
prode-
nt.*

*Caute-
la
clero
archidia-
conus capi-
tus fru-
ctus pri-
mi anni.*

108 ¶ Imò si quis interim illos alit, potest monachus petere ab Abbate, ut isti satisfiat: ita condemnauit Senatus Abbatem Sueffionensem, ad soluendum alimeta, quæ mater naturalis præstiterat suo filio religioso, à monasterio sine causa ab Abbate expulso anno. 1534. die Decembris. facit capit. olim 2. de restit. spolia. vbi doc. scribitur, diuersum esset in apostata. Nam tunc eadem esset prouidendum iuxta c. nouimus in fi. de verb. signifi. cum pane doloris & aqua angustia.

109 ¶ Diodeticus casus est in clerico paupere, qui agit pro utilitate Ecclesiæ, ut interim prouideri ei debeat: teste Panor. in c. cum pro causa, de procurato. non enim dispendium habere debet, unde meretur premium, c. peruenit, de fideiuss. c. bone de renunciat. secus si accusetur, quia accusatorum illaudabilis est intentio, c. si quis episcopus 2. quest. 7. Specul. ita tenet in titu. de inquisit. 9. vlt. vlt. item seculari Anton. & Henric. d. c. ex parte, vide Oldra. conf. 38. thema tale. Quidam.

110 ¶ Decimus tertius casus clerico suspensio à beneficio, debet interim fieri prouisio de fructibus illius ad vitæ subsidium, si nihil aliud possideat, text. in c. præter & ibi Præposit. col. 2. dist. 32. c. ludeat. in fine. l. dist. ne interim fame pereat. hoc die parum est in visu ista suspensio à fructuum perceptione in hoc regno Franciæ: sed suspensio clericis solent à diuinis, vel excommunicari, & isti excommunicati recipiunt fructus, ac si excommunicati non essent, & idem dixi, quando fructus beneficii primi anni episcopus, vel alius recipit, ut de alimentis illi prouideri, ut inferius dicetur, debeat.

111 ¶ Decimus quartus casus est, in canonico, cuius fructus primi anni, vel secundi, quo receptus est, fabricæ ecclesiæ deputati sunt, vel archidiaconus recipit, & sic patitur eclipsim illo anno, cum nihil recipiat iuxta text. in ca. si propter, de rescrip. lib. 6. & c. si tibi concessio, de præb. eo lib. ut durante illo anno sterili debeat ei saltem de alimentis prouideri, si nihil aliud habeat, ne interim fame pereat, & ita dixi aliis contra canonicos Bituricenses omnes pecunias & redditus secundum anni recepti nouiter canonici recipientes, exceptis decem denarijs, quos singulis diebus isti canonici relinquunt, ex quibus non potest commodè viuere: ob id debet eisdem prouideri, si nihil aliud habeat, & statuta illa abusiua sunt reformanda, & an ista eclipsis debeat habere locum in permittantibus, vide per gloss. & Perus. in d. c. si propter, & Benedic. in repeti. cap. Raynucius. in verb. si absque in 2. de subit. fidei commiss. nu. 32. cum sequent. de testam. igitur iudex debet illi condemnare, qui fructus recipit, ut interim prouideat de alimentis, videlicet dando tertiam beneficii partem, vel quartam pro qualitate personæ, & valore beneficii, & hoc per modum prouisionis, quæ sententia non obstantibus appellationibus executioni dabitur, & hoc est æquum iuri, & rationi consonum. Audiu alius datum esse arrestum contra archidiaconos recipientes ex quodam abusu inueterato & usurpatione fructus beneficiorum primi anni, ut reseruat congruam portionem debeant beneficiatis: nam extraneam relinquunt in hoc casu mediam saltem partem beneficii, vbi non est taxata decima papalis, ut patet in extraneis, suscepti de elect. in extra. Ioan. 22.

112 ¶ Cautela itaque est pro his, qui in Normania vel aliter obtinent beneficia, vbi est talis pas-

sim non consuetudo, sed usurpatio, ac corruptela, ut ab illis statum seu consuetudinibus abusiuis ad senatum tanquam à notario abusu appellent, qui hunc abusum reformabit, tuendo ecclesiæ regni: habent etiam alium quidam prælati damnamibilem usum, ut fructus litigiorum beneficiorum recipiant, & tunc omnia beneficia faciunt litigiosa, ut fructus sic recipiant: ideo theiaca appellationsi vtendum esset contra hoc præsens venenum, & illis mortifexum, & puto hos abusus ex damnabili usurpatione maiorum processisse, sicut quædam alia.

113 ¶ Decimus quintus casus est, quando aliquis accusatur de crimine, ex quo bona confiscantur, & interim extraordinarii iudices quidam capitul. bona ipsius, & sayiunt tunc isti debet fieri prouisio, ut ex illis bonis pendente saltem processu alatur, & iudex aliquam pecuniam pro alimentis eius capi in singulos annos inbebit, argu. lart prætor. in fi. & l. filius. ff. de iure deliber. & item casum inter dum in forensi iudicio videlicet de iure istius accusati bona non debeant capi, nec sayiari ante sententiam. l. prohibitum. C. de iure hsc. lib. 10. imò controuersia pendente inquietari, facultatesque describi fas non est. l. defensionis. ibi. & ita iura seruati curia supreme, & ordinari regni iudices. & altera praxis cū suo extincta auctore erit.

114 ¶ Decimus sextus, si aliquis promisit sub pena omnium bonorum suorum quicquam facere, & non fecit, & sic dicatur incidisse in penam, ac omnia bona sua perdidisse, si capiantur eius bona, pendente lite fiet illi prouisio, & ex illis bonis alatur, arg. l. pupillus. ff. de priuileg. cred. & idem in similibus casibus, quando agitur de omnibus bonis alienis, & ipsius bona sic capiuntur.

115 ¶ Decimus septimus collegiatus, sube burfarius de facto à collegio expulsus, debet pendente processu alatur, & prouisio illi fieri, si sit pauper. Bolog. in repet. ar. habita. C. ne filius pro patre. nisi post tempus finitum expelleretur: si tamen in hoc causa cognitio requiratur, quæ posset prouahi in longum tempus, tunc interim fiet eisdem prouisio, ut scripsi super statutis collegij du verger Montipellulani, vbi finito quinquennio si collegiatus velit, & affectet studere in iure, in quo minime studuit, poterit hoc faciendo per aliquid quinquennium, ergo non poterit expellitur velit studere in iure canonico, si prius, vbi solet, studuerit in iure ciuili, quauis contrarium in illo collegio quidam velint seruare, non intelligentes illa statuta.

116 ¶ Decimus octauus si bona mercatori exteri Lugduni, vel alibi capiantur, si aresentur pendente lite illi mercatori fiet prouisio, ut ex his bonis alatur, si aliunde facile non possit alatur. l. neget. ff. de lib. agnos. & l. sed & si de carbo. edict. nisi diceretur mercatore, vel alia illa bona furtiuis, vel in his deliquisset: quia delictum omne excludit privilegium. l. a. C. vbi senatores, vel clarissimi, & nisi alia bona haberet, & pauca bona essent ea, quæ sultere, vel capere fecit creditor, & arrestare, & hoc iudex considerare debet.

117 ¶ Decimus nonus si extraneus inops litigat super bonis, quæ sua pretendit, vel communia, si nescit præsumptio pro eod. m. fiet illi prouisio, & dicitur habere præsumptionem, quando sententiam habuit pro se, licet ab ea fuerit appellatus, vel habet instrumentum in promptu. leg. si instituta. de inofficio. ff. de inofficio. testam. Hostiens. in summa

*Accusatus
fit de suis
bonis pro-
prio.*

*Cuius bo-
na capiti-
na capiti-
na prou-
isionem iu-
ra pteat.*

*Collegiatus
mercator
provisio
debet.*

*Extremus
mercator
provisio
fit.*

*Extremus
mercator
provisio
fit.*

testes & producens eos saluare, vt probatur in c. si vt lite non contestata. ita fuit dictum anno 1377. die 14. Augusti. inter Stephanum Henri, & uxorem suam ex vna. & propositum & Capitulum Suesfionem. ex altera. unde iudex appellationis pendente, quous ab eo appellatum sit, poterit examinare testes moribundos, & de quibus timetur, vt plenè decedit Fely. in c. si. col. 5. in princ. vt lite non contestata. & superius in 30. casu dictum fuit.

132 ¶ Trigesimus tertius quando agitur super refectione contractus, interim condatur pars per prouisionem petens contractum rescindi ad seruandum contractum, & vt practici dicunt, *interdum le contract p'dans le proces*, data cautione de eo, quod recipitur interim lite super refectione pendente. ita fuit pronunciati in hoc Senatu anno 1343. die 3. Iulij contra Ioannem Pourel viduam Ioannis Terxier scribae suae grapharii electorum, *des eleus*, & quotidie sic fit, vt abundè scribo in tractatu de refectione contractuum.

133 ¶ Trigesimus quartus, si accusata fuerit mulier, q. incontinentem viuat probando scandalum imminere toti viciniae ob suam impudicitiam, locator petet, vt durante locatione, migrare habeat, iudex super hoc facto informationes conficiet, & si tibi de hoc constet per modum prouisionis debet condemnare illam, vel quemcumque alium sic inhoneste viuentem, & afferentem scandalum ad migrandum, & hac sententia exequitur non obstante appellatione: quia ipsa expellitur de domo non obstante locatione. per l. si qui. C. de specul. lib. vnde cimo. vbi Rebuff. expressè hoc tradit & in l. penult. de pascuis ibidem & ita censuit Parisiensis Senatus anno 1542. die 11. Septembris, quo anno propter bella fuit continuatum parlamentum, & idem in meretricibus condemnatis ad migrandum extra ciuitatem seruari debet, vt in ordinat. sancti Ludouici patet, in rubr. *que les ribauds des communes soient bateurs hors des bonnes villes*, dixi in l. Masucius scribit. ff. de verborum significatione & facit rubr. ff. de migrand. imò fortius pronunciavit Senatus mulierem incontinentem non recipiendam ad licitationem locationis domus, etiam si maius offerret pretij anno 1544. die 10. Februarij contra *Marion du trou*.

134 ¶ Trigesimus quintus non debet dari prouisio, per quam decideretur tota materia principalis: ob id malè iudicatum fuisse pronunciavit Senatus anno 1539. die prima Decembris ab eo, qui per modum prouisionis iudicauerat, quòd impetrans litteras quinquennales, vel annales elargiretur pendente processu: quia hoc decidebat totam materiam principalem. facit lex quoties. C. de precibus Imperatori offerendis. vbi doctores alia scripta in tractatu de dilationibus annalibus vel quinquennalibus.

135 ¶ Trigesimus sextus in casibus, in quibus publicè vtile est, fieri debet prouisio. l. de pupillo. §. si quis riuos. ff. de noui oper. nunciat facit lex li quis. §. vt cum. ibi poterit hoc quod in commune vtile, ff. de Senatus. Silla. vbi plenè additi.

136 ¶ Trigesimus septimus in quibus casibus serie cessant, in illis regulariter vidi per modum prouisionis condemnari, quoties scribitur: in l. i. in fi. cum l. sequent. & 3. ff. de feriis.

137 ¶ Trigesimus octauus congrua portio curato seu vicario adiudicanda est per prouisionem quòd nihil habet, vel parum pro victu, vt plenè scriptum in tract. de congrua portio. maxime q. 4.

138 ¶ Trigesimus nonus in quibus casibus appellare de iure ciuili nò licet: per modum prouisionis sententia regulariter fieri solet, & exequenda erit. l. si. ff. de appel. recip. & inferius dicitur.

139 ¶ Quadragimus considerata qualitate causae, si forte res periret, vel consumitur durante lite, vt fructus, vel equus pro expensatibus fieri prouisio arg. l. mediterraneae. vbi Bar. C. de anno. & 3. tribu. lib. 10. Panor. in c. primo. collatio. 2. de dilatio. idem quando tempus finiretur, forte rectoris electi ad tres menses, secundum eum, & in capitula, de iudic. facit l. vna. ff. de glande legend.

140 ¶ Vltimus est, datus reperiretur alia iusta causa, & similis, vel maior praedictis per text. sing. in §. porto. quae fuit prima causa beneficij amittendi in feud. fieri poterit à iudice condemnatio per modum prouisionis.

141 ¶ Et debet hoc in sententia exprimi, videlicet per modum prouisionis, *par prouision, ou par manure de prouision l'auiens condamné &c.* si vero iudex simpliciter condemnaret, malè faceret: quia ante plenam probationem non debet fieri condemnatio glo. sing. vbi docti in c. ecclesia. de constitut. quae tamen condemnatio per prouisionem fit dummodo summarie appareat, & idem exprimi debet: quamuis Imperator noluerit ordinare ad alios, etiam ad pios casus extendere: sed aduersum est, quod ad casus in ordinatione nominatos fit executio, etiam si non fuerit dictum per prouisionem nisi in ordinati: expressum sit, quòd per prouisionem fiet, alij vero casus non debent madiari executioni, non obstante appellatione, nisi iudex per prouisionem condemnauerit, & idem vsque ad quadraginta libras fit executio in personalibus, quamuis simpliciter quis sit condemnatus, vt in tractatu de sentent. executio. patet: secus est in alijs sentent. prouisionalibus, in quibus prouisio exprimi debet, vt in hoc titul. patet. articulo primo. & per totum. & teneas iudicem tunc prouidere posse, quando persona periret, vel res, vel mora esset magnum periculum, vel damnum allatura. l. si bonafides. ff. de peticio. haredit. quia melius est in tempore occurrere, quam post exitum vindicare, vt superius dictum extitit per text. in leg. prima. C. quando liceat vnicuique sine iudice se vindicare l. sed etiam. ff. de procuratorib.

142 ¶ Et text. in l. final. ff. de appellatio. recipiend. vel non dicit appellationem non recipiendam, quando res dilationem non recipit: quòd & lucidat Speculator in titul. de appellationib. §. in quibus. verfic. octauo, quando puta ne excommunicatus obfoluatur, non recipitur appellatio. causa fronte. de appellatio. & capit. sacrosancti de sentent. excommunicat vel ne testamentum aperiatur, ne scriptus heres in possessionem mittatur, ne frumentum in subsidium militie transfundatur, vel ne fiat, quòd edito perpetuo continetur, vel ne pignus à creditore vendatur. contra leg. si conueniet. ff. de pignora. actio. vel ne finis adducatur, ista verba tradit Speculator dicto §. in quibus. & sic putare, quòd in quibus casibus prohibetur appellatio à iure, in his iudex per modum prouisionis pronunciare debet, & exequi sine praedicto tamen appellationis, & dictos casus prouisionales superius descripti tanquam magis frequentes, alios tamen nolens excludere. & facit lex cum hi. 6. caus. lib. 1. aut si qua alia causa fuit, vt plures loci int.

Vires
per
con
matur.

Qualiter
iusta cau
sapro
fione in
ducit.

Exprimi
manure per
modu prouisionis.

Causa in
quib. non
regitur
appella
tu.

incidere, quæ pætori suadet prouisionem admittere. ff. de transactio. nec extendimus ordinationem volentem prouisionalem sententiam exequendam cum dicimus quando prouiso per iudicem concedi possit, at non posse ordi. extendi. Scripsi in tractatu de sententijs, executorijs articulo decimo sexto. gloria septima.

¶ Verum in iure, quia tunc de prædecessoribus nobis dictum est, & ante omnes à Juliano sapientissimo, quia lex, quæ Senatusconsultum prolatum in Repub. Romanorum videtur ad omnia sufficienter ab initio promulgatum, sed multa indigere correctione, ac suppletionem, vel ad naturæ varietatem, & eius machinationes sufficiat. text. in authen. quibus modis naturales filij effici legi. in princip. collatione 6. itaque in hoc tractatu leges Galliarum Romanorum interdum suppletentes, interdum corrigentes quandoque elucidantes inferre his operæ pretium duxi, ut videri ista materia, & tractari abunde tam ex iuribus Romanorum, quam Franciæ possit.

Charles. VIII. artic. L.I.

Articulus primus.

Item & pource que les prouisions donnees en matiere d'aliments, donaires, & medicaments, au moyen des appellations sont interdictes souuentefois aduient, que le proces principal est aussi presté à iuger, que le prouisions, dont viennent plusieurs inconueniens, parce qu'aucunes fois ceux à qui sont faites les prouisions, en défaut d'estre alimentez, & pensez, chéent en grieues maladies: auons ordonné que esdictes prouisions d'aliments, donaires, & medicaments: les prouisions donnees par sentence de Iuge Royal, seront executees, nonobstant oppositions ou appellations, & sans preiudice d'icelles.

GLOSSA PRIMA.

Hic articulus duas habet partes, in prima ponitur constitutio causæ, in 2. constitutio, secunda ibi. auons ordonné.

¶ Causa igitur constitutio est, quod propter appellationes prouisio tantum differebatur, licet principalis materia: unde dura oriebantur infirmitates, & aliquando mors, & ideo hic statuitur, quod materia prouisionalis non obstant, appellationibus exequatur, & hoc proœmium metem ordinationis ostendere solet, & ex eo colligitur causa finalis conditoris. l. penult. ff. de iuris & facili. ignorat. ibi initium constitutionis declarat, & vbi ratio proœmij est amplior, redditur amplius dispositum. ff. de heredi. institut. l. fina. Alexand. & lason. in l. cum hi. s. eam transactionem. ff. de transactio. Felin. in cap. pastoralis. in principi. columna secunda, de offi. lega. & quamuis in lege vel ordinatione de necessitate non sit apponendū proœmiū, tamen non solet describi nisi cum ministerio, cap. secundo requirit. de appellat. Baldus

in §. quibus, in prima constitutione Codicis, columna prima. Barbat. consilio primo, columna secunda in tertio volumin & proœmium declarat mentem, non solum in constitutionibus, & ordinationibus, sed etiam in statutis. teste Bar. in l. prima. ff. ad Macedo. & Barbat. consil. secundo, col. 5. in tertio volum. ac etiam in contrahibus & vltimis voluntatibus, vt docet Barba. consil. 34. diffinit. col. secunda in tertio volum. & sic ista ordinatio ampliabitur, vel restringitur aut declarabitur ex isto proœmio, vt in simili dicit Barba. in consil. 47. illud in medium col. secunda in tertio volum. quod est notandum pro proœmij, & præfationibus, quæ in instrumentis solent etiam apponi, & in ordinationibus, vt iudices non debeant iudicare, nisi in speciebus proœmij ordinationem, & aliorum actuum, de quibus agitur, quia mens iudicantium aliquando ex ipso proœmio coniecturatur, saltem multum iuuabit proœmium ad decisionem dubie questionis.

Donnees en matiere d'aliments.

GLOSSA SECUNDA.

Quod in genere dixerat, nunc in specie elucidat, incipiens ab alimentis quia prius a leuodis est, qui vult aliqua agere, & alimentorum appellatione veniunt cibaria, velutis, & habitatio: quia sine his alii corpus non potest. l. legatis. ff. de aliment. & ciba. lega. cum multis alijs ibidem descriptis: nisi de his huiusmodi tractetur, quia tunc strictus sumitur, vt in l. cum hi. §. qui transige. ff. de transact. de his plenè scripti in l. verbo victus, de verborum significatione, & liberis quidem interim præstare alimenta pater compellendus est, ne hi fame lite pendente pereant. l. si neget. ff. de lib. agnoscend. & sic per prouisionem diminutio ex bonis sit viciendi pupilli causa. l. si pupillus. ff. de privileg. credito. facit. l. qui de inofficioso libi, vt interim & possideat, & alatur, & in actionibus præiudicium non patiat de inofficioso testamento.

¶ Intellige faciendam esse prouisionem super alimentis, siue agatur contra filium, siue ipse agat super successione bonorum patris, quod debet prouisio licet debet fieri illi prouisio, vt singulis annis quibus litigabit, detur ei ex bonis patris certa pecunia per l. si instituta. §. de inofficio. ff. de inofficio. testam. & dicitur sapientia septimo capit. in inuolumentis nutritus sum, & curis magnis inter litium inuolutiones, & magnas curasque ex ipso generantur, nutritus sum: quia per modum prouisionis alimenta mihi data sunt. Bartol. in l. in C. de alend. liber. & ibi glossa. concludit alimenta lite pendente debere præstari: alioqui si non fieret prouisio per indirectum, priuaretur quis bonis suis, cum non haberet quequam ad illa prosequenda, & modico dato cedere cogetur, vel fame moretur ob alimentorum defectum. l. si longius. §. final. ff. de iudic. vel saltem in aduersam incideret valetudinem, ob id lex prohibet super futuris alimentis transigere, ne modico dato quis multa remittat. l. cum hi. ff. de transact. l. de alimentis. C. illo tit.

¶ Unde sic debet filius concludere, videlicet, bona paterna sibi adiudicari petendo, vel saltem recte cedentiam illorum, & si processus dilationem

Conclusio
filij peti-
tus bona
paterna.

habeat, prouisionem interim lite pendente sibi faciendā teste Masue in sua practica rubr. de possessione & item & recedentia. & an debeat fieri prouisio habita ratione honorum, quæ in regno sunt, vel quæ sunt in illo territorio iurisdictione, vel rectoria, vel tantum fiat prouisio eorū quæ extra iurisdictionē, & extra regnum, sunt in Senatu litigatum, & ad maturū consilium relatum anno 1544. sed cūm debitum respiciat totum patrimonium l. si fideicommissum §. vbi doct. ff. de iudic. l. prima §. si heres. ad Trebel. videtur faciendā prouisionem inspecto toto patrimonio: licet iudices in hac prouisione, non ita exacte procedant, sed ut filius viuere possit, & bonorum sententiam prosequi decernant.

Tempore ad deliberandum dato prouidetur filio.
4. ¶ Secundo amplia etiam pendente tempore dato heredi ad deliberandū, filiali de hereditate debet, ne deliberationis dilatio ne fame pereat. filius ff. de iure deliberandi nemp. venter dilationem non patitur. l. si. C. de aliment. pupil. prastand. multa specialia in alimentis inuenies in parca iuris ciuili. vlt. per contrarium nostrum Stephanum Forcalum Bliteren.

In prima instantia.
5. ¶ Tertio amplia faciendam prouisionem filio, siue in prima instantia, siue in secunda, licet lex sit in iuxta §. de inofficio testam. loquitur in secunda instantia, & quando filius obtinuit in prima, tamē idem iuris est in prima ex æquitate, ne fame pereat, & ne cogatur ob defectū pecuniarū processū deferere, & lib. remittantur, vt firmit. d. de rota decif. de iudic. & Matthe. de afflic. in decif. Neapolit. vxor domini. & decif. sequent. vbi dicitur sic fuisse decisum in magna curia, & sic seruatur in Fræcia: licet glossa, & doctores in dicto §. de inofficio. teneant contra.

Quatuor requiruntur ad prouisionem.
6. ¶ Vbi dicit Paulus quatuor, antequam prouisio fiat, requiri. Primū, quod illam petēs sit filius, Secundo, quod sit pupillus hoc non est verum, nam ad iudicatur etiam maior, vt vidi in Senatu centies. Tertio, quod obtinuerit, & pendat appellatio. sed contrarium seruatur, vt dixi. Quarto, quod sit inops: tamen contrarium seruatur, & vidi semper, dum petitur in prima instantia prouisionem heri, si tamen non fuit in prima petita instantia, in secunda peti poterit, & ad iudicari, vt superius in præfatione scriptū etiam in executione.

Nepotē etiam prouidetur.
7. ¶ Quarto amplia siue sit filius, siue nepos, pronepos, vel abnepos, in recta tamen linea, & hoc propter eandem rationem teste Masue. in rubr. de possessio. & item & recedentia. & d. §. de inofficio. loquitur de nepote, quamuis Paul. Castr. intelligat illum §. in filio.

8. ¶ Quinto amplia, siue filius sit in potestate, siue sit emancipatus: quia hodie quoad successione, & alimentam nulla est penē emancipationis & patris potestatis differentia, & nullam in auidē hereditas ab intestat. veni. collatione nona & matris quoad istam prouisionem, quia vterque alendus est, quando ad succedendum esset habilis, aliqui vix fieri solet.

Patri si prouisio.
9. ¶ Sexto extendi siue sit filius, vel descendens ab eo, siue pater petat successione filij ordine turbato. debet illi fieri etiam prouisio: quia non minus parentibus, quam liberis piē relinquit debet hereditas, & ex ea ali. l. nam & si parentibus ff. de inoff. testa. glo. in c. prædictor. 16. q. 1. c. cum apostolus de censib. facit text. in l. scripto. in l. C. vnde libe. & ibi gl. dicit quod in solaciū filij acquisi

potest pater succedere filio, & illo casu prouisio ei fieri debet, si alius hereditatem filij possideret, & eam defenderet.

10. ¶ Septimo procedit, siue agatur possessio, tam in fine petitorio, quia vtriusque versatur eadē ratio: ergo idē iur. illud f. ad legem Aquil. & ista ordinatio non distinguit, nec lex ergo nec nos distinguere debemus l. de prec. ff. de publi. in re actio. vnde si filius minor a primogenito parte hereditatis petat per actionē familiæ et sic cū de re poterit etiam ad prouisionē interim illo durante iudicio super diuisione, concludere, & petere vt frater bona possidens ne mora illa ei noceat, teneatur illi assignare aliquid lite pendente, & ei concedere. ¶ Et licet præceptū fratri, ne interim lite pendente scindat memoriam, etiam aliquam partem tangentem, vt iur. dictum in hoc Senatu anno 1528. die 12. Januarij.

11. ¶ Octauo intellige etiam si filius esset in vtero, quia ventri fiet prouisio, & in possessionem admitti debet. l. 1. & per totū, ff. de ventre in possid. mittendo. nam in fauorabilib. qui in vtero sunt, pro natis habentur. l. qui in vtero ff. de statu lib. §. minimum. nepe quid fauorabilis quam partū alij hoc tenet expresse Masue, in rub. de posses. verū, item recedentia partus enim iure alendus est, qui non tantum parenti, cuius esse dicitur, verū etiam reipubl. nascitur. d. l. 1. §. & generaliter, vide Dec. consil. 245. dicentē an possit donari posthumo, & concludit quod sic. Scripti in l. sub signatum §. attestari. ff. de verb. sign. vbi declarauit ordinationē regiam de donatione facta absenti loquētem, in locum in posthumo habeat, & quomodo est insignare & acceptare possit donationem.

12. ¶ Nonō etiā procedit in legitimatū per subsequens matrimonium, cūm nihil vel parum à legitimis differant. c. tanta. qui filij sunt legit. l. cūm quis. C. de naturalib. liber. §. si in iust. de nupt. dixi in l. qui in potestate. ff. de testam.

13. ¶ Decimō potest peti prouisio in qualibet parte litis etiam post litē contestatam. ita fuit de. ter. parte l. i. facit de off. arbitri. ¶ Et citat Ioan. Hallusq. 128. item pro dominis, quia semper oneratur filius, cui non sit prouisio: ideo semper poterit fieri ante sententiam definitiuā, & ante conclusionē in causā iuxta nota in c. cum dilectis. de fide instr. & sic habetur in stylo parlament. rubr. de prouisioni. in prima parte. §. item dicunt. & supra in præfationibus scriptū q. sexta.

14. ¶ Undecimō etiam procedit post sententiam, quæ trāsiit in rem iudicatā, imō etiam post reuocatum, & in executione illius prouisionē peti possit concludit Aymo Cranette in consil. 164. nobilis domina, quod bene seruatur in forensi iudicio: quod executio arresti posset habere dilationē, vt committere habet, diuersum est, si itatim possit exequi, per ea quæ doctores scribunt in l. ille a quo §. de testamento. ff. ad Trebel. sed hoc in executione hoc opus, & labor est, & pauci eam attingere valent.

15. ¶ Duodecimō etiam si filius longo tempore capus esset ad Turcis, & postea reuerfus, tunc iure possit iurari omnia recuperatū, etiam si apud hostes susceptus esset, & tunc illi reuerfus faciendā erit prouisio per. l. apud hostes. cum l. seq. ff. de capti. nam cūm filius reuertitur, duplicē causam in eo esse oportet, videlicet possit iurari, & quod pater eum recuperet, & ipse suū. l. cūm dūc. §. illi ut. & hoc quando agnosceretur filius.

Nemora sicuti in decem i. super diuisione pendens. Artilum. Existenti in vtero prouisio.

Legitima in adoptione videtur pos.

Provisio in qualibet parte litis facit de off. arbitri.

In executione prouisionis peti.

Reuerfus ab hostib. prouisio.

¶ Dec.

*Tam enim
lari quod
sua per
uideretur.
Et prout
in huius
ad finem
lari dicitur.*

17 ¶ Decimotertio extendi siue fuerit vir, siue mulier, quia eadem ratio verifatur in vtroque, ergo & argumentum & maximum vitium. C. de libertate. vel ex parte. & debet durare prout semel prout. vsque ad finem litis d. l. si instituta. §. de institutio. ff. de officio. tunc tamen nam per sententiam fit quod durat quousque reuocetur. l. quod iussit. vbi dixi de re iudice.

*Postquam
non si pro
mij.*

18 ¶ Decimoquarto amplia, siue filius mouerit questionem siue ei moueatur, & ipse eam hereditatem non possideat, tunc est eadem ratio, ideo fiet prout. l. i. & ibi doct. D. de carbo. edic. secus si filius, vel nepos hereditatem possideret, quia tunc rationes predictae cessarent: nam possidens hereditatem fructus hereditatis percipiet, & sic ex illis interim viuere poterit suo iure, ideo non debet petere, quod intus habet.

*In feudo
et emphy
teusis
prout.*

19 ¶ Decimoquinto etiam super re feudali moueatur quoad filio, vel agnatis contra dominum vel alium possidentem, interim questionem pendente possellio datur filio, vel agnatis. §. i. & c. Si de feudo defuncti contentio sit inter domum & agnatis, vasalli, etiam moueatur. quæstio super feudo paterno, & maior natu possideat illud, si non sint alia bona nisi feuda, etiam ex his feudis fiet facti minori prout, vel ex emphyteusis predicta, quia pro patrimonialibus, & antea patrimonialium in regno habentur, ut scripti in arbo. feudo. facit quod docet Bart. in l. i. de iur. iurandi. §. si liberi. ff. de oper. liberto.

20 ¶ Postremo si filius sub conditione effectus institutus, interim pendente conditione prouisione petet, vel bonorum possessionem, qualiscumque conditio fuerit per l. 2. §. si sub conditione. ff. de bono. possell. secundum tabul. & sub qua conditione hodie possit institui. est text. in l. si pater. C. de institut. & sub l. i. & per illa potest dignosci quando prout alimenterum fieri potest, verumtamen quando fieri non debeat.

*Filio non
exhibenti
in posses
sione fin
tione non
prouide
tur.*

21 ¶ Primo limita, quando ille filius non esset in possessione filiationis, nec habitus pro filio, vel consanguineo illius, cui vult succedere, tunc non fiet hinc causæ cognitione illi prout hoc mutuo habui a Bart. in l. i. neget. col. 2. ff. de liber. agnos. per legem primam §. si ex ff. de ventris possell. mittent. l. 3. §. causæ. de carbo. edic. l. si quis a liberis. §. si vel patens. ibi si contiteret de liber. agnos. per tuas. de probatio. igitur pendente lite super filiatione, hoc casu proutio non fiet, alioqui posset quilibet malignus pauper mouere questionem filiationis diuiti, ut haberet interim illam prouisionem secundum Barto. vbi supra, quem sequitur Auzer. in deci. Tholosana. q. 77. an filio.

*Datum in
proutione
an reputa
tur.*

Nā oportet probare saltē quasi possessionē filiationis, vel alterius qualitatē intentatē, ut docet Bar. in l. vbi quis. ff. de ventris possell. mittent. Alber. Bal. & alij in l. no. epistolis. C. de probat. Mathr. in deci. Neapo. 25. in causa petitionis.

22 ¶ Quia illas expensas pro prouisione datas non repetit heres glo. in l. 2. in fi. C. de Carbo. edic. l. 4. §. interfect. ff. si mulier ventris nomine. l. as. in rubricis tit. in fi. c. si sint consumptæ, tæper illud, cui facta est, quā per aduocatos, & procuratores a quibus esset difficilis repetere, quā claus olim de manu Herculis eripere, iuxta no. in l. vna. per filia. tex. C. de suffrag. Masuer. in d. versic. itē & recedatē si tamē illi, qui prouisionē recepit, aliunde haberet, ab eo postea repeti posset, & ob hoc datur cautio saltem iuratoria, ut infra eo. arti. 3. dicitur.

*Diuiti fi
lis in pr
uideretur.*

23 ¶ Secundo fallit quando filius, vel alius mouens questionem successionis esset diues, & posset se alere aliunde. l. Extraneo. & sequent. vbi Bartol. si de ventre in possessione mittent. l. fin. C. de ordi. cognitio. per lafon. in auth. res. C. de communia de legat. Panor. & alij in c. cum haberet. de eo qui duxit in matrem. & alij in c. accedens in fi. de procura. Alex. consil. 48. vbi in 3. vol. vbi concluditur quod pater non teneatur alere filium, quādo aliunde potest se alere, hoc tamen non seruatur in aliquibus curijs, vbi indistincte fit proutio, quia licet cesset vna ratio, eo quod est diues, tamen cessare non debet propter hac ordinationis, & iuris dispositio. per §. adlimitatis. in l. i. de nupt. nempe hac proutio fit non solum ut statuit filius, sed ut possit litigare, & causam prosequi, quæ sine magnis sumptibus non fiat. Vnde in hoc Senatu in successionē mercatoris nuncupati (patrem) iuxta facta proutio & filio pauperis, & aduocato diuiti. Et sic illa proutio fit etiam diuiti, cum petitur.

*Arrestum
quod etia
fili diuiti
si prou
ideatur.*

24 ¶ Tertio fallit quando ille filius esset ingratius, vel alius constaret saltem summarie eum esse hereditatē, & bonis priuatum, quia tunc sicut non est alendus, ita nec proutio facienda, quæ maxime ob alimenta fieri debet. glo. in d. l. i. quis a liberis. §. idem iudex, in verbo detulerat. ff. de liber. agnoscent. quæ ricit, quod ex quibus causis potest filius exheredari, & eidem alimenta denegari, etiā proutio non præstabitur, ut tenet glo. in l. si. C. de alend. libet. quā notat Alex. in l. i. col. 2. ff. fol. matr. & sic fuit Tholose decim in q. 77. quem sequitur Ioan. de Monteferrat. in repetitio. l. i. constant. col. 38. ff. fol. matr. i. 25. lmo fortius dicit Bal. in §. si filij nati. rub. si de feudo defuncti contentio fuerit, quem refert Roma sing. 22. vltimo. & Francisc. Cremen. sing. 49. tu scis, quod ex quibus causis potest filius exheredari, ex eisdem causis filius legitimatus poterit in proutio laqueari etiam reduci, & exemptio reuocari, quod dicit notandum Bald. in l. 2. in fin. C. de liberis & eorum liberis. & Petrus Gerard. sing. 2. vbi plenè probat.

*Remittit
hereditatem
non si
proutio.*

26 ¶ Quarto non procedit, quando filius, vel is qui petit hereditatem vendiderit eam, vel renunciauerit illi: nam et si contractus dicit non valere, & eius petat rescissionem, tamen proutio fieri interim ei non debet, ut fuit prolutum arrestum Parisi. prout refert Ioan. Gallus in quæstio. per arella. quæstione centesima vigesima prima. Primo fuit dictum in 4. nam qui pretio fruitur, non minus habere intelligitur, quā qui principali re vititur. l. quia. ff. de usufruct. & dolo facere videtur, qui petit id quod remisit, vel quod statim esset restitutus. l. dolo. ff. de doli exceptio. Nempe remittentibus iura sua amplius non est dandus regressus. l. queritur. §. si venditor. ff. de adilit. edict. capital. quā periculosum 7. quæstione prima. & pretium succedit loco rei. l. Labeo. 1. ff. de verbis signi. vbi scripsi.

*Adoptio
fili an
in prout
facienda
sit.*

27 ¶ Quarto flectitur regula in filiis adoptiuis petentibus successionem, nempe appellatio filii an filiorum in hac materia non veniat adoptiui. c. in presentia. & ibi not. doct. de probat. l. si deicommissum. ff. de conditio. & de mola. vnde donatio quæ reuocatur propter superuentientiam liberorum non extenditur ad adoptiuos. l. si vnquam. C. de reuocand. dona. Alex. consil. 40. super primo. colum. vlt. vol. 4. & filij adoptiuus non faciunt deficere fideicommissum. Bart. & alij in l. ex facto. §. si quis rogatus. ff. ad Trebel. per text. in l. i. ita quis. §. is

cui de leg. 2. Panor. & alij in d. c. in presentia quia verba testatoris, consuetudinis, & contrahentium, debent regulariter intelligi de parentibus, vel filiis naturalibus, non de civilibus. l. si. C. de his qui veniam arat. impetr. l. si in l. quique. §. pater ait, col. ult. ff. de in ius vocand. verba enim debent intelligi de casu vocandi, non de filiis. l. 1. §. huc verba. ff. de negot. gest. l. 1. ad legem Falcid. & cessio que potest fieri a patre filio, intelligitur de naturalibus, non de adoptivis. vt scriptum in scholasticis priuilegiis. 177. ubi vide multa de cessione scholasticis faciend. & intellectum ad illam ordinat. regiam de cessione scholasticis faciend.

*Filius
muni. an
veniat ad
adoptiuum.*

28. §. Item appellatione filij tunc venit adoptivus: quando adpositio in aliis filiis verificari non potest. glof. Bald. & alij in l. si quis posthumus in prin. ff. de libe. & posth. Fel. in c. n. 7. de rescrip. ergo filij nomine regulariter non veniet adoptivus: cum in singulari casu contineatur: & sic in contrarium erit ius commune. l. ius singulare. ff. de legib. & quando in eis esset eadem ratio, quæ in naturalibus & legitimis, tunc etiam veniet adoptivus. l. adoptivum. ff. de in ius vocand. & hoc tenet Soc. in d. §. pater in fi.

29. §. Sed si esset materia favorabilis, vt pote si ageretur de alimentis adoptiui sibi in adoptione promissis, tunc etiam illi fieri deberet prouisio, cum etiam extraneo filii debeat: vt interius dicam. nam materia alimentorum est promissionalis, cuiusque debentur alimenta, euam si ex prouisione extraneo debeantur. idem in instrumentum adoptivum probaret titulum promississe eum tractatum vt filium, non tractaretur vt filius, nisi alimenta prestatentur per l. quidam cum filium. ff. de verborum obligatione: ideo prouisio tunc illi esset faciend. motu etiam promissore, dum modo fuerit in adoptiva familia, secus si fuisset emancipatus a patre adoptio: quia tunc extraneo loco habetur. §. at huius qui de hereditate. quæ ab intestato deferunt. ideo opetens hereditatem patris sui olim adoptiui, non audiretur, nec fieret ei prouisio: quia a iure non debet succedere patri adoptio contra patris adoptio voluntatem §. sed ea de hereditate que ab intestato defert, nec eidem alimenta debentur, vt ibi dicitur in verb. tantummodo, secus si alimenta promissa peteret ob adoptionem.

*Spuria
non effi-
ciantur
pro
uiso.*

30. §. Sexto fallit in spurij, & alijs naturalibus, quibus non debentur bona paterna, nec legitima in illis: ergo illis non fiet prouisio. l. 1. & per totum C. de natural. lib. Bar. in d. l. si alend. libe. & hoc extantibus legitimis liberis, & consanguineis authenticis ibidem: nomine enim filiorum non continetur filij spurij, tanquam abusiui Bal. sic loquitur in c. per tuas. col. 2. de probati. & bonorum possessio ex Carbonia. edit. ubi non competit. l. finali. C. de Carbo edit. si tamen fuerint a patre eis relicta alimenta, quod de iure canonico permittitur. cap. 2. cum habet et in fi. eo qui duxit in matrimo. quæ polluit per adul. vbi Panor. & alij in illis prouisio fieri debet, speratur. Quid si fuerit legitima? decide ex his quæ tradit Dec. consil. 365. viso supra dixi in amplia.

31. §. Septimo fallit in alimentis præteritis: quia in illis non competit alimentorum priuilegium. l. de alimentis. C. de transact. & sic in illis poterit appellari, & appellatio recipietur, teste Specu. in 2. parte rubr. de appellat. §. quibus, versic. 8. refert Imbertus in Insti. forens. p. 195. & pro hac sententia facit quod consiluit Alex. consil. 72. viso

processu. col. 1. in §. vol.

Contrarium tamē fuit iudicatum in hoc Senatu anno 1322. die 16. Decembris contra quendam qui fuerat condemnatus ad sex viginti libras singulis annis pro alimentis exfoluendis, & pro annis præteritis ad octingentas. Curia declarauit: requisionem in omnibus esse faciendam, aliis si iste non valeret solvere his, a quibus mutuo assumpsit pecunias ad alimenta præterita, nec inueniret aliquem, qui vellet illi qui prosequitur prouisionem mutare, imò haberet ex his rebus, quibus viuere debet, solvere illis, qui & alimenta præterita crediderunt igitur rationes episcopi in hoc casu locum habent, imò si is de præterito non teneretur illum alere, præterea materiam differendi & non aleret eum interim & sic materia calumniandi & frustrandi inueneretur: quæ a iure prohibetur. l. conuenire. ff. de pact. dotal. & superius plenius dictum extitit quomodo intelligatur, & hoc etiam probat Fel. in d. cum dilecta. col. 20. n. 16. de rescript.

32. §. Vltimo fallit, quando collateralis peteret hereditatem fratris, aut eius obitui, tunc non fit prouisio, quia fratris non censetur hereditas quæ debita sicut hereditas patris. l. in suis. ff. de libe. & posthumis. Sic fuit dictum in parlamento pro Ioanne de Castellatio contra Mathiam de pole, vt refert Aufer. in stylo parliament. in 3. parte. eo. 21. tu. §. si. quod existimarem verum esse, quando collateralis consanguineus peteret hereditatem consanguinei ab intestato, tanquam sibi debita: diuersum est, si eam ex testamento nō raso, nec cancellato peteret, tunc esset faciend. vt superius scriptum in præfat. in ult. parte, vel in possessionem mittendus per l. fina. C. de edit. diu. Adria. tollend.

33. Item quia consuetudo de prouisione loquens dicit de linea recta, quæ continet ascendentes & descendentes tantum, non autem transuersales. Bal. consil. 32. testamento cauetur. volu. 1. per tex. in l. Stegmata. ff. de gradib. imò etiam appellatione lineæ venit recta argu. l. qui liberis. §. hac verba. ff. de vulga. Bald. d. consil. 321. vol. 1. & consil. 334. in questione. col. 3. vol. 1. licet contrarium teneat propter mentem defuncti ide. Bal. consil. 339. quæritur. vol. 3. primum tenet Dec. consil. 365. viso consil. col. 2. & consil. 379. requisitus. col. 3. & Soci. cō. si. circa col. 4. verisim. confirmatur. in 3. volu. & hoc per tex. in l. iurisconsultus. §. parentes. ff. de gradib. & quando dicitur in statutis, consuetudinibus, vel testamentis vt veniant bona ad illos de linea, qui veniant vide per Anchar. consilio 95. in questione. col. 2. & Barba. in repetit. l. cum accedimus. col. 51. C. de fideicommiss. dixi in declaratione arboris consanguinitatis.

34. §. Postremo in omnibus casibus, in quibus fiet prouisio alimentorum extraneo, debet etiam fieri executio, vt hic, videlicet nō obstantibus appellationibus, & oppositionibus, nec loquitur hæc ordinatio solum de sententia alimentorum data filiis, sed quibuscumque: nam omnis sententia alimentorum regulariter est executoria, per istam ordinationem, etiam si non sit data per modum prouisionis, sed simpliciter. ita fuit pronunciatum anno 1319. die 14. Iulij pro Priore de Longemeau, qui obtinuerat sententiam condemnatoriam triū modiorum frumenti pro alendis religiosis & fuit dicta sententia executoria declarata.

Tamen ista executio non nocet causæ prioris cipali. l. iudex. ff. de his qui sunt sui vel alieni. cum sit

*Sanctoria
et ibi*

Ida per
procurat
in
alimento
excoctio
quae est
procurat

ibi Petrus de bella petica in sua repetitione ad illam legem. & Alberici in l. si. ff. de appellat. recipiend. dicit. quid si sententia alimentorum non sit principalis, sed incidens: tunc alimenta sunt praestanda & non appellata. **¶** Et ita prouiso est introducta, tum in fauorem filiorum, ne interem in infirmitatem inciderent. tamenque durante lite, pereant. l. si longius. §. pro. ff. de iudic. & bonis suis minimo dato renunciare compellantur. l. cum hi. ff. de transact. cum in fauorem curiarum, ut illis exsoluantur expensae processus text. in l. si a iud. ita vt ex iisdem, si aliqua facultas esse non poterit, tantum litis sumptus, & alimonia homini subministrantur, quantum moderato iudicis arbitrio fuerit aestimatum. C. de oedi. cogni. & hoc etiam seruati in Delphinatū testatur Guido Pape in decisi. Delphi. q. 361. si quis contra alia de alimentis licet videre a me scripta. in l. verbo vicius. ff. de verb. sign. ne plura.

DOMITES.

GLOSSA TERTIA.

Dotum
quid est
an dote
tam dote
per non
sua com
pactetur.

Let Boer. in §. 4. de consuet. matrimo. & dote. in consue. Buri. dicit doteum equipari sponfalitatis largitati: ego tamen putarem in pleribus equipari donationi propter nuptias, quae est exequata dote, quo ad priuilegia. §. est & aliud. de dona. in insitut. & vocatur dotalitium. in c. ex parte de foro compet. & in c. plerumque. de donat. inter virum & vxor. & quamuis in omnibus non conueniant doteum & donatio propter nuptias: quia hoc doteum regitur maxime consuetudine, & partium conuentione, est tamen fauorabile, sicut donatio propter nuptias.

Dotum
cur mul
tom.

¶ Nemp doteum esse inuentum in hac patria arbitror: nam cum mulier dat bona mobilia in dote marito, ea consumere maritus potest durante matrimonio: ideo eo mortuo mulier nullam habet re dote: ideo consuetudo inuenit, quod mulier habeat dimidiam partem bonorum mariti pro dote consuetudinario, quae erit proprium patrimonium filijs illius matrimonij: interdum maritus constituit super bonis suis cetum libras vxori pro dote: si ipse praemoriatur, illam possidet summam vxor habebit pro dote constituto: & in hoc non requiritur aequalitas, sicut in donatione propter nuptias authent. aequalitas. C. de pact. conuentis. **¶** Et quamuis Igneus in repet. l. donationes. in princ. C. de donat. dicat donationem propter nuptias non posse inter Regem & Reginam consistere, tamen loquitur contra illum text. quem interpretatur generaliter loquentem. & contra text. in §. illud & §. nouimus. in authent. quib. mod. filij efficiantur. legit. collat. 6. & ne Rex sit deteriores conditionis, quam alij: & quia à iure non inuenitur prohibitum. **¶** Et in istis fuit à Senatu limitata consuetudo, disponens donationem cum retentione non valere: & vt dicitur, *damus & retener ne vnu.* speciale in contractu matrimonij. ita fuit pronuntiatum die 24. Martij. anno 1521. & in parua camera decisum pro domino Emendo Fouquesques, & de laul sua vxore, contra D. Philippum de Saze. **¶** In dono tamen Regis mulier non habet dotalitium, vt in regilitis causet patet, & in hoc doario fit prouiso, vt hic, & in istio parlament. in prima parte rubr. de prouisi.

Dotum
propter
nuptias
poteit
inter
Regem
& Regi
nam
contra
f. gneus.

Arduum
Doteum
venerit
matrimo
ni causa
valere.

sis, & de hoc doteo scribit Chassa. in consuetud. Burgund. in rubr. *des doteils appartenans à gens mariez.* art. 6. glo. 1. §. donnee.

¶ Item si haeredit mariti condemnati fuerint ad restitutionem rerum doteij, tunc fiet executio in eos per prouisionem: sed diuersum est in extraneum possessorem, vt iudicauit Senatus anno 1530 die 28. Nouembrii teile Imber. in insti. forensi. lib. 1. §. praeterea. vbi dicit comprehendere eas sententias, quae ex actione in personam profectae sunt: secus si iussus fuerit restituere rem, vt censuit Senatus anno 1529. die 28. Februarij ibi vide.

¶ Ad hac, si ad hoc doteum persoluum fuerit obligatus maritus, & pater illius, & quilibet insoludum sine diuisionis beneficio: poterit mortuo marito doteum à patre insoludum peti, sine alia bonorum alterius obligati discussione, si personali agatur, secus si hypothecaria. l. 2. C. de pignor. & ita iudicauit Senatus pro vidua Gentilis Pioche contra electum Pioche. Patrem, anno 1547 in mense Martio. relatoe D. Senetton consiliario egregio.

Et medicaments.

GLOSSA QUARTA.

Let alimentorum nomine medicinas contineantur, vt asserit Bart. in l. si cum dote. §. sin autem in seculis. ff. de soluto matrimonio. & in l. legatus de alimen. & cibi. leg. & laf. in l. cilm hi. §. transigit. de transact. & sic qui tenetur alere, tenetur etiam ad medicinas intelligi, vt declarauit in l. cetera. ff. de verb. signifi. vbi omnia, quibus vitum curandi corpori gratia verbo victus, & alimentorum continentur, si ergo medicinis non vtatur aliqua regio, vt rustici Lemouiceni, & Petrangor. tunc eis non debentur medicinae legatis alimentis: per illum text. in l. cetera. vbi abundantius probauit: tamen ille d. text. exprimit gratia vberioris intellectus medicamina, medicaments.

¶ Quot, quae medicamentorum medicaments, vel medicaminum appellatio veniant? Respondeo omnia necessaria pro curando vulnerato à suo vulnere, tam pro soluendo medico, chirurgico, quam pro soluendo famulo, ac pro stipendiis mulieris, siquam habet, quae illi tempore valetudinis seruiat. per l. si. ibi. iudex computat mercedis medicis praestitas, ceteraque impedita, quae in curatione facta sunt. ff. de his qui deieci. vel e. fuder. facit text. in authent. de mandat. princ. §. quod si delinquentes. ibi, ex emolumentis eorum satisfieri laetis prociabris collat. 3. l. qui venenum. ff. de verborum signifi. iudex folet ad euitidum illam dubitationem iudex prouidere agro in pecunia: vt pote eodem modo iudex per modum prouisionis delinquentem ad l. aureos, vel centum, pro qualitate personae vulneratae, & quantitate bonorum vulnerantis: & fiet hac prouiso etiam si medicinis non vtatur vulneratus, quia vulnus curari oportet.

¶ Et hac prouiso est etiam in fauorem vulnerantis, vt non teneatur postea de occiso: nam si idoneum habuerit chirurgum valetudinarius, sanus fiet, sin minus ei prouideretur, periret, & demum vulnerans de occiso teneretur, si altem teneretur probare, quod de illo vulnere non periret, quod esset difficile. Item meta. §. & si fecerit. ff. ad legem Aquili. ideo hac practica est aequa & bona, tam in fauorem vnius, quam alterius: quae etiam prohibetur Exod. 21. c. 1. ibi, si surrexit, & ambulauerit foras

Invenit
nam pos
sibilem
non sit
prouiso.

Arduum.

Arduum.

Alimenta
non ne
quid de
venit
medic.

Medica
mentum
appellatio
qua car
neantur.

Prout
seruitus
terrasque
partu car
fuit.

fultus super baculum suum, innoxes erit, qui perculserit, ita tamen ut operas eius, & impensas in medicos restituat. ¶ 4 Notanda sunt in hac provisione facienda sequenti, primum oportet quod consistat de delicto. l. 1. §. item illud. ff. de Senatus. cons. Sylla. ibi liquere igitur debet scire peccatum, vel vulneratum, seu aliquo modo laesum, aut verberatum, ut scriptum plenè in repetitis. l. diuus. ff. de Senatus. cons. Sylla. ¶ 5 Secundo requiritur quod consistat illud, vel illos, qui condemnantur ad provisionem delicti commisisse, summaria saltem cognitione per informationes habita, nec plenam vel aliam probationem extra informationes requirunt in hac provisione iudices, teste Imber. in institut. foren. lib. 1. §. interdu. in gl. quia grauati non debet, nec puniri, qui non deliquit, sed poena debet suos auctores tenere. l. sancimus. C. de poenis.

¶ 6 Tercio requiritur, quod interrogatus fuerit delinquens, si captus fuerit, vel alias praesens, & testes reuocati, & repetiti, (ut praestitit loquitur) resolu. 7, nempe in cõficiendis informationibus iurate non solent testes, ideo fidem non facerent, per l. iurisiur. C. de testib. gl. in §. si duo de pace tenè. ob id ex integro audiuntur. Si verò delinquens fuerit absens, sufficit quod testes sint repetiti a iudice, & recollati, licet pars non habeatur, quia rei contumacia Dei praesentia repletur. l. propterandum. §. & si quidem. C. de iudi. & ad iudicatur provisio non obstat rei contumacia.

¶ 7 Quarto requiritur, quod illa provisio petatur a parte, si viuat vulneratus, & tunc poterit tam petere etià eius procurator, seu cõsanguineus, si verò mortuus fuerit, filij seu heredes illi petere poterunt, vel vidui, vt Io. Milles docet in sua praxi criminali arg. l. 4. §. hoc aut. vbi Bar. & alij ff. de dño infec. Na sit hic positum tã p curatione vulnerati, quàm etià pro lites prosecutione, ideo iudex horum rationem habere debet, & sic hereditus, vel pupillis defuncti provisionem concedit.

¶ 8 Quinto requiritur, quod si iudex ex informationibus p cõperto non habeat, quibus alimenta, medicamentisue vulneratus egeat, tunc vocet medicum, qui praesente reo, aut legitime vocato, vulneris magnitudinè videbit, aestimabitque, quanta pecunia ad curandū arget indigeat, & quato tẽpore opẽtis carebit, cariturusue erit, & omnia ista postea iudici renuntiabit iuramento praestito, teste Bar. in l. a. ff. de vetre inpos. l. Theopompus de dote praegel. Bar. in l. i. in rixa. ff. de fidei. & si plures habeat chirurgos, vel medicos plures, mittat salte duos, alioquin dicto vnus statuitur. §. q. aut. in auth. de non alien. reb. ecclesie. coll. l. 2. & regulariter in Francia hac provisio non decernitur, nisi auditis chirurgis aut medicis, vel simul, nam medicorum nomine etiam in hoc chirurgi veniunt. l. 1. §. medicos. ff. de variis cogni. ¶ 9 Sexto requiritur, quod iudex audita medicorum relatione pronunciet, quae provisio fieri debeat: nam parti prosequenti pro modo substantiae personae accusatae, & aestimatione iudicis pretium constituitur. lex Cornelia. §. fin. ff. de iniuriis. l. si. C. de ordi. cogn. l. si. ff. de his qui de iecur. tunc vel effude, & supra dixi. ¶ 10 Septimo, quod si plures rei sint, quod quilibet illorum in solidum condemnentur, nam vnicuique plures cõmiserunt delictum quilibet in solidum tenetur. l. si familia. ff. de iuri. om. iud. litem Mela. §. & si seruus, ad leg. Aquil. l. si multi. de publica. & h. sic condemnati possunt cogi tam per bonorum viciationem quam

personae prehensionem, nec accusati a carceralibus sunt relaxandi, antequam huic provisioni satisfecerint. c. p̄ssimū. 2. q. 1. gl. in c. ex parte. de ver. sig. dixi in tract. de sentent. execut. arti. 15. & ideo excoemio fieri in vnq in solidū potest, & illo solute alij liberentur, tenentur tẽpore pro rata satisfacere soluenti. doc. in d. l. si familia, vide tamen quae dixi in l. aliud est fraus. §. fin. ff. de ver. digni. vbi plura de multa scripti verò fuerunt tunc simpliciter, vel plures condemnati ad centum aureos pro provisione, tunc quilibet p parte virili cõstetur cõdemnatus, nec vnus p alio tenebitur. p. l. Paulus. ff. de re iud. l. legatorum. ff. de lega. 2. docet Boer. in decis. Burdeg. §. si plures, alias iudices frustra diceret condemnamus quelibet in solidū, q. tñ solet facere, ne pro parte tantū teneatur. l. 1. C. si plures vna sententia cõdem. sunt. Bar. in l. 1. c. cõlauerat. de his quae in test. de sent. q. verū dicit Boer. quando provisio non venit ex delicto. ibi vide multa per eum allegata.

¶ 11 Octauo solet iudex in provisione dicere, quomodo ille, cui fuerit provisio adiudicata, satisfat p dicto pretio restituendū, h. in exitu litis ita fieri debere dictū fuerit: & hac satisfactio praestatur ob calūniam eandem per l. 3. c. emat. p̄ssimū. ff. de coll. bono. l. sed est. si §. an autē de Carb. edi. l. 1. C. illo sufficit. tit. quid si vulnerat. ut pauper, & non inueniat cautionē, suo tunc iuramento statuitur, ut in m. si qui satisfat. cog. vbi hoc laf. asserit: q. provisio repeti poterit, si in fine appareat illū vulneratū aggressorem fuisse, & prouocasse vulneratū, alioquin frustra satisfactio praestatur, & alias calūniandi materia pauperi praeberetur: forte pauper prouocare possit diutem ad eum verberandum, vt interim eum aleret: ob id si aliqua calūnia appareat, repetitur, alioquin non. l. 3. c. interesse. ff. si mulier ven. no. l. si. C. de carb. edi. & fultus in filio superius dixi.

¶ 12 Nonō is, cui fuit adiudicata provisio non Preudentur procedere in causa, antequam sit et soluta provisio, nisi iudex cognouerit condemnatum fuisse in euidenti calūnia, quia pati poterit facere exequi hanc provisionem, postquam est executoria, & imputetur ei si hoc non faciat, quia si p e. stat, illi et imputatū. l. in iur. ff. de re iur. si pronūciatū Senatus Burdegal. vt asserit Boer. in decis. Burdegal. 326. & quo ad secundam & sic non obstat ordinem, rub. de causis possessionis. arti. 12. vbi nō potest pars prosequi petitoriū in causa beneficii, nisi ex integro satisfecerit sententiā lata super possessorio, quia illa ordinatio loquitur in eo qui succubuit in possessorio, nā denegatur ei audietia, donec fecerit iudicatū, sed si is qui obtinuit, nō vult vt sibi satisfiat, ad hoc, vt pars nūquā agat petitoriū, tunc habet locū D. Boer. dicit alioquin in potestate est qui obtinuit, effec. prohibere agi petitoriū, quod non est dicendum, malitiam enim est obuiandum. l. in fundo. ff. de rei vendit. dicam in d. artic. 12.

¶ 13 Decimō solet iudex regius ad hanc provisionem cõdemnare etiam clericum reū, & sententiam provisionis in illum executioni mandare, antequam eū remittat ad suū iudicē, vt cõsuet. Senatus anno 1533. in mense Decēbris: quod dicit verum practici, quando ex informationibus appareat saltem summarie delinquentem commisisse delictū sine alia probatione, secus si alia requireretur probatio: tunc iudex secularis clericum ad suū officialem remittere nulla facta provisione: nec tunc debet iudex laicus repetere testes cõtra clericum, nec ex integro illos audire, nec provisionem decernere, quando clericus petit ad suū iudicē remitti.

ti: alioqui cognitionem contra clericum sumeret
quod prohibent iura in ca. at si clerici & ca. si dili-
geti de iudic. & sic iudicavit Senatus decuria Tho-
lenfis quam Tornellam vocant anno 1543. die 9.
Iulii.

*Au moyen des appellations qui sont inter-
iectées souventes fois aduient.*

GLOSSA QUINTA.

Causa impulsiva collata ad effectum lex.
SAPIVS contingit vt processus super principali tam breui possit decidi, quam processus propositionum, & hoc propter tam frequentes appellationes, quæ interponi solebant: ideo statuitur: vt sequitur.

Si tamen in aliquo casu hoc non eueniat, non cessabit propterea huius tex. dispositio, quia hoc est causa impulsiva, qua cessante, non cessat dispositio. l. 1. §. lexum. fide postul. gl. fing. in l. 2. in fi. de donat. secus si causa finalis esset, quia ea cessante cessat lex text. in l. quod dictum. ff. de pactis text. in cap. cum cessante de appella. & ibi docto. & quia hic dicitur semper euenire, non semper.

*Que le proces principal est aussi tost prest à
iuger que les promissions.*

GLOSSA SEXTA.

Hic potest dici principalis processus, qui ad hoc efficit expressio motus & prius vt not. Bal. in l. 1. §. huius studij ff. de instit. & iure vel not. principalis respectu principij, qui a principio fuit motus. Barto in l. ambuio la. col. 4. nu. 14. ff. de decret. ab ordi. faciend. nempe si filius petat hereditatem patris, & postea litem videat diffieri, petit prouisionem, processus ergo principalis effi super hereditate, super prouisione incidenter, & sic de similibus, & de his incidentibus scripti in repe. l. quod iur. in glo. vlt. ff. de re iudic. & in l. probum. ff. de verb. sign.

Vel principalis est, qui totam causam tangit.
Dec. in l. cum principalis. ff. de regul. iur. ego dico
principalem procelsum precipuū hic dici: vt scri-
ptū in l. familiar. ff. de verb. signifi.

*Sumaria
falsè co-
gnita in
transiōne
requiri-
tur.*

8. q. 1. hoc expressim docet Egidius Bellame-
 dec. 1. 8. si executor & superius dixi videte per
 doct. in l. si quis nec causam. si i. cert. per notandum
 tamen esse censeo, q. si processus principalis possit
 incontinēti di finiri: tunc cessabunt sibi prouiso-
 nes, quæ pendente lite fiunt, per tex. in l. si a quo.
 si vt in possessione, lega. Moline in conf. Paris. §. 43.
 nu. 26. sub. de feud.

nabr. de feud.

Dont viennent plusieurs inconnus par ce
qu'aucunefois ceux à qui sont faites
les promesses en desant de estre
alimenter & penser.

GLOSSA SEPTIMA.

ITRA ratio respicit alimenta, & medicamina,
ob defectum quorum valetur in gra-

ues incident infirmitates, & quandoque moriuntur, ideo statuitur hic, vt fiat prouisio statim, & sic est primum inconueniens, quod grauis interueniat infirmitas, & quando censeatur mortuus ex illo vulnere, scripti plenè in interpretatione. l. diuus. ff. de Senatuf. lyl. a. & Boer. in dec. Burdega. qu. 323. vulnus.

¶ Secundum quod fame moriuntur, vel mori possent, si non fieret prouisio. arg. l. si longius in fi. ff. de iudic. ibi, futurum sit ut impune fraudem patiantur, & egestate Romæ laborent viaticulo suo non recepto.

3 ¶ Tertiū est quod licet non moriantur, tamē multa patiuntur, quā non paterentur, si illis promissa esset de alimentis arg. l. si cūm dotem §. si n. autem in siuissimo. ff. sol. mat. l. i. & per totum. ff. vbi pupil. educa. debeat.

4 ¶ Quantum quod non valentes prosequi causam principalem, modico dato cedere coguntur l. cum hi. ff. de transact. & hoc etiam probatur hic.

5 ¶ Quintum quod delicta non puniuntur, quia nullus delictum persequitur, postquam pars composuit cum delinquirente: puniri tamen delicta interest reip. per l. ita vulneratus. ff. ad legem Aquil. & c. vi. fame. de senten. excom.

¶ 6 Sextum quando flatum non fit proisio, delinquentes audaciosius redduntur ad delinquendum, & ad alia delicta perpetrandum: quod iura non permittunt, imò facultatem delinquendi tollunt. l. iuri flatum. §. li pacifcar. ff. de pact. l. conuenire. de pact. dotal. & li fiat proisio, ultra omnia cessabit: ob id iudices eam differre non debent.

Chéent en griefues maladies.

GLOSSA OCTAVA

GRAVIS morbus dicitur febris cōtinua. I. que
ittam fit de re iud. & dicitur gravis pondero
sue quia grauitur nocet, & alias vocatur mor
bus fonticus: de quo plura scripsi in l. morbus.
fi. de verbor. signific. & quando dicitur gravis, &
quis, relinquatur arbitrio medicorum iudice re
quirente, quibus in eorum arte credendum est l.
semel. C. de re mil. lib. 1. l. i. chrimus. & ff. de lega.
3. quicquid igitur in d. l. morbus dicitur, huc erit
transferendum: & ista materia plena dote gau
debit.

Auons ordonné, qu' esdites provisions d'aliments donaires, & médicaments.

GLOSSA NONA

1. **E**X hoc tex. habes requisita, antequam pro-
uilio facta exequatur.

Primo quod agatur super alimentis doctio medicaminibus hoc probat hic tex. dicens: *ad illas provisiones donaverit*: ergo super aliis rebus non habebit locum hic tex. quamvis de consuetudine etiam prolixi fieri possit in aliis casibus, quos supra in praef. concelli, & vbiunque iudicem mouerit equitatis fieri arg. l. vbi quicquid, siue interrog. actio. sed non per litteram text. sed de iuris, & consuetudinis, ac syllogorum authoritate, ac per ordinatio sequentes, & alias.

2. ¶ Secundò, quid prouiso sit data, ibi *domnes* *par sentencs de iuges* id est prolata & melius: quia sententia à iudice proferri dicitur rub. C. de senten. que sine certa quantitate proferuntur & de senten. que pro eo quod interest proferuntur, ubi scripti & in l. pronunciatum ff. de verb. sig. facit tex. in l. prolata. C. de senten. & interlocu. om. iudic. sed Gallici loquendi modus hoc habet, *domnes*, vt dicitur quidam quia sententia à iudicibus dari debent. & non vendi. l. 1. & per totum. C. de poena iudicis. qui male iudicauit. facit l. 1. ff. de calumnia. c. non licet. n. q. 3. sed tenete vt dixi, quòd prouiso debet esse dicta & pronuntiata à iudice: quia iuris seu ordinationis autoritate non fit.

3. ¶ Tertiò, à iudice debet dici hæc prouiso, & sic excludit arbitros, qui iudices regulariter nò dicuntur, quia nomine differunt, & sic re. l. à nullo. C. de fer. rub. ff. & C. de recep. arbi. nec habet arbitri iurisdictionem, sed notionem l. ait prator. ff. de re iud. scripti in l. notationem. fide verb. sig. & sic prouisionem dicere non possunt.

4. ¶ Quarto, quòd illa sententia sit prouisional, alioquin si simpliciter lata sit, vix exequatur, vt hoc in text. *les dices pr. uisio domnes*: quia dñi alia qua requiritur qualitas oportet quòd illa iussit: vt pulchre scribit Bart. in l. non solum. §. sed vt probari. ff. de noui oper. nuncia. quòd ex sententia inspectione probatur: vt doc. not. in simili in l. penul. ff. de testa. milit.

5. ¶ Quintò requiritur, quòd illa sententia fuerit lata per iudicē regni ibi *de iuge Royal*, quòd tamen ampliatur per arti. sequentē, vt etiam si non à iudicibus regis prolata sit, executioni dari debeat vsque ad viginti libras Parisien. que valet viginti quinque Turonen. vt statim dicitur, & sic nò exequatur per hunc articl. si lata fuerit à iudicibus dominorum: quia hic articulus ipsi suum denegat auxilium iudicibus verò regis impartitur gl. in l. i. ut apud. C. de transact. neque etiam si fuerit prolata à iudicibus ecclesiasticis, quia expressit de iudicibus regis, ergo de aliis negare videtur l. eum prator. ff. de iudic. & c. nonne de presumpcio, sed si non exequatur per istā ordinationē, tamen de iure vel stylo curiarum ecclesiasticarū exequi poterit, & ita seruatur in casibus in quibus non recipitur appellatio de iure.

6. ¶ Sextò, quòd illa sententia valeat in pte sententia nulla exequenda nò est l. 4. §. condemnatio. ff. de re iudic. quia sententia nulla non potest dici sententia: igitur nò exequatur. Nā si meui lata esset, vel sine aliqua probatione, tunc nulla esset doct. in l. non minorem. C. de transact. etiam superius scripti.

7. ¶ Quando tamen pōet processus super nullitate, nō sit notoria, exequi sententia solet: vt vidi in Forensi iudicio seruari, alias quilibet posset dicere prouisionē nullam: vt executionē tolleret, & sic faueretur calumniis hominum, in quibus iura maxime obuiant d. l. in fund. ff. de rei vindicatione. ca. sedes de re scriptis Hippo. sing. 77. maliciis &c. & de his que non sunt, & non apparet, idem est iudicium in l. duo sunt. ff. de testa. tutel.

8. ¶ Quando tamen pōet processus super nullitate, nō sit notoria, exequi sententia solet: vt vidi in Forensi iudicio seruari, alias quilibet posset dicere prouisionē nullam: vt executionē tolleret, & sic faueretur calumniis hominum, in quibus iura maxime obuiant d. l. in fund. ff. de rei vindicatione. ca. sedes de re scriptis Hippo. sing. 77. maliciis &c. & de his que non sunt, & non apparet, idem est iudicium in l. duo sunt. ff. de testa. tutel.

Prouisions données par sentencs de iuge Royal.

GLOSSA. DECIMA.

ISTA qualitas, videlicet, quòd is, qui prouisionem prouit, sit iudex regius, requiritur quòd

probetur l. in delictis. §. de tracta. ff. de noxa. actio. & antequā sententia prouisionalis mandetur executioni, & qui dicit sententia talis oportet quòd probet l. non ignorat. C. qui accusare non possunt. ideo iudex in sententia hoc debet exprimit: vt tollatur pmissi calumniandi materia, non talis iudex regius &c. & in hoc, quia est in loco notorium, ei creditur: & hoc solet iudices exprimitere seu actualiter seu graphiter. l. 1. §. 1. §. 2.

Seront executies, non obstant oppositions ou appellations.

GLOSSA VNDECIMA.

EST sic patet quòd in aliqua executione quis primò se opponere debet, quam appellare: & si non recipiatur oppositio, appellare poterit: vt scripsi in tracta. de liter. obliga. art. 1. & tamen non obstante sua appellatione sententia prouisionaliter executioni dabitur.

Item quamuis text. alternatiue dicat, *in appellationibus*, idem tamen est, si pars opposuerit, simul & appellauerit, nam adhuc sententia prouisionaliter executoria erit: siue separatim opposuerit, siue appellauerit, siue coniunctim vtrumque emisit, per l. certi conditio. §. quoniam. ff. si certum petat. quia sape compertum est, vt coniuncta pro diuersis, & diuisa pro coniunctis accipiantur in l. sape. ff. de verb. signific. vbi abunde scripti. Si autem pars à sententia prouisionaliter appellauerit, ab executione exequente: solet apparitor desistere ab executione, donec petitor supplicationem iudici à quo porrexerit, in qua sententia, & illius executionem, ac partis appellationem iurabit, concludens & petens à iudice, vt illam non obstante appellatione executorem pronunciet: quòd facit iudex vocato appellante: & post istam sententiam declaratoriam, etiam si pars iterum appellat, primæ appellationi adherendo, fiet tamen executio: & ita seruatur.

Limitatur, quando quis appellaret ab illa sententia prouisionaliter tanquam lata à iudice incompetente, tunc nò fiet executio, si in principio causa incompetentiam alleget gloss. sing. in clem. vna in fi. de sequestra. possessio. & fruct. plenē scripti in tracta. de senten. executio. art. 3. vbi abunde scripti, vide ibi quomodo intelligi debeat, & alios casus.

Et sans preiudice d'icelles.

GLOSSA DVODECIMA.

INTELLIGE quòd dicta prouisionaliter sententia non obstitit oppositiōibus executioni mittatur: & is, qui est sic condemnatus ad decem aureos, vel ad aliam summam cogetur eam precise tradere: quā tradita prosequetur, si vellet, appellationem: ideo dicitur iste text. *sans preiudice d'icelles*. Nam pars, quæ recepit prouisionem, non poterit allegare, quòd altera pars, quæ post appellationem soluit, videatur acquiescere sententia: sicut in alia materia, is qui coram iudice appellationis comparere, videtur renunciare suæ appellationi cap. si à iudice de appella. in 6. & ibi gloss. & doct. Nam regulariter appellatio suspendit iudicium. l. ad solu.

solutionem. C. de re iudic. cap. venientes de iure iurando, & sic non debet in hoc in aliquo praxiudicari parti condemnate, quominus facta solutione eius condemnationis ad proseguendam appellationem huius legis regie authoritate proseguatur.

2. ¶ Et quia hic nō prohibetur deolutio ad superiorem, ideo recipitur, alias prohibita appellatione effectus appellationis tā deolutionis, quam suspensionis, censetur prohibitus teste Panor. in c. ad repetendum de offic. ordi. refert. Dec. in rub. de appella. in l. q. nu. 7. alibi in tractat. de appella. super ordi. scripti.

3. ¶ Et sic habes, quod ille qui appellauit, tenetur in causa appellationis cōcludere, etiam si fuerit processus in scriptis: quia hic nō praxiudicatur appellationi quoad deolutionem: & natura appellationis in hoc regno est, vt appellans concludat malē iudicatum a primo iudice: & appellatus sine intimatus contrarium concludat: & ex illo tempore emenda Regi acquiritur per ordinationem.

Et procurator etiam tenetur sic concludere, vt scribitur in ordi. reg. art. 23. in rub. des procurateurs, & in ordi. curie 27. art. 15.

4. ¶ Et concludere in causa appellationis, est litem contestari: vt dicit Soc. in c. vno. col. vlt. de liti. conte. & sic soluta est doctorum difficultas, an debeat lis contestari in causa appellationis, quam monet Bal. in rub. de appella. col. penult. in decreta. vbi dicit in summariis, & quando est appellatum ante litem contestatam in causa appellationis, litem non esse necesse contestari: sed nos Galli in omnibus appellationibus semper tā summariis, quam aliis, etiam si emissa sit appellatio ante litem contestatam, hanc conclusionem facere solemus: concludo malē fuisse iudicatum, & bene appellatum, maxime in parliaments, quam pro liti. contestatione habemus: & fundatur hac praxis in leos. C. de appella. vbi appellans cōcludere semper debet, dicendo malē iudicatum, & iudex sic pronuciare, verum in hunc iudicium qui experientiam causarum non habent, hanc conclusionem ignorant: extat tamen regula, quod in causa appellationis cōcludere debet appellans, & appellatus, seu intimatus maxime in parliamenti curia, in qua apud actuarium quem vocamus scribam, ytraque pars concludere debet in processu in scriptis.

5. ¶ Primò restringitur, quando processus in audientia decisi posset, tunc non fit cōclusio in scriptis: quia frustra fit per plura, quod per pauciora fieri potest, sed aduocatus dicit, concludo &c. postquam verbo recitauerit factum, & grauiamina coram praedice, & cōsiliariis: & quia hoc omnibus est obuium, non probio.

6. ¶ Secundo limitatur, quando pars vellet aliquam requirere prouisionem, vel supplicationem facere, quae non posset concludendo in scriptis fieri, tunc non tenetur apud actuariū vel grapharium concludere in processu in scriptis: quia cōcludendo apud scribam, non posset obtinere id quod petit, ob id ab alio peti debet: & ita vidi seruari.

7. ¶ Tertio non procedit, quando deserta esset appellatio, nam tunc prima sententia est confirmatoria, igitur conclusio superuacanea esset: quia appellatio deserta non est proseguenda, c. cum sit Romana & c. duobus de appella. vbi plene docto. & causam finitam instaurari nulla ratio permittit. I. postquam, C. de pac. vnde non tenetur tunc pars,

vel eius procurator concludere, & si appellans velit, tamen appellatus seu intimatus hoc casu non compellitur: sed in magna camera de hoc disputabitur.

8. ¶ Quarto, cum pars appellationi renunciat, vel renunciat parata esset seu sententia acquiescere, tunc etiam concludere non tenebitur, si reus paratus sit de procura.

9. ¶ Quinto, quando appellatio non esset recipienda, vel ad fines non recipiendi competeret exceptio: fines enim non recipiendi post conclusionem deduci non possunt, nisi specialiter in cōclusionem referuerint, ideo pars non concludit, nisi prius super exceptione pronunciatum fuerit, ad quod faciendum debent esse cauti procuratores, nam sicut exceptio dilatoria post contestationem non recipitur, c. exceptionem de exceptio. nec post cōclusionem in causa appellationis, vt plene scripti in tract. de exceptio.

10. ¶ Sexto quādo appellatus seu intimatus nōlet fructus liquidos restituere, nec cautionem super non liquidis praestare, tunc concludere non tenetur appellans in scriptis, seu in magna camera hoc petitur: vt fuit decisum in hoc Senatu anno 1517. die penult. Iulij, facit quod scribit Soc. in d. c. vno q. 38. de liti. contestatione.

11. ¶ Septimo, quando grauiamen esset euidens, vt dicunt practici, nempe in his casibus non cogitur pars, nec eius procurator concludere in causa appellationis: etiam in processu in scriptis: in vitio tamen vidi seruati contrarium, & appellatē concludere solere, & nota hos casus, quos in practica didici, & nunquam alibi legi.

12. ¶ Notandum est in praxi, quod in his casibus quando fit praeceptum parti seu eius procuratori, vt concludat, solet respondere se esse paratum in iudicio concludere, & tunc pars prosequi audientiam in magna camera debet, quam consequi tam difficile est, quam vt adagio dicitur, ire per extensum funem, quod non est, si iuxta praesentationes partium causae expedirentur, nec alio ordine seu totulo optus esset, quam illum ordinem per actuarium praesentationum factum seruare.

Erasmus artic. XCI. des puides. 1539.

Que les sentences de prouision d'aliments & medicaments, données par les Iuges sub alternes, iusqu'à la somme de vingt liures parisis, seront exécutées nonobstant l'appel, & sans preiudice de iceluy, en baillant caution, comme des Iuges Royaux.

GLOSSA PRIMA.

1. ¶ IN superiori proximo articulo dictum fuit, sententiam prouisionalem a iudicibus Regi dictam esse executariam super alimentis, & medicaminibus: hic amplius etiam si sententia sit a iudicibus inferioribus, quos subalternos vocat, siue sint iudices regij, siue non: vt statim dicam.

In his causis medicaminum & alimenterum hoc statuit in privilegium & fauorem, qui istis tribuitur, vt inferius dicitur. Cum ergo loquatur in alimentis & medicaminibus, non habet locum in aliis.

Cōcludere quādo in processu in scriptis non fit cōclusio in scriptis, sed aduocatus dicit, concludo &c. postquam verbo recitauerit factum, & grauiamina coram praedice, & cōsiliariis: & quia hoc omnibus est obuium, non probio.

Praxis quando quis non concludere.

Articulus secundus.

Sententia alimentorum & medicamentorum est executaria, siue formalis, siue separata lata sit.

quia privilegium datum vni non extenditur ad alios nisi a lege extendatur. authent. habita. & ibi dixi. C. ne filius pro patre.

2. ¶ Sed quidam hunc intelligunt articulum in iudiciis tantum Regis subalternis: quia idem Regiorum quidam sunt maiores, habentes iurisdictionem proximam ad Senatium, & ab illis immediate ad curiam appellatur: & de his loquitur præcedens articulus. & Lab. exequitur. ff. de appell. quidam vero sunt iudices Regij minores, vt præpositi, & alij, a quibus appellatur ad senescalum, vel ad baiulum: de quibus vult hic loqui, & non de aliis iudicibus dominorum. secundum quosdam.

3. ¶ Ego vero teneo debere intelligi tam de aliis iudicibus quam regis iudicibus quia hec materia est fauorabilis, & iuri consona: & sic amplianda: tum quia hic text. indefinite loquitur quæ indefinite a quo pollet vniuersali. l. i. pluribus. ff. de legat. 2. c. vt circa de electio. in 6. & tantum est dicere per nos iuges subalternos, ac si omnes dixisset iudices: & sic sententia provisionalis data à iudicibus regis subalternis, vel aliorum dominorum exequatur per hunc text. ibi *comme des iuges Royaux*, vult dicere exequendam provisionem illorum iudicum, ac si essent iudices regij: illa enim dictio, *comme*, significat tanquam, velut, quæ dictiones denotant improprietas, teste Bar. & alij. in l. i. si qui pro emptore. ff. de viciis. dixi in tractat. meo de hñto. & si hic tantum de regis iudicibus intelligere voluisset, dixisset per cad. audientiam de decimis. *comme des iuges Royaux*. & in principio etiam dixisset per nos iuges subalternos: quod omittit, vt de omnibus intelligatur sine regis, sine aliis: & hoc videtur etiam docere verbum *comme des iuges Royaux*: nam si voluisset omnes esse iudices regios, non dixisset *comme des iuges Royaux*: quia simile nulli id est. Liquid Nerva. ff. de posuit.

4. ¶ Intellige hoc esse verum, quando ille iudex iurisdictionem suam non exccellit, alioquin non valeret sententia: vt si ad viginti libras condemnasset, & non haberet iurisdictionem nisi ad decem: tunc illa sententia non esset exequenda. & iudicare in authent. de defensor. ciuita. colla. 3. l. si idem. ff. de iurisdic. om. iudic. vbi docto.

Idem iuris putarem, si ille iudex, qui istam provisionalem sententiam dixit, non erat iudex competens: tunc sententia ista etiam provisionalis lata à non iudice competente non valeret. l. i. & per totum. C. si à non compe. iudic. iudica fuerit, quia conditor in dubio non videtur duo induxisse specialia. l. i. C. de dotis promiss. Bart. in d. l. si qui. ff. de viciis. & ita quilibet, si voluisset non obitante incompetencia iudicis: vt in rubri. de chirographo. arti. primo. vbi scripsi.

5. ¶ Item provisioni fieri solet etiam in alimentis præteritis, nec dicuntur præterita respectu petitionis: & ratio diuersa datur in transactione & provisione: quia transactione ex voluntate partium fit, quæ bene finit an alimenta præterita debeatur: proauio vero fit per sententiam iudicis sine partium consensu: igitur non est mirum, si etiam provisioni fieri debeat super præteritis: & quia quis tenetur a tempore mortis ad fructus, & sic ad provisionem. l. cum fundus. vbi doc. de rebus cred. ff. & patre mortuo non fuit qui aleret filios, & si inuentus fuerit aliquis, qui hoc fecerit: ipse vult repetere expensas, quas expouit in alendo eos: nec præsumitur eas donasse. l. cum de indebito. ff. de probat. ideo provisioni fieri debet: & quamuis non

recepta quicquam de præterito pro alimentis, tamen non potest sumuntur quod venio vixit. l. i. ff. C. de aliment. pupillo præstand. vide cognatur restituere quæ mutuo acceperunt ad se alendum igitur proauio iure fieri illis etiam pro præterito tempore debet: & sic fuit iudicatum in hoc Senatu anno 1522. die 16. Decembris.

Par les iuges subalternes.

GLOSSA SECUNDA.

Subalternus iudex dicitur, qui est sub altero, & sic dicitur secundarius iudex, seu municipalis, a quo appellatur ad alterum antequam ad Senatum appelletur, dictus quæ sub altero: & in hoc ampliat articulum præcedentem, requiemens sententiam esse latam debere à iudice regio: hic sub iudice, quod sit lata etiam ab inferiore iudice, & non regio, sed dominorum: & hoc vique ad viginti libras parisi. in his duobus tantum casibus alimentero videlicet, & medicaminum in aliis vero in suis terminis remanet articulo præcedens & sequens: videlicet vt si non sit lata à iudice regio, & superiore, obstantibus appellacionibus, vel oppositionibus non mandabitur executioni. in no. em. na. & alij. in l. i. si qui pro emptore. ff. de viciis. dixi in tractat. meo de hñto. & si hic tantum de regis iudicibus intelligere voluisset, dixisset per cad. audientiam de decimis. *comme des iuges Royaux*.

Iusque à la somme.

GLOSSA TERTIA.

In dictio *iusque*, hic significat vique, & inclusive capitur: & tunc regulariter, quando inclusio non est contra legem per text. in l. si ff. de senatorib. vel quando oratio affirmatiua præcedit, vt iudex cognoscat vique ad trecentos aureos, & trecentis aureis cognoscat, & iudicare in authent. de defensorib. ciuita. colla. 3. fecus si oratio sit negatiua, vt non cognoscat vique ad viginti aureos, de viginti aureis cognoscere non poterit. l. si olei. ff. cum l. sequenti. ff. de dolo, at cum hic affirmatiue loquitur, stabit inclusio.

Quomodo alias hæc dictio vique, accipitur, vt de plenè per Bartol. in l. patronus. §. i. ff. de legat. 3. Bald. in l. a Caligato. C. de nupt. & cons. no. in primo vol. & cons. 171. vol. 4. & cons. 412. in 5. vol. 4. in §. quia. col. 7. qui feudum dare possunt: & in tractat. statutu. verbo vique. & Jo. de Platea in l. peculiari de proximis sacro. scrinio. lib. 2. C. ac Alexan. & Vincent. in l. i. in prin. fad. legem l. alcidiam. & Chasla. in consuet. Burgund. in rubri. de iurif. §. 6. glo. *iusque* & *super* selt. *tournois*, dicitur abundè in l. absentem. ff. de verb. signi.

De vingti livres parisis.

GLOSSA QUARTA.

Vltra ergo non licet, cum taxatio fiat legergo & c. cui de sacerdotali de præbend. in 6. & eo expressit libras parisi. quia ex consuetudine potius intelligimus de libris Turonensibus & sic requiruntur sequentia in hoc arti.

2. ¶ Primo, q. sententia lata fuerit, ibi, *sententia*, sententia non potest dici antequam sit prolatam. C. de sent. & in loc. uerbo *iste* text. non operatur.

operatur ipso iure, sed requiritur sententia, ibi, *sententia*.

3. Secundo quod illa sententia fuerit provisionalis, ibi, *des provisionis*. & sic in sententia requiritur, quod exprimitur per *provisionis*, alioquin non dicitur provisionalis, vt in precedenti articulo scriptum.

4. Tercio requiritur, quod sit lata super alimentis, vel medicamentis, ibi, *d'aliments & medicaments*. secus ergo in alijs, etiam in doerio nō habet locum hic, articulo de his duobus text, tantum loquitur, ergo alios casus excludit. l. cum prece, ff. de iudic, quamuis articulus, precedens de doerio locutus fuisset.

5. Quarto quod sit a secundarijs iudicibus subalternis prolata, ibi, *par les iuges subalternes*.

Quinto quod illi iudices sint competentes, vt superius dictum extitit.

6. Sexto quod sententia nō excedat viginti libras Paris, que viginti quinque Turonen. constituunt, ibi, *usques à la somme de vingt livres parisis*, ergo si ultra non exequeretur, & sic non est differentia siue iudex nominauerit in sententia libras parisi. vel Turonen, dimmodo nō excedat, vt hic.

7. Quotro, si hic iudex decreat provisionem alimentorum vsque ad .40. libras esse faciendam, an illa sententia possit exequi saltem vsque ad viginti libras per hanc ordinationem, videtur quod non: quia sententia videtur indiuisibilis, l. in hoc iudicio, & l. que tam mulier, ff. de iur. iur. c. cum. Aulre. de iur. iur. c. 25.

Contrarium videtur, cum quis vile per inutile non debet indiuidui vitari, cap. vile, de re iur. in. 6. & maxime in fauorabilibus, vt hic, cum etiam, quia si iudex condemnaret ad maiorem summam, quam se extendit iurisdicō sua, valebit sententia vsque ad illam summam, vsque ad quam cognoscere poterat, tunc loq. Andr. in regula que hunc de regul. iur. in. 6. refert Roma. consil. 66. viso, & Purpura. in. l. si idem. §. si. ff. de iurisdic. om. iudic. facit glo. in. c. si de penitent. & remissio. in. 6. vbi valet illa indulgentia, quas episcopus dare poterat, si maiores cōcesserit, & emphytheus cōcessa vsque ad quartam generationem, valet vsque ad tertiam. Bald. in authentic. si quas ruinas. C. de sacrosanct. ecclesie, sed quod sententia in nullo valeat, iudicauit Senatus anno. 1570. d. Alligreto pro appellante, & d. Poyeto pro intimato litigantibus: & ratio potissima videtur, quia si ex vno capitulo fuit prolata sententia, non potest in aliquo valere, nisi in totum valeat, si. l. in hoc iudicio. diuersum esset, si essent diuersa capitula in illa sententia, vt pote petebat quis decem aureos ex vini vitione, ex instrumenti totidem, ex domus locatione idem petebat, iudex condemnauit reum ad soluendum petita in libello, in duobus capitulis, que non excedunt viginti libras, exequitur in illis sententia, in alio vero non, quia excedit, & ita cōsiliantur iura: & hoc voluit dicere Bar. & alij in. l. a. C. de re iudic. Iacob. in. l. i. C. aduersus rem. iudic. Sed in iudicio Senatus agitur de sententia lata a cōsiliarijs supplicationum in causa reddituum, que decem libras excedat: quamuis pars in decem peteret exequi, non fuit recepta, vt dixi, quia agebatur tamē de vno capitulo, & ideo si non valet in toto, non valebit in parte, quod fecus est in diuersis capitulis, non vnu reiici potest, facit, l. siquis separatim de appella. ff.

Seront executées, nonobstant l'appel, & sans preiudice d'iceluy.

Nihil de oppositione dicitur sic videtur, quod exequi non poterit, si aliquis se opponat, cum iste text. hoc non dicat: contrarium tamen tenet, quia hic articulo, ad alium refertur precedentem, quando dicitur *comme des iuges royaux*, videlicet, quod poterit exequi hac provisione a minoribus & secundarijs iudicibus facta, ac si a iudicibus regijs facta esset, sed & a iudicibus regijs, lata executioni datur non obstantibus oppositionibus ergo & ista.

Item vult maius hic scilicet quod non obstante appellatione possit executioni mandari, ergo & minus, quod non obstante oppositione, per regul. iuris, cui licet de regul. iuris. in. 6. & ita vidi in foris iudicio seruari, quod non obstantibus oppositionibus & appellationibus iudex exequi solet, etiam illam, que a iudicibus subalternis dicta est: quia si tollat consequens videlicet appellationem, ergo & antecedens, scilicet oppositionem, per. l. ad legatum. ff. de procuata.

En baillant caution.

GLOSSA SEXTA.

Id est, si pars dederit cautionem, gerundium & nim in do, denotat conditionem, quando verbo futuri temporis fungitur. l. si tu ex parte. iuncta glo. ff. de acquirend. heredi. vbi hoc etiam notat Bart. sed hic iungitur verbo futuri temporis, *seront executées en baillant caution*, ergo hic conditionem significabit, hoc verbum *baillant*, quod idem est, quod tradendo, vide l. in rubr. de actio. in insti. & dico fidius in articulo, i. rubr. *des sentences executées* in glo. *en baillant*.

Gerundia enim de sui natura inducunt formam, Bal. in. l. alius. col. a. C. de fur. & forma quibz aliud est, quam substantia actus. Bald. in. l. comparationes. col. 2. vers. 3. prepositio. C. de fide instrum. an sufficiat iuratoria cautio, ibi scriptum: & prius oportet cautionem tradere parte vocata, quam ad executionem processum fuerit, & quod illa fuerit recepta in iudicio, vt dixi, alias non valebit executio, sed dicitur iniqua, & eam *reuerfaire*, Galli vo cāt vide quā alibi abunde docui in. d. articulo, i. in tracta. de sentent. executio.

Comme des Iuges royaux.

GLOSSA VLTIMA.

Si ergo iudex inferior subalternus esset regius, habere etiam locum hic articulo, per hoc verbum *comme*, scilicet, tanquam, velut, nam sic hoc privilegium, concedere vult alijs, etiam non regijs, multo fortius suis secundarijs vsque ad hanc summam, & quia simpliciter loquitur de iudicibus subalternis, ergo & de omnibus, vt supra dixi.

Item omnia ferē que requiruntur in alijs articulis, requiruntur in ista provisionali sententia, & quando non potest exequi fore in alijs articulis, nec in isto, per hoc verbum *comme*, vel perinde, que verba similitudinem denotant. l. i. ff. de fur. l. si cur. C. de actio. & obliga. glo. & doc. in cap. ex ore. de privilegijs. vbi alijs etiam modis ponitur & per doc. in cap. Abbate sancti Siluani de verbo. signi. & per Fel. in. c. 1. col. 4. de re iur. iur. c. 25.

Executio
quomodo
fieri de-
bet.

Quomodo fiet executio? Respondeatur pars,
contra quam lata est sententia, & si non com-
pareat, dabitur deiectus: & dicitur sententiam fore
exequendam, non obstante illius contumacia: &
pars praesens petet sententiam dari executioni, &
iuxta illius formam sententiae. Dico pro. ff. de re
iudic. ubi iuris interpretes. si vero agatur contra he-
redem illius contra quem lata fuit sententia, vel al-
ium tertium, iterum post primam contumaciam
citabitur, qui si non compareat, sententia executio-
ni mandari poterit: si vero compareat, tempus ad
deliberandum habere habebit. l. i. ff. de iure delibe-
randi. ista abunde scripti in tractatu de iuribus obli-
gati. ubi licebit alia videre: & hic solum ratem, qua-
tum attinet ad istum articulum.

L. i. c. ii. artic. 80. des. publies. 1499.

Articulus
secundus.

Item & en oultre auons ordonné & or-
donnons, que les sentences qui se donneront
par les luges royaux en matière de dot: ou
repetition d'iceluy de dation de tutelle, de
confession d'inventaire, d'interdictions de
biens aux prodigues ou insensz, refections
de ponts & de passages: & aussi quand il
sera question de salaires, ou loyers de ser-
viteurs de trois années, & au dessous que
les sentences provisionnaires de noz iuges se-
ront exécutées non obstant oppositions ou
appellations quelzconques, & sans préju-
dice d'icelles: en baillant toutesfois par les
dicts seruiteurs caution telle qu'ilz la pour-
ront bailleur, de rendre les dicts salaires ou
loyers, s'il estoit dict en fin de cause, les au-
tres ordonnances de noz predecesseurs fai-
sants mention d'aliments, douaires, medica-
ments, & autres provisions demeurants
en leur force & vertu.

En matière de dot.

GLOSSA PRIMA.

Superius articulus. l. statim fuerat sententiam
provisionalem super donatione propter nup-
tias, seu dote exequendam: sed quia dubitari
poterat super dote, ob id statuitur hie provisio-
nem faciendam: etiam tam super dote, quam re-
petitione illius: & ideo hoc casu prouideri solet:
quia interest Reipublicae mulieres doteas esse, & eis
dotes conservari. l. i. ff. sol. matr. unde in muliere pe-
nenti dorem tam super alimentis, quam suis sum-
ptibus prouideretur. l. penul. ff. de in posses. legat. Bar.
& alij in l. i. ff. de liber. agnos. Specu. in tit. qui
filiij sunt legi. §. i. vers. qui si mulieri. & hoc siue
principaliter ageretur de dote, siue incidenter.
per hunc textum, & in materia de dot. sufficit enim quod
agatur de dote: & hoc etiam probat articulus. l. i. su-
pra, & eo: & ideo in dictis casibus alijs hic enume-
ratis.

Dos quid
sit.

2. Dos est quoddam ius, in se continens il-

quod a muliere, vel eius patre, marito vel eius pa-
tri traditur: vel pro tradito habetur propter onera
matrimonij sustinenda. Bar. in rubr. ff. solut. matr.
col. ii. Bal. novel. & Campesius alias tradunt defini-
tiones in eorum tracta de dote: ubi videtur, si licet
quis in scholis omnes possint reprobari: sed in
praxi non curamus de his subtilitatibus, vilita-
tes querentes.

3. Et sunt quidam tradentes differentiam inter
dorem & dorem, ut dorem donationem propter
nuptias, quae a marito vxori fit, in dote reco-
gnitione, & compensatione dicant: de quibus scri-
psi supra articulo. glo. 3. ubi dixi dorem maxime re-
gi conventionibus partium, & locorum consuetu-
dinibus, & ideo conuenit donationem propter nup-
tias in quibusdam alijs sponfialice largitis, propter
consuetudines, vel partium conuentiones disposi-
tione: adeo tu qui vis consulere videas conuentiones,
& consuetudines locorum.

4. Primò ampliandus est iste textus. Sive sen-
tentia prolata super dote tota, siue pro dote par-
te. nempe textus hic loquens de dote simpliciter lo-
quitur, & intelligitur & de dote, & de eius parte,
quae de tota. ff. de rei vendi. c. paltralis. §. de offi.
delegat. appellatio enim rei, & pars continetur
appellatione. ff. de verg. signi.

Intelligendum est tamen, quod si una res dote
minima reputetur, non fit prouisio de possidenda
fructus rei cogetur restituere textus. in l. vna. §. ex-
actio. ff. de rei vxor. actio. ideo intellige ut dicam in-
ferius num. 7. & sequenti.

5. Secundò ampliatur hic textus. siue agatur de
dote constituta, siue repetenda, ut hic, in repetenda
d'icelle: quia vbique agitur de materia dote: unde
si pater, vel alius consanguineus fuerit condem-
natus ad centum pro constituta dote filiae, vel
alter illa sententia executioni mandari poterit, non
obstante appellatione: alioquin li protrahi posset
ad longum tempus: & interim matrimonium dis-
ferretur, & filia inupta sine dote remaneret: quippe
expedit Reipublicae mulieres doteas esse. l. i. ff. sol.
matrimonio. ob id etiam in dote constituenda fiet
provisio, sicut in exigenda dote, per hoc verbum
repetitione: & probatur in l. huic. cum autem. & §.
seq. C. de rei vxor. actio. ibi, restitutionem doteis à
parte mariti vxori illico, & in solidum fieri iube-
bat. & §. exactio. ibi, illico restituendis.

6. Tertiò extenditur provisio nem vxori fa-
ciendam, etiam si negetur vxor, dum tamen sit in
possessione, & talis reputetur. l. Barbarus. ff. de of-
fic. praetor. l. 3. ad Macedo. Specu. in d. titu. qui filij
sunt legiti. §. i. & idem habetur in magno consuetu-
dinario rubr. de dote provisionis. §. i. lib. 2. quia talis
habenda est in quali possessione reperitur donec
contrarium probetur. c. i. iudex laicus. de senten-
tiarum. excom. in 6.

7. Quarto adde procedere quod bona doteis
intinobilia repeti possunt illico solui. matr. l. vnic.
§. exactio. C. de rei vxor. actio. ibi, ceteris videlicet
rebus, quo solo continentur, illico restituendis.

8. Ergo si vxor illa petat, dupliciter procedi
solet: quia iudex si rem summarie cognoscit ad mu-
lierem spectare, per provisionem eidem restituere
mandabit: & haec sententia exequetur: vbi dicitur
repetitione de dote.

9. Si vero iudex videat causam perplexam, quia
pars mulieris aduersa multa verisimilia pro se al-
legabit: tunc iudex per provisionem interim con-
demnabit possidentem rem vxori dotalem im-
mobiliam.

Immobiliem ad dandū singulis annis cētum libras mulieri, vel aliam summam iusta, & hoc inspecta quantitate fructū rei dotalis prebatur in d. l. v. n. c. ver. si nautem super fuderit: vbi vult à die dissoluti matrimonij restituentur fructus mulieri: ergo ista prouisio fiet pro fructibus seu pensionibus.

10. ¶ Si verò pecunia fuerit data in dotem, vel alia bona mobilia, tunc repetuntur de iure intra annum. Et interim possidentes dotem debent viuam alere, si non habeat vnde se alat. gl. in verbo facto, que est. 2. in l. diuortio, ff. solut. matri. & ibi l. si. & cōmuniter doc. & in c. salubriter. de vsuris. Bald. consil. 92. hares viri. volu. & consil. 12. quoniam. ibidem & Alexand. consil. 27. vifo thienate. col. 2. volu. 4. & consil. 74. vifo. titu. col. 4. in. 1. vol. ideo si mulier alatur ab heredibus viri, non petit alia prouisio: sed si non alatur, interim petet alimenta sibi decerni intra annum: & eidem index prouidebit pro alimentis: quia de iure intra annum soluende sunt vsure centesima dotis rei mobilis. d. §. exactio. cum §. seq. licet hoc sit de iure canonico correcti: vt docet Panor. consil. 19. illud de iure. col. vii. in. 2. vol. post Bar. & alios in. l. insulam. §. vsuras. ff. sol. mat. tamen h. de dotis vsure vt interesse petuntur. gl. & doct. in. c. conquisitus. de vsur. Cardin. in c. vna. q. 6. de vsur. Alexand. in l. diuortio. col. 4. ff. soluto matrimonio, sic consilii Bo. log. consil. 19. pro tanto & distinguit Matha. de afflicto in decisio. Neapol. 284. an soluto. quod limitat Masuer. in sua prac. rubr. de dote, & matrimonio. §. item si fuerit, quando soluereetur dos statim soluto matrimonio, mulier tunc nihil poterit petere, sumendo argumētum a contrario dicto. §. exactio. hoc etiam probat Soci. consil. 126. diligenter. volumine 1.

11. ¶ Imo plus dicit idem Masuer. quod quando soluenda est dos solui marito debet in die celebrationis matrimonij, statim non expectato anno: & soluto matrimonio restitui dos sic debet, nec hoc casu habet locum, §. exactio. si verò soluta fuerit dos ad certum terminum, sic & finito matrimonio restituitur, & in terminis quibus est data restituetur, allegat Cy. in l. etiam. C. de iure dotium. ego dicere, quod licet dos soluta fuerit viro in die nuptiarum, quod heredes non debent restituere eam intra annum, si velint viuā alere: postquam hoc privilegium eis hereditus est à iure indultum. in dicto. §. exactio, ergo eis non auferetur, nisi in contrarium facta fuerit conventio: quicquid dicat Masuer. vel nisi in contrarium fuerit consuetudo: vt est in quibusdam locis huius patrie. Nam propter moram dotis ista alimenta debentur: ergo si heredes sint in mora, tenentur ad hanc alimenta: vt scribit doct. in dicta. l. insulam. §. vsuras. ff. solut. matrimonio. Soci. dicto. consil. 126. in primo volumine in fin. & 180. in si. ibidem idem si mulier haberet vnde se aleret, intra illum annum non alatur ab heredibus viri. gl. in l. diuortio.

12. ¶ Et dicitur habere, vnde se alat, si multa aliud habeat bona, vel patrem aut matrem diuitem, & sufficientem ad eam alendam: vt consilii Aret. consil. 98. quia post. col. secunda. vbi plus dicit, quod si dos esset parva restituentur solu. matrimonio, vel fratribus quod ipsi interim non alentur: etiam si essent inopes quia nulla ratio vult, vt alantur: imò etiam ipsa vxor alimenta non petet, si fuerit nutrita à filijs: vt consilii Bar. consilio. 128. Franciscus & Bald. consil. 86. punctus. in secundo volumi. quod si vidua intra annum locutus nupit,

heredes primi viri non tenentur cam alere: quia secundus vir tenetur, si tamen retinet dotē eius, tunc ad id quod interest tenetur per. c. salubriter. de vsuris. & gl. in dicto cap. coqueus ibidem. d. deci. Neapol. 284.

13. ¶ Etia si vxor alleget suas conuentiones, in hac patria vsque ad annum ali debet ab heredibus viri, si aliunde non habeat: & fiet ei prouisio, nisi bona illico restituantur teste Boer. in §. 4. in glossa magna. de cōsue. matrimonij & doct. in cōsue. Butur.

14. ¶ Quinto summarie hac prouisio tractari, & fieri debet, ne fame pereat vidua, & detur afflictio afflictio, contra l. diuus, ff. de offic. presi. & aliquando adiudicata fuit prouisio mulieri, antequam heres declarasset se heredem, saluo tamē ei, vt posset vel gerere se pro herede, vel renunciare successioni: interim tamen ad prouisionem mulieris capientur pecunie ex bonis hereditatis iscentis. hoc fuit dictum pro vidua. d. Gabrielis de Prie domini de Buzanq. contra Iacobum de Prie defuncti fratrem. anno. 1325, & die 12. Decembris, quamuis fuisset à fratre denegata, & sic solutio prouisionem non videtur se gerere pro herede. l. pro herede. ff. de acquir. heredita.

15. ¶ Sexto ampliat, sine agatur contra heredes, siue contra maritum in quibus autem casibus dos potest repeti constante matrimonio, vt pote propter inopiam viri emergentem. l. si constante. ff. solu. matrimonio. authent. quod locū. C. de colla. Albericam. l. vi. in si. C. de iure dot. gloss. & doct. in l. vna. §. exactio. de rei vxor. actio. quia eadē videtur & maior ratio, & iunior: quia hic tex. generaliter loquitur de dote, & ita fuit pronuntiati in hoc Senatu pro Hugueti Fournoy, repente dote à suo marito constante matrimonio. anno. 1497. die 23. Februarii. facit decisi. Matha. de afflictis Neapol. 284. an soluto. sed si cōstante matrimonio mulier repetat dotē, & vir probet illam adulterium commisisse, non fiet ei prouisio: quia propter adulterium dotei perdidit c. plerunque. de dona. inter vir. & vxor.

16. ¶ Et anno. 1522. die 23. Decembris fuit quidam vxor adultera vocata Maria Quatreliures, à Senatu prima communitate, quam inter virum & vxorē habebat, & tradita religioni ibi sustiganda per tres dies Veneris, saluo suo marito. vt si eam vellet reasumere, quod ei liberum esset.

17. ¶ Septimò procedit etia si mulier ageret contra maritum super alimentis eo quod eam domo expulisset ob adulterij suspensionē, vel zelotipiam, seu de facto, tamen antequam iudicatum sit super principali facto, illi vxori debet interim fieri prouisio: vt asserit Ioan. Lupus in repe. cap. per vsuras. §. 19. de dona. inter vir. & vxor. amplius. §. post Innoc. & alios in. c. ex parte. de accusati. sic consilii Soci. consil. 286. vifa protestatione in secundo volumi. & ita fuit decisum Neapoli, vt refert Matha. deci. 10. vxor domi. plus dicens, quod si vxor aliunde possit viuere, posset hoc casu adhuc petere alimenta à viro. allegat Bald. in l. de alimentis. C. de transact. videtur tamen tex. contrarius in. l. extra. neo. ff. de ventre in posse. mittend. sed in alio casu loquitur vt inferius dicitur. 18. ¶ Imò bona mariti pro alimentis vxoris sunt tacite obligata: probatur in l. si cum dotem §. si nautem in l. i. ff. solu. ma. & Guido Pape consil. 127. & Federic. consil. 76. domino Conrado licet multi contrarij teneant in d. l. diuortio, sed alibi dixi in l. plebs §. pignus. ff. de verb. signi.

*Provisio
fit etiam
mulieri
qua dote
nō dedit.*
19 ¶ Octavo procedit etiam si nullam dotem v.
xor marito dedisset: quia si senex acceperit puellā,
vel ignobilis pobilem pretiosam redolentem chi-
bus, rotectam, & in compensationem hic senex con-
stitueret dotem isti puellæ: fiet solū. ma. ipsi mulie-
ri provisio dotis constituitur à viro ante matrimo-
nium. arg. l. i. voluntate. C. de iure dot. & ibi gl. &
hoc docet Card. in d. c. ex parte. & Aulre. decil. 87.
itē & si vir. quod est verum si dos fuerit à marito
constituta: sed si pater marito dotem promississet,
& vt euenire interdum solet, eam non exoluisset,
tunc nulla post mortem fiet istius dotis non solu-
te provisio, nec restitutio: vt asserit Alex. & alij in.
Liquod in vxore. C. de nego. gest. nisi maritus fue-
rit in culpa, eam non petendo. doc. in d. l. diuortio.
solū. ma. & in rubr. C. de dote cauta nō numerata.
in. l. i. & per totū quia non potest repeti id quod
datū non fuit: priuatio enim præsupponit habiti.
l. decem. ff. de ver. obliga. c. ad dissoluendum. de
despon. impuber.

*Pendente
matrimo-
nii accu-
satione
provisio
fit.*
20 ¶ Nonō fiet provisio etiam si matrimonium
accusaretur ob consanguinitatem, vel affinitatem:
pendente enim accusatione alitur vxor per provisio-
nem: vt firmit. Hostien. in summa de accusa. §.
quis possit. vers. quid ergo si contingat. & Spec. in
titul. de inquis. §. si Aulre. in decisio. Tholo. qu.
88. an monachus.

*In prima
& secun-
da insti-
tia provi-
tur.*
21 ¶ Decimo amplius fiet prouidendum esse tam
in prima instantia, quam in secunda, quia eadē est ra-
tio: ne fame pereat mulier, & aliz rationes scripte
in præf. locum habent. teste Manthe. de Afflic. de-
cis. 10. in deci. Neapol. & dixi superius in. l. glo. in
filio. arti. l. licet à multis fuerit dubitatum.

*Provisio
an debeat
compa-
ri in iu-
ria debi-
ta.*
22 ¶ Vndecimo intellige, quod si vxori petenti
cētum aureos pro dote fuerit facta provisio de. 25.
postea in senetia non habebit nisi. 75. & sic provi-
sio cōfetur fieri ex suis bonis, si postea obtineat. te-
ste Bal. in. l. f. C. de ordi. cog. sequitur Ioan. Lupus
in repe. cap. per vestras in. & ampliatione. fol. 71. de
dona. inter. vir. & vxor. arg. l. dotis. in f. C. de col-
latio. ego tamen vix cōdemnari ad restitutionem
totius dotis, non obstante quod. 25. dedisset in pro-
uisione: quia hoc tenebatur maritus dare ex dote
tāquam essent fructus, vel vsura dotis. per. l. vñ.
§. exactio. C. de rei vxo. actio. vt superius dixi, sal-
tem tāquam interesse. cap. salubriter. de vsur. facit
quod doctores scribunt in. l. f. cum dotem §. finit.
tē. ff. sol. ma. imō Masius. l. rub. de poss. inquis. quod
si illa, cui adiudicatur recedentia succumbat, tene-
tur omnes fructus, quos percepit restituere: secus
in eo qui fuit facta provisio: & ita seruari in parla-
mento asserit. Pro cuius sententia facit tex. in. l. §.
interesse. ff. si mulier ventris. no. ibi, nec enim hæc
aliis repetetur, & ibi, nihil præstabit mulier, quæ
quasi sine causa alia esset, nec repeti sumptus docet
gl. vlt. in. l. f. C. de Carbo. edic. sequitur Boer. in de-
cis. Burdeg. quest. 124. & quia col. 2. & hoc seruatur
in curijs Franciæ ratione moris, in qua est, qui de-
negat alimēta, dotem, vel aliam rem, in quam pro-
uicio cadere potest.

*Obtinere
an penes
patrem
temporaria
soluitur re-
pescat.*
23 ¶ Vnde dicit Bar. in. l. i.
si pignore. ff. de pig. actio. quod si is, qui ob con-
tumaciam obtinuit expensas, succumbat in principa-
li, non tenebitur tamen restituere illas expensas
contumaciæ: nempe quod à quoquam poena no-
mine exactum est, id tamen restituere nemo cogi-
tur. l. quod à quoquē. ff. de reg. iur. & ibi Mainer. &
alij. sic tñ in ista prouisione, & maxime in vulne-
rato & debilitato, qui caruit operis ratione vulne-
ris: vt superius arti. secundo dixi etiam quia reus li-

berari poterat restituendo dotē, vel id quod debe-
batur, si non restituerit ei imputetur: & quia ista
provisio iam est consumpta, tam in litis sumpti-
bus, quā in alimentis, quæ dicuntur spiritus va-
dens, & non rediens.

*Si de fi-
nitio
necesse
est, si pro-
uio
fit.*
24 ¶ Duodecimo provisio peti potest, si senten-
tia lata super dote sit definitiua, quæ fuit condēna-
tus maritus, vel eius hères ad dotem restituendam, &
ita fuit pronuntiatur in hoc Senatus, anno 1345. die. 10.
21. Ianuarij, in magna camera, contra Ludouici Fa-
tel appellitem à præposito Paris. pro Martino Pal-
lad leutiero, & damicella Cōstantia da boyē vxore
dicti Martini. Nā si fuerit cōdemnatus maritus
ad dotis restitutionē, & appellauerit, interuen
appellatione pendente provisio peti poterit, & ad-
iudicari debet pecunia interim mulieri potestique
vel res vt plenius scripsi superius. sed si quædam
interlocutoria lata fuerit super dote, non fiet
provisio, si nō appareat rem dotalem effecti tamen
appareat rem dotalem esse, potest peti prouisio
etiam ante definitiuam.

*Artem.
Mulier
prosum
habentia
an hoc
provisio.*
25 ¶ Decimotercio intellige procedere, quando contra ter-
dotis restitutio peteretur ab ipso marito, seu ab
heredibus mariti: diuersum esset si bona dotalia à
tertio peterentur, quæ fuerunt vendita de vxoris
cōsentiente quia nō agitur de bonis mariti, sed ter-
tij, ob id non erit in illis bonis provisio faciendi,
maximē si vxor alienationis consenserit, requi-
ciendo autem. siue à me. C. ad Velleia. ita fuit
decisum par arefium: vt habetur in questionibus per
aref. q. 122. primò fuit dictum, & abundantia dixi
in filio, qui alienauerat bona patris super. arti.

*Artem.
Mulier
prosum
habentia
an hoc
provisio.*
26 ¶ Decimoquarto intellige quod si vxor dari
capitis, vt sunt plures, iniuste habitat separatim à
viro, & ibi petit alimenta sibi præstari, non illi fiet
provisio, sed ad maritum redire cogenda est, teste
Guido Pape consil. 227. de hoc per capi. literas de
restitu. spolia, nempe cum viro non seruiat, petere
dictam provisionem non potest. argum. l. Julia.
§. effecti. ff. de action. empti. l. adiles. prima in fin.
de adic. edic. sic consilij Soci. consil. 276. via
protestatione. col. prima. volumine secundo, &
consil. 64. in præfenti, in quarto volumine nisi ef-
set vxor valetudine affecta, tunc etiam si non ser-
uiat, alimenta petet. per. l. si cum dotem §. finitum
in seuisimo. ff. soluto matrimonio. doctor. in di-
cta. l. quod in vxorem. secus si culpa viri foras
haberet: quia tunc provisio illi fiet: vt Guido ipse
asserit in decis. Delphinal. que. 439. an vir. & doct.
in. l. quod in vxorem. C. de nego. gest. vt superius
dictum fuit.

*Senecio.
non quod
expensas
non est a-
ccusata.*
27 ¶ Decimoquinto ista prouisional is senten-
tia executoria est quoad dotē, & principale, sed nō quoad
ad expensas: ideo fuit annullata à Senatu sententia
senecalli Borbon. per quam declarauerat sententiam
super dote executariam, tam super principa-
li quā super expensis, anno. 1345. die. 10. Februa-
rij quia hic nihil dicitur de expensis: & ordinatio
dixisset, si voluisset. ca. ad audientiam. de deci. pro
hoc expressit in rubr. de senten. exec. arti. 13. &
ideo forte iudices raro solent in sententijs prouisio-
nalibus condemnare ad expensas, quando alia
expectatur sententia.

*Provisio
mariti
si debet.*
28 ¶ Decimosexto maritus etiam cōstante ma-
trimonio potest petere provisionē à patre puellæ
le, qui retinet ei dotem: & pendente lite super d.
dote provisio illi fiet. per cap. salubriter. vbi doct.
de vsur. facit. l. i. §. preterea. C. de iure dotis. Et Ia-
cob. hoc expresse asserit in. l. cū post in principi.
eodem.

cedent nam postquam petere interesse dotis non
solute potest ergo & alimeta que cedent loco in
teresse quis de hoc dubitet Franc. Mar. in parte
deci. 298. per. l. si donatus §. i. ff. de condi. causa
da. superius dictum existit & quia maritus inte
rim debet supportare onera matrimonij in reb.
& l. vbi. C. de iure dotium. ideo ad ea supportanda
iure illi fuit prouiso.

29. ¶ Decimo septimo etiam extenditur ad ma
licie que super fodere matrimonij obtinuit sen
tentiam a qua fuit appellatum vt pendente lite su
per appellatione possit alimenta per prouisionem
petere exemplo filij l. si institutus. de officio fo
fo. de inoff. testa. & supra abunde scripsi.

30. ¶ Nec dicitur ob hoc attentari quicquam in
preiudicium appellationis & speciale in causa
matrimonij esse asserti Mat. de Afflictis in deci.
Ncap. q. 152. fuit dubitatum & ita iudicatum fuisse
& quod durante lite maritus teneatur prestare a
liuientia vxori probat Guido Pape in decisio. Del
phinal. q. 419. an vir per extraneos ff. de ventre in
possessione mittendo dicens plus quod si maritus
non cognoscat mulierem per biennium iussu mit
tatur repudium per. l. in causis. C. de repud. quod
est verum si ante consummatum matrimonij hoc
proveniat secus si post consummationem C. lau
dabilem & per totum de frigid. & malefic. & hanc
virij frigiditas maxima est mulieri clades & ta
bes.

31. ¶ Decimo octavo quamvis dotis causa mixti
tituli ut vult glo. & doct. in cap. de prudentia. de
dota. inter vir & vxor. Dec. in l. i. ff. sol. ma.
& Bal. novel. in tract. de dote. g. parte 16. priuile. ple
ne de Ripa in d. l. nu. 47. & seq. Tamen in regno
Francie quando agitur de dotis repetitione pri
ncipaliter solet agi coram iudice seculari & ita cen
suit Senatus anno 1595. die 21. April.

32. ¶ Decimonono quando pater dotat filiam
de proprijs bonis tunc dotasse videtur non de
bonis filiz si hoc non exprimat per. l. si. C. de do
tis promissis. & idem in donatione propter nu
ptias quodvis diuersum fit in alia impen
sa per. l. si. ff. de peti. heredit. plenè de Ripa & a
lij in l. i. ff. sol. ma. vbi limitant vt videri ibi
potest.

33. ¶ Vigesimo dos in tribus reperitur priuile
giata primo ante matrimonium quia nudo pacto
constituitur ad exactionem C. de dotis promissis
l. vbi gl. & docto. fol. ma. & octingita super
hoc priuilegia scribit Bal. novel. in tract. de dote.
in sexta parte habetque multa priuilegia constante
matrimonio vt iudus dotalis non possit alienari
in l. i. & per totum ff. de fund. dota. non alienandi.
& 48. priuilegia constante matrimonio tradit. d.
Bal. in septima parte habet etiam post matrimo
nium priuilegia quia mulieri non potest obijci
compensatio nec retentio dotis fieri l. vnic. ca
cet. C. de rei vxor. actione. gl. & doct. in d. l. i. &
Bal. priuilegia dotis post matrimonium 38. descri
bit in 2. parte ibi ergo quisque videre poterit sed
ob id descripsi remissi vt facile quisque inueni
te possint & quia donatio propter nuptias seu do
tium est exequatum doni §. est & aliad. de dona.
in instituto & sic eadem habebit priuilegia vt su
perius scripsi artic. glo. 3. & quia hanc dotis materia
est cum abunde tractata tam per Bald. nque
quam per Campe. qui edidit etiam tractatum de
dote & dotis exatio. ideo lector beneuole ad il
los nunc te reijcio si pluribus alijs super hoc in
digeat.

los nunc te reijcio si pluribus alijs super hoc in
digeat. **Datione de intele.**

GLOSSA SECVNDA.

Iste est secundus casus prouisionis huius artic.
videlicet vt sententia in materia dationis tu
tela lata sit executoria non obstantibus & op
positionibus & appellationibus quod probat
tex. in l. 2. §. si quis ff. quando appelland. sic ita
inquiens si quis tutor datus fuerit vel a testato
re vel a quoquam alio qui ius dandi habet non
oportet eum prouocare hoc enim diuus Mar
cus effecit sed intra tempora prestituta excusa
tionem allegandam habet que si fuerit repulsa
tunc demum appellare debet ceterum autem
frustra appellatur ex iuris itaque dispositione
designatus tutor debet causas executionis al
legare & si iudex eas repellebat poterat tutor ap
pellare & hanc est decisio §. qui autem. 2. de excusa
tore in inst. & pendente appellatione interim
curator pupillo dabatur l. cum in vna. §. i. ff. de
appella. sed in hoc regno si tutor datus ap
peller interim non datur curator sed ipse
tutor administrat ita disponitur hic. Et ratio est
ne persona pupilli & eius bona interim sine gu
bernatore pereant vnde diuus Seuerus sic ai
onem me rationem adhibere subueniendi pu
pillis cum ad curam publicam pertineat l. si qui
petant tutor & audiui alia. d. Montolone in
du aduocationis officio bellissima fungeretur in
cipere ab illa l. 3. vel l. i. ff. de minor. dum vel
let pro minoribus vel pupillis deceptis posu
it & alibi multa dicam in rubrica aduocat. in
ordi. reg.

2. ¶ Sed debitandum est de qua tutela intelliga
tur cu sit triplex videlicet testamentaria que a pa
tre vel alio potestatem habente in testamento da
tur l. i. & per totum ff. de testa. tutela legitima est
que a lege deferitur vt in rub. de leg. agna tutela
& alij tituli & in rub. ff. de legi. tutor. datus que
a iudice datur vt in rub. de tuto. & cura. datus ab
his Respon. potest de qualibet intelligi nempe si
pater in testamento vel codicillis tutorem crea
rit vt potest l. 4. ff. de testa. tutela si citatus coram
iudice vt subter tutelam potest causas sue exe
cutionis dicere que si a iudice reiecta fuerint & eis
non obstantibus fuerit declaratus tutor vel dicta
per sententiam in modum prouisionis quod re
manebit tutor illa sententia non obstante appella
tione dabitur executioni quia ipse erit tutor du
rante appellatione & de cernit et iudex illa tute
lam non obstante appellatione ita vult hic tex lo
quens de materia dationis tutela.

3. ¶ Et quamvis de iure datus tutor a patre in te
stamento valido vel codicillis non eget confir
matione iudicis l. 3. ff. de confir. tutor. l. pater. de
testam. tutel. secus si a matre l. 4. C. eo tamen de
consuetudine regni nullus administrat nisi iudi
ce fuerit confirmatus 3. quo sumit administratione
& hoc videtur probari in l. iure nostro ff. de testa.
tutel. & iudex antequam decernat administratione
nem etiam tutori testamentario solet inquirere an
durauerit patris voluntas vel an emerit ignora
tia tutoris improbitas vel iniunctio cum patre.

vel si cum fisco aliquem contractum damnosum immisisset. & de aliis. vt in Lin confirmando. & per totum. ff. de confirmando. tuto. nam vilitatem pupillorum iudex sequi debet. non scripturam testamenti. vilitatem. ibidem.

*Tutor à
quo im-
pupilli
la tene-
tur.*

4 ¶ Et ipse tutor testamentarius, vel alius, ante iudicis decretum sibi administrationem de cōsuetudine non teneatur pupillo, licet de iure: secus in l. si. ff. de admittitur. & in l. si nemo, de testa. tutel.

5 ¶ In legitima etiam tutela idem dicendum est, vt tutor à iudice declaratus non obstante appellatione interim administrare habeat, per istum text. loquentem de datione de tutela, siue tutela detur à iure, siue ab homine, habet locum quod hic dicitur per hunc text. loquentem de datione tutela: ergo à quocunque data fuerit: quia indefinita equipollet vniuersali. l. si pluribus. ff. de lega. 2.

*Quomodo
tutor bo-
dit datur.*

6 ¶ Item si nullus sit tutor testamentarius, nec legitimus, tunc iudex dabit tutorem: sed quomodo? Respond. solent citari consanguinei proximiores ex parte patris quatuor, vel sex ad summam, & ex parte matris totidem, si sint, per text. iuncta gloss. in l. pietatis. in verb. parentibus. C. de suspect. tuto. si fuerint duo vel tres consanguinei tantum: tunc citantur amici pupilli, vel patris eius, seu vicini ad illam numerum, qui congregati solent iuramento adigi à iudice, vt iurent quem videant ex consanguineis pupilli vltiorem ad sumendum tutelam: tunc consanguinei referunt iudici talem. Tunc pupilli consanguineum esse proximiores, & vltiorem pupillo, & sufficientem, & eum talem eligunt: & iudex auditis consanguineis, & amicis & vicinis dabit istum electum ex consilio parentum & amicorum tutorem: & hoc etiam docet Masue. in sua pract. rubr. de tutore. §. item si nullus. & sic proceditur in quolibet tutore testamentario, & legitimis: idem omnis tutor in hac patria cum inquisitione datur alioqui si tunc tempore tutores soluendo non fuerint, pupillo iudex tenebitur. per l. tutores. ff. de confirmando. tuto.

*Tutor à
curator
quatuor
maxime
iurati.*

7 ¶ Qualiter ei dabitur tutela? Respond. his peractis iudex istum tutorem datum cogit iurare sequentia. Primo quod personam & bona pupilli bene & fideliter reget, & administrabit: quia personæ & bonis datur tutor saltem secundario, & certex qui testamentum, datur poss. in inst. & §. datus. de excusat. tutor. ibidem. Secundo, quod vtilia pupillo procurabit, & inutilia euitabit, & rem saluam fore pupillo: vt in rubr. ff. rem pupill. saluare. Tercio, quod de bonis pupilli bonum & legale inuentarium faciet. l. tutor qui repertorium. ff. de admittitur. l. tutores. 2. C. de. Quarto quod de administratis loco & tempore reddet rationem bonam, & reliqua hæc not. in l. fin. §. omnem. C. de admittitur. tutor. sed ita solet fieri: & terminis practicantium vtor, quia sic solet dici.

*Nullus
tutor satis
datur cum
fidei iu-
ratur.*

8 ¶ Itaque, cum de consuetudine omnis tutor in inquisitione datur, non solet satisfare in hac patria: sed sufficit in consanguineis saltem iuratoria cautio. vt scripsi in proo. ordi. super gloss. §. nam. 39. etiam mater vel auia si detur tutrix non satisfabit: vt vidi seruari, licet de iure contra, vt in rubr. de tutela. tut. in institutio. & in l. prima. C. quādo mulier tutel. officio fungi possit, imò etiam si deueniret ad pauperatam, de consuetudine, non satisfat. con. l. 1. C. de tutore vel curato, qui satis non dedit. sed cōuenit poterit offerre cautionem, & solus administrabit. l. penultim. ibidem. & §. de satisfat. tutor. in inst. vel requirit vt adiungatur cu-

tor huic pauperi. l. pietatis. C. de suspect. tutor.

9 ¶ Item olim solebant se excusare tutores hodie bene multi, vt bona pupilli furerentur, & filii usurperet petere tutela pupillorum, & affectare solent, & vt eas habeant litigare, contra quos præsumitur, & ideo iudices illos dare non debent: quia non est verisimile, quod velint tueri pupillos, sed tollere eorum bona. vnde Albert. in l. prima. fide tutel. dicitur tutorem hodie non dici tutores, sed tollitores ab effectu, quia tollunt & furantur bona pupillorum.

10 ¶ Ideo iussit hodie adulti recusare possunt curatores, qui idem facere solent: & de iure iniuncti non dantur curatores. l. nec non. ff. de tuto. & curato. da. ab his. §. item in iuncti. de curato. in infinitum. Rex magister, vt eidem adultis prouideatur de curatore, tunc Regis voluntas feruari solet, & iussio dari curator. l. prima. & ibi docto. C. qui petant tutor. & hoc aliter Masue. in dicto titulo. de tutor. §. item sæpe: ideo vidi à consanguineis imperari literas regias, quibus mandabatur iudici, vt tali a dolescenti curatorem daret: etiam ad litem datur curator inquisito. dicto §. item multi de curato. in infinitum.

11 ¶ Aduertendum est etiam, vt mater vel alius proximior, qui venit ad successione pupilli, petat tutorem, alioqui tenetur, & priuatur successione. l. 2. & §. ac l. si. ff. qui petant tutor. & maxime si intra annum à morte testantis numerandum non petierit: & mortuus sit in pupillari ætate pupillus, sciant. C. de legi. heredit. matres. ad Tertul. sed hodie tutor datur & curator final, adeo quod vique ad iustam ætatem non relinquet administrationem, nam durante pupillari ætate tutor erit, putabatur tempore erit curator: & ad vitandos sumptus & expensis sic solent dari tutores & curatores: quod est vtile pupillis.

12 ¶ Quæro, quibus iudicibus competat tutores dare? Respond. ius dandi tutores datum est omnibus magistratibus municipalibus, eoque iure nitimur. l. ius dandi. ff. de tut. & curat. dictis ab his. & inoleuit generalis Francie consuetudo, vt omnes magistratus & iudices ciuitatum dent tutores & curatores, tunc Joan. Berber. in viitorio iuris in 2. parte rubricæ de tutel. in 2. quest. & magistratus siue originis, domicilij, vel bonorum tutorem dare potest in l. vna. C. ubi petant tutores, & curatores communiter iudex domicilij dat tutorem: & eius tutoris administratio porrigitur ad omnia pupilli bona. l. magis puto. §. illud. ff. de reb. eorum. l. oia. Fab. in §. de Attil. tut. in inst.

13 ¶ Hodie in hoc regno mobilibus dari tutores debent à gubernatore, iudice, bailliuo, vel aliis iudicibus, quibus immediate ad Senatum appellatur, alii vero non mobilibus dantur tutores & curatores à iudicibus inferioribus, & subalternis locorum & ciuitatibus: vt est cautum in rub. de senescibus. l. ord. 25. art. 6. in ord. reg.

14 ¶ Dati ab aliis quam à iudicibus regis si appellatus fuerit non administrabunt, per hunc text. regis rogatus, nec fiet executio non obstante appellatione, licet hic casus sit fauorabilis, tamen hec ordinatio non loquitur de aliis iudicibus fauorabile enim est, ne interim minores consilio destituant, & auxilio pereant: id si prouideatur eis de tutore à iudicibus regis quibuscunque, executio dabitur illa sententia: alioqui pendente appellatione curator dabitur: vt in d. l. cum in vna. §. primo. ff. de

*Curator
hodie po-
tente tu-
lorum tel-
lent.*

*Curator
immo
petenda
tenetur.*

*Proxi-
mior
respon-
dendi
sunt, si
tutor
pupilli non
petantur.*

*Qui m-
datur
tutores
dare pos-
sunt.*

*Senatus
datur
tutor
et cur-
tor.*

ff. de appell. sufficit tamen etiam si sint iudices secundarii, & subalterni, dum tamen sint regii, vt patet in d.ordi. des. b. l. i. f. i.

Curator sententia prouisional- nalis est executoria.
15 ¶ Idem est in sententia dationis curatoris: quia tutoris appellatio venit etiam curator. l. pater. §. conditionem. ff. de conditio. & demonst. quod est eadem ratio, vt hic. & l. 2. §. mater. vers. quod si curatores. ff. ad Tutor. Ratio est: quia cum bi dentur mero iudicis officio, non intelligitur quis grauari, nisi he excusetur: notatur in l. scire oportet. ff. de excusa. tut. idem ab illo officio iudicis, quo dantur tutores, & curatores, non appellatur, nisi executione premissa: verba sunt Baldi in rub. de offic. iudic. col. 3. num. 7. & nos hodie hoc seruamus per hanc legem regiam: vt tutor datus pendente appellatione aduocatus iniret.

Arrestum & sententia per contumaciam non exequatur.
16 ¶ Limita in tutor dato per contumaciam, qui si appellet, non erit tutor appellatione durante: tunc ista sententia in contumaciam lata executioni erit vt cessat Senatus Paris. anno 1524. die 27. Aprilis. nisi in fraudem se absentauerit in iacie citatus, quia tunc pro presente habetur. l. prope- randum. §. 1. C. de iudic. vide que scripti arti. 2. de sentent. executio.

Causa in qua sententia per contumaciam non est executoria.
17 ¶ Secundo non procedit in sententia lata super executione, in qua fuit tutor excusatus: tunc ab illa appellari potest, & non exequatur, quia non est pupillo fauorabilis, & cessat ratio: supradicta: vt hic. glo. in d. §. qui autem, de excusa. tutor. in i. l. i. nec est super datione tutelae: vt hic requiritur text. sed super reiectione, idem consanguinei appellare possunt, sed iterum dabitur curator pendente appellatione, vel alias prouidebitur, vt consuetum est.

18 ¶ Tertio non est executoria sententia per hunc text. quia condemnatus est tutor ad reddendum rationem, & reliqua: quia hic text. loquitur tantum de datione tutelae, non de redditione: ob id non congruit verbis text. & vbi verba desunt, & legis dispositio. l. 4. §. toties. ff. de damno infecti.

Quarto ista sententia prouisional: quoad expensas executioni mandari non poterit, tum quia hoc non est expressum, licet sint accessorie. ita fuit dictum in hoc Senatu anno 1521. die 5. Decembris pro Dionysio le Page appellante & proposito Paris. contra Guilieum le Schicant: & vide que dixi superius in proxima gl. idem censuit Senatus anno 1540. & die 25. Ianuarij de expensis factis ratione sententie prolatae super medicamentis.

Tallexecutione non taxatur expensa.
19 ¶ Nec poterit sententia executor taxare expensas post factam executionem: vt fuit dictum in hoc Senatu anno 1526. die 17. Decembris contra ballium de Vermadoys, quia facta executione fuit finitus officio. l. iudex. ff. de re iudic.

Arrestum. Glosa a tutoris & tutoris dato per prouisionem non valet.
20 ¶ Notandum est quod gelta ab isto tutore dato per prouisionem valent, donec alius constitutur: ne illud fiat iudicis sententia, l. si pater, ff. de iudic. & nequis decipiat iudicem fidei principis beneficio. l. 1. C. de his qui veniant etatis impetra. bonus text. in l. 1. §. item Pompo. ff. quod falso tutor. facit l. Barbarius. de offic. preto. & hic sententia fuit arefco confirmata hoc anno 1546. in magna camera die 13. Decembris.

Arrestum.
21 ¶ Postremo tutor & curator causam pupilli ex consilio peritorum prosequi debet, & illos appellare solet, si hoc iustum sit, alius teneatur, l. si bona. C. de admi. tutor. de lata & leui culpa. l. nomina. & l. quicquid. C. de arbi. tutel. & si causam iniqua prosequatur sine consilio, & succumbat ad expensas litis suo nomine teneatur. l. non est ignotum, &

d. l. si bonum. C. de admi. tutor. Barr. & alij in l. 4. ff. de re iudi. Aures. in decis. Tholo. §. 40. idem in consiliis ciuitatum, & scabinis, & administrato- ribus aliis: ne per pretextu nominis ciuitatum, vel collegiorum propter suas similitudes secure lites suas exercere possent exiliment. d. l. non est ignotum. Boer. in consue. in Butur. in §. 2. de consue. l. i. r. si perfo.

De confectioe d' inuentaire.

GLOSSA TERTIA.

Senetia & confectio inuentarij.
ISTE est tertius casus, in quo vale. sententiam prouisionalem super inuentario exequendam: ne pendente appellatione surripit & occultari bona possint, & ne interim pereant, hinc nobis in authentic. de hered. & tal. col. 1. & quia confectio est omnibus potius utilitatis, quam damnorid: hic statuitur, quod sententia, si conficiatur inuentarium, est prouisional: & sic exequenda. vnde si dicatur, vt tutor de bonis pupilli inuentarium faciat, vbi tenetur. l. tutor. qui repertorium. ff. de admi. tutor. l. tutores. C. illo tit. executioni dabitur, & in isto inuentario requiritur iudicis decretum. l. de creationibus. C. de episcop. audien. diuersum est in inuentario facto per heredem, vbi decretum non interponitur: vt docet Alex. Jacob. & alij in d. l. i. dicentes esse communem. C. de iure delib.

2 ¶ Et hoc inuentarium tutoris non proderit pupillo tanquam heredi defuncti: tunc aliud sit inuentarium heredis, aliud tutoris: & cum alia solennitate vnum conficiatur ab altero. Bald. in l. i. litem quem habentem. col. h. C. familiar. exco. iacob. in d. l. i. si in fin. possit tamen prodesse ad probationem bonorum, quod in illa hereditate nulla alia erat bona, & quod talia erant. per l. i. C. arbi. tutelae. potest etiam iudex statueri vt vnum inuentarium tantum fiat, ad euitandum sumptus, & expensas, maxime quando is pupillus est heres: & sic vidi feruari.

3 ¶ Et hoc inuentarium tutoris potest testator remittere, sed non heredi, si praeiudicium creditorum. Bald. in l. cum tale. §. dicitur. ff. de conditionib. & demonst. Paulus & alij in l. nemo potest. ff. de lega. 1. Alex. cons. 82. perspectus in 2. vol. & cons. 40. in 3. lib. per text. in d. l. i. C. arbi. tutelae. Guido Pape in tract. suo de forma inuentarij conficiendi, heri tamen debet bonorum quedam descriptio, ne bona occultentur: vt Doct. dicunt in d. l. i. & ibi addidi.

4 ¶ Item sententia confectioe inuentarij est executoria, etiam si non pronuncietur heredi conficere inuentarium debere, prout si sapit, tenetur per l. final. C. de iure deliberan. vbi nomen requisita in hoc inuentario conficiendo scribit. l. i. quae per statuta, vel consuetudinem dominij possunt. l. 2. C. quem admo. testam. aperiantur. Bald. consil. 161. in confectioe, in l. volum. iacob. in d. l. i. & in hoc regno illa solennia sunt valde diminuta.

5 ¶ Reprobata tamen fuit consuetudo & usus Capituli Lingonen. asserentis se posse vacante sede capere bona clericorum ibi decedentium sine heredes, & absque inuentarij confectioe. anno 1398. in vigila sancti Thomae apostoli per arrestum humilis Senatus.

6 ¶ Esi sint plures heredes, omnes conficere tenentur, nisi omnes vni commississent. argumento l. si quis. ff. de edendo.

TRACTATUS DE SENTENT. PROVI.

*Inuentaris
conficere
Sicuti autem*

*Omnes
tutores ha-
rantes
inuentar-
ium ante
admi-
strandi
conficere
debetur.*

*Inuentar-
ium qui
conficere
potest.*

Sali. & alij in d. l. fi. & ad vitandum expensas vni cōmittere est commodius, vel omnes simul facere: & hoc recipit praxis.

7 ¶ Et sic patet & heredem, & tutorem, curatoremque inuentarium teneri conficere: siue sint tutores legitimi, dati, vel testamentarij: etiam ho notorij tutores tenentur. glo. no. in l. tutor qui repositum, in gl. 1. ff. de administr. tut. & mox cum fuerint ordinati inuentarium conficere tenentur. l. tutores, vel curatores. C. de adm. tutor. qui tutores vel curatores antequam inuentarium fecerint, bona pupilli administrare non debent, alioqui tanquam suspecti remouendi sunt, & infamia notabuntur, l. vt. in fi. Carbit. tutelae.

8 ¶ Item si dicatur, quod fideicommissarius vniuersalis inuentarium conficere teneatur, tunc etiam hac sententia exequetur, vt hic dicitur: prout consulti Oldra. cons. 13. 4. satis credo. & Bal. in d. l. fi. s. cum igitur, de iure deliber. vt creditoribus, si qui sint, prouideatur.

9 ¶ Idem si pronuncietur quod usufructuarius omnium bonorum inuentarium conficiet teste laeo. in l. extraneum. col. 2. C. de hered. instituen. etia vxor usufructuaria a testatore relicta inuentarium conficere debet, vt docet Alex. cons. 53. habita in 3. vol. nisi confessio fuerit ei remissa, vt fieri solet in reposito Tholofano.

10 Idem si librorum vsu vel vsu fructum, quis leget, tunc etiam de illis inuentarium fieri debet, vt iudicatum fuisse dicit. decif. Neapol. 342. dominus per tex. in l. 1. §. cauere. gl. vsu fructu. quemadmodum caueat.

11 Item prelati de rebus ecclesie inuentarium conficere tenentur. per tex. in c. de Siracusanz. 25. dist. Card. in cl. 2. §. illi de religio. domib. Berthac. in tract. de episcop. domi. in c. generali. de elect. libr. 6. & c. charitatem. n. 9. 2. & nu. 4. c. scribitur omnia vasa & suppellectilem ad numerum accipiet: & is, qui vacante sede recipit administrationem, inuentarium conficiet de bonis ecclesie.

Et quod debet fieri a iudice ecclesiastico: vt tenet Franci. Marc. de q. 104. in l. parte: sed in inuentario tutoris & heredis contrarium seruatur: vt scribit Bened. in repe. c. Raynutus. in verb. & vxorem. num. 424. de testa. vt a iudice seculari solet decerni, & eo presente confici.

12 ¶ Item hospitalarius inuentarium conficiet Bal. in add. ad Specul. in tit. de instru. editio. §. fin. vers. sunt etiam, & §. 14. vers. sed an teneatur. per tex. in Lophanthrophos. C. de episco. & cleri. Card. in cl. 2. §. illi de religio. domib. vbi idem dicitur doct. in magistris leprosariorum, & in curatore bonis dato, & in primariis collegiorum, vt inuentarium facere debeant: vt tenet gl. in l. 1. in fi. si de cura. bonis dando.

13 ¶ Idem in procuratore ad negotia non ratione officij, sed pro ratione reddenda. Specul. in tit. de instru. editio. §. nunc vero aliqui. vers. sed an inuentarium, & seq. Bal. in authen. sed cum testator. C. ad legem Falci.

14 ¶ Idem in patre, fratribus, & aliis, quos scripsi in l. 1. ff. de tutel. & ratio. dist. & in omnibus, vel vno iltor, si iudex per modum prouisionis, pronunciet inuentarium conficiendum, non obstantibus oppositionibus, & appellationibus sententia executioni dabitur.

15 ¶ Conficiet etia inuentarium partes, tamen productorum instrumentorum, quam aliorum, que in iudicio producta sunt, & omnium actuum: & hoc

inuentarium productorum debet partibus iniunctum exhiberi, vt sciant an alia sint instrumenta, que non fuerint producta, & tunc reici petant, & iudex hoc concedere debet, nec debet pars producere alia, quam non sint in inuentario descripta, vt est cautum in ord. regis in rub. des. produzionis des. pacis, art. 1. & in hoc inuentario iuris allegationes non debent misceri, sed ad quem effectum tale instrumentum productum fuerit, & aliq. litere productum, vt patet in ord. reg. rub. des. inuentarij. art. 1. vbi dicam & alia huius materie affinia. Formam inuentarij describit Guido Pape in tract. de forma inuentarij: sed nos alia forma vtimur.

16 ¶ Velitatis cōficiendi inuentarium plures sunt. Prima vt non teneatur creditoribus, vel legatariis ultra vires hereditatis. l. fin. C. de iure delib. Secunda potest detrahare Falcidiam. d. l. fin. §. si quis autem. Tertia pendente inuentarij confessione conueniri non potest. §. licentia. & ibi Bar. & alij. in d. l. fi. Quarta, quod si soluerit creditoribus, licet alij priores veniant, eidem non debet imputari, alius contra. l. dolo. ff. ad legem Falcid. etiam si non receperit satisfactionem a legatariis, ei non imputatur, si ignorabat alios esse creditores. §. et si prelatam. d. l. si licet aliis contra, vt in rub. ff. si cui plura quam per legem Fal. Quinta, quod creditores possunt compelli recipere in solutum res hereditarias si in hereditate non sit pecunia. l. non dubium. §. si ff. de leg. 3. doc. in d. §. si prelatam. nec heres tenetur vedere, & se pro euictione obligare, teste Spec. in tit. de instru. edit. §. fi. & ibi Ioan. Andr. in addit. que incipit, de Trebellianica. refert Franci. Portel. in tract. de inuentario. in 7. q. 6. Sexta quod si heres vendat res, & primis venientibus satisfacias, non potest ab aliis antiquioribus conueniri: sed agant contra emptores hypothecarios, si velint: quia aliis heres pateretur in commodum, & vexationem, contra. d. l. fi. & in §. fiat inuentarium. in authen. de heredi. & Falc. colla. 1. Septima villitas est, quod heres deducit impensas in funere, & eas quas in testamento, inuentario, & in aliis rebus necessariis fecit. d. l. final. §. in computatione. etiam illud quod sibi erat antea debitum: vt ibidem dicitur: & multae aliq. sunt villitates ex inuentario: & multa incommoda, que dicam in ord. reg. rub. des. inuentarij. interim hec bone lector grato suscipias animo.

De interdictione de biens aux prodigues.

GLOSSA QVARTA

Hic est quartus casus prouisionalis huius articuli executorius, non obstante appellatione: videlicet quando interdicitur administratio bonorum prodigo, licet si appellet, interim alienare non poterit, possit enim pendente appellatione alienare bona: sed hoc non eueniat, prohibetur hic, & si alienaret, non teneret alienatio: vt probat tex. not. in l. Iulianus. ff. de cura. furio. sic dicens Iulianus scribit eos, quibus per praeatorem bonis interdictum est, nihil transferre posse de aliis, quia in bonis non habent, cum eis diminutio sit interdicta.

Requiritur tamen quod interdictio fiat per sententiam iudicis regij inferioris, vel superioris, dum tamen sit competens: vt in prae. huius tex. scribitur. ibi, que les sentences que se donneront par les iuges royaux.

2 ¶ Et sic interdictio, que a iure fit, non sufficit per illum tex. requirunt sententiam: & parum si sufficit

Interdictio non sufficit

consideratur in curiis prædictæ interdictio à lege: vt in l. i. cui bonis interdictum est. & ibi iurii interpret. ff. de verb. oblig. tamen hic omnino non corrigitur, quia iste text. ad augmentum hoc inducit, ergo non tollit argu. l. legata. ff. de legat. i. ideo licet hæreticis interdictum bonis sit, tamen hic non comprehenduntur l. Manichæos. & l. i. C. de hæreticis. idem in his qui læsæ maiestatis crimine, vel repetundarum irretiti sunt. l. ex iudiciis. ff. de accusa. l. qui pœne. de manumissio. nec notoriè prodigus etiam hic comprehenditur, si non sit per sententiam iudicis ei interdictum: quamuis doctores dubitent in d. l. i. si cui, quia crimen notorium nõ priuat ipso iure beneficio. Innoc. in c. cum nostris de concessio. præbend. Panor. & alij. in c. a. de rescrip. sic nec notorietas prodigalitatís non operatur interditionem, sed malà fidem generat, adeo quòd ille emens ab illo notoriè prodigo non potest præscribere propter malam fidem. c. vigilanti. & c. si de prescript.

*Sententia
declara-
toria an
sufficiat.*

¶ 3 Imò nõ sufficeret sententia prodigalitatís, declarans eum prodigum, nec curatoris datio, nisi expressè interdicatur illi bonorum administratio. per istum text. *interdictum dei biens*, licet contrariū dicatur esse de iure doc. in d. l. i. si cui. imò illa sententia non obstante alienare posset: cùm aliud sit prodigalitatís declaratio, vel curatoris datio, & aliud interdictio: vt pulchrè scribit Bart. in d. l. i. si cui bonis. columna prima, ff. de verborum. obligat. & sententia iudicis declarans aliquem prodigum, non operatur effectus interditionis: vt docet Bal. in l. i. ff. de cura. furios. refert De Ripa in d. l. i. si cui. non. 8. & hoc est verum per istam ordinationem licet de iure doc. contra teneant in d. l. i. si cui. maxime Bart.

*Proclama-
tio per ci-
uitatem an
sufficiat.*

¶ 4 Vbi plus dicit non sufficere proclamari per ciuitatem, vt nullus contrahat cū tali: quia pauidio debet interdicti expressè. d. l. i. si cui. in hoc tamen nõ consentiunt. Bart. nam doc. contra illum communiter tenent sufficere, si per ciuitatē proclametur, vt nullus contrahat cum tali: quod intelligitur verum esse, si hoc fiat mediante sententia lata cum aliqua causæ cognitione, quæ in hoc interdicere debet. per l. obseruare. ff. de cura. furios. sicut l. i. si cui in fi. ff. de tutor. & cura. datis ab his. & tunc satis censetur eidem interdictum, & habet locum iste text. dicens *interdictum dei biens*, sufficit ergo interdictio bonorum facta emptoribus: licet hic text. loquatur de interditione facta prodigis, tamen quādo est facta emptoribus, & aliis, ne ab eis recipiatur, satis censetur facta prodigis. Nam quando vni correlatiuorum interdicatur, & alteri interdictū censetur. l. i. & l. 2. C. de cupress. lib. 10. & effectus interditionis est prohibere administrationem, quæ prohibetur per hoc programma: & in hoc non discrepat Bar. Nam iudex prohibendo contrahentibus ne cum prodigo contrahant, videtur interdicere administrationem bonorum prodigo. per reg. l. i. C. de indict. vidui. tollend. quam notat Bar. in l. i. v. procuratori. ff. de solu. forè dicit quis, quòd hic requiritur interdictio bonorum expressa, cui respon. quòd ista quæ sit per sententiam, & postea per programma, expressa videtur in genere: vt probat l. Porponius. §. fed. & si. ff. de procur. ibi. nam cū indicatur rem meam, simul indicatur illius non esse sic rem interdicatur, ne ab illo emat: videtur iudex prohibere, ne ipse prodigus vendas, & satis sit ratio huius text. nam eo à iudice bonis interdicto, requiritur ne aliquis cum eo contrahens i-

gnorantiam præcedat, quam posset præcedere ante sententiam, dicens, illum non cognosco. & text. dicit scientiam & non ignorantiam volumus obligari. l. generali. C. de tabul. lib. 10.

¶ 5 Aduertendum est, quòd licet doc. in d. l. i. si, contrahant in diuersas sententias, an datio curatoris facta illi tanquam prodigo, cū non sit, valeat: in forensi tamen iudicio non dubitatur valere sententiam: & nisi per appellationem fuerit reuocata, ille curatorem habebit sibi datum: quia sententia pro veritate habetur. l. ingenium. ff. de statu hom. hoc etiam probat gl. in §. ite prodigus. quib. non est permittitur testis. & in l. i. si ab eo. ff. de vscap. facit l. pen. C. de cura. furios. quia declarare prodigum spectat ad iudicem, ideo propter auctoritatem sententiæ valebit. Bar. in d. l. i. si cui. tamen error sit in sententia expressus, vt potest si iudex diceret: quamuis talis non sit prodigus, illi curatorem datus: tunc illa sententia non valeret. l. i. §. item, ff. quæ senten. sine appellat. rescind.

¶ 6 In hoc tamen regno necessaria esset appellatio, alioquin non succurreretur, & si tempus appellandi elapsum sit, appellatur à die notitiæ: quod hinc certioratus de iure ius, & recipi solet illa appellatio: vt quotidie vidi.

¶ 7 Item licet l. i. & docto. recentiores dubitent in d. l. i. si cui de prodigo, qui alienauit bona ante interditionem, an possit restituere, & teneat quòd restit. per gloss. in l. patri. ff. de minorib. in verbo interdicti. etiam si non fuerit minor. quia prodigus minori equiparatur. l. Fulcinus. §. plane. ff. quib. ex caus. in possess. eatur. & ex hac causa subuenit illi prator. l. i. §. ex quib. causis maior. & prodigalitas est iusta causa restitutionis. teste Roma. sing. 223. sui interrogatus, qui allegat text. in l. i. & l. necnon. ff. ex quib. causis maior. & istud est notandum: quia vidi sepius in praxi, vt restituatur prodigus in integru, quando est iustus, etiam si sit maior, dummodo in hoc regno impetret litteras regias, vt fieri solet. vide Alex. & alios in l. i. si curatorem. C. de integ. restit. & quæ scripsi in præf. ad tract. de rescis. cōtra.

*Prodigus
lesus an
interdi-
ctum res-
tituat.*

¶ 8 Prodigus est, qui neque finem, neque tempus expensarum habet, sed bona sua dilacerando, vel dissipando profundit. l. i. ff. de cura. furios. glo. no. in c. penul. de consue.

¶ 9 Sed cum triplex inuenitur prodigalitas, de qua intelligatur iste text. Nempe quedam est reru, quando quis res suas sine mensura fundit, & de hac potest intelligi iste text. & l. i. ff. de cura. furios. & l. i. si. Ili succurrunt per interditionem administrationis, vt hic. & d. l. i. si cui bonis. ff. de verborum obligatione.

*Prodigum
gen. &
multiplex
interdictio.*

¶ 10 Altera est prodigalitas famæ, de qua loquitur c. fin. de accus. & gloss. in proc. decreta. Res pacificus in verbo sui prodigal. vnde meretrici secundum quosdam interdicti bonis potest: quia si personæ prodiga sit, ergo & bonorum. text. in l. i. & mulieri. ff. de cura. furios. quem notat Tho. iter. cautel. 6. & Felin. in c. pastoralis col. 3. de iudic. vnde si mulieri luxuriose viuenti ad petitionem mariti, vel consanguineorum interdicatur bonis, & ipsa appellet, non obstante appellatione interim curatorem habebit, nec alienare bona sua interim poterit: & est bona cautela, vt dicunt pro consanguineis mulieris impudice, vt illi faciant sic interdicere bonis patrimonialibus.

*Meretrici
bonis in-
terdictis
potest.*

¶ 11 Ego tamen non vidi hoc seruari, etiam illa. hoc non probat, quæ hoc habet, & mulieri, quæ luxuriose viuunt, bonis interdicti potest: luxuriose

*Interdi-
ctio ad l.
luxuriose*

TRACTATUS DE SENTEN. PROVIS.

viuere dicitur, cum nimis pretiosis vestibus, & aliis rebus utitur, & sic dicitur prodigane nec vult ille tex. intelligere de coita: quamvis illa doct. sententia possit torte seruari, si peteretur. nam Casar salubri constitutione probrosos feminis, que morchantur, ius capiendi hereditatem, legataque admittendi leuicia vereretur inhiuit, teste Arian. in lib. genia. 6. cap. vide que scripsi in l. Maurelius. ff. de verb. signi.

Pena mentis posita torte seruari, si peteretur. nam Casar salubri constitutione probrosos feminis, que morchantur, ius capiendi hereditatem, legataque admittendi leuicia vereretur inhiuit, teste Arian. in lib. genia. 6. cap. vide que scripsi in l. Maurelius. ff. de verb. signi.

11 ¶ Alia est prodigalitas inorum, & isti succurrit per seueritatem punitionis. l. licitatio. §. quod illicit. ff. de publica. Bald. in proom. decret. Rex pacificus. col. quarta. l. in dicta l. is cui. col. 1. & sequitur Bened. in repetitione. cap. Raynuitus. in verb. mortuum. num. 37. de testam. & ille due sunt deteriores pri. nam deteriores sunt, qui vitam, morisque corrumpunt his, qui substantias aliorum, prediaque diripiunt, capiti deteriores. 6. questio. prima.

Prodigum ipso iure an desinat sub curatore dari. esse.

12 ¶ Item an ipso iure desinat prodigus esse in cura, si ad famam petuerit mentem, docet Barz. in dicta l. is. cuiquod sic, per text. in l. prima ibi, ipso iure desinunt esse in potestate curatorum. ff. de curato. furio. oportet tamen, quod appareat cum sanx mentis esse: ad hoc probandum requiritur, quod biennium vel triennium sapienter se reperit, per text. singu. in authent. de monachis. §. si vero is quidem. collatione prima. & hoc expressim docet Guido Pape in decis. Delphinal. questione 260. curator datus. praxis Francie tamen est, quod supplicatio detur iudici: vt remoueat illi curator, qui auditis testibus, & consanguineis, & vocato curatore decerneret: quia omnis res per quascunque causas nascitur, per easdem & dissoluitur capitul. primo de regulis iuris. alia videte per Ioan. Fabr. Angel. & alios in §. furiosi de curator. in institutio. & per Doctore. in l. furiosi. ff. de regulis iuris.

Sententia generalis moneta est executoria.

13 ¶ Vltimo nota, quod sententia Generalium monet, Paris. suspensionis, interdictionis officij, aut priuationis, est etiam executoria, non obstante appellatione, vt est in ordinatio. regul. rubric. de muner. yordi. 9. art. 37.

Qui insenset.

GLOSSA QVINTA.

Furiosus interdictio bonorum, et alius amittitur.

Interdictio bonorum fit non solum prodigis, sed etiam sensu carentibus, vt pote furiosis, phreneticis, amentibus, aliisque id genus personis. l. i. ff. de curat. furio. & intellige hunc articulum loqui de insensatis, non de sensu, id est, pecunia carentibus, quia his interdictio fieri non debet, cum non habeant bona, sed de sensu, id est, intellectu carentibus, item furiosis, insensu. de cura. l. si furiosi. C. de nuptial. tan demencia de episcop. alaudien. & sic loquitur iste text. in sententia interdictionis bonorum dicta his furiosis, vt prouisoria dicatur, & non obstante appellatione exequenda.

2 ¶ Idem dicendum in phreneticis, cum etiam sensu careant, & insenset. vulgo dici solent. c. cum dilectus de successio. ab intell. istis igitur a iudice interdictio fieri potest, & illius sententia executioni dabitur: nec debet intelligi hic textus de sententia dationis curatoris prodigis, vel insensatis dicta: quia superior hoc dicitur de tunc, sed hanc tantum interdictionis sententiam respicit: patet

per illam alternatiuam, *an insenset*, quod idem significat, volens dicere, quod sententia iudicem regionum interdictionis bonorum dicta prodigis, aut insensatis est prouisionalis: & exequenda erit non obstante appellatione.

Sensu delicti, vt an bonis interdictio.

3 ¶ Idem in senes delirio, vt etiam ei iudex bonis interdicere possit: vt est decisum in rota decisi. 866. Titius & Meunus in antiq.

4 ¶ Intellige curatorem dari posse furiosis: siue furor sit perpetuus, siue furor ei contigerit per dilucida intervalia: & interim bonorum interdictionem eisdem facere iudex poterit, per l. penult. C. de cura furio. Bald. in margaria in verbo curat. qu. 1. 6. & dicitur inter furiosos quibus non est permitt. facere testamentum. in institut. vbi dicitur multa scribit: & an actus prestatum factus tempore sanx mentis, in his bonum est habere iudicem fauorabilem. 5 ¶ Nam in dubio iudex potius debet inclinare animum suum ad dandum curatorem, & ad illi interdicens bonis, quam ad denegandum, quando constat eadem per coniecturas de furore.

Coniectura prouisorie de furor.

6 ¶ Ex per qua coniecturas furor probetur respon. quando alios passim verberat. teste Angel. in §. furiosi, insitu. de cura. & quando proicit lapides per vios sine causa, & semper aliquos defert. secunda. C. de heret. l. si cum dotem. §. si maritus. ff. solut. matrimonio. ad hanc probatur furiosus, quando dicit se sapientem, & Regis, aut alterius magni Principis consanguineum: vel dicit se Regem, baronem, pontificem absque aliquo titulo: vel qui pauper est, & dicit se matrimonium contraxisse cum regina, comitissa, vel alia magna domina: & qui alienat bona ecclesiarum, vel ciuitatis. l. idem Iulianus. §. ff. de legat. primo. & aliis cognoscitur quis ex sermonibus. l. is quide de tuto. & curato. dat. ab his. ff. & qui vno proposito non finito aliud incipit, mentem inordinatam habet. c. vnico. de cleric. agrot. lib. 6. c. filij. de heret. eod. lib. & qui propositum interruptum viri sapientis, & semper loqui vult, parum spiritualis coniecturas probandi furorem scribit Is. in l. furiosum. C. qui testam. facere poss. 7 ¶ Ex his tamen putarem vnam coniecturam non sufficere ad dandum curatorem, vel ad bonorum interdictionem: sed tot requiruntur, quot possunt animum iudicis in lucere ad dandum curatorem, & ad interdicens bonis: vt scribit in simili Bar. in Ladmonendi. columna. 3. ff. de iur. iurand.

8 ¶ Idem iuris dicendum in ceteris, qui curatorem ope iuvantur: vt sententia prouisionis data de curatoribus illis dandis, & de interdictione bonorum, executioni danda sit, cum furiosis acquiescerent. l. Falcianus. §. plane. ff. quibus ex causis in possell. eaturi.

Præsumptio dandi curatorem furiosis, et non amentibus.

9 ¶ Aduertendum est tamen, quod in praxi seruatur, quando prodigus, vel furiosus, antequam habeat curatorem, aliquid alienat: vt impetrentur literæ regie a parentibus, & consanguineis, in quibus narratur tale esse priuatum sensu, & regimini, id se regere non posse: vnde petunt a Rege, vel ab eius cancellaria, vt detur ei curator: itaque Rex mandat iudici illius furiosi ordinario, & committit, quatenus opus est, si vocatis parentibus proximis appareat de predictis, prouideat ei de tali curatore, vel de aliis consanguineis proximis, & idoneis, & interdicat alienationem tali furioso, & prodigo: & si aliquam alienationem videt factam ab eo tempore, quo fuit prodigus, vel furiosus.

fus, eam irriter, & pro non facta habeat, & huc publicet per ciuitatem interdicendo omnibus, ne princeps ab illo iuriso, vel prodigo, emere habeant, ita vidi communiter fieri, alia nunc de insensatis relinquo sensatis discutenda his contentus.

Refectio de pontis & des passages.

GLOSSA SEXTA.

AD instructiones itinerum, pontiumque etiam diuinas domos, & venerabiles ecclesias tam laudabili titulo libenter adscribimus, quia non est inter sordida munera numeratum. Iam instructiones. C. de sacrosanct. eccle. & sic hi duo casus non obstante appellatione exequuntur, & sunt prouisionales.

2. ¶ Et ideo sententia lata ut pontis, vel iter recitatur, seu transitus: & ut tales ad hoc teneantur, executioni dabitur, non obstante appellatione, quia in his regulariter est periculum in mora, ideo executio faciendi erit arg. l. de populo. §. si quis riuos, ff. de noui oper. num. & in rubr. ff. de itinere actus priuati. licet Panor. consil. 3. in l. vol. dicat de iure canonico illam legem ad instructiones. post gloss. ibi esse correctam, & non pauci illam sequuntur sententiam, & sic ecclesie secundum eos, & clerici non teneantur ad refectiones pontium, vel itinerum.

3. ¶ Sed communiter doc. in d. ad instructiones tenent contra illam glo. & Cepol. in tracta. de serui. vrb. pred. rubr. de serui. vrb. q. 25. illam etiam & stylus seruati testatur Guido Pape in decisio. suis q. 7. habentes, q. 78. an ecclesia. plus dicens, & ecclesiam contribuere teneri, & clericos pro reparatione murorum, & fortificatione ciuitatis his verbis vultur, & sequitur eum Petr. Iacob. in sua practica. rubr. de refectione murorum. per tex. in Labit. C. de priuilegio. d. August. lib. 1. qu. sic scribitur. Absit, ut nos instructiones vix publice, & pontium, stratarumque opera, titulis maiorum principum dedicata, inter sordida munera numeremus: igitur ad iustrationes & reparationes itinerum, pontiumque nullum genus hominum, nulliusque dignitatis ac venerationis meritis, cessare oportet, domos etiam diuinas tam laudabili titulo libenter adscribimus: sed dicunt clerici imperatorem non potuisse eos adstringere sua constitutione, & verum est ut in c. ecclesia. de consuet. tamen hac opinio de facto seruatur in Francia.

4. ¶ De consuetudine itaque cogitur ecclesia, & clerici duobus interuenientibus ad pontium, itinerumque refectiones, & murorum, primo si refectione fiat propter necessitatem, & non ad decus vrbium solum quia necessitas legem non habet. l. vna. ff. de offic. consil. & omnia tempore necessitatis communicanda sunt. l. 2. cum in eadem. ff. ad leg. Rhod. de iactu. Ratio est: quia clerici inuadunt pontibus, & illis maris, & itineribus sicut laici: ideo secundum naturam est eum pati incommoda, quoniam sequuntur commoda. l. secundum. ff. de reg. iud.

5. ¶ Secundum quod ecclesia res ibi possideat temporaliter de chordingi, vel alij clerici, qui nullum temporale possident, non teneantur: ut asserit Guilielm. Benedic. in repet. Raynauti. in verb. & v. xorem. nu. 1030. de testa. quia temporalia tunc capiuntur pro executione, que non possunt capi quando illi ecclesie non habent, nec solent con-

demnari eo casu clerici, vel ecclesie.

6. ¶ Et sic fuerunt condemnati clerici Nomen, ad reparationes necessarias, & prosequente maiore, & scabinis, seu iuratis illius ciuitatis, à Senatu Parisiensi anno 1383. die sexta Iunii, & idem pronunciatum fuit contra clericos sancti Andomari. S. Omeri, anno 1456. die 4. Iunii. item capitulum Ambiani, & clerici eiusdem ciuitatis arresto Senatus fuerunt per modum prouisionis condemnati ad quingentos florenos pro reparationibus, & ut dicunt pro fortificationibus, anno 1555. die prima Augusti, & per capitulum Lugdunense fuit etiam condemnatum anno 1568. die 18. Maii. per quod patet hodie non esse dubium in hoc regno Francie. multa super hoc dicunt doctores in d. ad instructiones. & Thomas Parpa. in repet. l. placet. C. de sacrosanct. eccle. alia multa addidi ad d. ad instructiones. in C. meo antiquo. & scripsi in l. vinculum. ff. de verb. signific.

9. ¶ Et sic patet sententiam iudicis regij super refectione pontium, vel itinerum publicorum, esse executariam: siue iudex condemnauerit aliquos ad reficiendum, siue ad dandum pecuniam pro ponte, vel itinere publico reficiendo, quia pecunia omnes res assilmanur. l. si ita. 2. ff. de fidel. facit rubr. de locis itineribus: publ. nec tenebatur clericis etiam pro itineribus publicis, nisi transitus frequent per illa fiat: & ita vult hic tex. dicens *passages*, non oportet quod sit transitus, alioquin non satisfaceret huic tex. vide Rebuffus, & alios in l. vna. C. de mulier. lib. 10. & Pet. Antibo. in tract. de minorib.

Et aussi quand il sera question des salaires, ou loyers de seruiteurs.

GLOSSA SEPTIMA.

IURI diuino conformis est hic casus, primo Leuitic. c. 19. scribitur, non morabitur opus mercenarij tui apud te vsque ad mane, & Deuter. 24. non negabis mercedem indigentis, & pauperis fratris tui, siue aduenas, qui tecum moratur in terra, & intra portas tuas est. fed eadem die reddes ei pecuniam laboris sui ante solis occum, quia pauper est, & ex eo sustentat animam suam: ne clament contra te ad dominum, & reputetur tibi ad peccatum, & Thobias. 4. c.

Quicumque tibi aliquid operatus fuerit, statim ei mercedem restitues: & merces mercenarij tui apud te omnino non remaneat. Ex his patet executionem sententie, qua condemnatur quis ad soluendum salarium famulis, esse faciendam non obstante appellatione.

2. ¶ Et hic tex. loquens in seruis, *seruiteurs*, habet locum in quibuslibet operariis: adeo quod si promittam mercedem compaginatori librorum statim facto opere debetur salarium promissum quod si recusum soluere, iudex debet per prouisionem me condemnare: & ista sententia erit executoria: & quod intelligatur de omnibus & singulis operariis, probatur per istud verbum *seruiteurs*, generale, quod omnes, qui seruiunt, comprehendit: sed operarij seruiunt, ergo & *seruiteurs* dicuntur: de communi tamen via eos *seruiteurs* vocare non solemus, sed eos tantum, qui nobiscum morantes seruiunt: sed ego vidi etiam sententiam quoad mercedem operariorum executioni mandari, non obstante appellatione, etiam professorum, qui stipendia habent,

Seruis & operariis salarium statim solendum

Sententia super pte. vel n. non refectio, & executio.

Ad murorum reparationem nec in clericis quando te neantur.

Clerici ad refectionem murorum quando teneantur.

Salariū
ancillar
exigens
dum.

Arrest

GLOSSA OCTAVA.

*Sententia
pro qua-
tuor an-
nis quan-
do sit ex-
catoria.*

Oppositions.

GLOSSA NONA.

2. ¶ Primus effectus est executionis suspensio-
ne, ne per oppositionem pōdēte nō vēdētur bona ca-
pta pro executione, donec per iudicē dicatur ex-
ecutionē perficiendā esse: quia oppositio suspendit

1.1. Diuo pio. §. si super. ff. de re iudic. vbi abunde doct. & dico in tract. de sententiis exec. art. 7. gl. 12.

3. Secundus effectus est deuolutionis causa ad eum iudicem deuoluitur, qui sententiam protulerit: sicut docto. dicunt de appellatione, quæ habet vim deuolutionis. in rub. de appella. in decreta. sic iudex de oppositione cognoscit contra cuius præceptum ego oppono. vel alii qui uis intercedit.

4. Terti' effectus oppositionis est, ut appellatione pendente iudex non debeat remouere possessionem ab opponente: imò iura omnia debet ei esse integra usque ad finem causæ. c. cū super. de re iudic.

5. Quartus effectus est, quod si iudex, qui fuit competens in principali, erit regulariter de oppositione competens docto. in d. l. cū super. & in l. quoties. de iudic.

6. Quintus quod opponens non videtur approbare sententiam, cui se opponit, ideo non poterit se ea iurare, per regulam, ex eo non debet quis fructū consequi, quod nixus est impugnare. de regu. iur. in 6. Bar. in l. post legatum. ff. de his quib. vt indig.

7. Sextus quod iudex auditis partibus, & sine alio processu potest pronuciare executionem perficiendam, sicut pronuciat se competentem. c. significantibus. de officio delegat. gloss. vlt. in authentic. habita. C. ne filius pro patre.

8. Septimus opponens non videtur calumniari, si statim offerat se probaturum, quod opponit Panormit. & alij in capitulo super. eodem de officio delegat.

9. Octauus effectus, in quibus casibus regulariter actus non valeret opponente parte, valebit si pars non opponat: plura super hoc scribit Ecl. in c. inter monasteria. col. 8. num. 16. de re iudic. & Purpura. in rub. de effect. a. f. l. 5. & seq.

10. Nonus effectus est, quod si iudex non admittat oppositionem, sed procedat ad vltiora, poterit appellari: alioqui valebit actus post oppositionem. docto. in l. edita. C. de edendo. per. l. i. C. de appella. vbi Bald. licet quidā dicat processum nullum. f. alij in l. f. C. de codicil. Bartol. & alij in l. præcedere. C. de fatis. tamen seruatur in curijs Fraciz, quod si iudex non obstat oppositione procedat, ego debeat appellare, alioqui processus valebit: quia ego video acquiescere, & renunciare meæ oppositioni, eam non prosequendo: ideo appellatione opus est, quæ cessat in his executoriis.

11. Decimus est, quod si quis non opponat illud priuilegium, quod sibi competit, vel aliud remedium, ei videtur renunciare. Paulus. in l. si per errorem. ff. de iur. om. iudi. & refert Aymo Graue in consil. 87. Senpronius col. 2. per. c. super literis. de rescript. & c. cum olim. de offic. delegat. interim in practica nota istos oppositionis effectus, quos non inueni usquam congeffos. alibi tractabo oppositionis materiam, multa dixi in glo. 9. in artic. de liter. obligat.

Ou appellations quelzconques & sans pruidece d'icelles.

GLOSSA DECIMA.

Requisita in hoc articulo.
Sequentia in hoc articulo requiruntur, primò quod sententia lata sit: ibi, *que les sentences*, nempe quod non est, exequi non potest, argumēt. l. decem. ff. de verborum obligatione. sic ad dissoluendum de despon. impuber. si tamen famulus ha-

beret instrumentum obligatorium de suo salario, etiam exequi posset: vt dixi in rub. de liter. oblig. supra non tamen per hunc text. sed per articulum, & 2. de liter. oblig.

Secundò quod per iudices regios sententia prolata sit ibi, *que se domeront par iuges royaux*, aliis autem iudicibus denegat iste text. auxilium: vt superius dictum fuit, nam qui de vno dicit, de alio negat. cū preter. ff. de iudic. c. nōne de presūpt. & suis iudicibus Rex suum impartitur fauorem.

Tertiò requiritur, quod sit in his casibus ordinationis lata, *en matiere de dor.* & aliis hic expressis superius, in præfa. scripti circa finem quomodo intelligatur.

Quartò quod sententia sit prouisionalis, ibi, *pro-sentencia infiores*, igitur si non sit lata per prouisionem, sed simpliciter non exequetur, dicunt tamen quidam, quod tantum in salario seruitorum requiritur, vt per prouisionem fiat condemnatio: in aliis autem casibus hoc verbum *pro-sentencia*, non additur: ideo sententia etiam non prouisionaliter exequitur: vide in præfa. supra in fi. quod in hoc titulo solet addi semper per prouisionem, sed in casibus vbi in ordinatione non requiritur prouisio: & tamen vult vt sententia exequi possit, exequuntur etiam lata simpliciter, vt in actione personalis vsque ad quadraginta libras parisi. vt habetur in rub. de sentent. executio. vbi scripti. & solet iudex quandoque simpliciter condemnare ad salariū famuli, vel ad aliam rem prouisionalem, si appellatum fuerit à parte, vt interim executioni demandetur: dicere iudex solet per modum prouisionis sententiam exequendam, non obstant. oppositionibus & appella. & tunc executio fiet.

Quintò quod datur cautio, & in iudicio vocata parte, & quod illa cautio sit recepta aliis executio non valeat: vt fuit dictum anno. 1519. die. 12. Julij pro Ioanna Chautuet turtice contra Ludouicū *Terreux* seruientem. multa dico de hac cautione in tracta. de sentent. executio. arti. 1. alia dixi requisita in aliis proximis artic. supra, ex quibus cætera colligi poterunt.

Argum.
En baillant toutesfoys par lesdicts serui-teurs caution telle qu'ilz pour-ront bailler.

GLOSSA VNDECIMA.

ET sic extra famulos nullus debet admitti nisi *Cautio in* datur cautioem idoneam: ibi, *par lesdicts serui-teurs*, text. in c. suscitata in fi. de in integr. restitut. scripti in artic. 1. tracta. de sentent. execu.

Idem etiam dicat in ancillis, quia considerauit ordinatio, quod hæ pauperes sunt, nec semper inuenient fideiussores: & sic illa lex esset illis frustratoria, ideo statuit vt hic, & sic, iuratoria cautioni earum stabitur, si aliam tradere non possint, l. si. in in rub. ff. qui satis. cogant. debent tamē se obligare tanquā pro deposito iustitiae: quod si non reddat posset, in carceres coniciuntur: vt scripti in tracta. de liter. obligat. artic. v. nam ille text. loquitur, vt det cautionem talem qualem possunt: sed ipse illam tradere possunt, igitur eam promittere tenentur: vel obligare corpus & bona ad restituendum id quod receperunt famuli inuitetur ad petendum id quod eis est solutū, & datur eis materia colligendi, quæ est tollenda. l. conuenire. ff. de pact. dot. lib.

De rendre lesdictz salaires ou loyers s'il estoit dict en fin de cause.

GLOSSA DVODECIMA.

Salarium indelbit salarium per provisionem peti possit.
Nam si forte famulus iterum petat salarium iam solutum, & dominus hoc probaverit in causa principalis iam solvisti: tunc famulus tenebitur restituere salarium sibi per provisionem traditum, vel salarii partem, cuius tuis probata solutio: & alia de his stipendiis abunde dicam in tract. des loyers & gages des serviteurs, & intra quod tempus peti debeant.

Attellum. Excutum non differtur per litteras status.
 Nec in his provisionibus differtur executio etiam per litteras status: ut fuit pronunciatum in hoc Senatu anno 137. die 1. Maij. & in his non fuerunt approbate nec intervinerunt littere status, nec in causis que summarię, & de plano tractari debent, nec in aliis processibus post conclusionem in causa: ut dico in tract. de literis status.

Pena leonum murt.
 Et cum hæc ordinatio non distinguat de famulis, des serviteurs, habebit locum in omnibus quomodocunque serviant, & in quocunque officio: nempe indefinita æquipollet vniuersali. c. ut circa. de elect. in 6. l. si pluribus. ff. de leg. 2. ut superius dictum extitit adde dammodo quis iuste feriat aliqui si leoninis officio feratret, non debetur ei salarium, sed suspensum. tex. in auth. de leono. col. 3. & isti vendentes filios gladio consumantur. dicit. l. h. c. de plagia.

Les autres ordonnances de noz predecesseurs faisant mention des alimens, douaires, medicaments & autres provisions demeurants en leurs force & vertu.

GLOSSA VLTIMA.

Pauperi prouideri debet.
Et sic non vult corrigere præcedentes articulos, nisi quatenus hic est expressum: quippe quod non mutatur, cur stare prohibetur. l. præcipimus. C. de appella.

Cum igitur hic prouidere velit famulis, idem in aliis pauperibus, & miserabilibus personis dicendum erit: & quidem iuste sit provisio pauperi: quia dicitur tex. in c. pauper. n. q. 3. dñm non habet quod offerat in iudicio, non solum audiri contemnitur, sed contra veritatem opprimitur, oculo violatur auro iustitia, nullumque reus permittit culpam, quam redimere nummis existimat. & Esaię. 66. c. Ad quem respiciam, dicit Dominus, nisi ad pauperem, & contritum spiritum, & tementem sermones meos? & David. Psal. 10. oculi eius ad pauperem respiciunt. Et pauperem non despicit Christus, imò illam summopere dilexit, tam in maiestate, quam in morte: ut patet in Evangelio.

Et pauperes habet quadraginta quatuor prærogativas. & 17. incommoda, quæ tradit Lucas de penna. in l. h. c. de his qui mulier. lib. 10. & Iustin additio. ad Porcum in q. 1. l. i. quib. ex caus. mahu. licet & Ioan. Rosel. in reperto. ad Ioan. Croti. in versu. idoneitas. vide in ordi. rubr. des volles. art. 1. vbi dicam. facit tex. in c. gloria. q. 2. & alibi dicitur.

Diuitiis vris res est aduersa saluti.

Paucos crede bonos, quos bene no aris bonos, Mollicie, vestis, autur gulosora quærit, Potum luxuria quatuor esse veta.

Et vide Ioan. de pauperibus, cui est cognomen Basilus pastoralis. q. 7. in fi. & Lucam. in l. domini. col. 1. C. de agricol. & censu. l. n. & l. ad subeunda. de decuria. l. 10. Roman. in repet. l. i. veros. de viro. fallen. 23. ff. solut. mat. & quæ addidi ad Alberic. in dictione in verbo. pauper.

Miserabilis des personæ suæ.
 Prouidere etiam personis miserabilibus iudex debet: sed pluries huius interrogatus, quæ sint hæc persone miserales: quorum precibus sequentia notantur digna adscribenda. duxi. primo viduæ & pupilli miserabiles dicuntur: quia ad eorum miserandum nos inducit Deus. opt. max. Exodi. 22. c. viduæ & pupillo non nocetis, si laeseris eos, vocitabantur ad me, & ego exaudiam clamorem eorum, & indignabitur furor meus, percutiamque vos gladio, & erunt vxores vestre viduæ, & filij vestri pupilli. Fely. & alij in cap. significantibus de offideleg. & Esaię primo. c. defendite viduam, iudice pupillo: intellige siue sit proprie vidua, ut post quæ maritus eius mortuus est, siue qui nunquam nupsit, adhuc dicitur vidua. Lualum. §. vidua. si de verb. signi. scripti ibi quid dicendum contra Alciat. & alios.

Item vidua vocatur etiam si vir viuus, sed est inutilis. c. de translatio. episcopi. gl. in l. si plagij. Cad legem Flauian de plagia. tex. in c. viduæ. & ibi glo. 1. q. 2. quod intellige viduæ concedi privilegia, si pauper sit, & honeste viuat, alioquin non. Fel. in d. c. significantibus. per illum tex. facit auth. eisdem penit. C. de secund. nupt. quia ad ista misericordiam pluribus de causis moueri possumus: teste Fabiade Giochis in repet. auth. nouissimæ. q. 2. C. de inot. test. Lucas in l. h. col. 12. C. de incolli. 10. Benedi. in repe. c. Raynulfus. in verb. cuida Petr. n. 47. cum seq. de testa Hippol. in l. vna. n. 2. cum seq. C. de raptu. virg. ideq. si alimētū viduæ debetur, per modum provisionis index illi adiudicabit, & illam exequetur sententiam: ut superius dixi.

Orphanus des personæ suæ.
 Secundo orphani. David Psal. 9. Tibi derelictus est pauper, orphano tu eris adiutor, & dicitur orphanus utroque parente priuatus, & in quibusdam ciuitatibus certa sunt ipsis domicilia constituta: & rectores eorum vocantur orphanotrophij. Orphanotrophos. & Lomonia. C. de episcopis & c. quæ contingit de religio. domib.

Peregrini des personæ suæ.
 Tercio peregrini & aduenæ Exod. 23. c. Peregrino molestus non eris: scitis enim aduenarum animas: quia & ipsi peregrini fuissent in terra Aegypti. & Deutero. 10. c. Facit Deus iudicium pupillo & viduæ, amat peregrinum, & dat ei victum atque vestitum, & facit auth. omnes peregrini. C. de omnia de successio. c. si quis Romipetas. & c. illi. 2. q. 3. ideo istorum causæ expediti summarij debent, & per provisionem, si longum habeat causa tractum.

Paupula des personæ suæ.
 Quarto puella nobilis, quæ nō potest secundum eius conditionem matrimonio copulari, dicitur pauper: & eidem potest prouideri, sicut pauperi. Bal. in l. si quis ad declinandum. col. 2. C. de episc. & cler. Dec. in c. eterum. nu. 14. de iudi. facit. c. si qui testium de testi. vbi docto. & in l. in eadem. n. ff. ex quib. caus. maiores.

Mercatoribus in quibuslibet negotijs suis.
 Quinto mercatoribus si grauentur in vectigalibus, & pedagijs, summarij succuri debet. c. si quis Romipetas. 2. q. 3. Innoc. & Imol. c. significan. tribus. col. vlti. de offic. delegat. scripti in bulla coenæ Domini artic. 3.

Secundo

penitentia Sexto publici poenitentes dicuntur miserabiles
perfonae, teste lmo. in d. c. significantibus.

Septimo liberti ecclesie manumissi, & qui com-
mendantur ecclesie, & ad eam confugiunt. no. in.
c. episcopus. 12. quest. 2. & gl. in c. omnis. 22. q.
1. in c. liberti. 87. dist. 4. c. eos. & c. libertos ibidem.
Octavo officialis ecclesie, & alij seruientes ec-

clerici, secundum Imol. ubi supra. gloss. in d. c. om-
nis aas. in fi. quod est verum, si gratis seruiane. &
sint pauperes, alioqui contra. vt doct. not. in. d. c. si
enimcentibus.

Barb. Nonno infantes expositi inter miserabiles com-
fur expo- putantur. c. fi. 87. dist. 1. p. & a. C. de infantib. expo-
siti. sit. dicitur de Bar. quod sic fuit expositus, ut ipse tes-
tiss videtur in l. quidam cum filium. ff. de verb.
obl. vbi Inf. & alij de eo scribunt.

Decimo senes & decrepiti etiam si sint diuites,
Azo. in summa. quando impera. inter pupillos, &
viduas, in fi. Ioan. lupus in repeti. c. per vestras. hot.
2. num. 12. de donatio. inter vir. & vxor. quia te-
stante Cicero. Sola senectus morbus est. & decilio.
Neapol. 257. dicit constitutio.

Vnde cum cæci, & mutilati membris, atque leprosi, ac debilitati. e. i. de elec. agrot. per totum. & Alex. conf. 126. in hac hæsitacione. col. 3. vol. 4. & in Specul. princip. rubr. 23. §. sed pone. nu. 10. per Petrumbeuge.

Duodecimò carcerat. tex. in. l. si quis ad decimandum. C. de episcopo. & cleric. Cynus in J. fi. C. si quis alteri vel sibi. Bac. in tracta. suo de carcer. in fi. Hinboly in pra. 2. sua & alijs videndum p.

Decimotertiò cruce signati. teste Imol. ubi su-
prà. qui adueni & peregrini simul sunt, de quibus
superius dictum extitit.

Docuimusquid quide homo conuersus est ad fidem nostrā tēte Innoce. Iudei. de in Barbin. d. c. signatib. in f. H. p. in. d. per vestras. nēpe ex vspiratione tyrannorū eo quod Iudeus conuertitur, omnia bona amittit & princeps in cuius est territorio, ea rapit, cum deberet illi succurrere & mulctā ad fidem nostrā conuertenteret, nisi bonorum amissionē tūceret, & Iudibz, quē malī cōtūcti aduersus eos Christianum eos docere, & in Dei pręceptis erudire deberēt, quousque inuenitur: rara autē in terris. & Papa statuit eos molestandos non esse, nec bona eos auimere. in extra. 2. de Iude in communib. in d. statuit res rectores & singuli officiales nullam illis molestiam inferant, nec ab aliis inferri permittant, sed ipsos ab iniuriā & molestiis protegant, & defendant: vt sic de seruitute ad libertatem transtulisse percipiant, nec redire prętextu mendacium odiosis ad dimissam perditionē cōpellantur: quē allicere debent Iudeos ad fidem Christianam sumendam.

Vltimo miserabiles dicitur diuturno morbo fa-
ficari, liquet ad declinanda q. vbi autē C. de epis &
de. & omnes quoru natura mouet ad misera-
dum propter fortune iniuriā, teste Azo. in sum-
mā quando imper. inter pupillos & dicuntur mi-
serabiles quasi miseris habiles, lido. li. 10 Ety-
molo, li. 3. vide tex. in c. ex parte ibi ipsius miserie
miserandū dexter incogit.

Item dicitur quidam miserabiles esse istos sacerdotes habentes concubinam, quia miserii pleni plusquam alij sunt: quia omnia bona in eis consumunt, inimicas operasque infinita patiuntur de istis non intelligimus, quia sua culpa id merentur, quid dicitur Neoplatonici more, id est

miseros, reliquo illis cogitandum, qui nouiter sudauerunt : quorum dentes adhuc non sunt plane confirmati : sed de his personis non intelliguntur iura fauentia miserabilibus nam licet verè miserabiles sint, tamen possunt dicere illud Ouidij.

Hen pavor telis vulnera facta mecum

Item alieq. long hic non numerum si tamen
inveniamur quodam in quibus ratio prior
videndi fuit, vel qualis, id e. iuris erat fed qd
dicantur innumerabiles arbitrio iudicis relinquuntur
v. Cy. Alber. Bar. Bal. & alj doctores d. vltor
quando impera. auctor. hac in C. de viur. & l.
mulietem. in mancipium ius forte alieq. non
prostituta, & Alber. in. parte. fignat. q. in quib. dingo
in d. dictio. in verb. innumerabiles. Anro. Pinor. &
alij in d. c. fignificabiles. & ad noftramque ture-
tur. Alex. in addid. Barth. in. l. nec quicquid. si. de
off. procon. ff. Guido. Pape. in d. dictio. Delphi. q.
466. quia fecundum & l. in. l. in text. extores. col.
5. ff. de lega. 1. Doc. in c. fedes. in q. magna de
fide. Bertrich. in tract. de Gub. lib. 2. pape. 322.

Intellige verum in aliis personis non declarari quia supra declarate sunt vere miserabiles! & ideo non relinquitur arbitrio iudicis in illis secundum Soc. in c. ex tenore col. 2. de foro compet. & Alex. in addi. ad Bar. in d. l. viii.

Quibus propositis videntur hic differibiles
personae. Respon. primo debetis pendere litte-
ras propositas: vt hic diximus. *capitulum* *propositum*
Secundo quia causa illarum miserabilium po-
test in prima instantia tractari ipius videntibus coram
principe, vel in suprema curia. d. l. vna. & ita cen-
setur Senatus Parisi. vt citat Auzer. in stylo parlamen-
ti. de minorib. in l. parte 3. & Guido Papa deet.
l. fo. 456. quia. & ego audiui in magna curia etiam
cum ciuitudim videtur retineri: nec potest aduerse
missionem petere: eo quod videretur cessare debi-
tum scholarii fisco: fuit dicta oppositio
in curia decidenda anno regis d. Martini.

Tertio quia licet secundum ordinem quo scri-
bitur sunt causae & par ruelle (ut dicunt) debeant ex-
poni: tamen in causis istorum miserabilium nul-
lus feruari ordo debet, sed illorum causa prius de-
bet tractari, & audientia extra totum ordinem gl'in-
in primis in principi q. i. ordina. rubr. *de ruelle*.
arti. & 2. Roma. in repetit. l. i. vero q. de viro. col.
fallen. 25. ff. soluto. matrimonio. *de ruelle*

Quarto miserabilibus personis reus tenetur e-
lere, licet regulariter contra. l. i. & ibi expresso do-
et Purpurat. C. de eden. & Dec. in ca. primo. col.
o. de probatio.

Quinto etiam post conclusionem in causa poterit iudex interrogare testes in causa horum mirabilium, teste Barba. consil. 30. scribitur col. 1. ol. 1. quia equitas hoc dicitur secundum eum. per ubiqueque. ff. de interrogatio actio. que generaliter loquitur.

Sexto clerici compelli possunt subire tutelam
miserabilium, licet aliis esse non debeant tutores
utunt, presbyteros. 3. C. de episcop. & cleric. &
si hoc tenet. Ioan. Fabri. p. 1. ex. in. c. peruenit.
5. dist.

Septimò index ita partiri debet officium suum
tam non petitis in causis horum miserabilium
fle Bartol. Alex. & aliis in l. 4. hoc autem iudi-
cium ff. de dam. infect. Cy. in l. penal. C. si manci-
pium ita fuerit aliena. ne profluit. Alber. in l. vii
quod defunct. aduocatis. &c. Alex. consi. 22. viso.
vol. 1.

INDEX RERVM AC VERBORVM NOTABILIVM QVÆ IN HOC TRACTATV DE ALIMENTIS CONTINENTVR.

Prior numerum Titulum, alter questionem seu privileg. tertium numerum marg. denotat.

A.

Abbas dom. a tenetur, recipit alimenta, & expensas lue pendente, tit. 1. q. 1. nu. 17. num. 4
abbas depositus, vel priuatus non recipit alimenta à monasterio, ibidem num. 1
abbati, dum pendet lis super acculatione, pendendum est monachis, num. 5
ibidem nu. 19
abfentia non videtur, qui reditus est, tit. 1. q. 11. nu. 97
abfentia affectata non prodest, tit. 7. q. 16.
Acceptans legatum, tenetur onus iniunctum agnoscere, tit. 5. q. 1. nu. 14
acceptans legatum censetur agnoscere onus etiam, quod excedat legat. valorem, eo. tit. 1. q. 1. nu. 14
acceptans legatum factum cum onere, non tenetur ultra vires legat. tit. 6. q. 11. nu. 36
acceptans legatum censetur agnoscere onus iniunctum, etiam si excedat valorem legat. quando dictum est, pro omni, & toto, & ibid. nu. 37
acceptans legatum tenetur agnoscere onus iniunctum, tit. 7. q. 10. nu. 16
acceptans dispositionem censetur onus iniunctum agnoscere, tit. 9. q. 1. nu. 12
acceptans legatum factum cum onere plus non petendi, sibi non præiudicat, si onus ignorauit, eo. tit. 1. q. 16. nu. 101
acceptans legatum tenetur agnoscere onus annexum etiam si excedat emolumentum, eo. tit. 4. q. 1. nu. 44
acceptans emolumentum tenetur acceptare onus adiunctum, ibid. nu. 45
acceptare quis tenetur contractum cum omnibus suis qualitatibus, vel in totum reprobare, tit. 7. q. 16. nu. 94
acceptari in totum, vel reprobari in totum debet actus, ibid. num. 33
acceptato legato cognoscitur onus iniunctum, etiam si sit grauius legato, eo. tit. 1. q. 10. nu. 37
acceptatio extinguit debitum in totum, tit. 1. q. 1. nu. 11
Accessiones dotis debentur iure actionis, tit. 1. q. 41. nu. 1
Accessiones in iudicijs vniuersalibus veniunt, tanquam pars rei petitæ, tit. 1. q. 1. nu. 3
Accessiones in vniuersalibus petuntur iure actionis, tit. 6. q. 1. nu. 15
Accessoria non alterant principalem dispositionem, tit. 1. q. 1. nu. 157
Accessorium regulatur secundum suum principale, & cum eo proportionabiliter extinguitur, tit. 1. q. 1. nu. 31
Accessorium eadem est iuris cum ipso principali, tit. 3. q. 1. nu. 1
Accessorium regulatur secundum naturam principalis, tit. 6. q. 1. nu. 16
Accessorium sequitur naturam principalis, tit. 7. q. 16. nu. 71
Accessorium sequi debet naturam principalis, tit. 8. priuileg. 49 num. 1
Accessorium sequitur naturam sui principalis, tit. 9. quest. 31 num. 8
Accessorium inducitur, tollitur, & confirmatur inducto, sublato, vel confirmato principali, ibid. nu. 9
Accessorium videtur inesse principali, ibid. nu. 10
Accessorium tollitur principali sublato, eo. tit. 9. q. 18. nu. 4
Accidentare non potest lue subiecto, tit. 1. in prin. nu. 3
Accidentia cognosci non possunt, nisi cognita substantia, ibid. num. 1
accidentia omnia tolluntur substantia sublata, tit. 9. q. 11. nu. 17

accidentaliter quod accidit non attenditur, sed quod ordinariè, eo. tit. 1. q. 41 nu. 46
accusare potest quicumque, qui non reperitur prohibitus, tit. 8. priuileg. 38. nu. 1
accusanti monasterium dantur moderatè alimenta, & expensæ, tit. 4. q. 1. nu. 17
accusato de laici maiestate, debentur alimenta pendente lite, tit. 1. q. 129. nu. 7
accusator potest suum interesse prosequi etiam postquam princeps fecit gratiam reo, tit. 7. q. 16. nu. 71
accusatus pro quocunque delicto, interim est alendus, tit. 1. q. 72. nu. 3
accusatus quilibet alendus est pendente lite, eod. tit. q. 129 num. 1
acquistum quæritur acquirenti etiam si sit de aliena pecunia tit. 4. q. 39. nu. 13
Actio semel extincta, non potest reuiscere, tit. 1. q. 7. nu. 110
actio mutat naturam suam, quando cessio est facta, tit. 1. q. 41. nu. 71
actio personalis non datur contra singularem successorem, eo. tit. 9. q. 49. nu. 5
actio competit pro alimentis iure, & loco legitimæ debitis parti, aut filio, tit. 1. q. 1. nu. 19
actio subrogata assumit naturam illius, cui subrogatur, ibid. num. 34
actio de competit pro alimentis, quando cum licencia Principis constituitur maioratus facta secundogenitis provisione, ibid. nu. 6
actio dote non est nata constante matrimonio, tit. 1. quest. 1. nu. 10
actio personalis datur pro alimentis legatis, eod. tit. quest. 4 num. 1
actio competit pro alimentis ex statuto debitis, eod. tit. q. 6 num. 1
actio cuiusque competit, cuius interest, tit. 1. q. 1. nu. 19
actio negotiorum gestorum competit eatenus, quatenus negotium est vtiliter gestum, tit. 6. q. 8. nu. 31
actio non datur contra tertium non obligatum, tit. 1. priuileg. 48 num. 1
actio personalis non competit contra tertium possessorem, etiam si contracta sit obligatio contemplatione rei, ibid. num. 3
actio dotis oritur solum matrimonio soluto, secundum com. 2. num. 1
actio dotis retrotrahitur ad tempus promissionis, ibidem num. 15
actio personalis non transit in singularem successorem, etiam si contracta sit habito respectu ad rem, eo. tit. priuileg. 11 num. 1
actio personalis pro alimentis datur contra tertium possessorem bonorum obligatorum, vbi de veritate, eod. tit. q. 1. priuileg. 31. nu. 1
actio reuocatoria non datur contra habentem onerosum titulum, tit. 9. q. 19. nu. 7
actio cui datur, illi & datur vtilitas proveniens ab actione, eo. tit. 9. q. 15. nu. 16
actio est ius prosequendi in iudicio, quod sibi debetur, ibid. num. 17
actio est inanis, quam excludit inopia debitoris, eod. tit. q. 15 num. 44
actione nouata non repetuntur privilegia actionis nouantis, tit. 1. q. 1. nu. 38
actionem qui habet, sem ipsam habere videtur, eod. tit. q. 108. nu. 7. & tit. 7. q. 17. nu. 31. & q. 17. nu. 5. & 1. & tit. 9. q. 29. sed non res, eod. tit. q. 57. nu. 46

- actiones descendunt ab heredibus in heredes, & contra heredes, tit. 1. q. 1. num. 16. & tit. 6. q. 3. num. 4. tit. 1. q. 1. num. 10. & q. 11. num. 1.
- Actum faciens obligat se legibus de illo actu loquentibus, tit. 1. q. 1. num. 1. tit. 1. q. 1. num. 19. & q. 15. num. 21. & q. 44. num. 46.
- Actum facienti ex necessitate ignoscendum est, tit. 6. quest. 8. num. 91.
- Actum faciens alieno nomine, non obligatur de proprio, tit. 7. q. 17.
- Actum facienti ex necessitate subueniendum magis est quam facienti voluntarie, co. tit. 4. q. 1.
- Actus ut sustineatur, sicut debet in dubio interpretari, tit. 1. q. 10.
- Actus non operatur ultra agentis intentionem, eod. tit. q. 11. num. 3.
- Actus plures quando fiunt eodem tempore, censentur correptivi, & vniuersa contemplatione alterius, eod. tit. q. 11. num. 48.
- Actus fieri debet expensis illius, qui petit illum fieri, eod. tit. q. 61.
- Actus si non valet eo modo, quo agitur, valet uti valere potest, tit. 1. q. 1. num. 46.
- Actus interpretatur ut valeat, non ut pereat, eod. tit. q. 11. num. 9.
- Actus eo modo resoluitur, quo fuit in eis productus, tit. 5. quest. 4. num. 50.
- Actus refertur debet ad causam necessariam, tit. 6. q. 14. num. 7.
- Actus iniustus quando confirmatur, tunc agitur ex confirmata non confirmata, tit. 8. priu. 11. num. 34.
- Actus tribuitur semper ordinanti, non exequenti, eod. tit. priu. 11. num. 33. & co. tit. priu. 65.
- Actus per vim factus ex ea causa, quae facienti est vitiosus, tit. 9. q. 16. num. 16.
- Actus factus à debitore non praedicitur creditor, co. tit. q. 42. num. 14.
- Actor alimentis pendente lite debita petit coram iudice principalis causa, tit. 1. q. 110.
- Actor & reus in medio caute, & in ordinatis iudicii pauperum inter se tractant, tit. 8. q. 60. num. 30.
- Actori quando sine à reo praestanda alimenta, lite pendente, tit. 1. q. 110.
- Actori agenti ex testamento ad hereditatem aliquando exequatur debentur alimenta, tit. 1. q. 110. num. 7.
- Actori pauperi pendente lite debentur expensae à reo dante, co. tit. q. 110. num. 1.
- Actori iuranti pendente lite debentur alimenta à reo locuplete, ibid. num. 1.
- Actori pauperi non dantur à reo alimenta, quando agit actione personalis, vel reali, pro re particulari, ibid. num. 14.
- Actori pauperi si scius conuenit ministrat alimenta, & expensas suas, quando agit ad hereditatem, ibid. num. 14.
- Actori ubi lite pendente debentur alimenta, ea praestanda sunt usque ad perfectam executionem, tit. 5. q. 8. num. 5.
- Actori non licet quod reo denegatur, tit. 8. priu. 60. num. 18.
- Adire non videtur qui soluit medicinas, vel satisfacit medico, tit. 1. q. 44. num. 39.
- Aditio non inducitur ex eo quod quis aliter familiam defuncti, ibid. num. 18.
- Aditio hereditatis inducit quasi contractum, tit. 1. q. 3. num. 8.
- Aditio non inducitur ex venditione rei, quae erat peritura, tit. 8. priu. 45. num. 5.
- Aditio inducit quasi contractum inter heredem, & legatarium, tit. 9. q. 14. num. 21.
- Aditio est quasi contractus, co. tit. q. 45. num. 8.
- Administratio quando relinquitor, idem est, ac si relinquitor gubernum, tit. 4. q. 9. num. 6.
- Administratio libera quando relinquitor, venit vniuersus, ibid. num. 8. & num. 1.
- Administratio plena, vel plenaria, importat vniuersum fructum in relicto facto uxori, ibid. num. 10.
- Administratio quando relinquitor cum facultate capiendi fructus, vel disponendi de eis, vniuersus venit, ibid. num. 11.
- Administratio interdictur in crimine laesae maiestatis à die cogitandi delicti, tit. 5. q. 1. num. 4.
- Administratio bonorum haereticis interdictur à die delicti, commissi, ibid. num. 6.
- Administrationis relictum continet alimenta, ibid. num. 7.
- Administratores, vel gubernatores, quando liberatur quid veniant, ibid. num. 11.
- Administratores praefumunt alimenta praestare de bonis, quae administrant, tit. 6. q. 15. num. 4.
- Administratores non compensant alimenta in pecunia praestita cum debito speciei, ibid.
- Administratores praesumunt solvere de bonis, quae administrant, tit. 9. q. 11. num. 1.
- Adoptans obligatur ad omnia onera adoptati, tit. 9. q. 17. num. 17.
- Adoptatus non vocatur in ius patrem naturalem, tit. 1. q. 2. num. 4.
- Adoptio hodie nihil immutat de iure naturali patris, ibid. num. 1.
- Adoptio imitatur naturam, ibid.
- Adoptui succedunt parentibus sicuti legitimi, & naturales, tit. 1. q. 15. num. 11.
- Adoptui dicuntur filij Imperatoris, Regis, aut Senatoris, sicut legitimi & naturales, ibidem.
- Adoptui gaudent privilegio filiorum, ibid. num. 18.
- Adoptui excludunt ascendentes & uxores à successione, ibid. num. 40.
- Adoptui dicuntur filij sicuti, non veri, ibid.
- Adoptivus venit appellatione filij, quando verba non possunt in alio verificari, tit. 1. q. 14. num. 1.
- Adoptivus aequiparatur legitimo & naturali, ibid. num. 1.
- Adventitia filio quæritur quoad propriam, & patri quoad vniuersum fructum, tit. 9. q. 10. num. 10.
- Adventitium dicitur lucrum quod filius facit ex fructibus coloniarum partis rei assignatae à patre pro alimentis, ibid. num. 4.
- Adventitium dicitur quod provenit ex propria industria, profectitium autem quod ex capitalibus, ibid. num. 9.
- Adventitium dicitur lucrum, quod facit filius agricola pro industria sua ex fundo patris, ibid. num. 13.
- Adventitium dicitur lucrum, quod facit filius ex re patris pro parte industria, ibid. num. 16.
- Adventitium dicitur lucrum, quod facit filius excedendo thesaurum ex pretio fructuum praedij assignati ad alimenta, ibid. num. 17.
- Adventitium dicitur quod avus tradidit, vel reliquit nepoti, tit. 5. q. 7. num. 30.
- Adulteri pœna ordinaria non punitur mulier propter osculum, vel quid simile, tit. 7. q. 16. num. 35.
- Adulteri exceptio non potest opponi post licentiam ostentatam, ibid. num. 34.
- Adulterium praebet iustam causam separandi thorum, ibid. num. 1.
- Adulteri & tit. eod. q. 17. num. 19.
- Adulterium nulla ex causa iustificari potest, ibid. num. 24.
- Adulterium non permittitur uxori etiam propter famem, vel pauperem, ibid. num. 45.
- Adulterium vxoris, quando compensatur cum adulterio mariti, ibid. num. 33.
- Adulterium vxoris offendit manum, agnationem, & temporalitatem, ibid. num. 48.
- Adulterium potest vxori videtur obijci, si maritus illud ignoravit, co. tit. q. 14. num. 1.
- Adulterus educatur in loco, qui sibi magis placet, tit. 4. quest. 11. num. 5.
- Adulterus non educatur in loco à se electo, si index exhibuerit illum non esse thorum, ibid. num. 6.
- Advocato, cum exit provinciam, debentur expensae ultra salarii, tit. 1. q. 68. num. 1.
- Advocato exenti provinciam praestari debet etiam equus, ibid. num. 4.
- Advocato exenti provinciam dantur alimenta, & vecturae, tit. 4. q. 8. num. 6.
- Advocato exenti provinciam datur equus, & famulus, co. tit. q. 18. num. 9.
- Advocato exenti provinciam providendum est etiam de victore, co. tit. q. 14. num. 11.
- Advocati solvantur expensae antequam pedem moceant de domo, co. tit. q. 17. num. 1.
- Advocatus non convenitur ultra quàm facere possit, de dolo ne regat, tit. 1. q. 78. num. 1.
- Advocatus acquirit se suo patrocinio, tit. 4. q. 1. sub num. 11.
- Advocatus dicitur opem delinquentem praestare, tit. 8. priu. 18. num. 7.
- Advocatus non punitur, si delinquentem miserat, co. tit. 9. defendit, ibid. num. 1.
- Advocatus in causa propria repetit locum, quod punitur, cum causam propriam defendit, tit. 9. q. 19. num. 1.
- Aequitas
- Aequiparata
- Aestimato vide in litera, E
- Aestimatum
- Actas
- Affectario non prodest, tit. 7. q. 16. num. 4.
- Affectio eadem est circa veritatem, quae circa consanguinitatem, tit. 1. q. 4. num. 1.

INDEX.

1. q. 1.
Affinitas spiritualis non est minor quam carnalis. eo. tit. q. 11
 num. 8
Affinitas spiritualis maior est carnalis. ibid. nu. 11. & q. 98. nu. 3
Affinitas non attenditur, quia morte fuit extincta. eo. tit. q. 4. 4
 num. 8
Agens tamquam filius probare debet fidei. co. tit. q. 118
 num. 1
Agens tamquam, talis, tenetur probare se talem. ibid. nu. 11
Agens tamquam agnatus, probare debet se agnatum. ibidem
 num. 17
Agens ex contractu vitro citroque obligatio repellitur,
 nisi primò implas ex parte sua, titulo 8. privilegio. 11
 num. 13
Agens ex contractu condicionali probare debet euentum cō-
 ditionis. eo. tit. p. 110. 17.
 num. 3
Agenti ad bona que sua praxendit, praxenda sunt alimenta,
 pendente lite, ubi late. tit. 1. q. 119. num. 1
Agenti si non sunt heredes defuncti non tenentur legata alimen-
 ta solvere de fructibus feudis. tit. 4. quest. 10. nu. 18
Agnatus potest repudiare hereditate retinere feudum. ibid.
 num. 21
Agnatus succed. in in feudo, non tenetur solvere debita va-
 liti victimo loco defuncti. titulo. 8. privilegio. 14. num. 3
Agnationis & cognationis differentia in succedendo, est (ob-
 lationis. tit. 1. q. 15. nu. 23
Alia in consilia. reprobatur communiter. tit. 6. quest. 14. nu. 3
Alendus nemo est de bonis sibi per delictum ablati. tit. 7.
 quest. 14. nu. 18
Alere tenetur quicumque tenetur tractare, ut filium. tit. 1. q. 2.
 num. 9
Alere quisque cum tenetur cuius operis vitur. tit. 6. q. 11. nu.
 20
Alere qui tenetur ratione sanguinis, is debet etiam erudire, &
 bonis artibus instruire. tit. 6. q. 19. num. 10
Alere qui tenetur ratione sanguinis, tenetur etiam impendere
 in quocunque studia. ibid. nu. 11
Alere quilibet cum tenetur, quem habet in obsequio. tit. 7. q.
 17. num. 37
Alii nemo debet ex bonis, quibus fuit suo delicto priuatus,
 tit. 1. q. 14. num. 1
Aliquis potest alii ex bonis per delictum sibi ablati, quod deli-
 ctum non respicit illius offensam, cui applicata sunt bona,
 ibid. num. 14
Alii nemo debet ex bonis sibi ob delictum ablati. tit. 7. q. 15. n.
 4. tit. 9. nu. 16
Alii nemo debet ex bonis, que sibi auferuntur, titulo. 9. q. 18
 num. 3
Alimenta ei non sunt deneganda, qui futurus est dominus. tit.
 1. q. 3. num. 4
Alimenta non sunt alicui praxenda de bonis illi ob delictum
 ablati. eo. tit. q. 31. num. 29
Alimenta praxentia non petuntur, quando à lege, vel officio
 iudicis, debentur. eo. tit. q. 31. nu. 40
Alimenta plenaria petuntur, quando debentur iure actionis,
 ibid. tit. 1. q. 31. nu. 41
Alimenta ei sunt diminuenda, qui non potest exigi ultra quam
 facere possit. eo. tit. q. 78. nu. 1
Alimenta cum à lege ordinantur alicui, intelligitur, nisi aliud
 habere possit, puta ex arte, vel officio. ibid. nu. 31
Alimenta quibus magis sunt praxenda, quando plures con-
 currant, tria sunt considerata. eo. tit. q. 31. num. 3
Alimenta iis primum danda sunt, quibus tenentur iure actio-
 nis. ibid. num. 3
Alimenta sunt plus favorabilia, quam lites expensas. tit. 1. q.
 110. num. 10
Alimenta que lite pendente dantur iure prouisionis, neque
 impurantur, neque restituuntur. eo. tit. q. 114. nu. 4
Alimenta non sunt ei minuenda, qui causam suam profe-
 quitur. eo. tit. q. 118. nu. 1
Alimenta eis sunt praxenda qui sunt in seruitio. tit. 1. quest. 3
 num. 2
Alimenta videtur relinqui, quando mandat testator aliquem
 recipi in domo. ibid. nu. 11
Alimenta praxentia temporis peti possunt, quando aliquid re-
 lictum est pro necessitatibus. eo. tit. q. 5. num. 11
Alimenta praxentia temporis peti possunt, quando relinqui-
 tur pro indigentia. ibid. nu. 11
Alimenta ei videtur relictia, qui implicite includitur lega-
 to, ut quando dicitur, Titio cum familia. eo. tit. q. 11. 7
 num. 1
Alimenta, quando Titio relinquuntur cum familia, non po-

test Titius illis tenuerit in praxedictum familiarum, ibidem
 num. 8
Alimenta dicuntur ei relictia, qui ex dispositione testatoris tra-
 ctandus est, ut filius. tit. 1. q. 10. num. 1. &
Alimenta non tenentur relictia, quando mandat testator ali-
 quem uti filium tractari in aliqua re particulari. ibidem
 num. 3
Alimenta ei non sunt praxenda, qui tractandus est ut filius,
 in casibus, quibus pater non cogitur alere filium, ibidem
 num. 13
Alimenta posita in conditione, non debentur. eo. tit. q. 14
 num. 4
Alimenta aliquando relinquuntur per modum conditionis
 implenda. ib. nu. 17
Alimenta quando alicui relinquuntur cum usufructu, tunc le-
 gatus habet usufructum. tit. 1. q. 11. nu. 127
Alimenta quando in eadem dispositione, & ratione relinqui-
 tur cum usufructu, tunc vnum legatum confiditur cum
 alio. ibid. nu. 128
Alimenta debentur filio naturali quadam ratione, non nacu-
 rali obligatione. tit. 1. q. 1. num. 14
Alimenta loco legitimæ debita transmittuntur ad heredes. ib.
 num. 38
Alimenta soluto matrimonio debita eisdem sunt conditio-
 nis cum alimentis debitis matrimonio constante. eo. tit. q. 1. q.
 17. num. 17
Alimenta qui praxere recusant compelluntur à iudice capitis pi-
 gnoribus, & indicta multa. eo. tit. q. 9. nu. 10
Alimenta, quando pluribus debentur, iudex vnum eligit, qui
 ceteri contribuant. ibid. nu. 11
Alimenta debentur, quando testator mandat aliquem guber-
 nari, & nutrire. tit. 4. q. 1. nu. 3
Alimenta quando sunt praxenda, non est curandum, quid fe-
 cerit alimentarias de pecunia loco alimentorum data. eo. t.
 q. 1. nu. 18
Alimenta praxenda sunt filijs, & descendendis etiam
 quando sua culpa incidunt in infamiam. tit. 4. quest. 3
 num. 17
Alimenta de fructibus, & redditibus, non de proprietate, prax-
 enda sunt. eo. tit. q. 9. nu. 1
Alimenta non debentur, quando ex fructibus nihil est perce-
 ptum. ibid. num. 3
Alimenta praxentur de fructibus etiam si heres non fecerit
 inventarium. ibid. nu. 6
Alimenta capi non possunt auctoritate propria, quia egent
 liquidatione. ibid. nu. 7
Alimenta ita ex redditibus praxenda sunt, ut non omnes con-
 sumantur, sed pars cohesceat pro cautione sequenti. an-
 ti. ibid. nu. 14
Alimenta praxenda sunt ex proprietate, quando debentur o-
 mnino titulo. ibid. nu. 17
Alimenta, ut praxentur ei qui futurus est dominus, vendi po-
 test proprietate. ibid. nu. 14
Alimenta qui debet, tenetur etiam de caltrentibus bonis sol-
 uere. tit. 4. q. 11. nu. 20
Alimenta an praxentur in domo debitoris, & non alibi. eo. tit.
 q. 14. num. 3. & 16
Alimenta debita ex dispositione hominis praxentur extra
 domum. ibid. nu. 7
Alimenta non possunt peti extra domum, quando relictia sunt
 cum onere habitandi. tit. 4. q. 31. nu. 3
Alimenta relictia cum onere habitandi peti possunt extra do-
 mum, si ante litem legatarum & debitorum. ibidem nu-
 mero 18
Alimenta alicui relictia cum onere habitandi cum filijs, quan-
 do iudicantur relictia favore filiorum, vel legatarum. ibidem
 num. 31
Alimenta relictia in domo peti possunt extra domum, quando
 vult cum propria valore, & filijs habitare. ibidem nume-
 ro 36
Alimenta extra domum petuntur, quando relictum est cum
 clausula si non habitauerit. ibid. num. 66
Alimenta debita ex fructibus certi fundi extemes debentur,
 quatenus se extendant fructus. tit. 4. q. 16. nu. 20
Alimenta in pecunia relictia in singulis annos, peti possunt in
 principio cuiusque anni. eo. tit. q. 17. num. 8
Alimenta praxenda stando, & habitando, & non praxentur in
 princ. sed quando, & quomodo, vide ubi. nu. 11
Alimenta debentur singulo anno, quando relinquuntur perso-
 nis non mortuis. ib. nu. 16
Alimenta praxentur in tempore designacionem tacta testa-
 toris voluntate. ib. nu. 21
Alimenta relictia ex fructibus certi fundi praxentur temp. &

INDEX.

recollektionis eorum, & ibi amplius, ibid. nu. 11
 alimenta solvantur secundum qualitatem, & dignitatē personarum cui debentur, co. tit. q. 18 nu. 1
 alimenta laetiora ei debentur, qui alias fuit dives, quam ei qui semper fuit pauper, ibi. nu. 4
 alimenta praestanda abique penuria non debentur secundum dignitatem, ibid. nu. 6
 alimenta aequaliter omnibus praestanda sunt, quando multis coniunctim relinquantur, ibi. nu. 8
 alimenta non egent taxatione iudicis, quando relinquuntur prout consuevit praestare, eod. tit. q. 19 nu. 15
 alimenta non restringuntur ad redditus dotis, eod. tit. qu. 10 num. 1
 alimenta debita lite pendente praestantur arbitrio iudicis, co. tit. q. 13 nu. 41
 alimenta excipiens intelligitur non solum pro se, sed etiam pro vxore, co. tit. q. 14 nu. 1
 alimenta relicta ex certo fundo praestantur integra, quamvis ex fundo minus sit perceptum, eod. tit. quæstio. 16 num. 1
 alimenta finiuntur cum morte eius, cui sunt praestanda & non transeunt ad heredes, tit. q. 1 nu. 1
 alimenta in persona virius aliud sunt, quam in persona alterius, & sunt personalia, ibi. nu. 2
 alimenta relicta in temporis praesentatione extinguuntur ante tempus currentis morte alimentarii, ibid. nu. 9
 alimenta debita filio dote, quae excluduntur à statu, non transeunt ad heredes, ibid. nu. 5
 alimenta debita alicui durante vsque ad mortem naturalem, non obstante de portatione, vel banno, ibid. nu. 11
 alimenta simpliciter relicta, praestanda sunt vsque ad mortem, ibid. num. 12
 alimenta à testatore relicta praestanda ab usufructuario, finiuntur extrinco usufructui, ibid. num. 13, 10, 11, & 14
 alimenta praestanda ab usufructuario non debentur ab herede legantis, quando usufructus est finitus, ibidem, numero 10
 alimenta praestanda sunt ab herede usufructuarii, quando usufructuarius fuit grauitus simpliciter, & non de usufructu, ibid. nu. 13
 alimenta debita loco legitime transmittuntur ad heredes, ubi tamen de veritate, ibi. nu. 11 & 12
 alimenta praeteriti temporis transeunt ad heredes, & peti possunt, ibid. num. 19
 alimenta praeterita peti possunt, quando debentur iure actionis, ibid. num. 40
 alimenta praeterita peti possunt, etiam si legatarius non sit mortuus cum filiis, quando fuerint relicta cum onere non randi, si tamen per cum non fletit, ibid. nu. 41
 alimenta praeteriti temporis debita solo iudicis officio peti non possunt, ibid. num. 41
 alimenta officio iudicis debita petuntur pro tempore praeterito, quando is cepit mutuum pecuniam, vt se aleret, ubi tamen quomodo detur actio.
 alimenta praeteriti temporis officio iudicis debita contemplatione alicuius fecerit peti possunt, ibidem, numero 67
 alimenta peti possunt pro tempore praeterito, quando ab herede debentur, ibid. nu. 70
 alimenta licet ei debeantur cui debetur legitima, tamen salit, quando debitor vellet statim legitimam soluere, tit. q. 1 nu. 1
 alimenta possunt relinqui ad tempus certum, eod. tit. quæst. 1 num. 1
 alimenta relicta aut promissa ob causam aliquam finiuntur extrinca causa, co. tit. q. 1 nu. 1
 alimenta debita propter dotem taxantur secundum dotis quantitatem, ibid. nu. 4
 alimenta relicta iudici ecclesiae quoad vi xerit, non reuertur ad successorem in beneficio, eod. tit. quæstio sexta, numero 13
 alimenta relicta ab heredibus infra scriptis, non praestantur ad vitam legatarii, sed donec viuis haeres grauitus, ibid. num. 16
 alimenta relicta de fructibus fundi, non sunt perpetua, etiam si relictae iudici ecclesiae, vel ciuitati, ubi de veritate, ibid. num. 10
 alimenta data in vno fundo transmittuntur ad heredes, quando valor fundi non excedit modum alimentorum, co. tit. q. 1 nu. 1
 alimenta auctori debita pendente lite vsque ad diffinitiuum praestantur, co. tit. q. 1 num. 1

alimenta quicumque praestantur, repetere possunt ab eo, qui alere tenebatur, tit. q. 16 nu. 1
 alimenta se praestitisse alicui difficile probatur, eod. tit. q. 1 nu. 9
 alimenta praesumuntur praestata secundum qualitatem & conditionem personae cui praestata sunt, ibidem
 alimenta praestata fuisse peti certum tempus probatur, quando constat de principio & fine temporis, ibidem, numero 14
 alimenta quae dicantur magna, quae modica, committunt arbitrio iudicis, ibid.
 alimenta officio iudicis non debentur ei, qui potest aliunde viuere, tit. q. 14 nu. 5
 alimenta iure actionis, etiam à lite debita, diuisi quopri praestanda sunt, co. tit. q. 15 nu. 17
 alimenta alij praestare non tenetur, qui vix habet pro se, ibid. num. 10
 alimenta alicui de propriis bonis praestanda extrahi possunt ex rei vendicatione, co. tit. q. 12 nu. 4
 alimenta non debentur, quando ex patrimonio nulli omnino redditus percipiuntur, co. tit. q. 11 num. 1
 alimenta sibi qui potest subtrahere, vt petenti personae magne subueniat, per quam R. P. f. l. c. m. r. u. r. e. d. tit. q. 40 num. 1
 alimenta concernunt publicam utilitatem, tit. l. v. penult. r. num. 19
 alimenta decernuntur vxori pendente lite super iuribus matrimonij, co. tit. priu. 10 nu. 1
 alimenta relicta ab usufructuario extinguuntur usufructu finito, co. tit. priu. 14 nu. 4
 alimenta si ex pecunia praestanda sunt, tunc pecunia respondenda est apud mercatorem ad honestum lucrum, co. tit. priu. 19 nu. 5
 alimenta relinqui possunt forensi, non obstante statu, vel consuetudine, co. tit. priu. 41 nu. 1
 alimenta praeteriti temporis alicui relicta transmittuntur ad heredes, co. tit. priu. 15 nu. 1
 alimenta praestata forori dote non imputantur in legatum factum pro dote, co. tit. priu. 57 num. 1
 alimenta non veniunt in consideratione honorum etiam in condemnato l. se. maiestati, co. tit. priu. 19 num. 1
 alimenta commoda quando praestanda, tunc attenditur dignitas alimentarii, tit. q. 13 num. 1
 alimenta futura dicuntur, quae veniant post contraham licet tit. q. 1 priu. 40 nu. 1
 alimenta si quis delinquenti post delictum praestat, non petuntur, co. tit. priu. 78 nu. 1
 alimenta non possunt à lege tolli, eod. tit. l. penult. r. numero 8
 alimenta dantur in subsidium vitae, co. tit. priu. 31 nu. 1
 alimenta acquirantur sine causa, tit. q. 1 nu. 1
 alimenta quamuis pluries relicta, semel tantum debentur, co. tit. priu. 4 nu. 1
 alimenta iure actionis debita peti possunt pro tempore praeterito, ibid.
 alimenta relicta à testatore, & rursus ab herede, debentur semel tantum, ibid.
 alimenta non debentur pluries ex multiplici legato continente conditiones incompatibiles, ibid. num. 12
 alimenta non sunt privilegiata, nisi in casibus expressis, eod. tit. q. 15 nu. 12
 pro alimentis in dubio est iudicandum ibid.
 alimenta quae deducunt loco legitime non sunt relinquentia titulo institutionis, eod. tit. q. 11 nu. 11
 alimenta reo non debentur, nisi lite pendente, eod. tit. quæst. 1 num. 19
 alimenta post latam sententiam condemnatoriam reuocantur nulla facta petri restitutione, ibid. nu. 10
 alimenta repetuntur secundum sumptum factum, non secundum laborem & industriam, eod. tit. q. 10 num. 1
 alimenta secundum dotem promissam debentur à promissore, eod. tit. q. 43 nu. 1
 Alimentorum legatum factum, donec filia nuptiarum exierit, gignit secus nuptias, tit. q. 1 nu. 1
 alimentorum legatum, cum onere habitus, si cum filio, debetur factum contemplatione filiorum, quando sunt infantes, co. tit. q. 1 nu. 13
 plura de alimentorum legatis, vide in verb. Legatum.
 alimonia si alicui relinquantur, alia alimenta debentur tit. q. 1 nu. 14
 Alimentarius non potest accusare alimentatorem, tit. q. 1 priu. 18 nu. 1
 alimentarius accusat alimentatorem in crimine l. se. maiestatis non, alimari etia accusantur in crimine l. se. maiestatis

INDEX.

- & alia deficiat atrocibus, ibid. n.3
 alimentandus, quando mutui accepit pecuniam pro ali-
 mentis, an agat ad alimenta, vel actio potius cideatur,
 qui mutuat, tit. 6. q. 1. n. 11
 alimentatio iud. socii alimenta prestantur ante tempus, tit. 4.
 q. 17. n. 18
 alimentarius petere potest alimenta extra domum, co. 1. q. 14
 Ansum. 14
 alimentarius cognitur habitare in vna ex domibus testatoris,
 si commodum id facere potest, ib. n. 13
 alimentarius non petis alimenta preteritis temporis, si non
 cohabitauit, quando relicta sunt cum onere habitandi, c. 4.
 q. 25. n. 4
 alimentarius consequitur alimentaria domo relicta, quan-
 do iusta aliqua causa impeditur ibi morari, ibidem, nume-
 ro 12
 alimentarius petit officio iudicis quod vnus ex heredibus
 contribuat alimenta in domo alierius, quando inter eos
 facta est diuisio, ibid. n. 22
 alimentarius cum onere habitandi petit alimentum extra do-
 mum, si vigeat odium inter se, ibi. n. 13
 alimentarius cum onere habitandi, non tenetur habitare cum
 secundo herede, ibi. n. 26
 alimentarius tenetur allociare alimentatorem, tit. 4. quest. 16
 num. 67
 alimentarius non potest sine patre eligere fundum, ex quo
 precipitur alimentum, l. 8. p. 11. 56. n. 17
 Alimnus alit nutritorem, & nutritum pauperes, tit. 1. q. 12
 num. 5
 alimnus non vocat nutritorem in ius sine venia, ibidem nu-
 mero 1
 alimnus non est testis integer pro nutritore, ibi. n. 3
 alimnus equiparatur conuocato, tit. 6. q. 18. n. 7
 alimnus dicitur de familia, ibi. n. 8
 alimnus ingressus perdit beneficium concessum, tit. 7. q. 12
 num. 11
 Alienatus contra testatoris preceptum non prohibetur succe-
 dere ex fideicommissio ordinato in causam mortis, licet
 non in causam alienationis, tit. 1. q. 15. n. 46
 alienatus contra preceptum testatoris priuatur sua portione,
 & non reuocatur aliena per alios, ibid. n. 55
 alienatus facultas a testatore concessa intelligitur libera, &
 nulla regulis limitata, tit. 4. q. 43. n. 48
 alienandi verbum, est generale, tit. 8. p. 11. 56. n. 10
 alienandi verbum iactandi multationem, ibidem, nu-
 mero 11
 alienus videtur, qui non acquiritur, cum potest, tit. 7. quest. 15
 num. 10
 alienare prohibitus non potest actum facere, per quem so-
 ciatur alienatio, tit. 8. p. 11. 56. numero 12. & tit. 9. q. 17.
 numero 17. & tit. 1. p. 11. 56. numero 16. itemque co. p. 11. 56.
 num. 18
 alienari non dicitur res, que ex precedenti pacto credit ad
 videndum dominum, tit. 1. q. 48. n. 80
 alienatus de iniquitate ante, vel post accusationem, ante vel
 post sententiam, quando reuocatur, tit. 8. p. 11. 56. n. 35
 num. 5
 alienatori ei ecclesiastica non valet etiam cum iuramento,
 co. tit. p. 11. 56. n. 47
 alienatio quando a favore alienus prohibetur, ille reuocat, cu-
 ius favore fuit prohibita, tit. 9. q. 15. n. 14
 alienatio facta contra preceptum testatoris sustinetur, quan-
 do nullus erat ex vocatis in causa alienationis, ibidem
 num. 71
 alienatio prohibita in forensem a statuto, non extenditur ad
 necessarium, tit. 9. q. 16. n. 111
 alienatio pro alimentis facta post sententiam, que transiuit
 in iudicium, est nulla, co. 1. q. 15. n. 31
 alienatio facta a reo delato post sententiam est nulla, ibidem
 num. 42
 alienatio facta pro alimentis a reo pendente appellatione non
 sustinetur, sed retrahatur, confirmata exinde sententia, ib.
 num. 41
 alienatio facta a reo appellatione pendente, sustinetur si in
 causam alimentorum post sententiam facta sit, ibidem
 num. 67
 alienatio facta a reo iure pendente, non valet, nisi consistat de
 reo de iure, ibi. n. 77
 alienatio que ex causa permittitur contra iura regulas susti-
 netur, quatenus extenditur cum illa, ib. n. 82
 alienatio que per statum prohibita, non censetur prohibita
 alienatio rei modice, tit. 6. q. 11. n. 15
 alienatione prohibita non includitur ea, que fit ex necessa-
 te statuti, tit. 8. p. 11. 56. n. 19
 alienationes facte post sententiam pro debito necessaria
 sunt valide, tit. 9. q. 12. n. 11
 alienationis prohibitio non includit necessariam, co. 1. q. 16. n. 11
 tit. & q. 12. n. 11
 Aliqua dictio est vniuersalis, & includit casus, qui aliis non
 includuntur, co. 1. q. 16. n. 11
 aliquid dictio verificatur in modico, & est vniuersalis, ubi la-
 te, tit. 8. q. 61. n. 11
 aliquid dictio includit omnem casum, tit. 9. q. 35. n. 18
 alius dictio importat similitudinem, co. 1. q. 3. n. 6
 Altare vnum dulcopetui non debet, vt alterum cooperiatur,
 tit. 1. q. 78. n. 35
 altari qui seruit, viuere debet de altari, tit. 7. q. 35. numero 1. & tit. 9.
 q. 12. numero 12. & q. 17. n. 14
 alternatiue obligatiois vtique est in obligatione, tit. 4. q. 1.
 n. 60
 alternatiue obligationis non potest alterum peti, ibidem
 num. 61
 alternatiue ex duabus sufficit alteram esse veram, ibidem
 num. 59
 amicitia idem operatur, quod sanguinis coniunctio, tit. 1. q. 11
 num. 14
 amicitia magna superat affectionem paternam, ibidem nu-
 mero 11
 amicitia impedit actionem negotiorum gestorum, tit. 6. q. 11
 num. 1
 amicitia facit presumi animum donandi, ibidem, numero 3.
 & 10
 amicitia equiparatur coniunctioni sanguinis, imò plurius
 estimatur, ib. n. 4
 amicitia non equiparatur sanguinis coniunctioni, nec o-
 peratur effectus singulares, nisi magna sit, ibidem nume-
 ro 5
 amicitia non repellit testem a testificando, fallit tamen, ibid.
 num. 6
 amicitia magna repellit testem a testimonio reddendo, ibid.
 num. 7
 amicitia est ei causa, quod ego impendam, ne amici negotia
 perant, possum repetere, ib. n. 8
 amicitia simplex non facit animum donandi, ibidem numero
 5. & 9
 amicitia non facit perfectum donationem, quando impensa est
 magna, locum est ei modice, ib. n. 10
 amicitia non inducit donationem, quando impensa non fit
 circa alimentum, sed circa res amicitie, q. 11
 amicitia causa relicta videtur, quando aliquid relinquunt
 magno amico, tit. 8. p. 11. 56. n. 14
 amico relicto censetur contemplatione amicitie legatum,
 tit. 4. q. 6. n. 11
 Amicos non alie amicum, tit. 4. quest. 10. numero 10. & q. 18
 num. 1
 amicus. Locum habent in valde amico quecumque de con-
 sanguineis in iure dicuntur, tit. 9. q. 6. n. 10
 amicus non repetit alimentum, que amico suo, vel intra ami-
 ci praesentia, tit. 6. q. 11. n. 2
 Amor descendit, non ascendit, tit. 1. q. 94. n. 2
 amor ardentius descendit in nepotes, quam vigeat in filios, co.
 1. q. 103. n. 8. & q. 15. n. 11
 amor nullus vincit paternum, tit. 1. q. 106. n. 3
 amor mariti erga uxorem superat omnes alios, tit. 4. quest. 15.
 num. 10
 amor vxoris super omnes, credit amoris erga filios, ibidem
 num. 16
 amor parentum superat omnes, tit. 1. q. 11. n. 11. & 1. q. 12. n. 16. &
 1. q. 8. n. 41
 amoris sui ipsius natura quemlibet docuit, tit. 7. quest. 15.
 num. 9
 angelus in la. C. de fideicommissis reprobat in la. sen. tit. 4. q. 10. n. 6
 num. 11
 Anime de salute quando agimus, tutius semper est via eli-
 genda, tit. 8. p. 11. 56. n. 4
 anime favore sumitur semper interpretatio, que fit illi vi-
 lior, tit. 6. q. 18. n. 4
 anime filii consilendum est in dubio, tit. 9. quest. 17. nume-
 ro 9
 Animus deperditur ex verbis, tit. 2. quest. 15. nume-
 ro 10. & tit. 1. q. 11. n. 11
 animus repetendi presumitur in eo qui prestat alimenta illi,
 cui non transebat, co. 1. q. 1. n. 1
 animus repetendi non praesumitur, quando dans scilicet in-
 debitum, ubi in actum non transebat, tit. 1. q. 1. n. 1
 animus in ius, que pendens ab animo, statim iuramentum illius,
 a 3

INDEX

qui actum fecit, tit. 6. q. 1. 3
 animus probatur per librum proprium rationum ibi. num. 74.
 animus declaratur per scripturam priuam, eod. tit. q. 1. 1.
 num. 31
 animus probatur per testes singulares, ibi. num. 51
 animus donandi, vel rependi colligitur ex qualitate imper-
 fectae, tit. 1. q. 17. num. 11
 animus rependi praesumitur in fratre, qui impendit pro fra-
 tre, tit. 1. q. 12. num. 14
 animus donandi non colligitur ex factis negatiuis, eo. tit. q. 17.
 num. 6
 animal inuentum dare damnum in praedio alieno ali debet
 expensis domini, tit. 1. q. 70. n. 1
 animal pignoratium ali debet a domino, ibidem. num. 3
 animal alienum vagabundum si quis recipit in suum stabu-
 lum, repeti sine probatione, quod alimentauit, tit. 6. q. 1. 1.
 numero 17 inuentum in proprio fundo dare damnum, re-
 tincti potest a domino fundi, vt cognoscat cuius sit, titulo
 8. priuileg. 61. numero 1 qui parit, potest retinere, donec si-
 bi satisfiat, ibidem numero 1. qui parit, si illud locauit ad
 vecturam, tenetur imputate vecturam in alimenta, ibidem
 num. 14.
 Annuum sequitur conditionem rei, cui est annexum, tit. 9. q. 37.
 num. 17
 Annus qui conceditur executori ad exequendum currit non
 impeditur in causis piae fidei in aliis, titulo 8. priuilegio 31.
 num. 8
 Annus perfectus, an requiratur, vel sufficit inchoatus in po-
 testate, vbi remissio, eo. tit. priu. 58. num. 7
 Annus lectus dicitur prima, qui sequitur mortem mariti, tit. 9.
 q. 30. num. 1
 Annua concessio facta pauperi, censetur in causam alimento-
 rum, tit. 6. q. 1. 1. num. 10
 Annuum legatum praesumitur factum in causam alimento-
 rum, tit. 1. q. 10. num. 14. & tit. 1. q. 12. num. 1. intelligitur pro
 alimentis, quatenus ille indiget, si factum est pauperi, eo. tit.
 q. 31. num. 8
 Annuum debitum peti potest a principio pro omnibus an-
 nis, tit. 1. q. 3. num. 3. praestari debet in principio cuiusque
 anni, titulo 4. quest. 17. num. 6 peti potest prima die anni, ibi.
 num. 7
 Annuum legatum transit ad heredes pro toto anno, quando
 legatus moritur inchoato anno, ibid. num. 9
 Antecedens qui vult, censetur velle omne necessarium conse-
 quenti, tit. 1. q. 11. p. 11. & tit. 1. q. 7. num. 10
 Apud alios obligatio dicitur quod beneficiis beneficiis benefica-
 tionem, tit. 6. q. 1. 1. num. 3. non potest deduci in compen-
 sationem, ibidem num. 14. plurimos operatur effectus, ibidem
 numero 16. deducitur in obligationem volente debitor,
 ibidem numero 30. est personissima, tit. 1. priuileg. 45. num.
 19
 Apostata dicitur, qui exit religionem, in qua vorum solenni-
 ter emisit, & ibi, an hoc verum sit, eod. titulo priuilegio 63.
 num. 6
 Appellans in causa alimentorum non auditur, nisi prius soluat
 alimenta, eo. tit. priu. 96. num. 1
 Appellans non licet ad interlocutoria, etiam in casibus iure
 communi permittis, quando appellatur, etiam ad prohibita statu-
 to, tit. 7. q. 1. 1. q. 1. numero 24. non licet in causis, quae cele-
 ritatem requirunt, tit. 4. priuilegio 60. numero 11. licet,
 quando agitur de praestitis alimentis, ibi. n. 17. quando non
 licet in conventionem, non etiam licet in reuentionem,
 ibi. num. 19
 Appellari non potest a sententia fortis, tit. 9. q. 1. 1. nume-
 ro 31.
 Appellat fœmel tantum dicitur, qui eodem tempore ter di-
 cit, appello, tit. 6. q. 1. 1. num. 10
 Appellatus in causa alimentorum, titulo 8. priuilegio 60. nume-
 ro 8
 Appellatio in causa alimentorum non suspendit sententiam,
 tit. 9. q. 1. 1. num. 11. cum ex causa conceditur, probari
 in prima debet causa, tit. 4. q. 1. 1. numero 14. suspendit
 effectum iudicis, tit. 8. priuilegio 10. numero 1. & priuileg.
 60. numero 11. est omnia causa regulariter permilla, eod. tit.
 priuileg. 60. numero 1. in casu dubio admettenda est etiam
 in casibus, quibus regulariter est prohibita, ibidem nume-
 ro 1. et defuncto contra oppositum iudicis, & tit. 1. q. 1. 1. co-
 tractibus venenim, etiam in casibus malis, ibidem nume-
 ro 10. & tit. 9. q. 1. 1. numero 61. & 64. non admittitur in
 causis piae, ibidem numero 7. non datur in causa (subdij)
 charitatis, ibidem numero 9. non datur in causa penso-
 rum assignatorum loco alimentorum, ibidem numero 10. non

admittitur in causis dotis, quando exigit celebritatem, ibi.
 numero 11. de iudicis negotium ad superiorem iudicem, ibi.
 ibidem numero 17. admittitur in causa alimentorum, sed
 non suspenditur executio, ibidem numero 10. tunc non
 habet aliunde, ibidem numero 21. admittitur in causa alimen-
 torum quae perantur, iure actionis, & non suspendit execu-
 tionem, ibidem numero 21. non suspendit executionem
 sententiae, quando illa est in causa pauperis, ibidem numero 21.
 in causa alimentorum admittitur, quando de eis principa-
 liter tractatur, vbi de veritate, ibidem numero 21. admitti-
 tur in causa alimentorum quo ad fauorem alimentarij,
 non etiam debitoris, ibidem numero 21. admittitur in cau-
 sa dotis, cum mulier pauper appellat, sed admittitur in cau-
 sa, ibidem numero 26. admittitur in remedi. 1. si. C. de
 chore, ibidem numero 27. & tenetur per rescriptum
 fauore impetrantis, non licet ei quoque appellare, ibid.
 num. 4. interposita per vnum ex litigantibus, prodest
 illi, si causa est indiciata, eo. tit. 14. num. 1. causam reducit
 ad eum statum, in quo erat ante sententiam ibidem nume-
 ro 71.

Appellatione pendente nihil innovari debet, tit. 1. priuileg.
 10. numero 1. super validitate matrimonij alimenter drec-
 untur vxori, ibidem numero 1. quando ad prius praestanda
 sunt alimenta, remissio, eod. tit. priu. 60. num. 34. ea omnia
 fieri possunt, quae permilla erant in pendente causa, eo. tit.
 31. numero 66. permittuntur ea, quae reuertunt ad falli-
 rem exitum appellationis, ibidem numero 69. expressi
 possunt omnia, quae dilationem non patiuntur, ibidem nume-
 ro 70

Appellationi renunciare videtur, qui dilationem peti ad sol-
 uendum, tit. 6. q. 1. 1. num. 61. deferendum est in dubio, tit. 1. q. 1.
 60. num. 1. non defertur in causa alimentorum: contra ta-
 men, ibid. num. 5. & non defertur in causa dotis, ibidem
 num. 6

Approbatum quod semel fuit, non potest reprobari, tit. 9. q. 33.
 num. 16

Aqua ei debetur, cui alimenta praestanda sunt, quando in lo-
 co est venalis, tit. 4. q. 1. num. 1

Aqua inuenta super alicuius praedio, praesumitur ab eo ducta,
 cuius est praedium, tit. 9. q. 1. 1. num. 1

Aqua estimatio, non aqua ipsa debetur, quando alimenta de-
 bentur, tit. 4. q. 1. num. 1

Aqua estimatio non debetur, sed aqua, quando debetur vel
 eam singulis diebus tradere, ibi. num. 9

Arbitrarius tenetur sequi partem consensuam in iudi-
 cando, tit. 8. priu. 75. num. 1

Arbitrarius iuris aequiparatur iudici, ibi. num. 6

Arbitrarius voluntarius tenetur iudicare de iure, ibidem nume-
 ro 7

Arbitri iuris aequiparantur iudicibus, tit. 8. priuileg. 56. num.
 34

Arbitrium, quod iterum non redit, debet esse liberum, coar-
 ctum, tit. 33. num. 1

Argumentum a statuto ad pactum, negatiue valet, tit. 1. q. 1.
 numero 9. a dote ad alimenta, non valet negatiue, eod.
 tit. q. 1. numero 16. fecus affirmatiue, tit. 1. q. 1. numero 3.
 a simili, lat. est si procedat in eo, de quo princeps quae-
 ritur, eo. tit. q. 1. numero 6. ab alimentis ad dotes, est va-
 lidum, quando diuersa non militat ratio, ibidem numero
 14. & tit. 9. q. 1. numero 1. & correlatiue, tit. 1. q. 1. numero 1.
 etiam in penalibus, eod. tit. q. 1. numero 4. a maiore ad
 minus, est validum, eod. tit. q. 1. numero 1. & quod numero
 11. & quod numero 26. & quod numero 11. & tit. 9. q. 1. 1.
 licet tit. 9. q. 1. numero 1. a lege ad testatorem, & econtra, tit.
 1. q. 1. numero 1. a successione ad testamentum, est
 validum, eod. tit. q. 1. numero 5. a sufficienti pen-
 satione conuentione, est est validum, nisi perfecti pen-
 satione tenetur, eod. tit. q. 1. numero 10. a correlatiue, non
 habet locum, vbi subest diuersitas ratio, tit. 1. q. 1. 1. q. 1. 1.
 & quod numero 12. a pacto ad statutum, & correlatiue,
 & econtra, eo. tit. q. 1. numero 19. a contrario sensu
 est conclusum, ibidem numero 40. & tit. 9. q. 1. numero
 7. & quod numero 1. ab ingratitudine, ibi. ad in-
 gratitudinem legatarij, est validum, eod. tit. q. 1. numero
 1. a contrario sensu, non sumitur a dispositione negatiua
 eod. tit. q. 1. numero 5. & tit. 1. q. 1. numero 7. a legatarij
 monachum, est regulariter validum, eod. tit. q. 1. numero
 4. a contractibus ad viuas voluntates, valet affirmatiue,
 tit. 1. q. 1. numero 7. & vice versa, eod. tit. q. 1. numero 6. & quod
 11. num. 1

num. 26. & tit. 9. quest. 1. num. 35. a contrario sensu condi-
tionis sumitur etiam in verbis negativis, et tit. 9. quest. 1.
numero 35. a contrario sensu, non capitur in verbis ex-
pressionis conditionaliter positivis, de quomodo procedat, ibi-
dem numero. Secundo lex non bene sumitur a tutela ad e-
ducationem, tit. 4. q. 9. num. 15. num. 16. & tit. 7. q. 9. num. 17.
& tit. 9. q. 11. num. 22. & tit. 10. num. 19. a toto ad partem, est
validum, ut scilicet eadem futurius partem, quo ad partem,
que est totum, quo ad totum, et tit. 9. q. 18. num. 67. de re ad
tempus, est validum, ibi. num. 1. valet de quantitate ad tem-
pus, et tit. 9. q. 7. num. 10. a contrario sensu, est validum, et-
iam quando verba legis sunt conditionalia, tit. 6. q. 1. nu-
m. 3. a dote ad piam causam, est validum, et tit. 9. q. 18. num. 1.
36. a maiestate humana ad diuinam, et de ducitur tanquam
a minori ad maius, tit. 7. q. 16. num. 17. valet de testatore ad legem
tit. 8. p. 18. num. 11. valet a libero ad filium, et tit. 8. p. 18.
num. 7. a simili non habet locum, quando extat dissimilitudo,
ibi. num. 7. ab equiparatione procedit solum in ca-
sibus equiparationis, ibi. num. 3. ab alimentis ad dote, sumitur
solum negativè, vel affirmatiue, ibi. num. 10. a maiori ad mi-
nor sumitur negativè, non affirmatiue, ibi. num. 11. ab ali-
mentis ad piam causam, non ducitur, quando militat di-
uersa ratio, tit. 9. q. 1. num. 3. a pia causa ad alimenta ducitur
solum, ubi aliter dicitur causa pia, ibi. num. 5. a cor-
relatiue, est validum, et tit. 9. q. 10. num. 10. a verisimili, est va-
lidum, tit. 9. q. 12. num. 3. a contra. Quidus ad vltimos volun-
tates, valet, et tit. 9. q. 18. num. 3. vice versa, ibi. valet a con-
tractu ad quasi contractum, et tit. 9. q. 44. num. 5.

Attem qui habet, dicitur esse solvendo, tit. 7. q. 6. num. 3.

Articulus iudicis, vel emergens a causa matrimonij spes
Class ad iudicem Ecclesiasticum, tit. 8. p. 10. num. 9.

Ascendens emendo nomine descendens, non censetur do-
nare, tit. 6. q. 2. num. 14.

Astentum concedens videtur copiale de eo, quod reparatur
eum eo, quod cogitatur, tit. 9. q. 1. num. 73.

Astentus super dote prestatum an extendatur ad alimenta, ibi-
dem numero primo de ad viros dotales, ibidem numero
secundo, de dispensatio, & non regulatur a petitione,
ibi. num. 1. a debitoris super forte extenditur ad fru-
ctus, ibi. num. 1. a tributis ad omnia accessoria, ibi. num. 12.
extenditur ad connexa, & annexa, ibi. num. 18. censetur ad-
hibitus secundum naturam, & qualesque contractus cui
prestat, ibi. num. 21. & num. 24. super constitutione dotis
prestat operatur pro restitutione, ibi. num. 23. super dote
restituenda includit casum, quando maritus vergit ad inopi-
am, ibi. num. 25. non facit retroabilem actum, qui sui
natura est reuocabilis, ibi. num. 16. amplectitur omnia, que
sequuntur ex contractu, super quo fuit interpositus, ibi.
num. 18. p. 18. si fuerit antecedit, operatur etiam in con-
sequenti, ibi. num. 23. super matrimonio extenditur ad con-
ditiones dote, ibi. num. 3. extenditur ad ea omnia, que
veniunt sub finali ratione, & non ex concessu, ibi. num.
34. dicitur quatenus dote causa concessa est, ibi. num. 35. est
stricti iuris, quando dispensatur, contra regulam, ibi.
num. 36. interpretatur contra 30. intelligitur a quoque vi pri-
mo siquis aliquid, verò vi beneficii, ubi declaratur, ibi. num. 40.
& 41. est gratia, ibi. n. 41. tribuitur etiam ad id quod a lege im-
ponitur, ibi. n. 47. includit ea omnia, que virtualiter veniunt
ibi. num. 48. & 49. est bonæ fidei, quando fuit prestatum su-
per contractu bonæ fidei, ibi. num. 50. super dote est bonæ
fidei, ibi. num. 51. etiam in materia rigorosa includit casum,
non venit ex mentis dispositione, ibi. num. 5. quo ad expressa
est interpretatur, ibi. num. 51. super venditione feudali tri-
butur ad venditionem partem, ibi. num. 70. prestatum super in-
strumento, censetur prestatum super omnibus inclusis in
instrumento, ibi.

Affectus non ducuntur propriis expensis, si contractus alie-
ri non disponit, tit. 1. q. 67. num. 1.

Affectus non audiunt, nisi prius tenore attestata, tit. 8. p. 18.
num. 1.

Affectare licet pendente appellatione, quando ab ea senten-
tia non dat appellatio, et tit. 1. p. 18. num. 10.

Augmentum regulatur secundum naturam principalis, tit. 1.
q. 42. num. 1.

Augmentum dotis indicatur eisdem regulis, quibus dote, ibi.
num. 77. dote prestat actione de dote, et tit. 9. q. 45. num. 41.

Augustus dicitur Imperator ab augendo, licet aliquando mi-
nus Imperium, tit. 9. q. 30. num. 4.

Aut appellacione venit prosumitur, tit. 1. q. 41. num. 10.

Aut materia non repetit a nepote alimenta, que illi presti-
ta sunt, tit. 9. q. 18. num. 3.

Aves patenas non solum patre viuenti, sed eo quomodo mor-

tuo alio nepotem, tit. 9. q. 22. num. 1. venit appellacione patris
in favorabilibus, ibi. num. 3. in corrector. 31. & odiosa non
venit, ibi. num. 4. & tit. 6. q. 8. num. 16. tenetur dotare nepotem
ex filio, ibi. num. 5. nepotem ex filio non item, num. 5. accen-
tetur alere nepotem spiritum ex filio legitimum, ibi. num. 8. non
obstante lege Regia Hispaniarum alit nepotem spiritum
ex filio legitimum, ibi. num. 9. potest relinquere nepoti spiri-
tu ex filio legitimum quantum vult, ibi. num. 11. habens il-
lius legitimum non potest nepoti spiritui ex filio legitimum
relinquere ultra modum de quo in l. i. C. de nator. ibi. ibi.
num. 15. tenetur alere nepotem legitimum, & naturalem ex
filio spiritui, et tit. 9. q. 13. num. 1. habens legitimum solum
non potest ultra vicem relinquere nepotibus legitimis
ex filio spiritui, ibi. num. 6. & tit. 9. q. 17. num. 14. an possit
relinquere quicquid vult nepoti legitimum ex filio inces-
tuo ibi. num. 6. an teneatur alere nepotem spiritum ex
filio spiritui, ibi. num. 5. materius non alit nepotes, idem-
que in aula, et tit. 9. q. 18. num. 1. materius alit nepotes in sub-
sidium, quando pater & mater non sunt solvendo, ibi. nu-
m. 4. & que. 102. num. 10. materius alit nepotes spiritus ex co-
ritu non punibili, ibi. num. 3. potest exheredare nepotem ex
nuptiis ignominiosis, et tit. 9. q. 102. num. 4. paterius tenetur
nepotem etiam diuitem, et tit. 9. q. 102. num. 4. paterius tenetur
alere nepotem, non mater, et tit. 9. q. 103. num. 1. paterius
tenetur dotare nepotem ex filio, non mater, ibi. num. 1. do-
tando nepotem ex filio pauperem, dicitur proprium debium
soluere, ibi. num. 4. materius prius tenetur nepotes alere
quam heredes patris, et tit. 9. q. 104. num. 1. petit a nepote ali-
menta iudicis officio, et tit. 9. q. 1. num. 17. dotando nepotem ex
filio pauperem, non imputat dote in legitimam filij, et tit.
9. q. 1. num. 47. in dubio videtur infanti nepotem relinque-
re contemplatione patris, non filij, et tit. 9. q. 17. in dubio cen-
setur relinque contemplatione nepotibus non filij, ibi. nu-
m. 29. non potest aliquid relinquere nepotibus ex filio inces-
tuo, & vide ibi de veritate, ibi. num. 31. materius, vel alia
materna repetitur a filio alimenta prestita nepoti, qui
filius tenebatur alere, et tit. 9. q. 8. num. 3. paterius non po-
test subfistit fame vendere nepotem, ubi de veritate, tit.
8. p. 18. num. 20. continetur appellacione patris etiam in
statuta, ibi. num. 11. materius prius tenetur alere, quam
heredes patris, et tit. 9. q. 10. num. 1. habet pro viliis vltimatum
in bonis materius nepotem post emancipationem nato de-
larat, et tit. 9. q. 102. num. 8. habens diuitem non dicitur pa-
per, et tit. 9. q. 103. num. 3.

Auxilium non dicitur proprie prestatum communi de
dictum, et tit. 8. p. 18. num. 1. tribus temporibus prestatur,
ante factum & post delictum, & in ipso delicto, ibi. num. 2.
prestat delinquenti, qui post delictum tradit ei alimenta
ibi. num. 1. prestatum post delictum paritur, ibi. num. 4. quan-
do & quibus casibus dicitur que prestat, vide remissio
ibi. num. 5. et tit. 9. q. 102. num. 13.

Baldus in authentic. bona damnatorum, C. de bonis dam-
nato, quomodo procedat, et tit. 9. q. 18. num. 1. m. 1. patrem,
C. de nup. reprobatur, et tit. 9. q. 19. num. 14.

Bannitus non potest admittere, licet ex statuto bannitus pos-
sit impetere officium, et tit. 7. q. 10. num. 16.

Banniti non perdunt beneficia iuris naturalia, vel gentium,
et tit. 9. q. 17. num. 11. banniti possunt iura ciuitatis, et tit. 9. q. 17.
num. 11. banniti possunt iura ciuitatis, et tit. 9. q. 17. num. 11.

Bannito prestatum possunt alimenta, non obstante statuto
prohibente dare subsidium bannito, et tit. 8. p. 18. num. 44.
num. 7. bannitus non potest iura ciuitatis, et tit. 9. q. 17. num. 11.

Bannitus de banno cancellatum occidens non excusatur, et
tit. 7. q. 37. num. 1.

Bannitum qui ex necessitate officij capite, non conseruatur
præmium delictatum capientibus, et tit. 8. p. 18. num. 11.

Bannitus non amittit ea, que sunt iuris naturalia, et tit. 9. q. 17.
num. 6. penitus filiationis, vel agnationis, declarata tamen,
vi infra, et tit. 9. q. 17. num. 11. non perdit iura ciuitatis, que ei
sunt allata incommuni de fecu quo ad villam, et tit. 9. q. 17.
num. 11. tunc conuenit potest in loco, a quo est bannitus, et tit. 9.
q. 17. num. 4. quando curatur ad locum banni, tenetur miete-
re procuratorem, ibi. num. 9. pro lesa maiestate amie-
rit ciuitatem, & iura ciuitatis alia communia, et tit. 9. q. 16.
num. 14.

Bannum & excommunicatio equiparantur, et tit. 9. q. 17. num. 36.
num. 35.

Baptismus facit nouum hominem, et tit. 9. q. 18. num. 8. abolet
omnia delicta, etiam in exteriori foro, secundum aliquos,

Causa naturalis præterit civilis, quando veraque concurrunt, tit. 1. q. 1. no. 3. annexa determinat quicquid ob causam sit, eo. 1. q. 4. num. 31. causæ est causa causæ, ibi. no. 4. 9. accidens in superius non extinguitur naturalem, eo. 1. q. 7. num. 6. naturalis præterit accidentalem, quando veraque concurrunt, ibi. num. 7. cessante non cessat effectus, quando tractus est momentaneus, ibi. no. 10. ubi cessat solum præterit, effectus non cessat, ibi. no. 11. sua debetur omne determinatur, eo. 1. q. 11. no. 12. quædam causam datum est, eo. 1. q. 19. num. 3. impulsus cessante, cessat dispositio, quando lunc ex se non fuisset dispositum, eo. tit. 1. q. 11. num. 3. iusta laicandi arbitrio iudicis arbitrio, eo. 1. q. 11. no. 3. finalis non simpliciter restringit, sed inspicitur, an sit de præterito, vel de præterito, & an respiciat commodum recipientis, tit. 1. q. 11. no. 3. num. 30. de futuro, non præsumitur finis, quando respicitur commodum solius recipientis, ibi. no. 31. qui contra fauorem legatariorum, non restringitur legatum, ibi. num. 32. finalis quomodo dignoscatur, remittitur, ibi. num. 33. quando adicitur ad restringendum legatum, tunc non venit proprietates rei ad vsum relicte, ibi. num. 34. limitata producit effectum limitatum, tit. 1. q. 11. no. 3. & tit. 9. q. 36. num. 4. & tit. 9. q. 11. no. 3. vna quando potest assignari habetur pro expressa, tit. 1. q. 11. no. 3. iusta potendi alimenta extra datum, quæ sit, committitur arbitrio iudicis, tit. 1. q. 11. no. 4. iniuria, quando excusat probandum est, quod motus qui fuerit ex ea causa, ibi. num. 35. probati debet, quando aliquid permittitur solum ex causa, ibi. numero 35. est probandum, quando à regula licet ex causa recedere, ibi. numero 36. iusta non probatur telibus singularibus, quando aliquid non conceditur, nisi ex causa, ibi. numero 37. seu ratio restringit quicquid de dispositionem ad suos limites, tit. 1. q. 11. no. 3. legari cessante, legatum cessat, eo. tit. 9. q. 36. num. 4. & tit. 1. q. 11. no. 3. impulsiva legari cessante, non cessat legatum, secus in causa finalis, ibi. num. 3. impulsus cessante, non cessat effectus, ibi. numero 3. semper præsumitur impulsus in dispositione hominis, ibi. num. 1. finalis præsumitur, qualitas sanguinis, tit. 6. q. 11. no. 3. factum non dicitur, quando alimenta præstita sunt sub prætextu quod esset filius si non erat, ibi. numero 3. regular quicquid de dispositionem, tit. 1. q. 11. no. 3. numero 10. restringit quamlibet dispositionem, tit. 1. q. 11. no. 3. num. 11. annexa determinat quicquid sit propter causam, eo. tit. 1. q. 11. no. 3. finalis restringit quæcumque de dispositionem, ibi. num. 3. est ita an collect effectus consummatus, ibi. num. 9. & tit. 1. q. 11. no. 3. num. 11. sufficit quod momento temporis fuerit impleta, ibi. num. 10. alimentorum ideo est similia, quia venit non peritur dationem, eo. tit. 1. q. 11. no. 3. alimentorum restitutorum diu, et factu, ibi. licet non pia, tit. 1. q. 11. no. 3. pia est factu, ibi. propter Deum, ibi. num. 11. matrimonialis iudicatur secundum ius Canonicum in foro Cæsaris, quando agitur de successione, eo. tit. 1. q. 11. no. 3. cessante non cessat ius, quod per existens causa fuit questum, ibi. num. 11. alimentorum semper videtur excepta, tit. 1. q. 11. no. 3. num. 11. qui certo tempore requiritur, sit est, si eo tempore adit, licet deinde desinat, eo. tit. 1. q. 11. no. 3. num. 11. respiciens commodum, & honorem testatoris dicitur esse finalis, tit. 1. q. 11. no. 3. num. 11.

Causam, quare non possit habitare in domo, probat legataria petens extra domum, tit. 1. q. 11. no. 3. num. 45.

Causæ plures, quando concurrunt ad eandem dispositionem, cessante via, non cessat reliqua, tit. 1. q. 4. num. 18. duo quando præcedunt, ædus præsumitur potius factus ex causa necessaria, quam ex voluntaria, tit. 6. q. 1. num. 61. & q. 11. num. 110. cognitio præsumitur stante decreto, tit. 1. q. 11. no. 3. num. 11. cognitio in transactione super alimentis versatur circa tria, ibi. num. 11. plures luctuæ possunt concurrere in testamentis diuerforum, quæ recipiunt functionem in suo genere, tit. 9. q. 11. no. 3. num. 11. dux luctuæ regulariter non possunt concurrere, ibi. num. 11. & q. 11. no. 3. num. 11. nisi circa res, vel qualitates diuersas, ibi. num. 11. vel qui inuicem recipiunt functionem, ibi. num. 11. adiectione non restringit dispositionem, quæ continet certam taxationem, eo. tit. 1. q. 11. no. 3. num. 11.

Causa de vrendo & fruendo, est de substantia vrsutur, tit. 1. q. 11. no. 3. num. 11. qui vis comitatur, tit. 1. q. 11. no. 3. num. 11. vrendi & fruendi, remittitur potest ad eo, qui constituit

viam fructum inter viuos, ibi. num. 11.

Cedent bonis, cum vult deducere ne egeat, attenditur redditus, quoniam proprietates bonorum, tit. 1. q. 11. no. 3. num. 11. bonis cogitur proprietates bonorum, vt ex ea alatur, si iudici videatur, ibi. no. 10. bonis retinetur alimenta pro se, & per hereditatem, tit. 1. q. 11. no. 3. num. 11.

Cedi non possunt iura personalia, tit. 7. q. 11. no. 3. num. 11. & tit. 9. q. 11. no. 3. num. 11. non possunt iura futurorum alimentorum, ibi. no. 11. & 19. potest omnino actio, & ibi laud. tit. 8. pri. 35. no. 1. & tit. 9. q. 11. no. 3. num. 11.

Cedi non possunt iura percipiendi alimenta, limita tamen, eo. tit. 1. q. 11. no. 3. num. 11. & 11. non potest ius exigendi vias dotalis, fallit tamen, ibi. num. 6. & 11. non possunt, quæ in heredem non possunt transmitti, ibi. num. 7. percipiendi alimenta, quando sit cessio ad commodum cedentis, ibi. num. 35. potest ius, quod alicui competit in potestate etiam si non actu, tit. 9. q. 11. no. 3. num. 11. potest feruicium debetur à seruo ibi. num. 4. possunt opere famuli eo inuito, ibi. num. 5. potest officium iudicis, ibi. numero 6. potest nuda spes, ibi. numero 7. potest iactus reus, ibi. num. 8. non possunt iura, quæ ex privilegio annexa sunt personæ patroni, ibi. num. 15. non potest fideicommissum conditionale, ibi. num. 11.

Census extinguitur perempta re censuata, tit. 7. q. 11. no. 3. num. 11.

Census si debetur pro defensione Castri, obligatio extinguitur iurto Castri, ibi. num. 8.

Census comitatur rem in quemcumque transierit successione, ibi. num. 14. inspecto iure communi, non extinguitur perempta re censuata, ibi. num. 11. iure communi inspecto constitui potest sola personalis actio, ibi. num. 16. licet emi potest ad vitam ementis, titulo 9. q. 11. no. 3. num. 11. constitui potest non solum in pecunia, licet etiam in frumento, vino & aliis rebus, ibi. num. 1. annus ad vitam emptus valet, licet tantum emptor vixerit, quod si fructus exsisterent pretium solutum, ibi. num. 8. ad vitam concessus non retractatur, si ex contingencia facti damnosus efficitur, ibi. num. 16. emptio ad vitam, non est licita, quando capitale est restituendum, ibi. numero 19. emptio ad vitam, non est licita, quando inspecta astate, & quantitate pecunie efficit iniuria, ibi. num. 20. emptio, an sit iusta, vel non, attenditur qualitas personæ, ibi. num. 21. emptio ad vitam, non restringitur propter minuitur lationem, sed debet esse magna, ibi. num. 22. annui redditus annui pretium lationis, quale sit, remittitur, ibi. num. 10. annus reputatur inter immobilis, tit. 1. q. 11. no. 3. num. 11.

Certum dicitur, quod ex relatione certificari potest, titulo 4. q. 11. no. 3. num. 11. & titulo 8. q. 11. no. 3. num. 11.

Cessante causa cessat effectus, titulo 7. q. 11. no. 3. num. 11.

Cessionarius mariti mortam passi consequatur vias, & vide ibi de viuat, tit. 1. q. 11. no. 3. num. 11. succedit in ius cedentis, ibi. num. 67. & titulo 1. q. 11. no. 3. num. 8. si est alius, legatus statuto de causis compromittendis inter affines, tit. 1. q. 11. no. 3. num. 71. reputatur eadem persona cum cedente, tit. 1. q. 11. no. 3. num. 10. 2.

Charitas prima, seu ordinata incipit à capto, tit. 1. q. 11. no. 3. num. 11. & q. 11. no. 3. num. 11. & tit. 1. q. 11. no. 3. num. 11.

Cibaria omnia veniunt appellatio alimentorum, tit. 1. q. 11. no. 3. num. 11. pinguiora inter canonicos præstantur dignioribus, eo. tit. 1. q. 11. no. 3. num. 11.

Cibi appellatio venit potius, eo. tit. 1. q. 11. no. 3. num. 11.

Civis in lalimencia, col. 1. de reg. gest. declaratur, tit. 1. q. 11. no. 3. num. 11.

Circulos sunt eutrandi, tit. 9. q. 11. no. 3. num. 11.

Civis ita receptus, dum modo data soluit, non desinit esse civis, si non soluit, eo. tit. 9. q. 11. no. 3. num. 11. cedendo bona liberatur ab oneribus realibus, & mixtis, non à personalibus, eo. tit. 9. q. 11. no. 3. num. 11. deservens civitatem perdit omnia privilegia civitatis, tit. 9. q. 11. no. 3. num. 10. deservit civitatem, quando transfert domicilium in aliam locum, ibi. num. 11.

Civitas dicitur mos, quid fabricatur statuto, tit. 1. q. 11. no. 3. num. 11. vel aliter deservitur, tit. 1. q. 11. no. 3. num. 11.

Civitates acceptans videtur se obligare ad omnia onera civitatis, incumbeant, tit. 9. q. 11. no. 3. num. 11. acquirens tenetur ad onera civitatis impulsiva, eo. tit. 9. q. 11. no. 3. num. 11.

- ganula excoctio non tollit, sed declarat disposi-
tionem, circa. 1. q. 1. numer. 18. et ubi sit status, intelligitur in
quacunque dispositione, circa. 1. q. 1. numer. 137. codicillaris
non habet testamentum patris, qui instituit tamen per
personam, circa. 8. p. 1. numer. 1. codicillaris habet testamen-
tum auctoris, circa. 1. q. 1. numer. 1. codicillaris habet testamen-
tum, circa. 1. q. 1. numer. 9. ex decreto Mantuano, vim obicit iura-
mentum in omnibus, praterquam ratione paritatis, circa. 1. q. 1.
numer. 14.
- Clausula, quod nil ultra petat, vel quod sit contenta dote sibi
data, circa. 1. q. 1. numer. 1. q. 1. numer. 67.
- Clerici non debent in opprobrium clericorum mandicare, circa.
1. q. 1. numer. 82. numer. 1. non ligantur status laicorum, sed si
sunt favorabilia, possunt eas vi. circa. 1. q. 1. numer. 62. pau-
peres non sunt gravandi in procuracione exhibenda, circa. 4.
q. 17. numer. 7. bona in dubio præsuntur ab Ecclesia peten-
nisse, quando non constat nec de beneficio, nec de pa-
trimonio, circa. 1. q. 1. numer. 4. et 5.
- Clerico suspensus negatur alimentum ex fructibus beneficii,
quando suspensus est ob contumaciam, circa. 1. q. 1. numer. 19.
competit privilegium, non tenetur ultra id, quod super
est, de facto non exeat, circa. 1. q. 1. numer. 78. numero vigesi-
mo, debitoris capitur fructus prebenda, si sua sit ere-
diti, dimisso tamen victu, ibidem, numero vigesimo
primo, agendi ad visitationem Ecclesie prouidetur ab Eccle-
sia, circa. 1. q. 1. numer. 11. numer. 1. propter delictum suspenso
alimenta debentur, secundum qualitatem personae, circa. 4.
q. 1. numer. 18. numero trigesimo primo, deposito debetur
alimenta non solum pro se, sed etiam pro filijs, circa. 1. q. 1.
numer. 14. numer. 1. suspensus denegatur alimenta, circa. 7. q. 1.
numer. 1. suspensus non debetur alimenta de fructibus
beneficii, quando habet alium, circa. 1. q. 1. numer. 1. et 11. q. 1.
numer. 6. suspensus propter contumaciam, a qua suspen-
sione parendo exire potest, non datur alimenta ex fructi-
bus beneficii, ibi.
- Clericus potest fructum suum pauperem alere de redditibus
Sacerdotij, circa. 1. q. 1. numer. 10. numer. 19. excommunicatus
non alitur de fructibus beneficii, nisi graui subsistente
inopia, circa. 1. q. 1. numer. 19. numer. 13. magis obligatur ad cha-
ritatis opera, quam alius, circa. 1. q. 1. numer. 15. numer. 11. quando
grauis peccet dante consanguinitas, quam alij, ibi.
numer. 13. tenetur alere forem veterinam, ibi, numer. 18. cuius
expensis ad suum Episcopum remittitur, circa. 1. q. 1. numer. 74.
numer. 6. suspensus capiat alimenta de fructibus beneficii, circa.
1. q. 1. numer. 1.
- Clericus non ordinatus in tempore suspenditur, sed interim
pro alimentis habet dimidiam fructuum, ibidem, numero
septimo, excommunicatus graui necessitate pressus, alimen-
tum est de fructibus beneficii, etiam si sua culpa in eam in-
cidit, ibi, numero 11. non verbo tantum, sed actu deposti-
tus, non alitur de fructibus beneficii, ibi, numer. 11. deposti-
tus non est sub protectione Ecclesie, a qua fuit depositus,
ibid.
- Clericus iniuste suspensus, depositus, vel excommunicatus
recuperat fructus intermedium temporis, ibi, numero decimo
quarto, iniuste depositus, excommunicatus, vel suspensus
non recuperat quotidianas distributiones medijs tem-
poris, ibi, numero 11. suspensus, vel excommunicatus
tenetur interim hocas canonicas recitare, ibi, numero
17.
- Clericus, qui aliquod de proprio impendit ad visitationem Eccle-
siae, illud repetit, circa. 1. q. 1. numer. 14. secularis accusans
aliquem ad visitationem Ecclesie non consequitur ad ea
sumptus, ibi.
- Clericus qui molestatur in prebenda, aliter interim debet
de fructibus prebende, circa. 1. q. 1. numer. 119. numero quinto,
quod ab Ecclesia recipit alimenta, tenetur operari eccle-
siae, circa. 4. q. 1. numer. 1. numero quadragesimo secundo, suspen-
sus non alitur de beneficii fructibus, quando potest
vinere de propria industria, circa. 7. q. 1. numer. 16. numer. 1. dicitur
passer, de non habere aliunde, quando bona non ha-
bet, licet possit vinere ex industria, ibi, numero tertio, sus-
pensus est alendus, quando non est in sua facultate sus-
pensionem exire, ibi, numer. 1. suspensus, si extrema labore
inopia alendus, licet possit pro libito exire suspensionem,
ibidem.
- Clericus, qui huius privilegio tenentur, contrahit pro se
etiam si iuratur, circa. 7. q. 1. numer. 17. numero 48. non potest
fructu privilegio renuntiare de consensu episcopi, ibi. numero
49. non potest bona ecclesie donare suis consensu, circa. 8.
q. 1. numer. 1.
- Clericus de fructibus beneficii, vel de bonis acquisitis ex re
- Ecclesie potest alere suos consanguineos, aut filios, ibi, numer. 4.
potest etiam donare de bonis ecclesie, vel quousque ex re
ecclesie, ibi, numer. 5. potest consanguineis suis egrediens
subuenire de rebus ecclesie, ibi.
- Clericus testari potest de bonis acquisitis ex fructibus patri-
monij, numero primo, testari non potest de fructibus beneficii vel quousque
ex eis, ibidem, numero secundo, non testatur de bonis
acquisitis cum pecunia reducta ex fructibus beneficii, ibi.
numer. 3.
- Clericus qui habet patrimonium & beneficium, praesumitur
quousque ante promotionem, & defunctum in possessione
beneficii, numero sexto, potest reddere beneficii consan-
guineis in sua alimenta, & fructibus patrimonij referre, ibi.
numer. 11.
- Clericus beneficiarius dicitur legitimus administrator bono-
rum sui beneficii, ibi, numer. 17. beneficiarius equiparatur v-
suffraganeo, ibi, numer. 18. praesumitur vult de fructibus be-
neficii, ibi.
- Clericus in dubio praesumitur acquisisse de fructibus pa-
trimonij, quando habet patrimonium, & beneficium, ibi-
dem, numero 19. & laicus si litigat, nota causa cognoscitur
per ecclesiasticum quando inducitur, circa. 9. q. 1. numer. 4.
- Clericus beneficiarius potest vendere redditus suae Ecclesiae,
retento titulo, circa. 1. q. 1. numer. 10. declaratur assensus in iudi-
cio executio, circa. 1. q. 1. numer. 10. numer. 10.
- Coacti facere dicitur, qui id facit, ad quod cogi potest, circa. 1.
q. 1. numer. 5. & 11. q. 1. numer. 14. numer. 5. & 11. q. 1. numer. 14.
- Codicilli insunt testamento si de non veris, circa. 1. q. 1. numer. 15.
- Cogitationis poenam nemo patitur praterquam in crimine
laesi maiestatis, circa. 1. q. 1. numer. 4.
- Cognati antiquo iure non succedebant cum agnatis, circa. 1. q. 1.
numer. 16. hodie succedunt cum agnatis, ibi.
- Cognatis relicta deferuntur solum ijs, qui extant testamenti
tempore, circa. 1. q. 1. numer. 13.
- Cognatio spiritualis nihil habet commune cum rebus po-
fatis, circa. 1. q. 1. numer. 1.
- Cognatio spiritualis tribus modis contrahitur, ibidem, nume-
ro 7.
- Collationi non est locus, quando testator ex m. prohibuit, circa.
1. q. 1. numer. 14.
- Collecta pro fundo obligat ad alimenta soluitur ad dominum,
non ab eo, cui alimenta debentur, circa. 1. q. 1. numer. 1.
- Collecta non debetur pro alimentis, ibi, numer. 4. solui non de-
bet pauperibus qui non habent pro sua victu, ibi, numer. 14.
cum spectat, cuius sunt fructus, ibi.
- Collecta non est onus fructuum, quando imponitur personae
pro rebus, ibi.
- Collecta pertinet ad eum, qui fructus percipit iure proprio,
non alieno, ibi.
- Collectam soluit quisque pro modo prediorum, quae possi-
det, circa. 7. q. 1. numer. 10. soluit conductores bonorum,
secundum aliquos, circa. 1. q. 1. numer. 91. numero sexto, soluit qui
possidet praedium, ibi, numero 9. soluit colonus paratus
pro fructibus, qui superius deducta omni expensa, ibi.
numer. 11.
- Collectas non soluit dominus, qui vult fructum cedere, circa. 1.
q. 1. numer. 1.
- Collectari nemo potest pro bonis alienis, quod in eo lo-
co soluit onera, circa. 7. q. 1. numer. 1.
- Collegium consiliarium excludit solum, circa. 1. q. 1. numer. 1.
in Collegio vel capitulo facta probantur per testes de colle-
gio, vel capitulo, circa. 6. q. 1. numer. 1.
- Collatio annullat actum, circa. 1. q. 1. numer. 41.
- Colonus tenetur solum ponere de suo, circa. 1. q. 1. numer. 44.
- Commendans aliquem sine dolo, non obligatur, sed videtur
laudare, circa. 1. q. 1. numer. 3. & 1. q. 1. numer. 1.
- Commendare est laudare, ibi.
- Commendo verbum prolatum in specie importat beneficium
in simulum, circa. 1. q. 1. numer. 1.
- Commenda alimentis, quando praestanda, tunc attenditur di-
gnitas alimentantis, circa. 1. q. 1. numer. 1.
- Commotum qui sentit, debet etiam sentire incommotum,
circa. 1. q. 1. numer. 109.
- Commotum minuitur, quando in plures diuisionem confertur,
circa. 1. q. 1. numer. 1.
- Communitas refundit ei expensas, qui actum fecit ad publi-
cam utilitatem, circa. 1. q. 1. numer. 1.
- Omne iudicium arbitrium praesumitur in debitori ecclesiae, circa.
1. q. 1. numer. 1.
- comper-